دیوانی: صەیدی

١١٩٩ - ١٢٦٥ ی کۆچی

کۆکردنەوەو شی کردنەوەی

محمد امین کاردۆخی

لەم دیوانەدا (١٠٤٠) هۆنراوە هەیە

بە یارمەتی وەزارەتی [illegible] کوردی گشتی)
لە چاپ دراوە

عەرزە داشت بەندەی دڵ مەندو ڕەنجور
صەیدی دامی عەشق بە (صەیدی) مەشهور
چە ژەهراوی عەشق شەربەت چەشیدە
هەرگیز شادی و زەوق بەچەم نەدیدە

دیوانی

صـــــەیـــــدی

١١٩٩ ـ ١٢٦٥ ی کۆچی

کۆکردنەوەو شیکردنەوەی
محمد امین کاردوخی

لەم دیوانەدا (١٠٣٤) هۆنراوە هەیە
ساڵی ١٩٧١ ی زاینی

بەیارمەتی وەزارەتی کارو باری ژوورو و
(بەڕێوەبەرایەتی خوێندنی کوردی گشتی) لەچاپ دراوە

چاپخانەی کامەرانی سلیمانی ـ تەلەفون ٦٠٨

شیعرو شاعیرەکانمان

لەرۆژنامەی ژینی ژمارە (١٣٨١) وە رۆژی ٩٥٨/٢/١٣ تا لەژێر ناوی شێعرو شاعێرەکانمانا وا نووسرابوو سەیدی کەبە (سەیدي هەورامی) بەناوبانگە لەدوا رۆژەکانی (١٥) هەمي میلادی دا واتە - (٤٥٨) ساڵ لەمەو پێش کۆچي دوایی کردوە وە لە شاری (رەزاو) دا نێژراوە . سەیدی بێجگە لەوەی کەزانراو شاعێرێکي پایە بەرز بوە لە هونەری پزیشکیش دا دەست درێژ بووە وەکو ئەڵێن :- لەگوڵی وەنەوشە وهێندێ گژو گیای کوێستان شەربەتێکی دروست کردوە بەوە نەخۆشی رەشەگرانەتای چاك کردوەتەوە ئەم هەڵبەستەی خوارەوە نمونەی شێعریەتی :

١- خەم خەلآتمەن خەم خەلآتمەن خەمکێش و خەمناك خەم خەلآتمەن

٢- بای مراد پەی دەرد موشکلاتمەن دەردی داخی دۆست دور ولآتمەن

٣- حەسرەت جەلام جەم پەی دیری یارم خاتر پورجەدەرد دڵ پور ئازارم

٤- گرفتاری دەرد جای نەرەستەنان حەسرەت مەندیەن ئاوات واستەنان

٥- تاقەت لێم بریان نەمەندەن تابم هوون مەشۆجەجەرگ کزەی کەبابم

داخەکەم ژین ناوي نووسەری ووتارەکە وەئەوسەرچاوەیە ئەوشتانەی لێ وەرگرتوە تەی نووسیوە ، بەلاي منەوە هەڵە زۆرە لەساڵی ژیانیا بەتایبەتی کەبەتەواوی روون بوەتەوە « صەیدی » لە زەمانی شێخ عثمانی تەوێڵەدا بوە وەتا ساڵی ١٢٦٥ ی کۆچی ژیاوە ، خانوەکەشی لە شاری « هەورامانی تەخت » لە کوردستانی ئێرانا تا ئێستا ماوە جا بۆ زیـــادە زانین لەم رووەوە با ســـەیری مێـــژووی ژیـــانی « صـــەیدی » بکەین

(صەیدی)

دەربارەی (صەیدی) وژیانی ، و بۆ کـــۆکردنەوەی هۆنراوەکانی ماوەی (٢٧) ساڵ زیاترە بەهەموو جۆرێك خەریکم ئەوەی کەبۆم روون بوەتەوە بەخوێندنەوەی ئەوپەرتەوکو ، بەیازو کەشکۆڵی شێعرانەی کەلە لامن ، وبەپرسیارکردن لەزانایانو پیرانو شارەزایان ئەوەیە :ـ کە (صەیدی) شاعرێکی بەرزی هەورامانە لەساڵی (١١٩٩) ی کـۆچی تا ساڵی (١٢٦٥) ی کۆچی ژیاوە ، وزیاتر لە (١٥٠٠) هۆنراوەی هەیە ، زۆربان بەشێوەی هەورامی کۆنی (هەورامانی تەختە) بەعزێ لەهۆنراوە کانی تێهەڵکێشی (فارسی و هەورامي) یە وە لەیەك دوو هۆنراوەشـا ، تێهەڵکێشی هەورامی وعەرەبیشي هەیە وەکو ـ

١ ـ ئەر سەراسەر زێڵۆ من گێڵێش پۆنە

غیرو حبك فی فؤادی لیس شیء

٢ ـ شێخو پیر ، مەڵلاو میر گرد عاشقن

ما علیهم لومـة إلا علي

١ ـ وانە :ـ ئەگەر سەراسەر دڵي من بپشکنی جگە لەخۆشەویستی تۆ هیچی تری تیا نیە .

٢ ـ شێخو ، پیرو ، مەلاو ، میـر هەمویان عاشقن ، بۆئەوان هیـچ لۆمەو شتێ نیە ، تەنیا بۆمن هەیە لۆمەم ئەکەن .

صەیدی لەتێ هەڵکێشی فارسـي و هەورامیا دەستێکی باڵای بـوە بۆ نمونەی ئەمەش ئەم چەند هۆنراوەیە ئەنووسین :

١ ـ تەهەر زۆن ماچێوەت مێژۆ گێونێ

دراین سودا نباشد چون و چندێ

٢ ـ رێونێ مونگڵە دیمێ بێ نەوەردێ

خدایت یار باد از هر گزندێ

مانای ئەم دوو هۆنراوەش بەشێوەی سۆرانی ئەمەیە :

١ ـ تۆ ماچێکت هەرزانە بەگیانێ ، لەم شتـــەدا مەعامەلەو سەوداو زیادو کەم نیە .

٢ ـ رێحان روومەت مانگ بێ وێنە ، یەزدان بت پارێزێ لە هـەموو ناخۆشیو پەژارەیەك (رێحان) ناوی یارەکەیەتی .

شێعرەکانی (صەیدی) هەمویان باسی عەشقو دڵداری ، وجوانی و دیمەنی شاخو باخەکانی هەورامانە لەکاتی سەیرانو شادیا وەلەهەر چوار وەرزی ساڵا بەتایبەتی لەبەهارانو هاوینانا وکاتێ کەکەژو کێو بەگـوڵو گوڵاڵە ئەرازێتەوە .

(صەیدی) بەهۆنراوەکانیا وادەرئەکەوێ حەزی لە (٣) کچیجوانی هەورامان کردبێ . یەکەمیان کچی بارام ناوێـك بوە لە (ژیوار) کە دێیەکە لەهەورامان وەناوی ئەم کچەش (نیشات) بووە یەکـێ تریان ناوی (شیرین) بوە کەلەزۆر هۆنراوەیا ناوی بردوە ، سیەمیشیان ناوی (رێحان) بوە کەلەهۆنراوەکانیا بە (ریۆن) ناوی ئەبـا لەهەورامانی تەخت ئێستاش بەرێحان (ریۆن) ئەڵێن . لە هونراو یەکي تریا بـاسی « وەنەوش » ناوێك ئەکات رەنگەحەزی لەویش کردبێ

عەشقو جوانی ئەم کچانە ، وەدیمەنە جوانەکانی شـــاخو باخاتی هەورامان لەچوار وەرزی ساڵا ، لەکاتی بەفرو باران و بەهارو سەیران چوونە سەر (پیرو شاخی عەودالان ، وکۆساڵان) کاتی دەرهاتنی گوڵو گوڵاڵە ، چنوورو سوورە هەراڵە ، هاژە هاژی بەفراوو قاسپەقاسپی کەو ئاسمانی شینو ، کانیاوی روون ، دەنگي گۆرانيو بلوێری شوان ، لەسەر لوتکەی سەرشاخان ، وەدیمەنی بێ وێنەی کـوردستان لەکاتي ئێوارەو بەیانیان . ئەمانە هەمویان (صەیدی) یان کردوە بەشاعرێك کەهەرگیز لەبیرنەچێتەوە بەتایبەتي لای ئەوانەی کەهەورامـی ئەزانن وحەز بـــە

خوێندنەوەی هۆنراوە جوانەکانی ئەکەن کەلەسەر شێوەی هەورامی کۆنە.
زۆرجار نمونەی شێعری ئەم شاعێرەم لەگۆڤاری (گەلاوێژ) ولاپەرەکانی (ژین) دا بلاوکردوەتەوە ولەبابەت ژیانی ئەم شاعێرەوە شتم نووسیوە .
بەعزێ لەخوێندەواران وشارەزایانی کوردوستانی ئێران ئەڵێن : کە (صەیدی) دوان بوون . یەکێکیان زۆر کۆنە ، ئەوی تریشیان تازەیە بەلگەشیان بۆئەمە تەنیا ئەوەیە : کە هۆنراوەکانی (صەیدی) بەعزێکیان بەشێوەی هەورامی کۆنە ، باقیشیان بەوشێوە کـۆنە نیە ، بەلام من وا ئەزانم کە (صەیدی) هەریەکێکە توانیویە بەهەردوو شێوەکە هـۆنراوەی جوانو رێكوپێك دانێت ئەگەر دوان بن ئەبێ ماوەی بەینی ژیان یـان (٥٠٠) سالێك بێ‌ هەرچۆنێ بێ صەیدی شاعرلەشاریهەوراماني‌تەخت دانیشتوە . خانوەکەشي تا ئێستە ماوە ، بەپرسیاروبیستن وەبە خوێندنەوەی :ـ

١ ـ پەرتووکە دەس نووسەکەی مەلا حامدی کـوری مەلا علی بێساراني کەلە(٧٠٠)لاپەرە زیاترە وهێشیا لەچاپ نەدراوە .وە ناوی «ریاض المشتاقین»ە

٢ ـ بەسەیرکردنی دەفترو کەشکۆلی شێعری مامم (شیخ حسام الدین) کوری شیخ بهاء الدین

٣ ـ بەخوێندنەوەو پیا چوونەوەی دەفتری شێعرو بـەیازی مامم (شیـخ صادق) شێخ بهاء الدین .

٤ ـ بەسەیرکردنی دەفتری شێعری (صەیدی) کەمەلا (عبدالکریم‌مدرس نوسیبویەوە لەبغدا پێ‌ی دام لەگەل دەفتەرە دەس نووسەکەی (محمدي ملا صاحب) کەشێـعری (صەیدي) تیـــا نووسیوەتەوە بـۆ مەلا عبدالکریمی ناردوە .

٥ ـ بەخوێندنەوەي دەفتـری شێعرەکانی (سیـد نورالدین) کەخزمی (صەیدی) یەوئێستا لەتەزای هەڵەبجەیە هۆنراوەی زۆری(صەیدی)تیایە

٦ ـ بەسەیرکردن وپیا چوونەوەی ئەونامانە کەخزمانم لەهەموو لایەکەوە

بۆیان نووسیوم وژیانی (صەیدی) وهـۆنراوەی صەیدی یان بۆناردووم بەخوێندنەوەی ئەم هەموو سەرچاوانە وپرسیارکردن] لە ماوەی (٢٧) ساڵدا بۆم دەرکەوت کە (صەیـدی) ناوی (مەلا محمد سلیمان) ە

کوڕی (حاجي سید محمودە) لەدێی (خانەگا) لەدایك بووە لەلای زۆر مەلای هەورامان وبناری (شارەزوور) خوێندوویەتی .

وەکو بۆم روون بوەتەوە : دواپلەی خوێندنی (صیدي) لای (مەلا جەلالی خورماڵی) بوە ولەلای ئەو إجازەی وەرگرتوە .

(صەیدی) پاش تەواوکردنی خوێنـدن ئەچێتە هەورامان ولەشاری (هەوراماني تەخت) جێگیر ئەبێ ، ژن دێنێ ، وبەمەلایـــەتي و دەرس وتنەوەو ئیشوکاری باخەوە خەریك ئەبێ ، وەکو بیستومە ولەگـۆڤاری (برایەتی) دا لەژمارە (٢) ی ســـالی (١) تموزی ٩٧٠ دا نوسیومە (صەیدی) دەرسیشي بەشیخ عثمانی تەوێڵە ووتوە وە بیسـتنەکەشم لە مامم (شێخ صادق) وە (ئەحمەد هەورامي) بوە صەیدی لەتەمەنی (٦٠) ساڵیا ئەبێ بەخەلیفەی شیخ عثمان وە لەوەرامي نامەیکي (شیخ عثمـان) دا هەڵبەستێك بەناوی (یاشیخ صەنعانم) دائەنێ وەبۆ شێخی ئەنـێرێتەوە ، ئەم هۆنراوە پاش ئەوەبوە کەمریدو صوفیەکانی شێخ لەهەورامانەوە دێن بۆ (تەوێڵە) وبە شێخ ئەڵێن (قوربان صەیدی بۆ خەلیفەیەتي دەس نادات هەرخەریکە شێعر بە ژنانا هـەڵ ئەدات) هەڵبەستي یاشێـخ صەنعانم بریتیبە لە (١٤) هۆنراوەی جوان بۆ نمونە لـــێرەدا ئەم دوو هۆنراوەیان ئەنووسین :

١ ـ گشت جەمن فێشتەر حاڵشان فەنان
داخم هەر ئێدەن هەر پەی من مەنان

٢ ـ ئەر عاشق نەبان یەکسەر مەللاو شێخ
فتوا بۆ (صەیدی) سەربران بە تێخ

مانای ئەم دوو هونراوەش بەسۆرانی ئەمەیە :

١ ـ هەمویان لەمن زیاتر حاڵیان بەربادە لەعەشقا . داخم هەرئەوە کە
هەر لۆمەی من ئەکەن
٢ ـ ئەگەر هەمرو مەلاو شێخەکان عاشق نەبن ، فتـوابێ (صەیدیش)
سەر برن .

(صەیدی) وەکـو ووتمان ناوی (مەلامحمد سلیمـان) ە نـازناوی
(صەیدی) یە بە (صاد) نەك بە (سین) وەکو لەبەعزێ پەرتووکوگۆڤارا
نوسراوە . وە (صەیدی) لە (صید) ەوە هاتوە بەمانا راوی وەکوخۆی
لەم هۆنراوەیا وتویەتی :ـ

عەرزە داشت بەندەی دڵ مەندو رەنجور
(صەیدی) دامی عەشق بە (صەیدی) مەشهوور

واتە : بەندەی دڵ مەندو دڵگیرو دڵ زامار عەرزي هەیە . ئەوبەندەش
کێیە ؟ (صەیدی) یە کەبوە بەداوی عەشقەوە بە (صەیدی) ناوبانگي دەر
کردوە وەلەهۆنراوەیەکی ترا بەفارسی ئەڵێت :

إلهی صیدیم کن صید جنت اگرچی بار عصیان صدهەزارم

(صەیدی) لەهەڵبەستێكدا کەتێ هەڵکێشی فارسيو هەورامي یـــە بە ناوی
(جوڤۆنیم) ە وە (١٣) هۆنراوەی نووسیوە ئەم (٥) هۆنراوەی خوارەوە
بەشێکە لەو هەڵبەستە :

١ ـ جوڤۆنیم شر مەزۆن لاوکێ بەروو داد
خلل اندر اساس عمر افتاد
٢ ـ چوار پۆزێم ژمۆرێ ساڵو ئەمریم
گەهی با شادی و گاهی بنا شاد
٣ ـ گراز إحسان وطاعاتم تو پرسی
سەروو پووشێ نەئێدم هەن نەۆ ئاد

٤ ـ بەرەم ئەمریّ فراوان پێسە زۆنە

ازین شصتە رسیدم تا بەهفتـاد

٥ ـ خەرە پـێ دونیەی مایەی بیّ وەفانە

کە هیچـست و ندارد هـچ بنیاد

وانە : ١ ـ جوانیم کەلوو کۆمو شرِبـوە نازانم داد بۆلای کێ ببەم ،
بناغەی عومرو تەمەنم لەق و لۆق بوە بەرەو خراپي ئەروات .

٢ ـ چوار پانزەییم لەتەمەنی خۆم ژمارد بەعـزیّ وەخت بەخۆشـی ، وە
هێندیّ جار بەناخۆشی ژیانم رابوارد تا تەمەنی (٦٠) سالّی .

٣ ـ ئەگەر هەوالّی چاکەو خراپەم ئەپرسی بەقەد سەرە پووشێك نە ئەمم
هەیە نە ئەو .

٤ ـ ئەگەر تەمەنم زۆر درێژتربیّ وابزانە دەسالّیتر ژیام وگەیمە (٧٠)

٥ ـ بەم دونیایە کەبیّ‌وەفایە دەس خەرۆ مەبە چونکە هیچو پۆوچو بیّ
بناغەیە .

بەم هۆنراوانەدا بۆمان روون ئەبێتەوە کە (صەیدی) شەست سالّ ژیاني
بەخۆشی وناخۆشی رابواردوە .

ئەم هەلّبەستەی لە کاتێکا وتوە کە هێشتا نەبوە بەخەلیفەی (شێـخ
عثماني تەویلّە) بەلّگەشم بۆئەمە ناتەوای ئەم هەلّبەستەیە کەئەلّێت :

١ ـ فرە گێلّوو حەکیمێ یۆزو پەی وێم

کەصادق باشد أندر فن إرشاد

٢ ـ حەکیمێۆ هەن پێسەو لوقمۆن ملوو لاش

کە پیش أو مریـد انند زهاد

٣ ـ ملوو بەلّکم بەمن کێشۆ چلێوە

شود پاك این تن مردار فساد

٤ ـ ئەگەر تەپیرو پیریت بۆ تکاکار

شوی (صیدي) زنار دوزخ آزاد

ماناي ئەم هۆنراوانەش بەسۆراني بەم جۆرەیە :

١ ـ زۆر ئەگەڕێم تاپزیشکێکی دینی ئەدۆزمەوە بۆخۆم کەباش و راست گۆ بێت لەهونەری ارشادا تا رێگای خوا پەرستیو دینداریم نیشان بدات

٢ ـ پزیشکێکي دینی هەیە وەکو (لقمان) وایە ئەچمە لای کەئەو پزیشکە صوفی ومریدي دینداری زۆرە .

٣ ـ ئەرۆم بەڵکوو بەمن (چلەیك) بکێشێ تا ئەم لەشە مردارە بومم پاك بێتەوە .چلە ئەوەیە کە(٤٠) رۆژ لەسەریەك هەرخەریکی عیبادەت و رۆژووبێ

٤ ـ صەیدی تۆ خۆت پیرو ، پیرێکی دینیشت ببێ بەتکاکار وا لەرۆژی قیامەتا لەئاگری دۆزەخ رزگار ئەبیت

پاش ئەم هەڵبەستە چوەتە خزمەت (شێخ عثمانی تەوێڵە) وبوە بەخەلیفە چونکە بەم هۆنراوەدا وادەرئەکەوێ پاش تەمەنی (٦٠) ساڵی ئەمجا ئەڵێ ئەرۆم ئەگەڕێم تا پیرێکی دینی باش پەیا ئەکەم ، وەئەوەی کەپێویستە بی ڵێم ؛ لەزەماني (صەیدی) دا لەهەوراماناجگە لەشێخ عثمان شێخی تر نەبوە تا (صەیدی) بچێتە لای وەلەلای هەمو پیروشارەزایانیش مەعلومە کە(صەیدی) خەلیفەی شێخ عثمان بوە وهیچ گومانی تیـــا نیە کە صەیدی هۆنراوەی (یاشێخ صەنعانمی). بۆشێخ عثمانی تەوێڵە ووتوە بەشکات کردنی ووشکە صوفیەکان دەرئەکەوێ کەئەبێ صەیدی ماوەیك بەخەلیفەیەتی (شێخ عثمان) لەهەورامانا مابێ تەوە یانێ تاتەمەنی (٦٥) ساڵی یا(٦٦)ساڵی یانێ(٥ـ٦)ساڵێ خەلیفەبوە . ئەوەی کەشایانی باسە(صەیدی)لەساڵی ١٢٧٤ی کۆچیدا لەژیانا نەبوە بەڵەو ساڵانە وەفاتی کردوە چونکي (مەلاحامدی کوری مەلا علي پێساوانی) لەپەرتوکە دەس نوسەکەیا لەلاپەرە (٣٦٣) وە تالاپەرە (٢٧٠) ی باس و ناوی خەلیفەکانی شێخ عثمانی نوسیوە وەئەڵێت : ـ

شیخ عثمان زیاتر له (٢٠٠) خەلیفەی بوون لەمانە ئەوانەیان (کەخوێندەوارن وەوان لەژیانا) ناویان ئەنووسم لەکاتی نووسینی ئەم پەرتووکەدا کەتصادفي ساڵی ١٢٧٤ ی کۆچی یە .

خاوەنی کتێبي (ریاض المشتاقین) ناوی (٨٠) مەلاو خوێندەواري نووسیوه کەخەلیفەی شێخ عثمان بـــوون ، لەگەڵ ناوی چەند مـەلاو خوێندەوارێکی تر کەئەوانیش خەلیفەی شێخ عثمان بوون وپێش مردنیان (مەلاحامدی کوری ملاعلی بێسارانی) خۆی چاوی پـێ کەوتون .

لەناو ئەوهەموو ناوانەدا ناوي (صەیدی) یا (مەلامحمد سلیمان) ی تیا نیه . ئەمه وامان بۆدەرئەخات ئەبـێ صەیدی پێش ساڵی (١٢٧٤)ی کۆچی وەفاتی کردبـێ بەدەساڵێك یا کەمتر .

بەمەدا ئەتوانین روونی بکەینەوه وبڵێین کەئەبێ صەیدی لەبەینی ساڵی (١٢٠٠ ــ ١٢٦٥) ی کۆچی دا ژیابی . ئەمه ئەگەر تەمەنی بە(٦٥) ساڵی دابنێین ، خۆ ئەگەر (٦٦) ساڵ ژیابێ وا ئەبـێ لەبەینی ساڵی (١١٩٩ ــ ١٢٦٥) ی کۆچی دا بووبێت وەبەلای منەوه ئەمه نزیـکترین ماوەیه کە دەس نیشان بکرێت بۆماوەی ژیانی (صەیدی) ئەوخانوەی کە (صەیدی) شاعێری تیا بوه لەهەوراماني تەخت تا ئێستاش ماوه بەمەشـا بۆمان دەر ئەکەوێ کەصەیدی نابـێ زۆر کـۆن بیت . (صەیدی) پاش خۆي دوو کوری لێ بەجێ ماوه ناویان (مەلا شەریف) وه (مـەلامحمود) ، نەوەی ئەمانیش لەهەوراماني تەختا ئەژین .

هۆنراوەکاني (صەیدی) وەکو ووتمان زۆریان باسی زوڵف و کـوڵمو چاوو برۆ ولیمۆی جوانانه ، هێندێکیشیان هەڵبەستي ئاینی و باسـی خواو پێغەمەره ، لەدیوانەکەشیا هەڵبەستی وای تیایه کە باسی دیمەنه جوانەکانی کوردوستانه لەکاتي بەهارو پایزو زوستانو هاوینا ئەوەی کەشایانی باسه تامایسی ١٩٦٣ زیاتر له (١٤٥٠) هۆنراوەی (صەیدی)م کۆکردەوه بەلام

داخەکەم هەروەکو لەگۆڤاری برایەتی ژمارە (٢) ی سالْی (١) تەموزی ٩٧٠ دا نووسیبوم ئەودیوانی صەیدیە لەگەڵ (٨٠٠) پارچە هەڵبەستی خۆما کەهێشتا بڵاونەکرابوونەوە ولەگەڵ زۆر کتێبی کوردی ترا هەمویان کران بەخۆراکی ئاگر ، پاش ئەوە دووبارە کەوتمەوە بیری کۆکـــردنەوەی شێعرەکانی (صەیدی) ولەماوەی (٧) سالْا توانیم دووبارە هەزار شێعری تری ئەم شاعێرە بەناوبانگە کۆکەمەوە وەکـــو لەم پەرتووکەدا ئەبینن (١٠٣٤) هۆنراوەم نوسیوەتەوە وەتوانیم مانای هۆنراوەکانیش بەشێوەی سۆرانی شی کەمەوە ووشە گرانەکانی لێـك بدەمەوە بـەو جۆرە کە ماموستا (مـەلا عبدالکریم) دیوانی (مەولەوی) پـێ لەچاپ داوە وەبڵاوي کردوەتەوە . مەبەستیشم لەمە ئەوەیە کەئەوانەی هەورامی نازانن بەسەیر کردني ئەو ووشانەو ماناکانیان وەشی کردنەوەی هونراوەکان کەمێك شارەزایی لەزمانی هەورامی دا پەیا کەن وبەخوێندنەوەی شێعرە جوانەکانی (صەیدی) لەزەت وەرگرن . وەتێ بگەن کەهەورامان شاعێری وای بوە .

هیوادارم منیش بەم ئیشە بچووکە توانیبێـتم خزمەتی گەل و نیشتمانە خۆشەویستەکەم کردبـێ . ئیتر دەس لەدەس و هێز لەیەزدان .

سلیمانی : کانونی دووەمی ١٩٧١

(کاردوخی)

پەیتی ئەلف (ا)

(ئـەز ئورۆمۆن)

(١)

١ ـ ئەز ئورۆمۆن مەکانم بێ وولاتم
سەرو (پیری) خوای گێرەن خەلاتم

٢ ـ برۆ دەرویش لوۆ سەیرۆ وەلاتۆ
نەنیشتۆ هیچ وولاتێونە ، نەساتم

٣ ـ لوۆ (ژیوار) مەبوو شێتو (نیشاتێ)
(نیشاتێ) شێوناش عەیشو نیشاتم

٤ ـ (نیشاتۆ کاکە بارۆمی) خجلنۆ
خەمێش بەرگم پەژارەش بۆ خەلاتم

---

١ ـ ئەز = من ، ئورۆمۆن = هەورامان ، سەرو پیری = جێی پیری هەورامان یانێ نیشتەجێی پیرشالیار ، خوایگیرەن خەلاتم = خوا کردویەتی بەخەلاتم واتە : منهەورامان شوێنم بوو لای پیرشالیار نزیکی ئەو خوا کردی بەخەلاتم .

٣ ـ بەرۆ درویش = وەکو دەرویش ، لوۆ = رۆیشتم گەرام ، ولاتۆ وولانان ، نەنیشتۆ = دانەنیشتم دڵم دانەمرکا ، نەساتم = نەم ساچان استراحەتم نەکرد ، واتە : وەکو دەرویش بەهەموو وولاتیکا گەرام وە لەهیچ شوێنێکدا دانەمرکام ونەمامەوە .

٣ ـ ژیوار = شوینێکە لەهەورامان دێي ماڵی (نیشاتە) یە ، نیشاتە ناوی کچێکی جوان بوە لەژیوارا ، شێواناش = پەشێوی رد

٤ ـ کاکە بارۆم = کاکە بارام (باوکي نیشاتە) خجلنۆ = سەرگەردانم ئەکات ، خەمێش = خەمی ، پەژارەش = پەژارەیی .

٥ ـ چەنۆ ئاخو خەمۆ من پەی (نیشاتێ)
سیواو ئاخۆ ، نیۆ هیچ دەستەڵاتم

٦ ـ (نیشات) ئەرمیرو مەڵلای پەرسەدادم
شکاتو تۆن ، شکاتو تۆن شکاتم

٧ ـ نەژیڤانۆ ، مەژیڤۆ ، بێ تەساتێ
حەیاتەمنی ، حەیاتەمنی ، حەیاتم

٨ ـ نیاپەی تۆ قەرارو ژیو تالاً
بەرێنی شەکەرم قەندم نەباتم

٩ ـ تەخۆ نەبرە وەفات هەرگیز چەنی من
بینایم بێ وەفاییت بەر وەفاتم

١٠ ـ ئەز ئەر دیڤانە تۆ ئەر شێتو سەرسام
پەکەم تۆنی ، تەڤستەن موشکلاتم

---

٥ ـ چەنۆ = لەگەڵ ، نیۆ = نیە ، ئاخـــۆ = ئاخ وداخ ، سیـواو ئاخۆ = جگە لە ئاخ وداخ .

٦ ـ (نیشات) ئەگەر تۆ میری یا مەلای دادم بپرسە ، شـــکانی تۆیە ، شکانی تۆیە ، شکات کردنم هەرلەدەس تۆیە

٧ـ نەژیڤانو = نەژیاوم مەژیڤۆ = ناژیم بێ تە ، = ، بێ تۆیانی نەژیاوم و ناژیم بەبێ تۆ یەك سەعات ، تۆی ژیانم تۆی ژیانم هەرتۆی ژین وژیانی من

٨ ـ نیا = نیمە ، پەی تە = بۆتـۆ ، ژیو = ژیان ، تالاً = تـاڵە ، بەرێنی = بردت ، لە ناوت برد هەموو شەکرو قەندو نەباتم نەماوە

٩ ـ تەخۆ نەبرە = تۆوەفات نەبوو ، چەنی من = لەگەڵ من ، هەرگیز = هیچ وەختێ ، بینایم بێ ، وەفاییت = وەفاکردنت روناکی چاوم بوو

١٠ ـ من ئەگەر دیوانەو شێتو سەرسامم بۆتۆ هەرهۆی تۆیە وتۆی کەوا ئەم تەنکو چەڵەمەیەت بۆپەیا کردوم .

١١ ـ تەمەم بەستێنەنێ ئاچالۆ زنجێ
کەدەی چاکەو سەرەی ئاوۆ حەیاتم
١٢ ـ لوڤۆنۆڤە ، سەروو تۆفوو جەحێلی
دەرەك پیر نوشرەن وەختو سەعاتم
١٣ ـ تەفەرزادەی زەکاتو نازەنینیت
ئەزیچ دەرویشوتە ، سادە زەکاتم

---

١١ ـ تەمەم بەستێنەنێ = تەماعم کردوەتە ، ئاچالوزنجێ = ئەوچالی زنجتە ، کەدەی = کەپێم بدەی ، چا = لەو ، کەوسەرەی = کەوسەرە ، ئاوۆحەیاتم = ئاوی حەیاتم

١٢ ـ لڤۆنۆڤە = ئەچوومەوە یا ئەگەڕامەوە سەر ، تۆفوو جەحێلی = جۆشی گەنجیەتی ، دەرەك = بەدەرك واتە : ـ
ئەگەر لەوئاوی کەوسەرەی چالی زنجتە بخۆمەوە یا بم خواردایتەوە ئەگەڕامەوە سەر جۆشی گەنجیەتی ئەگەرچی پیرو کەنەفتم .

١٣ ـ تۆ فەرزە زەکاتی جوانی خۆت بدەی چونکە جوانیت ئەوەندە زۆرە زەکاتی ئەکەوێ منیش دەرویشوهەژاری تۆم جا کەوابووزەکاتی جوانی خۆتم بدەرێ ، دەسا دەی .

(ئەز ئاشك بێنی)

(٢)

١ ــ ئەز ئاشك بێنێ گێرێم یاوو ئەشکی
گرێنیو سۆچنێم من یاوو ئەشکێ

٢ ــ نەبێ حالم وەرۆ ئەشکێ عظیمی
رۆیوو کۆمم کیاستم پەی حکیمی

٣ ــ دیۆم چێش یارم ئوما وەختێ شۆمە
ئەرەجییێ (مۆنگەنە) مۆنگی تەمۆمە

٤ ــ من ئێشەو هۆمدەم ساسێ نەبۆ کەس
شەریکو هۆمدەمیم یارم وەسۆوەس

---

١ ـ ئاشك = عاشق ، بێنێ = بووم ، گیرێم = ئەی گرتم ، گرینێ = ئەگولام ، یاو = تا ، سۆچێنی = ئەسووتام ، تا هۆنراوەی چوارەم ماناناپان پێکەوە دێ .

٢ ـ نەبێ حالم وەرۆ = کەس نەبوو خەمم بخوات ، ئەشکێ عظیمێ = فرمێکی زۆر ، رۆیۆ = رۆژێك ، کیاستم = ناردم ، پەیحەکیمێ = بۆ پزیشکێ .

٣ ـ دیۆم = دیم ، ئوما = هات ، شۆمە = شام = ئیوارە ، ئەرەجێ = وەکو ، مۆنگێ = مانگی ، تەمۆمە = تەواو .

واتە : من عاشق بووم تای عەشق گرتمی ، ئەکولامو ئەسووتام بە تاوی عەشق کەس نەبوو خەمم بخوات فرمێسك بەچاوما بە زۆری ئەهاتە خوارەوە تا رۆژێك هەوالم نارد بۆئاوات بەجێ هێنەرم کە پزیشکمە ئەبینم ئەویارەم لەوەختی بانگی شێوانا هات وەکو مانگی چواردە خۆی کرد بەژوورا .

٤ ـ هۆمدەمم = هاودەمم ، ساسێ نەبۆ کەس = سابا کەس نەبێ .

٥ ـ مەمەڵجێش نارە کوڵمێش سوورە ساوە
وێش ئەجییێ سەڵوینە مدرێنە پاوە
٦ ـ نەتاوانم وەرو چا ساوو نارێ
دەمێو کۆمم چەنیش گێرو نەزاری
٧ ـ دەمێو نیشتە چەنیم دەستە زرۆنێ
وەنەش لالآم وەیاسینو کرۆنێ
٨ ـ دەمێو نەزڵەم بێ ئەزواچینێ مێروو
شوکر ژیۆووە دۆسەم کارێ گێرۆ
٩ ـ من ئێشەو (مێرە) بێنێ ئادە ئیسا
دەواش گێرۆ بەرۆوە زیندە ، ئیسا
١٠ ـ دەمو ڕۆی یارەم ئێزاوو لواوە
حەکیمێ چەودما نیشتمەرە لاوە
١١ ـ رەگش گرتوو دەمێو دەستش فشارۆ
سەرەش لەکناوە واتش ئینە یارۆ

---

٥ ـ مەمەڵجێش = مەمکە بچوکەکانی ؛ نارە = هەنارە ، ساوە = سێوە ، وێش = خۆی ، سەڵوینە = سەولە ، مدرێنە پاوە = بە پێی‌وە وەستاوە .

٦ ـ نەتاوانم = نەمتوانی ، وەروو = بخۆم ، چا = لەو ،

٧ ـ دەمێو = ماوەیك ، نیشتە چەنیم = دانیشت لەگەڵما ، دەستەزرۆنێ = دەستەنەژنۆ ، وەنەش لالآم = لێ ی پارامەوە ، وەیاسین و کرۆنی = بەیاسین و قورئان .

٨ ـ نەزڵەم بێ = لەگیان کەنشتابووم ، واچینێ = ئەم ووت ، مێروو = ئەمرم ، ژیۆوە = ئەژیمەوە .

٩ ـ مێرە بینێ = مردووبووم ، نادە = ئەو ، ئیسا = عیسا ، دەواش = دەرمانی ، بەرۆوە زیندە = زیندووبوومەوە ، ئیسا = ئێستا

١٠ ـ دوای ئەوە دەمەو بەیانی یارم ڕۆیشتەوە پزیشکێ هات لە لام دانیشت

١٢ ـ طەبیبو تۆچمان دوستت برێنە
نیۆت هیچ (صەیدی) نە دەروت شرێنە

١٢ ـ پزیشکی تۆ (صەیدی) دۆستەکەتە وتۆ هیچ نەخۆشي و دەردت نیە صەیدی جگە لە عەشقی‌شیرین هیچ دەردێکت نیە .

(ئەرێ رەندەکەم)

(٣)

١ ـ ئەرێ رەندەکەم ، ئەرێ رەندەکەم
ئەرێ هەی نازار شۆخی رەندەکەم
٢ ـ ئەرێ نازەنین دڵ پەسەندەکەم
تۆ هەر ئەو خواجەو من ئەو بەندەکەم
٣ ـ تۆ خۆ شەرتت کەرد بەینەت دارەکەم
واتت هەر تۆ نی تا سەر یارەکەم
٤ ـ ئێسە سەبەب چێش ئەرێ لەیلەکەم
مەیلت کەردەن سەرد هەی بێ مەیلەکەم

١ ـ رەند = جوان ، قسەخۆش لێرەدا مانای جوانی (خۆشەویست)م دێت تا شێعری چوارەم مانایان پێکەوە دێت :
٢ ـ دڵ پەسەند = دلگیر ، خواجە = گەورە ، صاحیب یا سەرەوەر
٣ ـ بەینەت = وەفا ، واتت = ووتت .
٤ ـ ئێسە = ئێستا ، چێش = چی ، سەرد = سارد
واتە : ئەرێ خۆشەویستەکەم جوانە نازدارە شۆخە نازیزەکەم ئەرێ نازەنینە دڵ پەسەندەکەم ، تۆ هەر سەروەری من بەندەتم خۆ تۆ شەرتت کرد ووتت تاسەر هەرتۆ یارمی ، هۆی چیە ئێستا کەبێ مەیلی وە مەیلت ساردە لەگەلم .

٥ ـ بینایی چەمان بەرگوزیدەگەم
من هەر ئەو غولام ، زەر خریدەگەم
٦ ـ شەرتم ئەو شەرتەن هەتا من زیندەم
ددانی تەمای تۆ هەر نەکەندەم
٧ ـ تۆ بەدەستی قەصد جە (بەدوازەکەم)
منت بێ ناز کەرد صاحێب نازەکەم
٨ ـ من (صەیدی) غولآم قەدیم زادەکەم
وەی من درێغا سیا ، تاڵەکەم ٠

٥ـ بینایی چەمان = بینایی چاوان ، بەرگوزیدە = هەڵبژاردەیاخۆشەویست
غولام = بەندە ، زەر = پارە .
٦ ـ هەتا من زیندەم = هەتا من زیندووم ، ددانی تەمای تۆ = دانی تەماعی تۆم نەکەندوە) = هەڵ نەکێشان ، دەرنەهێنان .
٧ ـ بە دواز = فیتنەجۆ ، صاحێب نازەکەم = خاوەن نازەکەم
٨ ـ سیا = رەش ، تاڵە = تالع ، ناوچاوان .
واتە : بینایی چاوم هەڵبژاردەکەم من هەرئەو بـــەندەتم کەبە پارە سەندوتم ، وەشەرتم هەرئەرشەرتەیە هەتا زیندووم دانی تەماعی تۆ هەڵ نەکەنم وازنەهێنم ، بەلآم تۆ بەعەمدی کزێ ئەگری بۆ بەدگۆوفتنە جۆو ناحەزەکانم منت بێ نازکردوە نازدارەکەم من (صەیدی) بەندە زادەی کۆنتم ئەی درێغا من ناوچاو رەش و بەد تاڵعم .

(ئەزوخەم پێوە)

(٤)

١ ـ ئەزوخەم پێوە گرتە نما برایی
نەخەم چێمەنە من چادیم جیایی

٢ ـ گەداو شاچوون یەکا پەی باسوو ئەشکی
(بەڕو بەحرش) یوڤۆ لەنگیرو لایی

٣ ـ نەزۆ نیێنیێ ئەوەڵ جار دڵ بەکیێ دەو
تەدڵ بەردت ئەزت گێرۆ تەمایی

٤ ـ چەدۆ نیێنە ، نمۆوە ، قەت منو تە
من أندر عشق تۆ دەر بێوەفایی

٥ ـ تەماوو تۆم نەبڕێنەی نمە بروش
هەزار ساڵێو هەزار پەنجێو دمایی

---

١ ـ منو خەم پێکەوە برایی‌مان گرتوە ، بڕیارمان داوە قەت لەیەك جیا نەبینەوە . (ئەز = من ، پێوە = بەیەکەوە)

٢ ـ پادشاو هەژار چوون یەکە یانێ وەك یەکە بۆباسی عەشق . عەشق چە دەریای چەوشکایی وەك یەکەو یەکسانە هیچ جیاوازی نیە

٣ ـ نەم ئەزانی ئەوەلجار من دل بەکێ بدەم تا تۆ دلت بردم وا ئێتر ئێستا منیش بەتەمای تۆو دلم .

٤ ـ چەدۆنێنە = لەم دونیایەدا ، نمۆوە = نابێتەوە ، تە = تۆ ، واتە : لەم گیتی‌یەدا قەت جارێکی‌تر نمونەو وێنەی منوتۆ نابێتەوە من لەعشق بازیا ، تۆ لەبێ‌وەفایی‌دا .

٥ ـ تەماعی تۆم قەت نەبڕیوەوە نای برم ، هەزارسالو هەزاربەنجا سالی ودوای ئەوەش هەربەتەمای تۆم .

٦ ـ نەتە ئەژنیت پروزەو ئوفوو سۆنەیم
نە لۆمەو خەلکی من تۆم بێزاییی

٧ ـ دنێو خەیرە پەرێ من خۆ نەمەندەن
رەقیبی زێل سیاو ، تاکەی جیاییی

٨ ـ ئەر ئینسافت چەینم بۆ نە ، وەگەر نە
کەساچوو ئەزچەنی (خواهی نەخواهی)

٩ ـ کلەش ساسێ نەبو (صەیدی) رەژۆچەم
وە سێشۆ خاکو پاو تە ، پەێ بیناییی .

---

٦ ـ ئەژنیت = بیستت ، پروزۆ = بۆپرووز ، سۆنە = سینە
واتە : ئەتۆ بۆنی سووتاوو پروزانی سینەی منت کرد وتەگوێت لە ئوفو
ئاهو نالەم بوو ، وەئەمنیش بیستم وگوێم دایە لۆمەو مەنعی خەلقی کە
تۆم لێ بێزرێت ، وەتەشەرو تانەی خەلقی نەچوو بەگوێما .

٧ ـ دنێو = ئەختێك ، پەرێ من بۆمن ، زێل = دل ، سیاو = رەش
یانی : کەمێك خەیرم پێ بکە چاك بە لەگەلما خۆ نەماوە رەقیبی دل
رەشی خراپ ئیتر تاکەی جیایی با بەس بێ .

٨ ـ ئەگەر ئینسافت لەگەلما بێ یا نەبێ دەربەس نیم چونکی من
ئەساچێنم وە ورازیم بەبوون ونەبوون .

٩ ـ کلە = کلە ، رەژۆ = برەژێ ، چەم = چاو ، وەسێشۆ =
بەسێتی ، واتە : با صەیدی کلەی نەبێ چاوی پێ برەژێت ، خۆ
خاکی پێی تۆی هەیە لەباتی کلە چاوی پێ برەژێت .

(ئەز قسێوەت ماچوو)

(٥)

١ ـ ئەز قسێوەت ماچوو گۆشم دارەنێ
چون نکردی دۆستی شو دژمنم

٢ ـ چاخۆێسێ تیتە رەندێ بۆ وەشێت
رشتەی آویز أندر گردنم

٣ ـ تا بمیرم گردم أز عشقت خلاص
وەس کەرۆ خەڵقۆ خوای لۆمەو مەنەم

٤ ـ یاروات کوشتەو تە ئاسۆ نۆ جەلام
ترسم أندر حشر گیری دامنم

٥ ـ دیدە مەکێشە خەموو رۆو (مێشەری)
أنکە عفوت سازد از خون آن منم

---

١ ـ لەم پارچە هۆنراوەدا (صەیدی) هەورامی و فارسی تێکەڵ کردووە واتە : من قسەیەکت پێ ئەڵێم بە گوێم بکە ، کە دۆستیم لە کەلا ناکەی بپە بە دوشمنم دوژمنایەتیم لە کەلا بکە چۆن ؟

٢ ـ ئەو زوڵف و پەلکە خۆشەویست و بۆن خۆشانەت بخەرە ملوگەردنم لە باتی تەناف منیان پێ بخنکێنە

٣ ـ تاکوو بمرم وە لە عەشقت ڕزگار بیم وە تا خەلقی خواش لە لۆمەو تانەی عەشـــق و عاشقیم ئیتر دەس هەلگرن ، بەس لۆمە و مەنعم بکەن .

٤ ـ یار ووتی کوشتنی تۆلە لام ئاسانە ، بەڵام ئەترسم لە ڕۆژی حەشرا بەرەکم بگرێ داوای تۆڵەم لێ بکەیت .

٥ ـ چاوەکەم هیچ خەمی ڕۆژی حەشرت نەبێ ، ئەوەی کە لە خوێن و کوشتنی خۆی عەفوت کات لێت ببورێ ئەوە منم .

٦ ـ (صەیدی) ئەر یارەم کوشۆم وەشلەی بە من
زینده أم دم از شهادت میزنم

٦ ـ کوشۆم = بم کوژێت ، وەشلەی = خوزگە .
وانە : (صەیدی ئەگەر یار بمکوژێت خوزگە بە خۆم ئەو حەلە (شەهیدم) ، شەهیدیش زیندووە نامرێت .

(ئاشکبەرێ شێوە وەشۆ)
(٦)

١ ـ ئاشکبەرێ ، شێوە وەشۆ ، شەرتێوزەریفت یارەبە
تە ئابەینە بینیچەنیش، یەكشەرت و یەكاقرارەبە
٢ ـ نەك تۆ پەریش (دیڤۆنە)بێ ، هەکلێت برە بێ گانەبی
تەپەی (شەمە)ی (پەرڤۆنە)بی، پی تەنەداسۆتارەبە

١ ـ ئاشکبەرێ = عاشق رفێن ، شێوە وەشۆ = شێوە جوان ، تە = تۆ ، بەین = پەیمان ، بینی = ئەبەستی
وانە : ئەی عاشق رفێنی شێوە جوان ئەم شەرتە باشەت لەبیربێ ئەو کەسە کەپەیمانی لەگەڵا ئەبەستی تاسەر لەگەڵیابە ، یەك شەرت بە .
٢ ـ پەرێش = بۆئەو ، دیڤۆنە = دێوانە . هەکلێت = عەقلت ، شەمە = شەمع ، مۆم ، پەرڤۆنە = پەروانە ، پی تەنە = بەم جۆرە
وانە : نەك تۆ هەربۆئەو شێت بیت ، عەقلیش بیا ئاگادارنەبی تۆبۆ (مۆم) ئەبێ پەروانەبیت ، چۆن پەروانە بۆشەمع خۆی ئەسووتێنێ ئەبێ تۆیش بەوجۆرە خۆت بسووتێنی بۆ یار .

٣ ـ دڵ بۆجه گۆشم داره‌نیٚ ، مه‌وزه سه‌ره‌ت بیٚکاره‌نی
تۆ مه‌گنه (په‌ی) ئـه‌ریـاره‌نی ، باڤه‌س چه‌نیت بیٚزاره‌با

٤ ـ ســووره قــوڵیٚ غونچه ده‌مه ، باره‌نگو بۆ ، واشه چه‌مه
مه‌شدیه ، په‌نه‌ش داره‌ته‌مه ، وه‌ختیٚو چه‌نی ته‌ش قاربه

٥ هه‌ریۆ روڤیٚ که‌فتی خۆه‌ش زۆنات هه‌نش پیٚش په‌ی ته ئیٚش
مشیۆ گیۆن که‌ری فدیش ئادۆسه به‌ر خورداره‌به

٦ ـ ئه‌ز پیٚ کیۆ زۆمم خه‌ته‌ر ، (کیبلٚه‌م) زه‌ریـۆ بـدیـه‌ره‌وه‌ر
زامدا‌ر خویٚت، په‌رسه‌خه‌به‌ر ته‌رسه‌خوای هۆمواره‌به

---

٣ ـ وانه ئه‌ی دڵ وه‌ره به‌گوێم بکه ، سه‌وداو عه‌شقی جوانان مه‌خه‌ره دڵ و مێشکته‌وه چونکه تۆ به‌رگه ناگری بێ کاره‌ی وه‌ئه‌که‌ویته ده‌ریای بێ بنه‌وه با ئه‌ویش ئه‌وه‌نده سزات نه‌داو بێزاری نه‌نوێنێ .

٤ ـ سووره‌قولي = سوورکه‌لانه‌ی جوان یاسووره‌گول ، واشه = هه‌ڵۆ
وانه : ئه‌ی سووره‌گولی غونچه‌ده‌م ، ئه‌ی ره‌نگ خۆش و بۆن خۆشي چاو هه‌ڵۆ
سه‌رۆو ته‌ماشاری که ، ئه‌گه‌ر لێی زۆیری وه‌ختی تر عاجزو زویربه

٥ ـ هه‌ریۆ = هه‌ریه‌کێ ، روڤێ = رۆژێك ، زۆنات = زانیت ، مشیۆ = ئه‌بێ ، گیۆن = گیان ، فدیٚش = به‌فیدای .
وانه : هه‌ریه‌کێ رۆژێك بوی به‌هاوده‌می و بوو به‌هاوخوو ره‌وشتت ، وه زانیت ده‌ربه‌سی ئێشو ناره‌حه‌تی تۆ زیاتره‌تاهي خۆی وه‌ی تۆی به‌لاوه‌ پێشتره ئابێ بۆئه‌وکه‌سه گیانت فیداکه‌یت ، ئه‌وه دۆستی راسته له‌گه‌ڵیا به‌رده‌وام‌به

٦ ـ ئه‌ز = من ، پێکیۆ = پێکراوم ، زۆمم = زامم ، کیبلٚه‌م = قیبله‌که‌م وانه ـ من پێکراوم زامم خه‌ته‌ره قیبله‌که‌م یه‌ك زه‌ره بنواره به به‌را هه‌واڵي زامداری خۆت بپرسه . له خـوا بترســه‌و خه‌مخواری زامداره‌که‌ت به .

٧ ـ (صەیدی) تە هیچت چار نەبێ، تاسەرچەنیت کەس یار نەبێ
سا دۆستە تەش کار نەبێ ، تەنـها تە دۆست دەرکارەبە

٧ ـ (صەیدی) تۆهیچ چارەت نەبوو ، تاسەر لەگەڵتا کەس یارنەبوو ،
دۆستیش ئیشی بەتۆنەبوو هەرتەنیا تۆ دەربەستی دۆست بویت .

تێ هەڵ گێشی فارسیو هەورامی
(ئەی هەم نشینـــان)
(٧)

١ ـ ئەی‌هەم‌نشینان المدد ای‌دوستان‌المستغاث
باشدتر ازخمي بدل دودبجان المستغاث
٢ ـ ئەبرۆ کەمۆنی دابێنێنی تیرێوەنەی گۆش‌و دڵێم
مژگان اوکرده بدل زخم‌گران المستغاث
٣ ـ ئاڤوردەنم زۆمێو نیۆن مێشەم دەروون کزێم گیۆن
یاران‌کجا مرهەم‌کنم‌زخم نهان المستغاث

١ ـ ئەی هاورێیانم یارمەتێك ، ئەی‌دۆستانم بێن بەهاوارمەوە پەرێشانم
دڵ زامدارم گیانیش ئەسووتێو دوکەڵی لێ دێتە دەر .
٢ ـ کەمۆنێ = کەمانێك ، ئەبرۆ = برۆ ، دابێنیش = لێی دابووم
وانە : برۆ کەمانێك تیرێکی داوە لەگـوێی دڵم ئەوتیرەش برژانگـی
چاوی یاربوە کەوا ئیستە بوە بەزامێکی کاری فریام کەون ئەی‌هاوار
٣ ـ ئاڤوردەنم = هێناومە ، زۆمێو = زامێك ، نیۆن = تازە ، مێشەم
= ئێشم پێ‌ئەگەینێ ، گیۆن = گیان
وانە : زامێکی تازەم پەیدا کـردوە ، دەروونی هێناومەتە ئێشو ئازار
وەکزەی لەگیانم خستوە ، ئەی هاورێیان لەکـوێ چاری ئەم زامەم
کەم هەی هاوار

٤ ـ ئەزیارێوەجۆنەم هەنەپێسۆنەپرشنگێفەنە
ازخشم چون‌آتش‌زەند سوزدجهان‌المستغاث

٥ ـ بێ دۆست خوێم ئەبدال‌برو بێ‌زیدو منزل مال‌بەرو
روزێ نمیپرسد خبر زین بی‌نیشان المستغاث

٦ ـ شەیدا برۆ ناوژیر برۆ ئەمرم قەرارا پیر بەرو
بەپیر خود رحمێ نکردآن نوجوان المستغاث

٧ ئاخ‌چی نەکێشو پەی‌دلێم هادل‌نەکوتەن پەی گولێم
آرام‌و طاقت بادلم گشتەزیان المستغاث

---

٤ ـ ئەز = من ، یارێوە = یارێك ، جۆنەم هەنە = ج وانم هەیە ، پیسۆنە = وەکو ، پرشنگێ = تیشکی ، فەنە = مۆمی ناوفەنەری مۆم دان . واتە : من یارێکی جوانی وام هەیە روناکی روومەتی وەکو روناکی مۆمی ناوفەنەری مۆم دان وایە ئەگەر تورە بوو دونیا ئەسوتێنێ دمسا بێن بەهاوارمەوە ، هەی هاوار.

٥ ـ واتە : من خۆم بەعەبدالی ئەونەزانم وبۆئەودۆستەم گیـــان فیدام لەگەل ئەوەشا ئەومن بەدۆست دانانێ : من بێ نیشتمانو مەنزلم لەگەل ئەوەشا خەریکی مال و مالداریم جا هەی هاوار وەرن بەسەردەمەوە ئەویارەم هیچ خەبەرێکم ناپرسێت .

٦ ـ واتە : من عاشق وشەیدای ئەوم ، وا پـیربووم وبەرەو پـیری ئەچم ئەو نەوجوانە رەحمێکی بەم پیری خۆیە نەکرد ئەی هاوار ئەی‌هاوار

٧ ـ ئاخ‌وداخ بۆهەل‌نەکـێشم بۆدلم وادلم پێ بەبەندو کۆتەوەیـە بۆ یارم ئارامم نەماوە ئازارو ئەشکەنجەی دلم زۆربوە ئەی‌داد هەی هاوار .

٨ ـ تا كەی مرووپی زۆمەوە نالونە ئەز رۆ تا شەوە
برخواست از جانو تنم چون نی فغان المستغاث

٩ ـ أی سرو قد سیم بر ، برحال (صیدی) کن نظر
کز حسرت تیر قدت شد چون کمان المستغاث

---

٨ ـ تاکەی بتلیمەوە بەم زامانەوە ، منشەو تا بەیان هاوارکەم والەلەش وگیانمەوە هاوارو نالە دەردێ وەك بلویرنەی هەیهاوار هەی داد

٩ ـ ئەی بالا سەروی سیم بەر سەیرێــکی حالی (صەیدی) بکە وا لەحەسرتی (راستیتیری بالاتا) خۆی چمایـەوە وەك کەوان هەی داد هەی داد

بەفارسی

إلهی واقفی

[٨]

١ - إلهي واقفی برحال زارم — هەمیخوانم کەجز تو کس ندارم

٢ - إلهی کردە ام بسیار تقصیر — وز آن حسرت جفایت شرمسارم

٣ - إلهی غرقه ام دربحر عصیان — بدست رحمت افکن برکنارم

٤ - إلهی خاطر مرا جمع گردان — کەمسکین و پریشان روزگارم

٥ - إلهی برگشا ازغیب راهی — که چندین سال من در انتظارم

٦ - إلهی گر بخوانی ور برانی — تو دانی بنده بی اختیارم

٧ - إلهی گر نه لطفت دست گیرم — کجا از شرمساری سربر آرم

٨ - إلهی گر بیاد بیٚ نیازی — دهی من چیستم مشت غبارم

٩ - إلهی نفس وشیطان درکمینند — بەتوفیق عنایت کن حصارم

١٠- إلهي راه مردان سخت راهیت — تو آسان بگزران در رەگزارم

١١- إلهی وقت مردن لطف بنما — که تا من جان بە آسانی سپارم

١٢- إلهی چون عزیزم کردي امروز — مکن فردا بەنزد خویش خوارم

١٣- إلهی برجنید ایمان نگەدار — که آنست أصل راه إعتبارم

١٤- إلهی چون دراین جا بگزرانی — بفضل خود گوناهان درگزارم

١٥- إلهی (صیدیم) کن صیدجنت — اگرچه بار عصیان صد هزارم

تێبینی: ئەم هۆنراوە فارسیەی (صەیدی)یە هەمووي لەگەڵ یەزدان داقسە ئەکا لەخوا ئەپارێتەوە کەلەگوناهو تاوانباری خۆش بیت . بە پێویستم نەزانی ئەم هەڵبەستە دێر بەدێر بکەم بە کوردی .

م . (کاردۆخی)

به فارسی

(أی به ملك خوبرویی)

(٩)

١ ـ أی به ملك خوبرویی کامران چون (ش ٠ هـ)
برسر تاجیّ شهانی (گ، و، هـ؛ ر)
٢ ـ گوهر تاجیو باشد همچو ماهت (ر ؛ خ)
بر زبانم گشته نامت (ذ ، ك ، ر ، ی)
٣ ـ ذکر حسنت تاشده أفسانهء أهل نظر
یاد نارت کس حسنت (ی، و، س، ف)
٤ ـ یوسف مصری نبودی تانمایان نزد تو
بود در عهد تو (ك، ا، ش، ك، ﺀ،)
٥ ـ کاشکی گرد کف پای تو آوردی صبا
تابه چشمه‌ش جاکنم چون (س، ر، م، هـ)
٦ ـ سرمه أندر چشم من خاك کف پایت بود
کن برای دیده‌ام (م، ر، ح، م، ت)
٧ ـ مرحمت باعاشقان داری نگارا من ولی
زآن میان بامن نداری هیچ (ل ، ط ، ف)
٨ ـ لطف تو شامل بحال من نیاید زان کنم
برسر کویت همیشه (ن، ا، ل ، هـ)
٩ ـ نالهء فریادو زارم نایدت هرگز بگوش
تا سحر أفغان کنم از جورتوهر (ش ، ب)
١٠ ـ شب فراقت میدهد دلرا سزا تاصبح دم
چون ننالم ازغمت أی همچو (ح ، و ، ر)

١١ ـ حورمن أحوال جنت راچه خوانیَ پێش من
پیش من هرجاتوی أنجاست (ج ، ن ، ت)
١٢ ـ جنت أرمارا دهندو تو نباشی أندرو
کی نشینم زانو وطن یك (س ، ا ، ع ، ت)
١٣ ـ ساعت عمر آخر آمداز فراق روی تو
مرد حسرت مند مسکین (ص ، ی ، د ، ی)
١٤ ـ صیدی آن خواهد بریزی دلبرا خونش بتیغ
میکشی أورا بەخنجرهای مژگان گفت (ا ، ر ، ی)

تێبینی : (١) صەیدی ئەم هەڵبەستە فارسیەی بۆ شەڕە شێعر داناوە جاران باوبوە کەئەقیّو خوێندەواران لەگەڵ یەکترا شەڕە شێعریان کردوە پێیان ووتوە (مشاعرە) یەکیّ کیان شێعرێکی خوێندوەتەوە ئاخری وەزنووکێش و قافیەکەی بەچە پیتێك دوایی‌هاتبیّ ، ئەبیّ ئەو خوێندەوارە کەی تریان کە شەڕە شێعری لەگەڵ ئەکات تەوەڵی شێعرەکەی ئەو بەو پیتە دەس پیّ بکات بەم جۆرە هەر یەکە شێعریکی خوێندۆتەوە ئەوی تر وەرامی بە هۆنراوەیەکی‌تر داوەتەوە تا یەکیّ کیان داماوە وەیەکی کەوتوە ئەوە (بۆڕدراو) بوە تا ئێستاش ئەم شەڕە شێعرە لە ناو زۆر ئەقیّو خوێندەوارانا باوی ماوە

(٢) ئەم هەڵبەستەشم بە پێویست نەزانی (وەری گێڕمە سەر کوردي)

(٣) یەکیّ لەکەڵکەکاني شەڕە شێعر (شاعێرە) ئەوەبووە کەخوێندەوارانی هان داوە بۆ شێعر لە بەرکردن و بەم هۆیەوە پلەی زانیاري لە شێعرا بەرزتربوەتەوە .

م (کاردۆخي)

(بە عەرەبی و فارسی)

أحن (١٠)

١ ــ أحن كل ليل من هواك
فسلني كيف حالك في هوائي
٢ ــ بەنادر جادويهاى تو نازم
كە از مردە بە أفسون دلربايى

١ــ ئەناڵێنم هەموو شەوێك لە سۆزی عەشقی تۆدا ، هەرهاوارو ناڵەمە دە تۆش بپرسە لێم وە بڵێ : حاڵت لە خۆشەویستی منا چۆنە ؟
ــ ئەمە حاڵمەو تۆش هیچ لێم ناپرسیتەوە .
٢ــ بنازم بە سیحرو جادووگەریتا ، ئەو سیحرو جادوە نادریانەی تۆ ، كە ئەتوانێ بە سیحر دلی مردووش ڕاكێشێ و ببیات

تێ بینی ــ ئەم دوو هۆنراوەیە لە سەر هەڵبەستی (ئەزوخەم) ە . بەڵام چونكە لە دەفتەرە دەس نووسەكانی لای منا بە (جیا) نووسراوەوە ، منیش هەر بەو جۆرە نوسیمەوە .

(بە هەورامی و عەرەبی)

(ئەرسەراسەر) (١١)

١ ــ ئەر سەراسەر ، زێڵۆمن گێڵش پۆنە
غير حبك في فؤادي ليس شييء
٢ ــ شیخ و پیر ، مەڵلاو میر ، گرد عاشقۆ
ما عليهم لومة الا علي

١ــ ئەگەر سەراسەری دڵی من بپشكنی جگە لەخۆشەویستی تۆ هیچی تری تیا نیە لە دڵما جگە لە عەشقی تۆ هیچی تر نیە .
٢ــ شێخ و پیر ، مەلاو میر هەموویان عاشقن كەس لۆمەی ئەوان ناكات هەر من بە تەنیا لۆمە ئەكەن هیچ لۆمەو مەنعی ئەوان ناكەن .

پیتی بێ (ب)
(بینایی دیدەم)
(١)

١ ــ بینایی دیدەم شای سۆسەن خالان
ئی دەستە بەستەی مەستی گولالان
٢ ــ بگێرە جە دەس ئی کەم تالەوە
بنیەش بەو گۆنای موشکین خالەوە
٣ ــ گول پەی گول خاسەن جەمین جامەنی
گول بۆ ، گول قامەت ، گول ئەندامەنی
٤ ــ شاباشی تۆ بان گولالانی مەست
(صەیدی) خار خاسەن بگێرۆ وە دەست

١ـ بینایی = ڕووناکی ، دیدەم = چاوم .
واتە ـ بینایی چاوم شای سۆسەن خالان ، ئەم دەسکە گولە بەستراوە مەستە وەرگرە .

٢ـ ئی = ئەم ، تالە = تالیع ، بنیەش = بینێ .
واتە :ـ ئەم دەسکە گولە لە دەس ئەم چارە ڕەشە کەم تالیعە بگرە بینێ بە سەر ئەو گولمە جوانە خال دارەتەوە کە لە بۆن خۆشیدا وەك موشکی خۆتەنە ،

٣ـ گول بۆ گول چاکە ، بە تایبەتی بۆ تۆ ، کە ڕوومەتت لە سافیا وەك ئاوێنەیە بۆن خۆشی وەك گول ، وەك دارگولی ، گول ، ئەندامیت

٤ـ شاباشی تۆبان = شاباشی تۆبن ، خار = دڕك ، خاسەن = چاکە
واتە :ـ با شاباشی تۆبن ئەم هەمووگولو گولالە مەستانە صەیدیش وا چاکە دڕك بە دەستەوە بگرێت . مەبەسی لەوەیە کە وتراوە :
(گول بۆ گول دڕك بۆ دڕك)

(بادی عەتر ئامێز)

(٢)

١ ـ بادی عەتر ئامێز ، بادی عەتر ئامێز
بادی گوڵشەن گەرد ، وەش بۆی عەتر ئامێز
٢ ـ پەیك بەری عاشق نیمە شەوان خێز
بۆی نافەی تەتار ، نەرروی سارا رێز
٣ ـ چون عەتار بەچین زوڵفی یارەوە
ئاما بەبۆی عەتر عەنبەر بارەوە
٤ ـ پەرسام ئەی عەتار ، یەچێش بار تەن
وات : (بۆی عەتری زوڵف گێسووی یارتەن)

---

١ ـ بادی عەتر ئامێز = بای بۆن خۆشي عەتراوی ، گوڵشەن = باخو گوڵزار واتە : ئەی بایك کەگەراوی بەباخو گوڵزاری یارا بۆنخۆشیت لەوزوڵف وسینەو لیمۆیانە وەرگرتوە .

٢ ـ پەیكبەر = نامەبەر ، نیمە شەوان = نیوە شەوان ، نافە = نارك ، ئاهو = ئاسك . واتە : ـ ئەی نامەبەری عاشقان لە نیـوەشەوان دا بەزوویی ، ئەي ئەوبایەی کەبۆن خۆشی ناوکی ئاسکي تەتار بەرووی دەشتو سارادا بڵاونەکەیتەوە

٣ ، ٤ ـ چون = کاتێ . عەتار = عەترفرۆش ، ئاما = هات ، بە بۆی = بەبۆنی . واتە : ـ کاتێ عەترفرۆش بازرگان بەزوڵفي چـین چینی یارەوە هات وەبۆی عەترو عەنبەری بەبار بڵاوکردەوە لێمپرسی ئەی عەترفرۆش بارەکەت چێیە ؟ ووتی : ـ بـۆنی عـەتری زوڵفي یارەکەتە (مەبەسي لەعەتار = بابۆن خۆشەکەیە)

٥ ـ بە تەعجیلو یەرد نەکەرد مودارا
شی نە رووی دەشتو کەشو کۆو سارا
٦ ـ سا کە بۆی عەترت بە گوڵان یاوا
گوڵان خێزیان پەی عەزمی داوا
٧ ـ (سونبول) چەنی تیپ (وەنەوشە) ی باخان
(چنوور) نەپای هەرد (شەوبۆ) ی سەرشاخان
٨ ـ قیبلەم تا سەحەر گوفتوو گۆشان بێ
داوای هامشانی زوڵفی تۆشان بێ

---

٥ ـ ویەرد = تێپەڕی ، نەکەرد = نەیکرد ، شی = رۆیشت
واتە : ـ ئەوعەتر فرۆشە بەخێرایی رۆیشت هیچ گوێ نەدامێ چوو ئەوبۆنە خۆشەی بەهەموو دەشتو دەرو شاخو هەردێکا بڵاوکردەوە
٦ ـ یاوا = گەیشت ، خێزیان = هاتن ئاڵوزان ، پەی = بۆ ، داوا = شەر . واتە : کاتێ کە بۆنی عەتری تۆ بەگوڵان گەیشت هەموو ئاڵوزانو هەڵسان راس بوونەوە بۆداواو شەرکردن لەگەڵتا کەنایا (بۆنی تۆ یا هی ئەوان خۆشترە)
٧ ـ (سونبول ، وەنەوشە ، چنوور ، شەوبۆ) ناوی گوڵ و گیای زۆر بۆن خۆشن وەهەرچواریان لەشاخو باخەکانی کوردوستانا زۆرن
واتە : ئەوگوڵو گوڵانە بۆن خۆشانە ئاڵوزان وراست بوونەوە ئەیان ووت : بۆنی ئێمە لەبۆنی زوڵفی یار خۆشترە کەوا تێکەڵ بە (با) بوە
٨ ـ قیبلەم = ئەی یارە خۆشەویستەکەم ئەی قیبلەکەم ئەمگوڵانە تا بەیانی لەناوخۆیانا گفتوگۆیان بوو إدعای هاوشانی زوڵفی تۆیان بوو هەریەکەیان وای ئەزانی (بۆنی خۆی) لەبۆنی (زوڵفی تۆ) خۆشترە لەم رووەوە شەوتا بەیان لەناو خۆیانا هەر هەراو قرەیان بوو .

٩ ـ ئاخر داوا شان (تانو پۆش) نەبێ
هیچ کام بۆی عەتری زوڵفی تۆش نەبێ
١٠ ـ (سونبول) ماتەم بی بە زاریو خەمناك
(وەنەوشە) جەشەرم سوجدەش بەردەن خاك
١١ ـ (چنوور) پەشێوی بی ، دڵ بە دەردەوە
(شەوبۆ) شەیدا بی ، شەو وە هەردەوە
١٢ ـ فیدای زوڵفت بام ڕەندی جەمین لاڵ
زوڵفی تۆ بازار گوڵان کەرد بەتاڵ

---

٩ ـ تانەو پۆ = تاڵەو رایخ ، نەبێ = نەبوو
واتە :ـ لە ئاخرا تێگەیشتن کە ئەم داوا کاریانەیان بەتاڵەو خەیاڵی خاوە وەك چۆن قالیێك یا قوماشێك ئەگەر (تان) یا (پۆ) ی نەبێ نابێ إدعاکەیـــان وابوو ، بە هیچ دەرچوو هیچ کامیان بۆنی زوڵفی تۆیانی نەبوو .
١٠ـ (سونبولیان) بێزراو مات غەمناك بوو ، (وەنەوشەیان) لە شەرما سەری شەرمەزاری دانەوان سوجدەی برد بۆخاكو گڵی بەردەمی خۆی .
١١ـ (چنوور) بەدەردی دڵەوە تلایەوە پەشێوو ماتەم بوو ، (شەو بۆیش) بە هەردەوە شەیدای تۆ بوو .
١٢ـ ڕەندي جەمین لاڵ = گوڵ ڕوومەتي جواني نازدار ، کەرد = کردی .
واتە :ـ فیدای زوڵفت بم ئەی ڕوومەت گوڵی جواني نازدار ، زوڵفی تۆ بازاڕو ڕەواجی هەموو گوڵانی شکاند و نرخی هەموویانی بە تاڵ کردەوە..

١٣ ـ نەك سەودای زوڵفت خاسەی گوڵانەن
سەرمایەی داوای دەردی دڵانەن
١٤ ـ ئا نە کام دڵەن وێش بە دڵ زانۆ
جە سەودای زوڵفت پەشێومە مانۆ ؟
١٥ ـ ئەر (شێخ) ئەر (مەللا) ئەگەر (دەروێشەن)
سەودای زوڵفی تۆ گرد عالەم پێشەن
١٦ ـ (صەیدی) چوون جەداخ تای زوڵفت وێڵەن
سادارو سەرسام بیابان گێڵەن
١٧ ـ ساکە دێوانەن ئێدەن تەگبیر بش
تای زوڵفی سیات بۆ بە زەنجیر بش

١٣ـ واتە لە پەنای زوڵفتا باشترین گوڵ هەیە ، ئەو گوڵەش سەرمایەو دەرمانی دەردی دڵی هەموو دڵدارێکە .

١٤ ـ ئانە = ئەوە ، وێش = خۆی ، مەمانۆ = نامێنێ .
واتە ؛ ئەوە کام دڵە کەخۆی بەدڵ دائەنێ لەعاستی سەودای زوڵفی تۆدا ماتەم وپەشێو نابێت ؟

١٥ ـ ئەگەر شێخە ، یا مەلایە ، یا دەروێشە یا هەر کەسێکی ترە هەمویان مەیلو سەودای زوڵفی تۆیان هەیە وهەمویان بۆی موبتەلان .

١٦ ـ واتە : (صەیدی) لەداخوو ئێشوو ئازاری تای زوڵفی تۆ وێڵ بوە سەرسامو پەرێشانە وێڵی هەردو بیابانە .

١٧ ـ دێوانەن = شێتە ، ئێدەن = ئەمەیە ، تەدبیرش = تەگبیری ، چارەی . واتە :ـ صەیدی شێتو دێوانەی تۆ بۆە چارەو فکروتەگبیری ئەوەیە بەتای زوڵفی خۆت پێوەنو زەنجیری کەی بی بەستیەوە

تێ هەڵکێشی فارسیو هەورامی
بەبالینـــــەم
(٣)

١ ــ بەبالینەم ئەگەر تۆ بەینە ئەی حوور
نەداروو بێ تەتاقەت مـاگنوو دوور
٢ ــ چرا جار جار نمی آیی بە سویم
مەپەرسی چۆنی أی بیماری رەنجور
٣ ــ نگار من بەرخ گلگونە دادە
مەواچی هوونو وەروەن چەرمەو سوور
٤ ــ دو زلف عنبرین پەخشانو روشن
بە هەم تێکەڵ بیەن چون صبحو دیجور

١ـ بەینە = بێت ، بە بالینەم = بۆ سەرسەرینم
واتە :ـ ئەگەرتۆ بێیتە سەرسەرینم ئەیحۆری هەواڵم بپرسێ وا ئەزانم لە بەهەشتام چونکە بێ تۆ تاقەت نابەم وەناتوانم لێت دوورکەومەوە
٢ـ بۆچی جار جار نـایێتە لام و هەواڵم بپرسیت و بڵێ ی چۆنی ئەی بیمارە نەخۆشەکەم . ؟
چرا = بۆچی ، جارجار = هێندێ جار ، نمی آیی = نایێت
٣ ـ واتە : یارو خۆشەویستی من دەمو چاوی گوڵگون یا ڕەنگاوڕەنگ بوە ئەڵێی خوێنو بەفرە تێکەڵ بوە وا سپیو سوور ئەنوێنێ . مەواچی = ئەڵێێ ، هوون = خوێن ، وەروە = بەفر
٤ ـ واتە : دووزلفی بۆن خۆشی پەخشان وبڵاوکردوەتەوە بەلای روومەتی روناکیا ، ئەڵێی (ڕۆژو شەوی) پێکەوە تێکەڵ کردوە .
بەهەم = پێکەوە ، تێکەڵ بیەن = تێکەڵاو بوە .

ـ وەش ئاشق میکشد چشم سیا هشی
بشاباشش سیا سرمه کلەی توور
٦ ـ چه سوود ئەر (بعدازین) تۆ بەینه لاو من
نمانده چون تن و یرانه معمور
٧ ـ چه کۆته بژنەوو دەنگت نیەم گۆش
چه سان بینم رخت دیدەم نێوش نوور
٨ ـ تەماوو وەشبەری ماکێشه (صەیدی)
دوای درد عاشق نیست دستور

• ـ وەش = خۆش ، باش ، ئاشق = عاشق ، چشم = چاو
واته : باش چاوی رەشی عاشقان ئەکوژێ ، با شاباشی بێ سورمەی رەشی کلی توور .

٦ ـ چه سوودێکی هەیه گەر لەمەودوا تۆ بێته لام چونکی لەشم وێرانو کەنەفت بوه وەك خانوی وێرانەی لێهاتوه کەتەعمیر نەکرابێت .

٧ ـ چەکۆتە بژنەوۆ = چۆن ببیستێت ، دیدەم = چاوم ، نێوش = نیەتی . چون دەنگت ببیسم کەگوێم گران بووه وەچۆن دەموچاوت ببینم کەچاوم هیچ ترووسکایی و رووناکی تیا نەماوه .

٨ ـ بەتەمای خۆش رابواردن مەبه ئەی (صەیدی) چونکی عشق هیچ دەرمانی نیه ، ودەرمانی دەردی عاشق باهیچ جۆرێك چار ناکرێت تەماوو = تەماعی ، وەشبەری = خۆش رابواردن .

تێ هەڵکێشی فارسیو هەورامی
(بە جـــان من)

(٤)

١ ـ بە جان من زو آتش دوری تۆ
ندارم تاقت مهجوری تۆ

٢ ـ شەمەم تۆ ئەز پەپولێت سۆ چیو داد
زبی پروایی مغروری تۆ

٣ ـ دەمێ نالوو ، دەمێ زارو ، دەمێ ئاخ
بصد گو نە کشم ڕنجوری تۆ

٤ ـ چەمێ مەستێت هەزارش مەست کەردێ
بنازو شیوەی مستوری تۆ

٥ ـ ئەز ئاشکنو ڤەهێشتوو نار مەزۆنۆ
ببی مزدی کنم مزدوری تۆ

---

١ ـ بەگیانی خۆم سوێند ئەخۆم کەلەتۆ دوورکەوەمەوە ئاگربەرئەبێتە لەشم لەبەرئەوە بەهیچ جورێك تواناي دووری تۆم نیە .

٢ ـ شەمەم = شەمعم ، ئەز = مـــن ، پەپولێت = پەروانـەت ، سۆچیۆ = ئەسووتێ . واتە : ـ تۆ شەمعي منی ، منیش پەروانەی تۆم ، ئەسووتێم وەهاوارو داد ئەکەم لەدەس بێ پەروایی ومەغروری تۆ

٣ ـ هێندێ جار هاوارو ناڵەمە ، بەعزێ جار شینو زاری مە ، بەعزە وەختێکیش ئوفوو ئاخمە وامن بەهەمو جۆرێ زەحمەت کیشی تۆم .

٤ ـ چاوی مەستت هەزارانی سەرخۆش کردوە بەهۆی نازو شێوەی خۆ شاردنو خۆدەرخستني تۆوە هەمویان سەرخۆشو بێ هۆشن .

٥ ـ ئاشکنۆ = عاشقم ، ڤەهێشتوو نار = بەهەشـــت و جەهەنـەم ، مەزۆنۆ = نازانم . یاني : من عاشقم گـــوێ نادەمە بەهەشت و جەهەنەم بەبێ تەماع و شت خاکساریت ئەکەم .

٦ ـ قەهەشتم هۆم دەمیوتەن هۆم دەمی تە
جهنم دوری تۆن دوری تۆ
٧ ـ رۆێ دۆنیەی مەنێ بیەی خۆم کەساز نۆ
بە جانان أی رقیب از کوری تۆ
٨ ـ منو یارەم هنی ئایری سوور بە
أیا رضوان بهشت حوری تۆ
٩ ـ گلێ سوورەم ولۆ سەر کولمۆ یارەن
نخواهم باغبان گل سوری تۆ
١٠ ـ چەمۆ من خوێت رەژە پا تۆزو پا بۆی
کە هست آن مایەی پر نوری تۆ

---

٦ ـ واتە : ـ بەهەشتی من هاودەمی تۆیە کەگفتوگۆت لەگەڵا بکەم ولە گەڵتا دانیشم جەهەنەمیشم هەردووری تۆیەو دووری تۆ .

٧ ـ رۆێ = رۆژێك ، دونیەی = دونیا ، مەنێیەی = بمایە ،
واتە : خۆزگە رۆژێك لەژیانی دونیام بمایە ، وەلەگەڵ یاریخۆشەویستی خۆما (بەکوێرایی چاوی رەقیب) رامبواردایە .

٨ ـ واتە : منکە (لەگەڵ یارمدا بم) با لەناگری سووریشا بم یا لە جەهەنەما بم ، ئەلام (وەك بەهەشتە) سا ئەی (رضوان) کلیل داری بەهەشت ، (بەهەشتو حۆری خۆتان بۆخوتان) من ئامەوێ بەهەشت وحۆری خۆمم هەیەو بەسمە .

٩ ـ واتە : بەلای منەوە هیچ گوڵێك (بەتایبەتی گوڵی سوور) جوانتر لەسەر کولمی یار نیە ، وەتاکە سوورەگوڵی تاواتی بۆ بخوازم (سەر گۆنای یارە) ئیتر ئەی باخەوان گوڵی تۆم ناوێ .

١٠ ـ چەمومن = چاوی من ، خوێت رەژە = چاوی خۆت بڕەژە
واتە :ـ ئەی چاوەکانم خوت بڕەژە بە تۆزی پێی ئەویارە چونکە ئەو تۆزە (هۆو سەرمایەی نووری چاوانتە) خۆتی پێ بڕەژە ،

١١ ـ نەها قارەت بەری قیبلەم چەنی من
بەاین مهرو وفا مشهوری تۆ
١٢ ـ نەلارە نەی چەمێت (صەیدی) خۆراسێ
بە صبح آمد شب دیجوری تۆ

---

(١١) نەها = نەکەی ، قارە = قین ، قیبلەم = قیبلەکەم

واتە :ـ نەکەی (ڕقوقینم) لە کەڵا هەڵگری ئەی قیبلەکەم ئەی ئەی یارە جوانەکەم بە تایبەتی کە تۆ ناوبانگی وەفاداریت دەرکردوە کە یارێکی بە وەفایت .

(١٢) نە لارە = نەچووە ، نەی چەمێت = ئەم چاوانتە ، خۆراسێ = خەوێك بێ دەنگی یەك .

واتە :ـ خەو نەچوە چاوت وە ئارامت نەگرت ئەی (صەیـدی) وا شەوی تاریکت تەواو کرد وە ڕۆژت لێ بووەوە هێشتا خەوت لێ نەکەوتوە .

بە فارسی

(بنفشە)

(٥)

١ــ بنفشە برکنار جویبارستی ــ زسودایش دلْ من بیقرارست
٢ــ سیە پوشم بمانند بنفشە ــ جگر خستە دلْم زارو فکارست
٣ــ زبیداد بنفشە بربنفشە ــ چو أبرم چشم گریان أشکبارست
٤ــ بنفشەدم ززلیف أوزندانیك ــ نەچون زولفش سیاەو تابدارست
٥ــ بنفشە زارگرددتربت من ــ ز أشك حسرتم کاندر مزارست
٦ــ أگرچە دورأیام خزانست ــ ولی باغ از بنفشە نو بهارست
٧ــ تۆ عاشقنی ئەگەر (صەیدی) مەزۆنۆ
ترا باز هــد تقوایت چە کارست
٨ــ (وەنەوشێوەن) تەمەیلت سا (وەنوشە)
ــ بنفشە ــ برکنار جویبارست

بنفشە = بەنەوشە ، مەزۆنۆ = نازانم ، وەنەوشە = ناوی دلدارەکەیەتی جوانی ئەم هۆنراوەیە لە دووشێعری دوایی‌دا دەر ئەکەوێ کە ووشەی هەورامی تێکەلْی فارسی‌یەکە کردووە کە ئەلْێت :

تۆ ئەگەر عاشقی ئەی (صەیدی) حەقت چی‌یە بە سەر عبادەت و خوا پەرستی‌یەوە تۆ مەرامەت یەك (بە وەنەوشەیە) ئەویش (وەنەوش) ە کە خۆشەویستەکەتە ، وە لەلای (بەنەوشەدا) لەکوێی جۆگە ئاوێکا دانیشتوە وە لە هۆنراوەی شەشەمدا ووتبۆی هەرچەندە پایزەو وەختی خەزانە بە هۆی (وەنەوشەوە) وا بەهاری تازەیە ، گولی بە وەنەوشە بەهاری خستوەتە ناو باخ یانی (وەنەوشی خۆشەویستی) بەهاری هێناوە

به فارسی

(باز نوای سخنم)

— ٦ —

١- باز نوای سـخنم آرزوست — نظم خوش سحرو فنم آرزوست
٢- خواندن شعر ملك شـاعران — (جامی جامی) وطنم آرزوست
٣- شاد برحمت بود آنكس كه گفت — (باز هوای چمنم آرزوسـت)
٤- خاطرم از مدرسه دلگیر شـد — جلوه‌ی سرو و سخنم آرزسـت
٥- ساقی لب ریزومي اندركفشم — سـاقي سـيمين بدنم آرزوست
٦- أنجمن جمع در دوسـتان — عيش در آن أنجمـنم آرزوسـت
٧- بـاز پريوار بتی ديده ام — عاشق و شيدا شـد نم آرزوست
٨- از هوس قامت چالاك يار — سـرو سهی نارەونم آرزوسـت

(١ ، ٢) حەزم بە شـێعرە ، شـێعرێكی پوڕ سێحرو فەن ، حەزم بە شێعری پاشای شاعرانە (جامي) ناو .

٣- رەحمەت لەوكەسە كە ووتی : دووبارە حەزبەچەمەن‌و باغات ئەكەم

٤- لە مەكتەب دڵم تەنگ بووە ئێسـتە حەز بە جیلوەی سـروو گوڵ و قسەكردن ئەكەم .

٥- حەز بە جامێ (مەی) ئەكەم بە دەس ساقی‌یەكەوە كە لەشی لە جوانیا وەك زیو سپی بێ .

٦- حەزم بە رابواردن كۆ بوونەوەیە ، لەگـەڵ دۆسـت‌و ئازیزانا كە بە ژیانێكی خۆش ڕابوێرین .

٧- دووبارە پەرییـەكی جوانم دیوە ئێستە بۆ جـوانی ئەو حەزم لە عاشقی و شەیدا بوونە .

٨- لە هەوەسو ئارەزووی بینـینی باڵای یارا ، ئێستە حەزم بە بینـینی سەرو نارەونە . كە دوو داری باڵا بەرزی جوانن .

٩- سوختم أزحسرت آن خال رخ - مشك غزال ختنم ارزوست
١٠- هست عقيق يمنى لعل أو - لعل و عقيق يمنم ارزوست
١١- چون برخ سيب زنم بوسه‌ى - عيب مكن (كان زقنم) ارزوست
١٢- گر بكشد يار مرا باطناب - از سر زلفش رسنم ارزوست
١٣- (صيدى) از آن برقع ، گل رنگ أو
از پس مردن كفنم ارزوست

٩- سووتام له حه‌سره‌تي ئه‌وخالى روومه‌ته‌دا له به‌ر ئه‌وه‌يه حه‌زم به ناوكى ئاسكى وڵاتى خۆته‌نه كه بۆن خۆش و ره‌شـه وه‌ك خالى رووبه‌ته‌ى ئه‌و .

١٠- ده‌مو ليوى يارم له سووريو جوانيا وه‌ك عه‌قيق و له‌على (يه‌مه‌نه) بۆيه حه‌ز له عه‌قيق و له‌عله ئه‌كه‌م .

١١- ئه‌گه‌ر هێندێ جار سێو ماچ كه‌م عه‌يبم لێ مه‌گرن ، چونكى به خه‌يالى سێوى زنجى ئه‌وه‌وه ئه‌و سێوه ماچ ئه‌كه‌م .

١٢- ئه‌گه‌ر يار من به (ته‌ناف) بخنكێنێ حه‌ز ئه‌كه‌م ئه‌و ته‌نافه‌م له زولفى يار دروس كرابێ به په‌لكه‌كانى بمخنكێنێ .

١٣- (صه‌يدى) له پاش مردن حه‌ز ئه‌كات (كوفنه‌كه‌ى) كۆڵه‌وانه ره‌نگاو ره‌نگه‌كه‌ى (ياربێت) له باتى كفني بلووريو خام وه يا چاوى سپى ئه‌و كۆڵه‌وانه بكه‌ن به كفني .

(بینایی چەمان)
(٧)

١ ــ بینایی چەمان بەر گوزیدەکەم
من هەر ئەو غولاّم زەڕ خریدەکەم
٢ ــ شەرتم ئەو شەرتەن هەتا زیندەکەم
ددانی تەمای تۆ نەکەندەکەم
٣ ــ تۆ بەدەستی قەسد جە (بەد وازەکەم)
منت بێ ناز کەرد ، ساحێب نازەکەم
٤ ــ من (صەیدی) غولاّم قەدیم زادەکەم
وەی من درێغا سیا تاڵەکەم

---

١ ـ بینایی چەمان = بینایی چاوان ، بەرگوزیدەکەم = خۆشەویستەکەم
واتە : بینایی چاوانم خۆشەویستە هەڵبژاردەکەم ، من هەر ئەوغولاّمەم کەتۆ بەپارەکریوتم ، لەیرەدا (صەیدی) خۆی دائەنێ بەغولاّمی پارەکەی
٢ ـ واتە : ـ شەرتم هەرئەوشەرتەیە کەکردومە ، وە ووتومە ، هەتا ژیانم هەیە هەر (بەتەمای تۆم) وەدانی تەمای تۆ هەڵ ناکەنم هەتا مردن هەربەتەماتم .
٣ ـ تۆبەدەستی قەسد = تۆبەعەمدی ، بەدوازەکەم = حەزەکەم
واتە : خۆشەویستەکەم تۆ بە (عەمدی) بەقسەی ناحەزەکەم منت بێ ناز کرد ، ئەی خاوەن نازەکەم .
٤ ـ واتە : من (صەیدیم) هەرلەمێژەوە هەر لەکۆنەوە غولاّم زادەتم بەلاّم بەداخەوە من تاڵە رەش و بەدبەختم .

پیتی (پێ)

(پ)

(پێسەو مەجۆلەی)

(١)

١ ـ پێسەو (مەجۆلەی) ملونە کۆوە
دە (لەیلێ لەیلێ) وەس بێ وەفایی

٢ ـ تۆ هەر چەنی من (وادێ) مەدەینە
گێرونە دەی رم خەرقەی گەدایی

٣ ـ سابدیە (دیدەم) چی بێ تەما بوو
(ئاشك) چکۆ بۆ پەی بێ تەمایی

٤ ـ ببونە قەقنەس ، سۆچوونە مێرۆ
نەکێشۆ ، کافر ، دەردی جیایی

---

١ ـ پێسەو = وەکو ، مەجۆلە = مەجنون ، ملونە = ئەڕۆم .
واتە : ـ وەکوو مەجنون ئەدەمە کێوان ، وە هاوار ئەکەم وئەڵێم
(لەیلێ ، لەیلێ) بابەس، بێ ئیتر بێوەفایی .

٢ ـ چەنی من = لەگەڵ من ، وادێ = وەعدە ، بەڵێنی ، مەدەینە =
ئەدەی . واتە : تۆ هەر لەگەڵ من بەڵێن ئەدەی وەبەجێی ناهێنی
وەمنیش لەداخی نەهاتنت ، خەرقەی هەژاری ئەدەم بەسەرما وە
هەر بەتەمام چاوەنوارتم چونکی عاشق هەرگیز تەمای یار نابڕێ .

٣ ـ سابدیە = سابنواڕە ، دیدەم = چاوەکەم ، ئاشك = عاشق .
واتە سا چاوەکەم بنواڕە بۆم بۆچی تەماداری تۆ نەبم عاشق چۆن
ئەتوانێ ، وەیا لەکوێ ئەتوانێ تەمای یاری ببڕێت ، تا ژیانی تیایە
بەتەمای (بەیەك گەیشتنە)

٤ ـ واتە : ئەبێ بەقەقنەس ، ئەسووتێ ، ئەمرێ هەرکەس کەعاشق بێ
وەلەیاری دوورکەوێتەوە ، سا خوا بکات کافریش دەردی جیایی نەچەژێ

٥ ـ ببوو ، پەپوولە ، پڕوزیەوەنە
نەیاوۆ ، سوودیۆ ، چی ڕۆشنایی
٦ ـ جارێ وە (لەیلێ) تۆ بۆ دیۆنەم
باجە تۆ بۆنە ، بۆی ئاشنایی
٧ ـ تۆ تەبیبم بە ، من دەوا کەرە
ئینالاتەوە پەی من دەوایی
٨ ـ چوون پەی کەس نیا مەعلوم گوناهێ
پەی دیای (صنعی خوبی) خودایی

---

٥ ـ ببوو = ببم ، پڕووزیەوەنە = هەڵپرووزێم ، نەیاوۆ = نیەتی
واتە : ببم بەپەپوولە ، وەخۆم بسووتێنم چاکترە ، چونکی تیشکی
روناکی مۆم ۆ (پەروانە) هیچ سوودێکی نیە ، یاری منیش وەك ئەو
مۆمە وایە هیچ سوودێك لەرووناکیەکەی وەرناگرم .
٦ ـ جارێوە = کەرەتێ ، لەیلێ = ئەی لەیلێ ، دیۆنەم = بمدوێنە
واتە : کەرەتێ ئەی لەیلی خۆشەویست وەرە بمدوێنە ، با هەر لە تۆ
بێت بۆنی ئاشنایی و دۆستایەتی .
٧ ـ تۆ تەبیبم بە = تۆ پزیشکم بە ، من دەواکەرە = من دەرمان بکە،
ئینالاتەوە = وابەلاتەوە ، پەی من = بۆمن ، دەوایی = دەرمان
واتە : تۆ پزیشکم بە ، دەرمانم بکە چونکی دەرمانی دەردم لای تۆیە
٨ ـ پەی کەس نیا = بۆکەس نیە ، پەی دیای = بۆ نواڕینی ، صنعي
= دروستکردن ، خوبی = چاکی ، خودایی = خوایی .
واتە : بۆهیچ کەس گوناه نیە . تەماشای جوانی بکات چونکی سەیری
(صنعەتی) دروست کردنی (خوا) ئەکات ، کەخوا چۆن توانیویە شتی
واجوان دروست بکات ، وشاعرێکی تریش بەفارسی لەم بابەتەوە وتویە

پیتی (تێ)

(ت)

تێ هەڵکێشی فارسی بۆ عەرەبی
(تاشد غم تو یارم)
(١)

١ ـ تاشد غم تو یارم در دل نماند شادی
الآن غیر حزنك لاشیيء فی فؤادی
٢ ـ عزم سفر چه‌کردم از کوی تو بناچار
ماحاجتی بزاد الحب منك زادی
٣ ـ بس روزها که تاشب نالم من ، از فراقت
کم لیلة الی الصبح من هجرك أنادی

---

١ ـ تا خەمی تۆ بوو بەهاوڕێم لەدڵما شادی خۆشی نەما ، ئێستا جگە لە ماتەمی وەناخۆشی هیچی تر لەدڵما نیە .
٢ ـ کاتێ کەنیازی سەفەرم کرد کەبەناچاری لای تۆ بەجێ بێڵم هیچ پێویستم بەتوێشووی سەفەر نیە ، خۆشەویستی تۆ توێشوومە
٣ ـ چەند رۆژان هەتا شەو من لەدەس فراق‌و دووریت ئەناڵێنم وە هەر وەها چەند شەوانیش تا بەیانی لەبەرفراق‌و دووریت هاوار ئەکەم .

→

(نظربر منظر خوبان حلال ست   تماشاکردن صنع جلال ست)
واتە : ئەی یار ئەگەر من سەیری جوانی تۆبکەم گوناهم ناکات چونکی سەیری قودرەتی خوا ئەکەم کەشتی واجوانی وەك تۆی دروس کردوە . وەشاعیرە فارسەکە ووتویە :
(سەیرکردنی جوانان حەڵاڵە چونکی تەماشای سنعەتی گەورەیی خوائەکەیت)

٤ ـ باعاشقان بكويت خوش بود گفتو گويت
يا ليت كنت منهم اذ قلت يا عبادى
٥ ـ مارا أميد وصل ست چون قصد تو فراق ست
انى لاجل قصدك جاوزت من مرادى
٦ ـ (صيدى) نوازشش كن چون بندگان‌و گرنه
بالحزن والتأسف قد تاه فى البوادى

---

٤ ـ لەگەڵ عاشقەکانتا چەند ووتەو گوفتوگۆت ، خۆش بوو ، خۆزگە منیش یەکێ لەوانە بوایم کەفەرموت (یاعباد لاتقنطوا) . (صەیدی) لەیرەدا ئیشارە بەلای رەحمی خواوە ئەکات کەئەفەرموێت : یاعبادی لاتقنطوا . جا لێرەدا واهەڵ ئەگرێت ئەم هەوژراوەیە لەگەڵ خوادا بووبێ وەعەشقی حقیقی بێت نەك مەجازي یانێ هەر بەتەمای رەحمی تۆم کەشەوو رۆژ ئارامم نیە .

٥ ـ واتە : هیوای من وەصلە ، بەیەك گەیشتنە ، قەسدی تۆیش جیایی و فیراقە جا من لەبەرخاتری (قەسدی تۆ) وازم لەهیواو مەرامي خۆم هێنا .

٦ ـ دڵ خۆشی (صەیدی) بکە ، دڵ نەوایی بکە ، وەکو خەڵقانی تر کە دڵ نەوایی‌یان ئەکەیت وەئەگەر نەی‌کەیت لە حەسرەتا سەری خۆی هەڵ‌ئەگرێ ولەچۆڵو بیابانا گوم ئەبێ .

(تاغایتی دێوانه أم)
(٢)

١ ـ تاغایتی دێوانه أم هر که میبینم رقیب
لاقید میپرسم أزأو (این الحبیب این الحبیب)؟

٢ ـ چون دور أز آن گل چهره ام آتش بجان من بزن
برروی گل نغمه مخوان ، (أیعندلیب ایعندلیب)

٣ ـ تاکی فریب دلدهی کام شب ترامهمان شوم
آخر به عهدت کن وفا أی دلفریب أی دلفریب

٤ ـ قسام روزی دست خود ، هر صبح برهم میزند
گویدترا روزی نماند (أیبی نصیب ایبی نصیب)

٥ ـ گفتم زدوری تودوش ، میکردم افغانو خروش
گفتا کهای مسکین خموش (انیقریب انیقریب)

٦ ـ گفتم کهکی مضطر چوما ، زدبر هدف تیردوعا
گفتاکه فرموده خدا (انی اجیب انی اجیب)

٧ ـ (صیدی) زغربت باز گردکین دلبرآن باهەر کسێ
لطف نوازش مکنند (الا غریب الا غریب)

تێ بینی :ـ لەبەر ئەوەی زۆرتری خوێندەوارانی کورد شارەزای فارسین
به پێویستم نەزانی ئەم هۆنراوەیه وەرگێڕمه سەرکوردی .
م (کاردۆخی)

(١)

تێ هەڵکێشی فارسی و هەورامی

(جۆقۆنیم)

١ ــ جۆقۆ نیم شڕ ، مەزۆن لاو کێ بەرووداد
خلل اندر اساس عمر افتاد

٢ ــ سەروو پیری ، نیۆ پیرێ ، بلوولاش
کەمارا توبەء ، تنوی دهدیاد

٣ ــ چوار پۆزێم ژەژرێ ساڵۆ ئەمریم
گهی با شادیو گناهی بناشاد

١ـ جزڤزنیم = جوانیم ، شڕ = دڕاو ، مەززن = نازانم
وانە . جوانیم وەکو شتی شڕو دڕاوي لێ هاتوە ، نازانم شکانی لە
ناوچوونی جوانیم بۆ لای کێ بەرم ؟ وا بناغەی عومرم کەلاو-
کۆمی تی کەوت .

٢ـ سەرو پیری = بە سەری پیر سوێند ئەخۆم مەبەسی لە پیرشالیارە
نێو = نیە پیرێ = شێخێك بلوو = بڕۆم وانەبەپیری‌هەورامان سوێند ئەخۆم
پیرێکی وانیە بچمە لای کە تۆ بەم داداو ڕێگای خوا پەرستیم نیشان بدات

٣ـ پۆزێم = پانزەبیم ، ژمۆری = ژماردم ، ئەمریم = عومرم ،
وانە چوا پانزە ساڵی ، لە ساڵی تەمەنی خۆم حسێب کرد ؛ یانێ
(٦٠) ساڵ هێندێ جار بە شادی وە خۆشـــي وە بەعزێ جار بە
خەمو ناخۆشی . دونیام ڕابوارد تا تەمەنی ئێستام کە (٦٠) ساڵیە

٤ ـ گر از احسان‌و طاعاتم تو پرسی
سەروو پووشێ ، نەئێدم هەن ، نهۆ ئاد
٥ ـ بەرەم ئەمرێ فراوان پێسە زۆنە
ازاین (شسته) رسیدم تابه (هفتاد)
٦ ـ خەرە پێ‌دونیەێ ، مایەی بێ وەفانە
که هیچست‌و ندارد هیچ بنايد
٧ ـ کەها ، کۆچ کەرمێ ، کۆچێ دونیەی ئاخر
ولێ مشکل بودبێ ، تۆشەو زاد

٤ـ سەروو پووشێ = بەقەد سەری پووشێك ، ەە ئیسلام هەن = نە ئەمم هەیە ، نهۆ ئاد = نە ئەوم هەیە ، یانێ نە چاکەو نە عیبادەت هیچم نیە .

واتە :ـ ئەگەر بۆ چاکەو خەیر کردن ، وە یا عیبادەت‌و خواپەرستیم ئەپرسی ، بە قەد زەرەیەك وەسەرەپووشێك نە ئەمم هەیە نەئەو

٥ـ واتە :ـ ئەگەر زۆر زۆر بژیم لەم تەمەنی (٦٠) ساڵیەوە ، وا گەیەمە تەمەنی (٧٠) ساڵی بەچی ئەچێ ؟ (بەڵام‌داخەکەم نەگەیشتۆەتە (٧٠) ساڵی وەکو زانراوە لە تەمەنی (٦٥) یا (٦٦) ساڵیا وەفاتی کردووە .

٦ـ خەرە = دەس خەڕۆ ، پێ = بەم ، دونیەی = دونیایە

واتە ـ حەق نیە کەس دەس خەڕۆ بێت بەم دونیا بێ وەفایە کە هیچەو هیچی بەسەر هیچەوە نیە ، وە بێ بناغەیە ، بێ بنچینەیە .

٧ـ کە ها = نزیکە ، کۆچ کەرمێ = کۆچ بکەین ، کۆچێ = کۆچی = دونیەی ئاخر = قیامەت ، زاد = ئێشووی سەفەر

واتە :ـ نزیکە ئەم دونیایە بەجێ بێڵین وە کۆچ بکەین بۆقیامەت بەڵام زۆر زەحمەت‌و ناخۆشە کە ئەم کۆچ کردنەمان (بەبێ ئێشوو بێت)

٨ ــ فره گێلوو ، حەکیمی یۆزوو ، پەی وێم
کەصادق باشد اندر فن ارشاد
٩ ــ وزوو جەمرێوە خۆیم نەی ئاستۆنش
چە شاگردان کنم خدمت بە استاد
١٠ ــ ملوو ، بەڵکم بەمن کێشێ (چلێوە)
شود پاك این تن مردار فساد

٨ـ فره گێلوو = زۆر ئەگەڕێم ، یۆزوو = ئەدۆزمەوە ، پەی وێم = بۆ خۆم ،
واته : زۆرئەگەڕێم بە دونیادا ، تا پزیشکێکی دینی ئەدۆزمةوە بۆ خۆم کە باش و ڕاستگۆ بێت لە هونەرو فەنی (إرشادا) ڕێگای خوا پەرستی‌و دینداریم نیشان بدات ، وە ڕێ نمونیم بکات .

٩ـ وزوو = ئەخەم ، جەمرێوە = ماوەیەك ، ئاستۆنش = بەردەرگای
واتە :ـ پاش ئەوە ئەوپزیشکە دینی‌بەم دۆزیەوە ماوەیەك خۆم ئەخەمە قاپی‌یەکەی وە خزمەتی ئەکەم وەکو خزمەت کردنی شاگرد بەوەستاکەی : یا فەقێ بە مامۆستاکەی .

١٠ـ ملوو = ئەڕۆم ، بەڵکم = بەڵکو ، بە من کێشۆ = بە من بکێشێ چلێوە = چلەیك . چلە ئەوەیە : کەچـل ڕۆژ لەسەریـەك ئینسان ڕۆژوو بگرێت وەخەریکی خواپەرستی‌بێت ئەوچل ڕۆژە هیچ ئیشێکی تر نەکات . واتە :ـ بچمە لای ئەوپیرە گەورەیە (تۆبـە) بکەم وەچلەیکم پێ بکێشێ ، بەڵکو ئەم لەشە مردارەوەبـوە گەنیوەم پـاك کاتەوە لەگوناهو تاوان باری .

١١ ـ مەبۆ پۆك ، پی (چلێ) من زێلو جەستەم
به آتش نرم خواهد گشت فولاد
١٢ ـ حەکیمێ هەن ، پێسەو لوقمۆن ، ملوولاش
که پیش او مرید انند زهاد
١٣ ـ ئەگەر تەپیرو ، پیرێت بۆ تکاکار
شوی (صیدی) زنار دوزخ آزاد

---

١١ ـ مەبۆ = ئەبێ ، پۆك = پاك ، پی چلێ = بەم چلە ، زیل = دڵ ، بە ئاتش = بە ئاگر ، فولاد = پۆلا .

واتە : بەوچلە کەپێم نەکێشێ ، دڵو لەشم پاك ئەبێتەوە ، چۆن پۆلا بەگڕی ئاگر نەرم ئەبێت وا دڵو لەشي منیش نەرم ئەبێت وەلەهەموو خراپەو گوناهباریك رزگار ئەبم .

١٢ ـ حەکیمێ هەن = پزیشکێ هەیە (مەبەسی لەشێخ عوسمانی تەوێڵەیە) پێسەو لوقمۆن = وەکو (لقمان) ملوولاش = ئەچمە لای .

پزیشکێکي دیني هەیە وەك (لقمان) ئەچمە لای ، لەلای تۆبە ئەکەم ئەو پیرو پزیشکە دینیەش ، موریدو مەنسوبی دینداری زۆری هەیە .

تێبینی : ـ وەکو زانراوە (صەیدی) هاتوەتە لای شێخ عوسماني تەوێڵە تەوبەی کردوە وەبوە بە خەلیفەی شێخ عثمان ، هەتا جارێك یان لە هەوراماني تەختەوە خەڵقی دێنە لای شێـــخ وەئەڵێن (خەلیفەکەت شێعر بەژنانا هەڵئەدات ئەویش نامەیەکی بۆئەنوسێت (صەیدي) بە هۆنراوەی (یاشێخ صنعانم یاشێخ صنعانم) وەرامي ئەداتەوە کەئەو هۆنراوەیەش لەلایکی تری ئەم پەرتووکەدا ئەخوێنیتەوە .

١٣ ـ واتە : صەیدی تۆخۆت پیریت ، وەپیرێکی دینی وایش ببێ بەتکا کارت لەقیامەتا ، لەئاگری (جەهەنم) رزگـار ئەبی وەخـوا عەفوت ئەکا لەتاوانەکانت .

پیتی چێم

(چ)

(چراغم تۆ مەن)

(١)

١ ـ چراغم تۆمەن چراغم تۆ مەن
ئێندە من تاسەی دیداری تۆمەن

٢ ـ نەخاوی شەوان ، نەڕوان رۆمەن
شەوان هەر ئاخ ئاخ ، ڕوان ، ڕۆڕۆمەن

٣ ـ ئەر ، گەردوون ، وەشەۆن خەیالم وەرۆ
یەك رۆ ، دیدارت نەسیبم کەرۆ

٤ ـ تەنخوای دوو دیدەی رەمەد رەسیدە
درێغ من بیام دوو هەزار دیدە

---

١ ـ چراغم تۆمەن = چرام تۆی ، ئێندە = ئەوەندە
واتە : تۆچراکەم . من ئەوەندە تاسەی چاوپێ‌کەوتنی تۆم کردوە.

٢ ـ نەبەشەو خەوم هەیە ، نەبەرۆژ ، بەشەوا هەرئاخ ئاخمە بەڕۆژانیشا
رۆ رۆمە .

٣ ـ ئەر = ئەگەر ، گەردوون = دونیا ، یەك ڕۆ = یەك ڕۆژ
واتە : ئەگەر چەرخی گەردوون ، بەمرادم بێت ، روژێك چاو پێ
کەوتنی تۆ بێ بەنەسیبم .
(مانای ئەم هۆنراوە لەگەڵ مانای هۆنراوەکانی دوایی‌دا دێت)

٤ ـ ئاواتم ئەوەیە کەلەباتی ئەم دووچاوە کــــزە نەخۆشانە کەتووشی
(رەمد) بوون لەباتی ئەوانە دووهەزارچاوم بوایە نەك دووچاو
دیدە = چاو ، دریغ = خۆزگە ، بیام = بم‌بوایە .

٥ ـ وەلێ گشت مایەی نوور بەیاچێشان
ناسێر ، کەردام سەیر ، بالآی تۆ پێشان
٦ ـ دوو چەم ئەرسەد ساڵ تەماشا کەران
کەی تاوان سێر سەیر بالآت بکەران ؟
٧ ـ مەتەرسان جەدەرد ، دۆوری دووبارە
جای زاریشانەن نەك جای نەزارە
٨ ـ (صەیدی) هەر کەس داخ هیجرانش وەردەن
سێر ، سەیری دیدار هەرگیز نەکەردەن

---

٥ ـ بەشەرتێ هەمویان ساغ بوونایە شتیان بدیایە ، تا تێر سەیری بالآی تۆم پێ بکردایە .

سێر = تێر ، سەیر = تەماشا ، پێشان = پێیان ، بەوان

٦ ـ دوچاو ئەگەر سەد ساڵ تەماشا بکەن ، کەی ئەتوانن تێر سەیری بالآت بکەن

٧ ـ ئەترسن لەدەردی (دووری دووبارە) سەریان لێ داتەوە ، جا لەم حاڵەتەدا ئەبێ بگرین نەك سەیرکەن ، فرمێسك بڕێژن نەك بۆت بنوارن .

٨ ـ صەیدی هەر کەسێ داخی دووری چەشتبێ ، قەت تێر تەماشای چاو پێ کەوتنی یاری نەکردوە .

وەردەن = خواردبێتی تامی کردبێ ، نەکەردەن = نەی کردوە

(چـون کۆی عەودالان)

(٢)

١ ـ چون کۆی عەودالان ، چون کۆی عەودالان
کۆن ؟ کۆیێ دلگیر چون کۆی عەودالان ؟

٢ ـ کا بەی مەقصودەن پەرێ نەو هالان
پەی وایەی مراد وەنەش مەلالان

٣ ـ کۆی بەرزی بولەند چمان کۆی قافەن
بە بەرزی بەرزەن ، بە سافی سافەن

٤ ـ سەرکێشان نە ئەوج چەرخی چەهبەری
بۆش نیان نە بۆی (زوهرەو موشتەری)

---

١ ـ چون = وەکو ، کۆی عەودالان = شاخی عەبدالان ، کۆن = کوا . واتە : وەك شاخی عەبدالان کوا شاخێکی تری دلگیروخۆش (عەودالان) ناوی شاخێکە نزیکە لەهەورامانی تەختەوە ، ئەشکەوتێکی تیایە گۆری (حەوت عەودالی خواپەرستی پیاوچاکی تیایە) شاخێکی بەرزو جوانو خۆشە .

٢ ـ کابەی مەقصودەن = کەعبەی نیازە ، پەرێ = بۆ ، نەوهالان = جوانان ، وایەی = وەعدەی ، وەنەش مەلالان = لێ ئەپارێنەوە . واتە : جوانان ئەچنە سەری (عەودالان) کابەی نیازی جوانانە لێی ئەپارێنەوە دۆعاو نیازیان گیرابێت .

٣ ـ چمان = وەك ، بولەند = بەرز ، کۆی = شاخی
واتە :ـ شاخێکی بەرزە وەك کێوی قاف ، لەگەڵ ئەوەشا خۆش و پاسەفایە

٤ ـ چەرخی چەهبەری = بەرزی ئاسمان ، بۆش نیان = نزیك بوەتەوە لەئاسمان . واتە :ـ لەبەرزیدا سەری کێشاوە بۆئاسمان وەخۆی نزیك خستوەتەوە لە (زوهرەو موشتەری) کەدوو ئەستێرەن لەئاسمانا .

٥ ــ جای شەو بێداران ، سەحەر ، لالاَنەن
تەکیە گای خاسان (هەفت ئەودالاَن)

٦ ــ هەر هەفت (ئەودالاَن) قوتبی رووی زەمین
چون (أصحاب الكهف) دايم غار نشين ــ

٧ ــ مەسکە نشا گرتەن ، بەو بوڵەند کۆوە
یا (مەنهوو) شانەن هەر ڕۆ جە نۆوە

٨ ــ تا دونیا وە پوشت ما هیش قەرار بۆ
روتبە شان بۆڵەند ، هیمە تشان یار بۆ

---

٥ - جای = جێگە ، خاسان = چاکان ، لالاَنەن = لاڵەوپارانەوەلەخوا
وانە : (عەودالاَن) جێگای ئەوانەیە کەبە شـــەو نانون وخەریکی عیبادەتن . وەبەیانیان لەخوا ئەپارێنەوە ، شـاخی عەودالاَن مەنزڵی (حەوت عەودالاَنە)

٦ - وانە :ـ ئەوحەوت پیاوچاکانە کەبە (عەودالاَن) ناوبانگیان دەرکردوە (قوتبی سەرئەرزن) وەکـو (اصحاب الكهـف) بەدائمـی وان لەم ئەشکەوتەدا .

٧ - مەسکەنشا گرتەن ـ شوێنیان گرتوە (یامن‌هوو = ذکری خوایە)
واتە :ـ بەوشاخە بەرزەوەن ، وە هەر (یامن هوو یامن هـوو) یانە هەموو ڕۆژێك .

٨ - وانە : تا دونیا بەسەر پشتی ماسیەوە بێت خوایا پایـــەو هیمەتیان بەرزکا یارمەتی دەری خەڵقی بن .

تێ بینی : - جاران وایان زانیوە کە (دونیا بەسەر پشتـی ماسیەوەیـە) ماسیش بەسەر بەحرەوەیە .

٩ ـ هانه پای ئەو کۆ ، رەندان چوون پەری
گشت ئامادەی حوسن شۆخیو دولبەری
١٠ ـ نەك جە خەم نیشۆ نە دڵشان خارێ
کەردەنشان دەستوور هەر حەفتێو جارێ
١١ ـ وەختی شاخەی صبح ، ئەو گرۆی ، رەندان
کۆی کلاف نەدۆش موشکین کە مەندان
١٢ ـ مە خێزان بە عەزم ، بارگەی (عەودالان)
مەدان جە ، نەوو ، تەرتیبی خالان

---

٩ ـ هانەپای = والەپالی ، ئەوکۆ = ئەوشاخە ، حسن = جوانی
واتە : لەپاڵ ئەوشاخەدا کچوژنی جوانی وەك پەری کۆبوونەتەوە
هەموو خۆیان رازاندوەتەوە ، هەمویان شۆخو دل رفێنن .

١٠ـ واتە :ـ بۆ ئەوەی کە دڵیان خەمبار نەبێت ، وە درکی ژیان و
زەحمەت وئازاریان نەدات ، کردویانە بە عادەت هەرحەفتەیەك
جارێك دێن بۆ (عەودالان)

١١ـ شاخەی صبح = بەیانی زوو ، ئەو گرۆی رەندان = ئەوتاقمە
جوانانە ، کلافەنەدۆش = کەمەندی سەرشانیان کەرەوشتی صوفیەکانە
(کەمەند) هەڵئەخەن لەکاتی خواپەرستیا ؛ مانای ئەمهۆنراوەیە لەگەڵ
شیعری دوایا دێت .

١٢ ـ واتە : ئەوجوانانە ، بەیانی زوو خۆیان ئەرازێننەوە ، خۆیانخۆش
ئەکەن دێن بۆ (عەودالان) بەکەمەندی ملیانەوە . یا بەملەوان و
مێخەك بەندی ملیانەوە کەلەکەمەند ئەچێت .

١٣ ـ چوون ئاهووی خوتەن ، ڕەوێڵەی تەتار
پۆل پۆل نازداران مەبینان قەتار
١٤ ـ بە ڕەفتو هەموار ، بەرێزە ڕێزان
مەشان بەو کۆوە ، بە مراد وازان
١٥ ـ وەختێو پامەنیان وە بالای کەمەر
نە خاکی پاشان ، گوڵان مەنیان سەر
١٦ ـ ئەشەد بۆی طفیل سەر نەرا شانەن
(چنوور) ئامێتەی خاك پاشانەن
١٧ ـ یا ﷲ قاپی خەیر تۆکەری گوشاد
یاوان بە (مەقصود) بدەیشان مراد

---

١٣ ـ ئاهووی خوتەن = ئاسکی خوتەن کەخوتەن ولاتێکە لەتورکوستان
واتە : ئەم جوانانە وەکو ئاسکی (خوتەن) بەگورجو گـوڵی قەتارە
ئەبەستن وەپۆل پۆل ڕووئەکەنە (عەودالان)
١٤ ـ واتە : بەرێکا ڕۆیشتنا ، وردە وردە ، سەرئەکەونە سەرئەوشاخە
بۆدوعا کردن وەپارانەوە کەنیازیان گیرابێت .
١٥ ـ پامەنیان = پێ ئەنێن ، کەمەر = شاخ ، پاشان = پێیان
واتە : کاتێ کەئەوجوانانە بەسەرشاخەکەدا سەرئەکەون (گوڵوگوڵاڵە)
سەری خۆیان پێش وازیان ئەکەن بۆپێی پیانانیان .
١٦ ـ ئەشەبۆ = گیایکی بۆن خوشە ، طفیل = شوێن کەوتو
واتە : گیای بۆن زۆرخۆش ، بەدایم شـوێن کەوتوی ڕێگـایانە ،
چنووریش کەگیایکی بۆن خۆشی کوێستان وشاخەکانە تێکەڵاوی خاکی
(بەرپێ یانە)
١٧ ـ قاپی خەیر = دەرگای خەیر ، کەری گـوشاد = بی کەیتـەوە ،
یاوان = بگەن . واتە : خوایا تۆدەرگای خەیریان لێ بکەیتـەوە ،
بەمەرامی خۆیان بگەن وەئاواتەخوازیان بێتە دی .

١٨ ــ یا هەفت (عەودالان) کۆی بەرزو بوڵەند
دیدەی بەد ، پێشان نەیاو نۆ گەزەند
١٩ ــ (عەودالانی بەرز) بەرز بۆ پایە شان
هیمەت یار کەرە ، حەق دۆ وایەشان
٢٠ ــ دایم بەی دەستوور خاتر شاد کەران
بەڵکم وەختی سەیر ئێمەیچ ، یاد کەران
٢١ ــ (صەیدی) تاسەی سەخت دووری یار شەن
نە ئارام ، نە سەبر ، نە قەرار شەن

---

١٨ ـ دیدەی بەد = چاوی پیس ، نەیاونۆ = پێیان نەگەینێ ، گەزەند ناخۆش . واتە : (ئەی حەوت عەودالان) کەلەم شاخە بەرزەدا جێ گیر بوون هاوارتان لێ ئەکەم چاوی پیس وبەدو ناحەز ، زیان وناخۆشی وزەرەر بەم (جوانانە) نەگەینێ .

١٩ ـ واتە : ئەی (عەودالانی پایە بەرز) کە ئەم شوێنە بەرزەدا جێ گیر بوون ، پایەی ئامانە کەهاتونەتە سەرتان بەرز بێت وەلای خوا دوعایان بۆبکەن مەرامیان حاصل بێت ، بە ئاوات بگەن .

٢٠ ـ واتە : دایم بەم جۆرە خەم وپەژارەیی لابەن وەبێـــن بۆ شاخی (عەودالان) تا دڵشاد بن ، بەڵکو لەکاتی سەیرکـردنا بیـرو یادی ئیمەش بکەنەوە .

٢١ ـ واتە : (صەیدی) زۆر ئارەزووی سەختی دووری یاریەتی ، نەئارام نەسەبر ، نەقەراریەتی .

٢٢ ـ یا عەودالّ (صەیدی) هاوار وە تۆشەن
دیدەش بە دیدار ، یار کەری ، رەوشەن

(چـراغ جە مینت)
(٣)

١ ـ چراغ جە مینت ٠٠ چراغ جە مینت
سەو گەند بە سیمای سافی جەمینت
٢ ـ تا بە رووت نقشەن خاڵی موشکینت
پای دڵ ها نەدام زوڵفی چین چینت
٣ ـ تا دیدەی مەستت ، پوڕ سوورمەی توورەن
دیدەی پور ئەسرم ، خاو جەلاش دوورەن

---

٢٢ ـ یا عەودالّ = ئەی عەودالان ، هاواروەتوشەن = هاوار لەتۆ ئەکات
واتە : یا عەودالان (صەیدی) لەتۆ ئەپارێتەوە هـاوارت لێ ئەکات کە
چاوی بەچاوی یاری ، روناك کەیتەوە ، چاوي بە خۆشەویستـەکەی
بکەوێت دڵی بگەشێتەوە .

١ ـ چراغ = چرایە لەیرەدا بـەمانا یار ، یا خـــۆشەویست دێـت ،
جەمینت = روومەتت ، سەوگەند = سوێن ، بەسیمای = بەجواني
واتە : ئەی یار روومەتت ، دڵدار روومەتت ، سوێند ئەخۆم بەجواني وە
سافی روومەتت (مانای تەواوی لەگەڵ هۆنراوەکانی دواییا دێت)

٢ ـ واتە : تا خاڵی موشکین لەرووتا نەقش بـــوە ، پێی دڵی منیـش
پێوەندو پێ بەستراوە ، بەزوڵفی چین چینتەوە .

٣ ـ دیدە = چاو ، ئەسرم = فرمێسکم ، خاو = خەو ، جـلاش =
لەلای . واتە : تا چاوی مەستی تۆ بەکلو سورمەي (توور) رەژاو
بێت چاوی فرمێسکاوی منیش ئەبێ خەوی لێ نەکەوێ ، لەخەودووربێ .

٤ ـ تا شمعی رووی تۆ ، نوور مەوارۆ لێش
من کۆگای عومرم ، ئایر مەشۆ لێش
٥ ـ تا موژەت شاباڵ نیم نیگای نازەن
رۆحی من ، چون تەیر ، هەر نە پەروازەن
٦ ـ نمە بۆ ، بازار ، شەوقی تۆ ، بەتاڵ
تا من مەیلی تۆم مەشۆ نە خەیاڵ
٧ ـ تۆ هەر سات حوسنت بێ ئەندازە تەر
من هەر دەم عەشقم ، جەنەو تازە تەر
٨ ـ ئەر فام پێش بیا ، دڵەی مەجنون خۆ
بڕیاش تەمای ، لاڵ شیرین رازی تۆ

---

٤ ـ نوور = رووناکی ، مەوارۆ = لێی ئەبارێ ، ئایر = ئاگر
واتە : تا شەمعی رووی تۆ رووناکی لێ ببارێ ، منیش ئەبێ خەرمانی عومرو تەمەنم ئاگری تێ چێت .
٥ ـ واتە : تا شاباڵی برژانگی چاوی تۆ خەریکی نازبن ، ئەبێ گیانی من وەك باڵندە هەرلەپەروازو باڵە فرێدا بێت .
٦ ـ نەمەبۆ = نابێ ، مەشۆنەخەیاڵ = لەبیرو خەیاڵم دەرچێت
واتە : بازاری جوانی تۆ بەتاڵ نابێت تا دونیا دونیـایە ، تا من تۆم لەخەیاڵ بێ وەمنیش مەیلی تۆ ، لەخەیالم دەرناچێت تالەدونیادا ماوم
٧ ـ واتە : تۆ سەعات بەسەعات جوانیت بێ ئەندازەتر ئەبێت . وەهەروا منیش عەشقم هەموو ساتێك جوانو تازەتر ئەبێتەوە .
٨ ـ فام = عەقل ، پێش بیا = ببوایە ، بڕیاش = ئەی بڕی ، لاڵ = لەعل . واتە : ئەگەردڵی شێت کارم عەقلی بوایە ، تەمای (لەعلی لێوی شیرین رازی تۆی ، ئەبڕی ، ئەیزانی کەبۆی دەست نادات .

٩ ــ بەڵام بێ سوودەن ، پەی دڵ ئی هەوس
مەحاڵەن جە قەند ، دوور گنۆ (مەگەس)

١٠ ــ عەشقی تۆ بەی تەور ، من گرتەن گەردەن
هەر ئینام نە دڵ ، تا کەرۆی مەردەن

١١ ــ سەد ساڵ دمای مەرگ ، جە داخت نەو گوڵ
مزیۆ نە گوڵکۆم ، لالەی داخ نە دڵ

١٢ ــ ئەر بەی بویەری ، تۆ نە مەزارم
ماچوو ئەی یارم هێمای داغدارم

١٣ ــ هێمای ، جە داخت (مەسۆ چۆ) دەروون
هێمای مەرێز نۆ ، دیدەم سەیلی هوون

---

٩ ـ واتە : بەڵام بێ‌فائدەیە ، ئەم هەوەس‌و ئاروزویە ، لەدڵ دەرناچێت
هەروەك چۆن مەحاڵە (مێش) لەشەكر دووركەوێتەوە ئاوایە
هەوەس = ئارەزوو ، مەگەس = مێش ، دوورگنۆ = دووركەوێتەوە

١٠ ـ بەی‌تەور = بەم‌جۆرە ، هەرئینام نەدڵ = هەروا لەدڵما .
واتە .ـ عەشقی تۆ بەم جۆرە كەمن لەدڵم گرتوە چوەتە گەردنم ئەو
عەشقە هەرلەدڵما ئەمێنێ تا رۆژی مردن .

١١ ـ واتە ـ ئەی جوانی تازە گوڵ سەدساڵ پاش مردنم لەسەرقەبرەكەم
لەداخی تۆ (لالە) سەوز ئەبێ ئەولالە داغدارە كەداخی دڵی منی پێوەیە

١٢ ـ ئەربەی = ئەگەر بێی ، بویەی = تێ‌پەری ، مەزارم = قەبرم
واتە ـ ئەگەر تۆبێت بەسەر قەبرەكەما تێ پەری هاوارت لێ‌ئەكەم
وەئەڵێم (هێشتا داغداری تۆم)

١٣ ـ واتە ـ هێشتا لەداخی تۆ دەروونم ئەسووتێ ، وەچاوم هێشتا دوای
(سەد ساڵ) فرمێسكی (خوێناوی) ئەرێژێت .

١٤ ـ (صەیدی) زامی عەشق ، تۆش هێمای وە سۆن
تا سەش بە زەروور ، پەی دیداری تۆن

١٤ ـ واتە :ـ (صەیدی) زامی عەشقی تۆی هەسەو بەس ، وە تاسەو ئارەزووی (بەزۆری و زەروری) بۆچاوپێ کەوتنی تۆیەو بەس .
وەیا صەیدی زامی عەشقی هاتوەتە (سۆ) ئارەزووی تۆیەتی

(چراغی سەر وەخت)

(٤)

١ ـ چراغی سەر وەخت پایزەن خەزان
خەزانی زەردەن نەسر توول وەزان
٢ ـ خەزان پەی فەسڵ پایز نەویدەن
جاسووسی پیری (موویی سفیدەن)
٣ ـ نمونەی وەهار ، دەوری جوانیەن
نیشاتەن ، عەیشەن کامەرانی‌یەن

١ـ چرای وەخت و کات . وەختی پایزو خەزانە ، لەسەر لقی گەڵا گوێزەکان خەزانی زەردو جوان پەیا بوە ، وەزان = گوێزەکان ، توول = لق .
٢ـ نەویدەن = تازەیە ، پەی بۆ ، سفید = سپی
واتە :ـ خەزان بە نیسبەت پایزەوە تازەیە. بە تایبەتی لە ئەوەڵی فەسڵی پایزا کە خەزان پەیا ئەبێت ، مانای نزیکی ماتەمی وناخۆشیە هەروەکو چۆن مووی سپی کەلەسەرو لەشا ، دەرکەوت مانای پیری‌یە
٣ـ واتە :ـ نمونەی بەهاریش دەوری جوانی‌یە ، چۆن لە دەوری جوانیدا مروڤ نیشاتی زیاترە وە بەخۆشی و کامەرانی ئەژی (پایز عەکسی ئەوەیە) .

٤ ــ جوانی خۆ لوا ، یادش به خەیر بۆ
به پیر شاد نەبۆ هەر کەسێ ژیـــر بۆ
٥ ــ نیشانەی پایز ، وەختی پیری یەن
مەلول ، بێ دەماخ ، دڵ زویری یەن
٦ ــ دڵەی پیر مەلول ، پایز پەرێشان
چەوان هەردوو ، خۆ بێزار بوو چێشان ؟
٧ ــ یەکو دوو ، عەشقو پیرین ، چێمه سەردان
سیەم پایز ، چو هارەم ئاخو دەردان
٨ ــ به لوطفش مەر کەرۆ حەق ئێمه چاره
ئەگەر نا من خەلاسم نێ چوهاره

٤ـ خۆ ، لوا = خۆ ڕۆیشت ، یادش = یادی ، به پیر = به پیری .

واتە : جوانی خۆ ڕۆیشت یادی بەخەیر بێت ، ئەوەی کە ژیره به پیری قەد دلشاد نەبێت .

٥ـ واتە : نیشانه پایز وەختی پیری یه ، ماتی‌یه ، بێ دەماخی‌یه دڵ زویری‌یه مەلولی و عاجزی یه .

٦ـ دڵی پیر ماتو مەلوله ، پایزیش پەرێشانی‌وناخۆشی‌یه له هەردووکیان من ئەگەر بێزاربم چی ئەبێ . (چەوان = لەوان ، چێشان = چی یه)

٧ـ چوارشت له من سەری داوه وه هاتونەته لام ، دڵیان تەنگ کردووم یەکەمو دووەمیان (عەشقەو پیری) یه سێیەمیان پایزه ، چوارەمیشیان ئاخوو داخی دەروونمه .

٨ـ به لوطفی خوا خۆی مەگەر لەم چوار شته نەجاتمان ببێ ، ئەگینا ڕزگار بوونمان لێ یان زەحمەته .

٩ ـ جوانیمان ئەگەر یاوێوە لامان
به کامێ دڵ بگر تام تا به دامان
١٠ ـ شەوو ڕۆ من جەدامان ، وەر نەدام دەست
بوا نام تا جەلاش هەرچیم نه دڵ هەست
١١ ـ جه پیری‌و ، داخ‌و دەردێ ڕۆزگارم
جەلارو لەنجوو ، خەشموو قینی یارەم
١٢ ـ ئەرئی ، دڵ سەردیه ؛ پیری نەکەردەن
پەرێ چێش ، خا ترش یار ، چێمه سەدەن
١٣ ـ جوانی ئاخ ؛ پەرێ تۆ ؛ داخ جەپیری
ئەمن پەی تۆ ، زویری مەن ، زویری

٩ـ ئەگەر دووبارە جوانیم ئەهاتەوە لام ئاواتی دڵم پێك ئەهات داوێنیم ئەگرت وە ئیتر بەرم نەئەدا (یاوەیوە = بهاتای تەوە)

١٠ـ شەو و ڕۆژ من دەستم لە داوێنی بەرنەئەدا وە نەم ئەهێشت بڕوات تا چی لە دڵما هەبووپێم بووتایە بۆم بخوێندای تەوە وەر نەدام = بەرم نەئەدا ، بوانام = بمخوێندایە ، جەلاش = لەلای .

١١ ـ لەپیری‌و داخ‌و دەردی ڕۆزگار لەلارەو لەنجەو ڕقو قینـــی یارم هەموم بۆ ئەگێڕایەوە .

١٢ ـ ئەر = ئەگەر ، ئی = ئەم ، دڵ سەردیە = دڵ سـاردیە ، پەرێ چێش = بۆچی

واتە ـ ئەگەر ئەم دڵساردی یارە پیری بەسەرمنیا نەهێناوە بۆچی‌یارم لەمن دڵساردو بێ موبالاتە ؟

١٣ ـ جوانی ئاخ بۆتۆ ، داخ لەپیری ، من‌بۆتۆزویرم ، عاجزم عاجزوپەرێشان (پەری تۆ = بۆتۆ ، پەی تۆ = بۆتۆ) هەردوکیان یەك مانایان هەیە .

١٤ ــ درختو دار ، جه پایز شان زویرین
بەڵام ئێمە مەلولی مان جە پیرین
١٥ ــ سیا بادی سەحەر ، خێزانە پای هەرد
بەتەعجیل ڕووش وەلای باغچەی گوڵان کەرد
١٦ ــ گوڵشەن کەرد بە تۆز بداش بە هەمدا
ڕەوان بی ، باغەوان ، ئەسرین نەچەمدا
١٧ ــ دیا ، چێش ، هیچ نەمەندەن چاخی باغش
نە شادیش مەن ، نهۆ کەیفو دەماغش
١٨ ــ کەرەمدار ؛ وادەی سوبحی سەحەردا
چە خاس خاس ، هەوری نەو، پۆشان جەسەردا
١٩ ــ عەجەب بادەن ، عەجەب هەورەن ، عەجەب وەشت
چە خاس خاس ، نم مەدۆ ساراو دەرو دەشت

١٤ـ دارو درەختیش لە پایز زویرو عاجزن ، ئێمەش مەلولو عاجزوزیری دەستی پیرین .

١٥ـ بارەشي بەیانیان لە کێوو هەردانەوە هەڵسا بە پەلە و خێرایي ڕوی کردە باخي گوڵان . (سیاباد = بارەش ، خێزا = هەڵسا)

١٦ـ گوڵ و گوڵزاری کرد بە تۆزێك و گەردێك دای بەیەکا باخەوانیش فرمێسك بە چاویا هاتە خوارەوە .

١٧ـ دیا = نواڕی ، دیش = چاوي پێ کەوت ، نەمەدەن = نەماوە واتە ـ باخەوان کە دی و نواری وا باخەکەی وای لێ هات ئیتر نە شادی ، نە خۆشی .

١٨ـ ئەی یەزدانی خاوەن کەرەم لە بەیانیان زوا چەن جوان هەوری تازە ڕووی ئاسمانی داگیر کردوە .

١٩ـ عەجایب بایکە ، عەجایب هەورێکە ، عەجایب بارانێکە چەند جوان نم نم ئەبارێ بە ساراو دەرو دەشتا

٢٠ ـ جه سەر شاخان کەوان تۆم ڕێزه شانەن
جه گوڵزار بوڵبوڵان ئاخێز شانەن ·
٢١ ـ نه داران تابی ، سەرمای زەمهەریری
مەشان ناچار بەولگەی گەرمه سێری
٢٢ ـ نه گوڵ مەندەن جه گوڵزارا نه بولبول
مەدۆ بوڵبوڵ ، بە کاپۆڵدا پەرێ گوڵ
٢٣ ـ نه چەمدا ڕەنگی تاریکی کوانەن
نه سەردا قەهقەی دەنگی کەوانەن
٢٤ ـ یه پایزەن کوان تاریك دیارەن
(کەوان) جۆش مەو یەران وادەی‌و یارەن

٢٠ـ له سەر لووتکەی شاخەکان کەوەکان زیخ دانەوێڵەیانە چینە ئەکەن
له باخو گوڵزاریشا بولبولەکاز خەریکی هەڵسان و فڕینن ·

٢١ـ نەداران تابی = ناتوانن بەرگه بگرن ، زەمهەریر = زۆرساردی
مەشان = ئەڕۆن ، گەرمەسێر = گەرمیان ·
واته ـ ناتوانن بەرگەی سەرمای زۆر سارد بگرن ناچار ئەچن بۆ
گەرمیان ·

٢٢ـ له گوڵزارا نه گوڵ ماوه نه بۆلبوڵ ، بۆلبوڵ بە سەر خۆیا ئەدا بۆ
گوڵ بە چنگ و چەپۆك ·

٢٣ـ له چەمو دۆڵیشا تاریکایی یه ، ئەو تاریکایەش تاریکی کێووبەردەکانه
له سەریشەوه دەنگی قاسپەی کەوانه ·
کوان = بەردە زلەکان ، کەوان = کەوەکان

٢٤ـ ئەمه پایزه که بەردەکانی تاریك کردوه ، کەوەکا یش هێناوەته
جۆش وا وەعدەی (ویاره) ڕاوکەر ئەچێ بۆ ڕاوی کەو · و یار
ڕاوی کەوه له فەسڵی پایزو بەهارا ئەبێت ·

٢٥ ــ رەوان بێ شاهی (خۆر) پەی تەختی مینران
سوپای ها من جە سامش بی گورێزان
٢٦ ــ نەمەندەن میری ها من زەوق و زینش
بیەن سولّتانی پایز جا نوشینش
٢٧ ــ بە داران شا سویل مەردیش نمانان
رەزان ، پێشا بیەن ، ئەرزان خەزانان
٢٨ ــ شەهنشای فەسلّی پایز نەو سوەیلەن
هەمیشە لای درەختان نەشوە مەیلەن
٢٩ ــ بە وینەی پادشای نامداری سەنگی
تە دارەك دان ، هەزار دێبای فەرەنگی

٢٥ـ پاشای خۆر هەلّکەرا چوە بورجی (میزان) ، لەشکری هاوین لە سامو ترسی هەلّهاتو رای کرد .
لێرەدا بۆمان دەرئەکەوێ (صەیدی) عیلمی هەسیرە و فەلەکیش زانیوە

٢٦ـ واتە ـ ئەمیری هاوین زەوقو زینەتی نەماوە ، پادشای پایز بوە بە جێگەداری نەمەندەن = نەماوە ، هامن = هاوین ، بیەن = بووە .

٢٧ـ هەسێرە سوەیل پیاوەتی کردوە خزانی داوە بەمێوورەزان رەنگیان سوور هەلّگەراوە .

٢٨ـ ئێستا کە پاشای (وەرزی پایز) تازە (سوەیلە) هەمیشە مەیلی لای دارو درەختەوە .

٢٩ـ بە وێنەو شکلّی پاشایەکی ناوداری گەورە ، پاراندیەنەوە ئەم دونیایە بە هەزارنەوع پارچەی رەنگاورەنگی فەرەنگی ئەویش کەلاّخەزانە

٣٠ ـ جه دارا ییو قوماش‌و ئاڵ‌و واڵا
جه زەڕ بافت‌و جه شیر داخ‌و جه کاڵا

٣١ ـ هەزار لۆنه موهەیا کەرد خەڵاتان
خەڵاتانش وەڵا کەردەن ووڵاتان

٣٢ ـ شەوێ کەردش کەرەم ، فەرماش بە گەنجور
چەنی نادر خەڵاتان قورمزی سوور

٣٣ ـ بەر ئاما سوب جەلای شاری یەمەندا
خەزێنش‌و سمت ، نەپای سەحنی چەمەندا

٣٤ ـ چو دێبای نادری نازاری شاران
خەڵات پەخشانی شاهیش کەرد بە داران

٣٥ ـ سویل چون ئێن خەڵات بەخشی خۆیش کەرد
بە هەر یۆ شاخەڵاتێدا ، روێش کەرد

٣٠ـ لە دارایی و قوماشی ئاڵ و واڵای هەمە چەشنە لە زەڕبافت و لە شیرداخ لە کاڵاو واڵای هەمە ڕەنگ دونیای جوان کردوە .

٣١ـ بە هەزار جۆر خەڵاتی ئامادەکردوە ، ئەو خەلاتانی شاسوەیلە بە دونیادا بڵاو بوەتەوە (هەزار لۆنە = هەزار ڕەنگ)

٣٢ـ شەوێك کەرەمی کرد ، بەگەنجینە داری خۆی ووت خەڵاتی سوور بەخشەو بڵاوی کەرەوە بە هەموو لایەکدا .

٣٣ـ بەر ئاما = دەرهات ، سوب = بەیانی ؛ وست = خستی
واتە :ـ بەیانێك لە وولاتی (یەمەنەوە) دەرهات مەبەستی لە (لەعلی یەمەنی سوورە) دەشت دەرو چەمەنی ئاڵ‌و سوورکرد.

٣٤ـ وەکو پارچەی نادری نازارانی شاران خەڵاتی بەخشیەوە بەسەر داراندا .

٣٥ـ سوەێل کە ئەم خەڵات بەخشیەکرد ، بە هەریەکـێ کیان جورە خەڵاتێکی ڕەوابینی و بەسەریانا دابەشی کرد .

٣٦ ـ به (وەن داران) کەوای ماهووتی سوور ، دا
به (وامێ) ئەتڵەسی وەش ڕەنگ نەوەردا
٣٧ ـ (سماق) پۆ شانەوەر ، کالاّی دیاری
قوماشی زەردو سوور ، شیرداخی شاری
٣٨ ـ به نەی داردا ، مەتای ئالاّی سپی رەنگ
پەرێ فەتح و زەفەر ئاوازی رووی جەنگ
٣٩ ـ نەمامی دار وەزان وەختی سەحەردا
مەتای زەڕین قەبا کەردەن نەوەردا
٤٠ ـ یەکایەك دار توان پۆشان به سەد دەرد
لیباسی دەردی خەم ، والاّی تەمام زەرد
٤١ ـ سیا مێوان به ئەمری پادشاهی
به دەن پۆشان ، چەنی کالاّی حەنایی

٣٦ـ وەن = قەزوان ، وام = بادام ، نەوەردا = لەبەردا
واتە ـ بەدارقەزوان کەوای ماهووتی سووری‌دا ، بە بادام کەوای ئەتڵەسی کردە بەر

٣٧ـ سماقیش کالاّو دیاری‌خۆی لەبەرکرد ئەویش قوماشی زەردو سوورو شیرداخی شاری بە .

٣٨ـ به نەی دار = بە قامیش ، دا = دای ، پەرێ = بۆ
واتە ـ بە قامیش ئالاّی سپی بەخشی بۆ سەرکەوتن لە جەنگ و شەڕو شۆڕا .

٣٩ـ دار وەزان = دارگوێزان ، قەبا = کەوا ، نەوەردا = لەبەرا
واتە دارگوێز لە کاتی سەحەردا کەوای زێڕینی کردەبەر .

٤٠ـ دار توەکانیش بە سەد دەردو خەمەوە جلی خەمباریان پۆ شیوە ڕەنگ زەردن هەموویان کالاّی زەردیان لە بەر کردوە .

٤١ـ مێوی ڕەش بەئەمری پادشای‌سوەیل کالاّی خەنەیی‌یان لەبەر کردووە

٤٢ ـ نه دەوری باخ ، چناران سەر بە سەر شان
سپیو ئیستە برەقی ، پۆشان بە وەرشان

٤٣ ـ بە نەی دار ، سندسو کالای نه باتش
موبارەك شا سویل کەردەن خەلاتش

٤٤ ـ غەرەز ، هەرچی کەدارەن یا درەختەن
خەلاتێ پێش مەیۆ ئاماش بە جەختەن

٤٥ ـ بە قەدەری حالی وێش هەرکەس فرە جۆر
خەلاتی پێش مەدان نیم زەردو نیم سوور

٤٦ ـ بەلام داران بە وێشان کەس نه نازان
خەلاتان تا وەسەر پێشان نمازان

٤٧ ـ (سوەیل) دەوران بە کامش بۆ بە کامش
بەلێ لوتفش نیەن چەندان دەوامش

٤٨ ـ بە مەیلو مۆبە تش با کەس نه بۆ شاد
غەزەب ئامێزەن ئی لوتفه جەبنیاد

٤٢ـ لە دەوری باخاتا چنارەکان هەمویان (کالای سپی ئێستە برەقیان لە بەرکردووە) کە کالای بەهەشتیانە .

٤٣ـ بە قامیش کالای (سوندوسیو نەباتی بەخشیوە) بە پیرۆزیەوە شا سوەیل ئەم خەلاتەی کردوە

٤٤ ـ خولاسە هەرچی دارو درەختە واخەلاتێکی بەپەلە بۆدێت

٤٥ ـ هەرکەس بەقەد حالی خۆی خەلاتێکی ئەدەنێ ، نیوەیان رەنگیان زەردە ، نیوەکەی تریان سوورە

٤٦ ـ بەلام پێویستە دارەکان بەخۆیانەوە نەنازن چونکی ئەم خەلاتانە تا سەر نایان دەنێ ، لێیان ئەسێننەوە . (سویل = ناوی هەستێرەیکە)

٤٧ ـ سوەیل دەوران بەکامو ئاواتی بێت لوتفی تاسەر بەردەوام نیە .

٤٨ ـ بەمەیلو لوتفی باکەس دلشاد نەبێت چونکی ئەم لوتفی ئەوە لە بنچینەدا غەزەب ئاوەروو رقاویە .

٤٩ ـ نمازۆ سوەیل هەفتیۆ بشۆ پێش
مەفەرمۆ (سیاو بادی) بەد ئەندێش

٥٠ ـ خەڵاتان جوملە مەستا نۆ چێشان
درەختان مەبان خاتر پەرێشان

٥١ ـ مەبان عوریان بدەن ، داران سەرانسەر
مەلواو ، بێ دەماخ ، بێ بەرگ‌و ؛ بێ دەر

٥٢ ـ سوەیل ئەسڵش نیەن ، لو تفی ستێزەش
بەرە شتەی شاد نهۆ ماتەم بەرێزەش

٥٣ ـ بە ڕەشتەی ئەو جە شادی کەس نەدۆ ، دەم
بەرێزەش هەم نە نیشۆ کەس بە ماتەم

٥٤ ـ خەزانی پایزان پەی نەو نەمامان
خەڵاتی ماتەمەن سەرتابە دامان

---

٤٩ ـ ناهێڵێ هەفتەیکی پێ بچێت (شاسوەیل) ئەمر ئەکات بەبای بەد ئەندێشی ناهەموار تا خەڵاتەکانیان لێ بسێنێتەوە .

٥٠ ـ هەموو خەڵاتەکانیان لێ ئەسێنێتەوە دارەکان هەموویان پەرێشان وە غەمبار ئەبن .

٥١ ـ هەموویان رووتو قووت ئەکەون مەلولو بێ‌دەماخو بێ بەرگ‌وبێ‌دەرەتا

٥٢ ـ (سوەیل) ئەسڵەن هیچ لوتفی سزاوار نیـــە ، نەبە خەڵاتو رەشتنی گەڵای داران ، وەنەبـە (وەرین) وەرووت بوونی گەڵای دارەکان ، پێویست نیە نەبەخەڵاتی شاد . وەنەبە لێ‌سەندنەوەی خەمگین بیت .

٥٣ ـ بەرەشتنی ئەو ، گەڵای دارەکان ســـوورو زەرد ئەبن کەس شاد نەبێت وەبەنەمانی گەڵای دارەکایش کەس ماتەم نەبێت .

٥٤ ـ خەزانی پایز بۆنەونەمام خەڵاتی ماتەمیبە لەسەر تاداوێن .

٥٥ ـ مەزانی چێش مەدان بادی خەزانی
پەر ێت واچوو عەزیزم ئەر مەزانی ؟ ؟
٥٦ ـ بە جەستەی ماتەمین بێ کەیفو ناشاد
بە داران تابی خەم خەمشان مەدان باد
٥٧ ـ بە فەسڵی پایز ، بە وەشتو واران
نیشانەی خەم ، گەڵا ڕێزانی داران
٥٨ ـ بە خەمناك ، ومەلول (صەیدی) چەنی دەرد
بەروخسار، چونخەزانی، (داروەزان)زەرد
٥٩ ـ جەلای داراندا نیشتەن ، دڵ پەرێشان
مەدۆ ، خەرمانی خەم ؛ ئەو باد ، چەنیشان

---

٥٥ ـ ئەزانی ئەم بای خەزانە چی بەداران ئەدات ؟ باپێت بڵێم عزیزم ئەگەر نای زانێ !

٥٦ ـ ئەگەر نازانی وات پێ ئەڵێن : بەلەشی بێ‌کەیفی و ماتەمی یەوە بەبێ کەیفی‌وناشادیەوە باکان‌بەداران خەمباري‌ئەدەن تاخەمی‌خۆیان لابەن

٥٧ ـ لەفەسڵی پایزا ، بەباران بارین‌دا وادەرئەکەوێ کەپایز فەسڵی خەمباری‌یە ، نیشانەی خەم ، وەرینی گەڵای دارانە .

٥٨ ـ بەخەمناکی ومەلوولی (صەیدی) لەگەڵ دەردو ئازاردا بەڕوخسارو رووەتي زەردی وەك خەزانەوە دانیشتوە.

٥٩ ـ لەلای داران‌دا دانیشتوە بەدڵ پەرێشانی یەوە خەرمانی خەمانی خۆی بەبا ئەکات لەگەڵیان‌دا .

(تیّ هەڵکێش فارسیو هەورامی)
(چە ســــازەم)
(٥)

١ ــ چە سازم بادل غمگین چە سازم
کەر نجیدست یار دل نوازم
٢ ــ بکوی أو مجال رفتنم نیست
جە من تورش کنان لاو خوێش نمازەم
٣ ــ دڵی کۆن ، پەی منش بێشە ، بلۆ لاش
کند عرض جناب أو نیازم
٤ ــ سرم پەوکەی نیان نەی ئاستۆنش
نە پایە نداز (بە ئەو) ئاواتە وازم
٥ ــ ئەگەر ئادە بە رۆم وەشما ، مدەۆ ساز
ولی با مردم نادان نە سازم

---

١ ـ چون بسازێنم چۆن بسازێنم لەگەڵ دڵی خەمبارمدا کەیارم لێم تۆراوە چون بسازێنم

٢ ـ بۆلای ئەو مەجالی رۆیشتنم نیە ، ئەولەمن تۆراوە وناملێ بچمەلای

٣ ـ یەکێکی دلسۆز کوا ؟ کەدلی بۆمن بێنێ ، دڵی بۆمن بسووتێ چێتە لای نیازی منی پێ بلێ .

٤ ـ پەرکەی = بۆیە ، نیان = ناومەتە ، ئاستۆنش = بەردەرگای .
واتە : بۆیە سەرم ناوەتە بەردەرگاکەی تا پایەنداری کەم ، وەئەوەیە ئاواتم .

٥ ـ ئەگەر ئەوبمباتە لای خۆی ، خۆشیمە ونەسازێنم ، بەلام قەت لەگەڵ ئینسانی نەزانو بێ عەقلا ناتوانم بسازچێنم وەلەگەڵیا بژیم .

٦ ـ نەفۆمۆ ، مەجیه شۆ ، مێرەن دڵو من
به نازم میکشد آن سرو نازەم
٧ ـ ندانم ئەی گوڵ ئەندامێ دڵ آرام
به نار هجر تۆ تاکی گدازەم
٨ ـ ئەزت خۆ کوشته نو ، ساپەی سەوابێ
بیا یکدم که بگزاری نمازم
٩ ـ نەواچی شورەیین ، پیر چی بی عاشق
که عشق أو جوان کرده ست بازم
١٠ ـ شبێ کز مرحمت سوی من آیی
چمان ئا مانەوەت ، لام عومری تازەن
١١ ـ شەوەم داره سەرەوها ، بریه کوتاه
زبحث زلف تۆ رازی درازم

٦ـ نەهامه وا ئەزانێ دلی من مردوە ، بەنازئەمکوژێ ئەو سەروەنازەنینەم

٧ـ نازانم ئەی گوڵ ئەندامی دڵ ئارام تاکەی بە ئاگری دەردی دووریتەوە بسازێنم .

٨ـ خۆ تۆ منت کوشتوە ساوەرە ئەم چاکەیەش بکە وەرە سەرم نوێژی مردوو بخوێنە .

٩ـ نەواچی = نەڵێی ، شوورەیین = عەیبە ، پیرچی بی = پیر بۆچی بوو واتە ـ نەڵێ عەیبە پیر چۆن عاشق ئەبێ ، عەشقی ئەو منی جوان کردووەتەوە .

١٠ـ شەوێك کەرەمت بێ وەرە لای من ئەو هاتنو مانەوەتە بە عومرێکی تازە دائەنێم .

١١ـ شەوم بردە سەر تا ڕۆژ بووەوە ، شەو دوایی هات لە باسی زوڵفی (تۆو ڕازی درێژی خۆمەوە) .

١٢ ـ مەجازین عەشقو (صەیدی) یا الهی
بلطف خود حقیقی کن مجازم

(چراغ دڵ بەستم)

(٦)

١ ـ چراغ دڵ بەستم چراغ دڵ بەستم
جەزەڵ دڵ وە مەیل وەفای تۆ بەستم
٢ ـ بادەی عەشقی تۆن من پەنەش مەستم
وەردام جەدامان ئی دونیا دەستم
٣ ـ دڵ گیرۆدەی دام زوڵفی تۆ کەردم
پەی خاڵت ، جە ، ماڵ دونیا ، و یەردەم
٤ ـ سەرنیام نەڕات ، پام کەردەن جە سەر
رای بادەی عەشقی تۆم گرتەن نەوەر

١٢ـ عەشقی (صەیدی) ئەی (یەزدان) خۆ مەجازی یە ، بە لوتفی خۆت خوایا ئەم عەشقە مەجازیەم بکە بە عەشقی حەقیقی .

---

١ ـ چراغ = چرا وەڵێرەدا مانای چراکەم ، خۆشەویستەکەم دێت ، دڵبەستم = دڵبەستەی تۆم

واتە : چرا خۆشەویستەکەم منلە ئەزەلەوە دڵم بەتۆوە بەستوە(بەمەیل وبەوەفاتەوە)

٢ ـ شەرابی عەشقی تۆیە کەمن پێی سەرخۆشم ، وەهەر هۆی عەشقی تۆیە دەستم لەمدونیایە بەرداوە هۆش و خەیاڵم هەربەتۆوە مەشغوڵە .

٣ ـ دڵم گیرۆدەی داوی زوڵفی تۆ کرد ، بۆخاڵە کەشت وازم لەماڵی دونیاهێنا

٤ ـ سەرم نایە ڕێگای عەشقی تۆ وەملی ڕێم گرت ، نەك بەپێ بەڵکو بەسەر سەر دێم بەرێدا

٥ ـ تیرم بی کەمان شکستەی کەم زۆر
پەنجایی عەمرم بەر مەشۆ ، نەهۆر
٦ ـ نەزۆری بازوو نەزیندگانی
نەمایەی مەتای عەمری جوانی
٧ ـ (صەیدی) هەرچیش بێ ، بافتی رای تۆش کەرد
گەردون چی رانە هارەنجەرۆش کەرد

---

٥ ـ بالاّم کەوەکو تیر راست بوو ، ئێستا وابوو بەکەوانی کەمهێز . تەمەنم والە پەنجا سالّ تێپەریوە ، بەرەو ژوورتریش ئەرواتت بۆ (٦٠) سالّیوە زیاتر

(تێبینی : ئەم هەلّبەستەی پێش هەلّبەستی (جوڤۆنیم) داناوە)

٦ ـ نەهێزی بازوم ماوە ، نەخۆشي ژیان ، وەنە (ماومە تای تـەمەنی جوانیم ماوە)

٧ ـ هەرچێش بێ = هەرچی هەبوو ، بافت = خەرج ، چی رانە = لەم رێگەدا

واتە صەیدي هەرچی هەبوو لە رێی تۆدا خەرجی کرد ، چەرخی زەمانەش هەرلەم رێیەدا (صەیدي) رەنجەرۆکرد .

(چراغم یارم)
(٧)

١ ـ چراغم یارم ، چراغم یارم ،
عەمرم ؛ زیندگیم ، چراغم ، یارم

---

١ ـ چرام ، یارەکەم ، چرام یارەکەم ، ژیانم عەمرم ، چرام یارەکەم (لەگەلّ یارا قسە ئەکات)

٢ ـ یاری بێ بەینەت ، دۆسی دڵدارم
تۆ بارە تەشریف وە سەر مەزارم
٣ ـ ئەر شەتو ئیقرار ، وەرین مەندەن پێت
دیدەی ئینتیزار من ئانا نەرێت
٤ ـ چون کوشتەی هیجران داخی دووری تۆم
ساتۆ دمای مەرگ بۆ وەسەر گڵکۆم
٥ ـ تەماشای گڵکۆی تارم کەر دوڵبەر
دوودی سیای تار لێش مەیۆوە بەر
٦ ـ تا لێت مەعلوم بۆ سەوڵی خەرامان
من جەداخی تۆ بەی تەور پێم ئامان
٧ ـ ئەو سا تۆ مەزار قەبرم شکاوای
وەحاڵی جەستەری زەلیلم یاوای

---

٢ ـ ئەی یاری بێوێنە دۆسی دڵدارم ، تۆ تەشریف بێنە سەرگۆرم مەزارم
٣ ـ وەرین = پێشوو ، مەندەن پێت = لەلات ماوە ، دیدە = چاو
ئانا = ها . واتە : ئەگەر شەرت وپەیمانی پێشووت ماوە (چاوی چاوەنواڕی من) وا لەرێتا ، چاوەنواڕتم
٤ ـ چونکە کوژراوی هیجرانی داخی دووری تۆم ، سا تۆ لەپاش مردنم وەرە سەر گڵکۆم
٥ ـ ئەی دوڵبەرم سەیری گڵکۆی تاریکم بکە دووکەڵی تاریکی ڕەشی لێ دێتە دەرەوە
٦ ـ تا لێت ئاشکراو مەعلوم بێ ، ئەی سەوڵی خەرامان من لەداخی تۆ وام پێ هاتوە
٨ ـ ئەوجەلە تۆ ، ئەگەر (گۆرەکە ـ) هەڵدایەوە ، سەیری حاڵی لەشی زەلیلمت کرد ، وەچاوت بەمن کەوت لەوناوگۆرەدا ئەیبینی

٨ ـ دیای ئایری هیجران جەتەندا
چ ، تەور ، بەر مەشۆ دووش نەکەفەندا
٩ ـ مەزانی نازار ، ساحێب شەرت شۆن
(صەیدی) کوشتەی داخ دەردی دووری تۆن

٨ـ ئەبینی هێشتا (ئاگری هیجران و دووری) لە جەستەما هەر ئەگرێ وە چۆن دووکەڵەکەی لە (کونەکەمەوە) دێتە دەرەوە .

٩ـ ئەزانی ئەی نازدار (صەیدی) خاوەنی شەرت و پەیمانە وە کوشتەی داخ و دەردی دووری تۆیە .

پیتی دال (د)

(دڵە یاد کەرە)

(١)

١ ـ دڵە یاد کەرە ، دڵە یاد کەرە
فەسڵی جوانیت ، ئێسە یاد کەرە
٢ ـ جە دەستی پیریت ، ئەمجار ، داد کەرە
هەم بکێشە ئاخ ، هەم فەریاد کەرە
٣ ـ مەنزڵ وێرانەن ، خاس کەوتەن وازت
بگرەوە پەی حاڵ ، جەستەی بێ نازت

١ـ ئەی دڵ بیر کەرەوە بێنەرەوە یاد ، فەسڵی جوانی و دەوری لاویت ئێستا بێنەرەوە بیر . وە یادی بکەرەوە .

٢ـ لە دەستی پیریت شکات و داد بکە ، ئاخ هەڵکێشەو هاوار کە .
(جە = لە ، داد = هاوارو شکات)

٣ـ خانووی لەشت وێرانە ، کەلووکۆم بوە ، بگری بۆ حاڵی لەشی بێ نازکەوتوت (بگرەوە = بگری ، جەستە = لەش)

٤ ــ ئێسه بۆ وه هۆش ، مه‌گه‌ر بێ هۆشی
جوانیت‌و یه‌رد ، بدیه‌وه گۆشی
٥ ــ ئه‌ر دیده‌ت وینان ، بدیه نه جامان
جه‌سته‌ی ویت وێنه ، جه سه‌ر تا دامان
٦ ــ بالآت چون تیر بێ ، فه‌رقت وێنه‌ی قیر
تیرت بی که‌مان فه‌رقت بی وه‌شیر
٧ ــ کۆن سافی ڕوخسار سه‌فحه‌ی جه‌بینت ؟
کۆن دیده‌ی پۆڕ نوور موژه‌ی جه‌مینت ؟ ؟
٨ ــ چه‌م ، چه‌مه‌ی هووناو ئه‌سرینش خێزان
سه‌ر نێش قولاپ ، موژانش ڕێزان

٤ـ ئێستە بیر بکەرەوە ، بێرەوە سەرهۆشی خۆت ، ئەگەر بێ هۆش نیت جوانیت تێ پەڕێ سەیری گوێت‌کە وەکو جاران باش نابیسێ .
٥ـ ئەگەر چاوت ئەبینێ سەیری (ئاوێنە) بکە ، سەیری لەشی خۆت بکە لە سەرەتا بەرپێ و داوێنت .
٦ـ بالات لە ڕاستیدا وەکو تیر وابوو ، تووکی سەرت وەك قیر ڕەش‌بوو ئێستاکە (تیرەکەت بوو بە کەمان) . سەریشت وەك شیر سپی‌بوو
٧ـ کۆن = کوا ، ڕوخسار = ڕوومەت ، مۆژە = برژانگ .
واتە : کوا سافی ڕوومەتی جارانت ، کوا چاوو برژانگی پوڕ نوری بینینت .
٨ـ چەم = چاو ، چەمەی ، چەمەی = سەرچاوەی ، هووناو = خوێناو ، ئەسرین = فرمێسك ، سەرنێشی قولاب موژانش = برژانگی سەرتیژی چەماوەی ، ڕێزان = وەریوە
واتە :ـ چاوەی چاو ، تەقیوە فرمێسکی خوێناوی پیادا دێتە خوارەوە برژانگی تیژیش وەریوە .

٩ ـ عەقدی دوندانت یەك جە ، یەك ، جیان
رەنگی مرواریت ؛ چون شەوی سیان
١٠ ـ بدیەوە کەمان ، چەمیدەی چەفتت
کۆن تیژی هەڵمەت کۆن رەختی رەفتت ؟ ؟
١١ ـ قامەت چەفتوو لار ، دوندان کەفتو کەل
بگێرە پای لەنگ ، تۆ بە دەستی شەل
١٢ ـ هەرِ دە ، وە سەردا چوون ئازیز مەردە
پەی وەشی وەرین عومریو یەردە

٩ـ دانەکانت کە چەسپو پێکەوە بەسترابوون ، ئێستا لە یەك جوێ بوونەتەوە رەنگی سپی شت کە جاران وەك مرواری بوو ئێستە وەك شەوی تاریکی لێ هاتوە

١٠ـ بدیە = بنوارە ، چەمیدە = چەماوە ، چەفت = خوارو خێچ .
واتە :ـ بنوارە بۆ لاشەی وەك کەمان چەماوەی خوارو خێچت ، کوا تیژی هەلمەتی جارانت . کوا رەوتوگورجی جارانت ؟ کوا ؟

١١ـ واتە :ـ ئێستا قامەتت لارو چەوتە ، دانت کەلو کۆمە ، بەدەستی شەلی یەك کەوتووە ، پێی لەنگو شەلت بگرە .
قامەتت = بالآ ، چەفت = خوار ، دوندان = دان ، بگێرە = بگرە .

١٢ـ قورِدە بە سەر خۆتا ، یا قورِ بپێوە وەك ئەوانەی کە ئازیزیان ئەمری بۆچی ؟ بۆ خۆشی پێشوو ، عومری رابوردووت .
هەرِ = قورِ ، پەی = بۆ، وەشی = خۆشی ، وەرین = پێشوو

١٣ ـ درێغ هەر نەبیا (صەیدی)جە زەلدا
نەك بدیا وە حاڵ جەستەی خەلەلدا

١٣ـ واتە ـ خۆزگە لە ئەسلا (صەیدی) هەر نەئەبوو تا بە چاو
ئەی دیایە ، حاڵی جەستەی کەلوکۆماوی خۆی .

درێغ = خۆزگە . هەر نەبیا = هەر نەبوایە ، جەزەلدا =
لە ئەزەلا ، نەك بدیا = ئەوەك سەیری بکردایە ، جەستە = لەش

(دڵە زوخـاڵ بای)

(٢)

١ ـ دڵە زوخاڵ بای ، دڵە زوخاڵ بای
بە ئاهی قوورەت بە کۆی زوخاڵ بای

٢ ـ چەنی غەم ، خەریك ، شادی بەتاڵ بای
چون مورغی بێ پەڕ ، شکستە باڵ بای

٣ ـ یاخوا جە ئاسمان ، غەزەب وارۆ لێت
یە تۆ کەردەن پێم ، نەژنەوای سەر شێت

١ـ زوخاڵ = خەڵووز ، بای = ببی ، بە کۆی زوخاڵ بای =
بە کۆی خەڵوزبی .

واتە : ئەی دڵ خەجاڵەتوو ڕوو ڕەش بی وەك خەڵوز بە ئاهی
قودرەت ببی بە خەڵووز

٢ـ لەگەڵ خەما خەریك بی ، شادی بە تاڵ بێت ، وەکو باڵندەی بێ
پەڕ باڵی شکاو بیت ، لە نسخەیەکی ترا (نیوەی هۆنراوەی یەکەم
بەم جۆرەیە (هەر دەم سەرچەنۆ شادی بە تاڵ بای) .

٣ـ یاخوا لە ئاسمانەوە غەزەب بەسەرتا داباریێ ، ئەمە تۆ پێت کردم
ئەی گوێ نەگری سەر شێت .

وارۆ = بباریێ ، لێت = لە تۆ ، نەژنەوای =گوێ نەگر = نەبیسەر

٤ ـ چەند واتم بە عەشق ، بارگەی ئیمامان
مەگنە ، وەسەودای ، نەوتوول نەمامان

٥ ـ بێ سوودەن سەودای ، عەشقی نازداران
نازداران تا سەر ، وەفا نەداران

٦ ـ ئەر تۆ بکێشی سەد ساڵ جە فاشان
تا سەر چەنی کەس نیەن وە فاشان

٧ ـ نە شنەوای پەندم ، چون نا پەسەندان
تاکەفتی چون (صەید) نەدامی رەندان

٨ ـ تا پێچیای بەقەید بەندی دامەوە
تەن بە ئێشوو دەرد ، زۆ خوو زامەوە

---

٤ ـ چەند جار ووتم پێت بەعەشقی گۆڕی ئیمامەکان ، مەکەوەرە سەر عەشق و سەودای جوانانی تازە پێ گەیوی نەونەمام

٥ ـ بێ فائدەیە سەوداو عەشقی نازداران ؛ چونکە ئەونازدارانە وەفایان تا سەر لەگەڵ کەسا نیە .

٦ ـ ئەگەر تۆ سەد ساڵ جەفایان بکێشی بێ هودەیە وەفایان تاسەر لەگەڵ کەسدا نیە .

٧ ـ نەشنەوای = نەت بیست ، پەندم = ئامۆژگاریم ، تاکەفتی = تاکەوتی . واتە : ئامۆژگاری منت نەبیست ، وەکو ئینسانی نارەسەن وەناپەسەند ، تاوەکو (نەچیر) کەوتیتە داوی جوانانەوە .

٨ ـ تا پێچرایت بە داوو زەنجیرەوە ، ئێستە جەستەو لەشت دەردەدارو زامدارە وەکێم و زۆخو ، جەراحەت لەلەشت دێتە دەرەوە .

٩ ــ نه بە شەو قەرار ، نە رۆ خاوت بێ
پەی دووری دولْبەر ، گلاراوت بێ
١٠ ــ دڵە هەر شەیداو ، وێڵوو نەفا م بێ
جەفای یار کێشای ، سا وەفاش کام بێ ؟
١١ ــ ئاخر جەلای یار ، خۆ کەفتی وە بێز
پارە پارە بای دەك وە تێغی تێز
١٢ ــ نارەواو کەساس ، کەس نەسەندەی وێت
چەقیای هەرگاو ئەرا مەندەی وێت
١٣ ــ خجڵیای بە دەرد چەرخێ پوڕ ستەم
هەر گیز ڕۆی شادی ، نەوینی وە چەم

---

٩ ـ نەبەشەو ئارامت هەیە ، نە رۆژیش خەوت بوو (بۆدووری ئازیز) گلاراوتە . ئەم هونراوە بەم جۆرە بوایە باش‌تر بوو (نەبەرۆ قەرار نەشەو خاوت بێ) چونکی ئینسان لەشەوا ئەخەوێ و ئەنوێ (ممکنە لەنسخە أصلیەکەدا بەم جۆرە بووبێ (م . کاردۆخی)
١٠ ـ ئەی دڵ هەر شەیداو وێڵو نەفامیت ، جەفای یارت کێشـــا پێم ناڵێی کامەبوو وەفای ؟
١١ ـ ئاخری لەلای یاریش بێزرایت وەلەبەرچاوی کەوتی ، دەك لەت لەت بی ، ئەنج ، ئەنجنت کەن بەتێغی تیژ (کەفـتی = کەوتي ، بێز = لەبەرچاوکەوتن بێزراو)
١٢ ـ نارەوا = نارەواج ، بەهیچ نەچوو ، ئەرامەندەی وێت = داماوی خۆت . واتە : ئێستاکە داکەوتوی بەبێ نرخو بێ‌قیمەت ، وەکەساس کەس بەپوولێ نات کرێ مەشغولی قوڕشێلانی ، لەقوڕا چەقیوی خۆت (ئەی داماو)
١٣ ـ دیت کەچۆن چەرخی ستەمکار چی لێ کـردوی ، چۆن مەشغولی کردوی خوا بکات هیچ کاتێ رۆژی خۆشیو شادی بەچاونەبینی ئەی دڵ

١٤ ــ بە دەشنەی قەساب بکێشا قیمەت
تۆ (صەیدیت) کەردە نپوولی بێ قیمەت

١٤ ـ دەشنە = قیمەکێش ، بکێشا قیمەت = قیمەت کەن ، کەردەن کردووتە . واتە : خوابکات بەقیمەکێشی قەســاب قیمەت‌کەن تـۆ (صەیدی) ت کردوە بەپارەی بێ‌قیمەت‌و بێ‌نرخ لەم دوونیابەدا .

(دڵەی شەیدای مەست)

(٣)

١ ــ دڵەی شەیدای مەست ، دڵەی شەیدای مەست
ئەر تۆ عاشقنی شێتی شەیدای مەست
٢ ــ شەرتی بەقاوبەین ، قەیسی (لەیل پەرست)
هەر تا زیندەڵی تۆ مازەش جە دەست
٣ ــ ئەر تۆ گەرەکتەن یار دیدەن کەری
هۆ گێرە شێوەی (قەیسی عامری)

١ـ ئەی دڵی شەیدای سەرخۆش ، ئەگەر تۆ عاشقی ئەی شێتی شەیدای مەست گوێ گرە ، ببینە ئەم چیرۆکەی بۆت ئەگێڕمەوە .

٢ـ واتە ـ ئەو شەرت و پەیمانەی کە (مەجنونی) (لەیل) پەرست لە سەری بوو . تۆیش تا لە ژیانایت ، لە سەری بە ، وەلە دەستی بەرمەدە .

٣ـ ئەگە تۆ ئەتەوێ چاوت بە یارەکەت بکەوێ . ئەم ڕێ و شــوێنە بگرە کــە (قەیسی عامری) یانێ (مەجنون) لە ســەری ڕۆیشتوە ئەویش ئەمەیە :ـ

٤ ـ شێوەت احسان بۆ چەنی رەقیبت
تادیدەن دڵدار بۆ وەنەسیبت

٥ ـ (مەجنون) چەندێ بێ پەی لەیلێ وێل بێ
دێوانەو سەر سام بیابان گێل بێ

٦ ـ مەگرەواو سەیلاو ، نەدیدەش مەوەشت
ڕۆێو ، پەی تەقدیر ، کەردش عەزمی گەشت

٧ ـ خاتر پوڕ جە داخ ، دەروون جە خەم کەیل
هۆردارا ، بێشەرم فەریاد پەرێ (لەیل)

٨ ـ لەیلێ بە ئاواز ، بەو تەور ، مەلاونا
سەدای زاری ئەو ، سەنگ مەتاونا

٩ ـ بەو دەشتو دەردا ، سێر گێلا خەیلێ
ئاخر شی وەلای هەوارگەی (لەیلێ)

٤ـ ڕەوشتت چاکە کردن بێ ، لە گەڵ (رەقیب) دا ، تا بتوانی دیدەنی یار بکەیت ، وە چاو پێکەوتنی یار بمێ بە نسیبت .
(صەیدی) لەم هەڵبەستەدا ئەیەوێ وەفای (سەگ) وە (رەقیب) دەرخات .

٥ـ (مەجنون) ماوەیەك بوو ، بۆ (لەیلێ) وێڵ بوو بوو وەکو شێتو دێوانە بەسەر سامیەوە بە دەشتو بیابانا ئەگەڕا بۆ (لەیل) .

٦ـ مەگرەوا = ئەگریا ، سەیلاو = فرمێسك ، ڕۆی = ڕۆژێك ، پەی = بۆ واتە :ـ ئەگریا فرمێسك بە چاویا ئەهاتە خوارەوە ، ڕۆژێك خەیالی گەشتی کەوتە سەر .

٧ـ بە خاترێکی پڕ لە داخەوە ، بە دەروونێکی پڕ لە خەمەوە ، بە بەبێ شەرم هاوارو بانگەوازو بانگە ڕۆی بەرز بووەوە بۆ (لەیلێ)

٨ـ بە جۆرێك (لەیلی) ئەلاواندەوە ، بەرد بۆی ئەبوو بە قەترەیەك ئاو

٩ـ بەو دەرودەشتەدا زۆر گەڕا ، تا گەیشتە هەوارگەی (لەیلی) .

١٠ ـ دیش خێڵی (لەیلێ) ، نەو جا هۆر کەندەن
مەنزڵ وێرانەن کەس تێش نەمەندەن
١١ ـ (مەجنون) خۆ وێڵ بی ، بەتەر بی ، هەردە
هەڕ داتش بە سەردا ، چون ئازیز مەرە
١٢ ـ دیوارێو دەس چن لەیلی نازار بێ
سایەش شیفای دەرد قەیسی بیمار بێ
١٣ ـ شی نە پای دیوار مەجنونی دڵ رێش
تاسای ئەو کەرۆ ، زامانش سارێش
١٤ ـ دیش سەگێ زەعیف ، رێشی ، کوهەن ساڵ
هانەپای دیوار ، کەفتەن وەبێ حاڵ

١٠ـ دیش = چاوی پێ کەوت ، نەوجا = لەوشۆێنا ، هۆر کەندەن = هەڵکێنراون . واتە ـ دی کە (خێڵی لەیلێ) لەو جێگەوشوێنەدا نەماون باریان کردوە شوێنەکەیان چۆڵو وێرانەیە ،کەسی تیا نەماوە

١١ـ (مەجنون) خراپتر وێڵ و شێت بوو ، بە هەردانەوە ، دەسی کرد بە (قوڕ پێوان) و بە هەردوو دەست ئەی ماڵی بە سەری خۆیـا وەك یەکێ ئازیزێکی مردبێ . بی هەردە = پتر دەهەری و تووڕەبوو هەڕ = قوڕ ، داش بەسەردا = دای بە سەریا .

١٢ـ دیوارێك بە دەستی (لەیلی نازدار) دروست کرابوو ، ســێبەری ئەو (دیوارە) شیفای نەخۆشی (قەیسی بیمار بوو .

١٣ـ شی = ڕۆیشت ، سای = سێبەری ، کەرۆ = بیکا ، ویش = خۆی . واتە :ـ مەجنون چوە پاڵ دیوارەکە ، تا بە سێبەری ئەو دەرمانی خۆی بکات زامەکانی خۆش بێتەوە .

١٤ـ رێش = زامدار ، کوهەن ساڵ = پیر ، کەفتەن = کەوتوە . واتە :ـ سەگێکی پیری زەعیفی دی لە پاڵ دیوارەکەدا بەکەساسی کەوتوە .

١٥ ــ سەرتاپای تەنش چەنی زامان ڕێش
زوان کەردەن تێغ ، پەی زامانی وێش
١٦ ــ مەماڵۆ نەزام ، زوان چون نەشتەر
وەروی زامی سەخت ، مەشانۆ وەشتەر
١٧ ــ ئێندە مەشوو ، مۆر ، هانە رووی زامشس
بیەن چون دەوار ، سیا ، ئەندامش
١٨ ــ چەن وەختەن کەسێ ، نانێ نەدان پێش
سازان چەنی زۆخ ئیستخوانی وێش
١٩ ــ غەیر جە قورسی (بەدر) ، مانگی دوو هەفتە
هەرگیز چەم بە شکڵ نانێ نەکەفتە
٢٠ ــ شیی ، بە نزیکش ، (قەیس) سارا گەرد
کێشا پەی حاڵش ، ئاخی سیا سەرد

١٥ـ هەموو لەشی زامدارە ، بە زمان خۆی ئەلێ سێتەوە ، تا زامەکانی پاك کاتەوە .

١٦ـ زمانی وەکو نەشتەر ، بە زامەکانا دێنێ تا دای تـاشێت بە ڕووی زامەکانیا خۆش خۆش زمان دێنێ .

١٧ـ ئەوەندە مێشو مەگەس، لە زامەکانی کۆبوەتەوە ، لەشـی ئەوسەکە وەکوو دەواری رەشی لێهاتوە ، مەشو مۆر = مێش و مەگەس ، بیەن = بوە ؛ چون = وەکو ، سیا = رەش

١٨ ـ واتە : چەند وەختە کەسێك نانێکی نەداوەتێ ، ساچانوویەتی ، بە کیمو زۆخی ئیسقانی خۆی .

١٩ ـ جگە لە (خۆری) مانگی چواردە شەو ، هیچ کات چاوی بەشکڵی نان نەکەوتوە

٢٠ ـ واتە : چوە لایەوە ، مەجنونی بیابان گەر ، بۆحاڵی ئەوسەکە زۆر ئاخی رەشو ساردی هەڵکێشا .

٢١ ـ وات ئەی پاسە بان ، سیای خەیمەی یار
ئێشکچی ، شەوگار ، نە دەوری دیوار

٢٢ ـ چەر خەچی شەوان ، ڕۆ نە دەروو دەشت
بە بری شێر شکار ، پەری ئاهوو چەشت

٢٣ ـ (پولنگان) ئەوسا فکری تۆشان کەرد
حەساری کۆشان پەرێ وێشان کەرد

٢٤ ـ نەعرەتەی دەنگت ، هەر کۆ مەیاوا
مەنزلانی چۆل ، مەکردش ئاوا

٢٥ ـ ئینە چە حاڵەن ، تۆ پەنەت یاوان
چمان ئەندامت ، بە تیخ شکاوان

٢٦ ـ جە کۆچی (لەیلێ) ، شای بەینەت داران
تۆنی جێ مەندەی کۆ نە هەواران

---

٢١ ـ ووتی ئەی پاسەبانی دەواری لەیل ئەی ئێشکچی ڕەش. مالی لەیل بەشەوا بەدەوری ئەم دیوارەدا .

٢٢ ـ ئەی چەرخەچی شەوان ، بەڕۆژیش لەدەشتو دەرا ، ئەی پولنگی شێرشکێن ، ئەی خۆراك خۆری گۆشتی ئاسكو ئاهوو

٢٣ ـ پولنگەکان ئەوسا کەبیریان لەتۆئەکردەوە ، لەترسانا شاخو کێویان ئەکرد بەقەلاو حەساری خۆیان ڕوویان ئەکردە شوێنە سەختەکان

٢٤ ـ نەعرەتەی دەنگت بەهەر شوێنێکی ئەگەیشت ، مال و مەنزلی چۆلی ئاوەدان ئەکردەوە .

٢٥ ـ ئینە = ئەمە ، تۆپەنەت ئامان = ئۆپێت گەیشتوە ، چمان = وەکوو . واتە : ئەمە چەحالێکە تووشی تۆبووە ، ئەلێی لەشت بە تیخ جنراوە .

٢٦ ـ لەکۆچی (لەیلی) وەفادار ، تۆی کەبەجێماوی لەم کۆنەهەوارانەدا

٢٧ ـ خەیلێ پی دەستور ، پەشێو بی پەرێش
ئەحواڵی (لەیلێ) خەبەر پەر سالێش

٢٨ ـ ناگا تەماشای دەشتو سارا کەرد
دیش کە (صەیادێ) پەیدا بی ، جە هەرد

٢٩ ـ یەك ئاهوش کوشتەن ، وستەن نەشان‌دا
مەویەرۆ ، بەجەخت ، نەو بیابان‌دا

٣٠ ـ شی وەلای (صەیاد) قەیسی جەفا کێش
تا چون سائلان گۆشت بوازۆلێش

٣١ ـ واتش ئەی (صەیاد) تۆ عەشقی پیرت
ببەخشە ، پێمان ئارۆ ، نەچیرت

---

٢٧ ـ ماوەیك بەمجۆرە ، بۆنەوسەکە پەشێوبوو ، هەواڵی لەیلێی لی‌پرسی

٢٨ ـ لەکونو پرا ، تەواشای ئەودەشتە تەختەیەکرد ئەبینێ وا(راوچی‌یك) لەوکێوو هەردانەوە پەیدابوو .

٢٩ ـ ئاهوو = ئاسك ، کوشتەن = کوشتوویەتی ، وستەن = خستویەتی
مەویەرۆ = تێ‌ئەپەرێ ، بەجەخت = بەخێرایی .
وانە : ئاسکێ‌کی کوشتوە ، خستویەتی بەسەرشانیا ، بەخێرایی تێ ئەپەرێ بەودەشتو بیابانەدا .

٣٠ ـ چووبۆلای راوچی یەکە ، مەجنونی جەفاکێش ، تاوەکو سواڵکەران شتێ‌کی بداتێ .

٣١ ـ ووتی ئەی راوچی سوێندت ئەدەم بەعەشقی پیرو گەورەت نەچیری ئەمڕۆت بدە بەمن

٣٢ ـ (صەیاد) چون مەردان ، مەردانەگی کەرد
لاشەی نەچیرش ، بە (مەجنون) سوپەرد

٣٣ ـ (مەجنون) هۆر گێراو ، ئامابە ، شیتاب
گنا نە خەیاڵ کار سازی کەباب

٣٤ ـ ئاهووی (صەیادش) قیمە کەرد بە تێغ
لاشە و جەرگ و دڵ پێکاوە رووی سێخ

٣٥ ـ بەدڵەی پوڕ سۆز هیجران وەردەوە
بە ئاهی دەروون ، ئایر کەردەوە

٣٦ ـ کەبابێ کەردش ، بە سەد سۆزو خەم
نمەکاوش کەرد ، بەئەسرینی چەم

---

٣٢ ـ مەردان = پیاوانی چاك وهەڵکەوتوو ، مەردانەگی = پیـاوەتی ، کەرد = کردی . واتە: راوچی‌یە ، مەردەکەبەپیاوانەومەردایەتی ، لەگەڵیا جولاّیەوە نەچیرەکەی دایە .

٣٣ ـ هۆرگێرا = هەڵی گرت ، ئاما = هات ، بەشیتاب = بەخێرایی ، گنا = کەوت . واتە : (مەجنون) خێرا ئاسکەکەی هەڵ گرت ، وبە پەلە هات کەوتە فکری ئەوە کە (کەباب) بکات بۆسەگەکە .

٣٤ ـ ئاسکی راوچی‌یەکەی ، پارچە پارچە کرد ، لاك و جەرگو دڵەکەی کرد بەسیخا .

٣٥ ـ بەدڵێکی پڕسۆزی ئاگرینەوە ، کە لەداخی دووری یارەوە کەتووشی بووە ، بەئاهی دەروونی ئاگری کردەوە
ئایر = ئاگر ، کەردەوە = کردیەوە .

٣٦ ـ کەبابێکی کرد بەسەد خەموو سۆزەوە ، بەفرمێسکی سوێری چاوی (خۆی ئاوی) ئەوکەبابەی کرد

٣٧ ـ ئاورد وەلای سەگ ، بەتە عجیلو دەو ...
واتش ئەی زەعیف ، بێ خۆراکو خەو

٣٨ ـ یە ، تاعمەی کەباب ، قەیسی چۆڵ گەردەن
تۆ زامدارەنی ، پەی تۆم ئاوەردەن

٣٩ ـ دەسا مەیل کەرە ، شیفای جەستەت بۆ
مەرهەم پەی زامان ، جەستەی خەستەت بۆ

٤٠ ـ چەندێ پی دەستوور ، کەباب کەرد پەرێش
تاکە زامانش ، یەك یەك بی ، سارێش

٤١ ـ قوەتش ، جە قووت ، کەباب بی تازە
تەی بی ، نە سارا کەردش جان بازە

٤٢ ـ دیسان جەنۆوە شێ ، وەلای (لەیلێ)
وێش وست نەدامان خاکپای (لەیلێ)

---

٣٧ ـ ئاورد = هێنای ، وەلای = بۆلای ، واتش = ووتی
واتە : بەپەلە کەبابەکەی هێنا بۆسەگەکە ، ووتی ها ئەی لەڕی لاوازی بێ خۆراکو خەو .

٣٨ ـ ئەمە کبابی ، مەجنونی وێل بووی چۆڵگەردە ، تۆزامداریت وا بۆ تۆم هێناوە .

٣٩ ـ دەسا بی خۆ ، شیفای گیانت بێ ، مەلهەم بێ بۆزامانی جەستەی خەستەی لەشت .

٤٠ ـ چەندێ = ماوەیك ، پێ دەستور = بەم جۆرە ، پەرێش = بۆی ، واتە : تاماوەیك بەم جۆرە کەبابی بۆکرد تاهەموو زامەکانی ساریش بوو خۆش بووەوە

٤١ ـ هێزی بەخواردنی کەبابەکە تازە بووەوە ، گوم بوو ، بەوساراودەشتەدا کەوتە قەڵەمبازی وهەڵقونینو راکردن .

٤٣ ــ شەو پاسەبانی ، یانەی (لەیل) مەکەرد
رۆ ، چەنی (شوان) مەگێلا ، نەهەرد

٤٤ ــ جەو دما هەر وەخت ، (قەیس) بێش ئارەزوو
تا دیدەن کەرۆ ، لەیلی عەنبەر بۆ

٤٥ ــ سەگ پێش مەزانا ، چون ساحیب فامان
مەشی وە پێش واز ، مەگرتش دامان

٤٦ ــ بەو تەور کە ئەغیار ، پەنەش نەزانا
مەجنونش وەلای (لەیل) مەرەسانا

٤٧ ــ (مەجنون) بە دیدار لەیلیٚ مەبی شاد
کوگای خەرمانان ، خەم مەداش وە باد

---

٤٢ ـ دوبارە ئەو رۆیشتەوە بۆلای (لەیلیٚ) خۆی خستە خاکوپێی لەیلیٚ

٤٣ ـ پاسەبانی = ئێشکچیەتی ، یانە = ماڵ ، مەکەرد = ئەی کرد، مەگێلا = ئەگەرا . واتە : بەشەوان ئاگاداری ماڵی لەیلیٚ ئەکرد، بەرۆژیشا لەگەڵ شوانا ئەگەرا بەهەردانا

٤٤ ـ جەودما = لەوەودوا ، بێش = بووی ، کەرۆ = بکات .
واتە : لەپاش ئەوە هەروەخت ، مەجنون ، بیویستایە ، دیدەنی لەیلی بۆی خۆش بکات

٤٥ ـ سەگەکە پێی ئەزانی ، وەکو یەکێکی بەفاو هۆش ، ئەچووبەپێش وازیەوەو داوێنی ئەگرت .

٤٦ ـ بەوجۆرە کەبێگانە پێی‌نەزانیٚ ، مەجنونی ئەبرد بۆلای لەیلیٚ .

٤٧ ـ بەدیدار = بەچاوپێی کەوتن ، مەبی شاد = شادئەبوو ، مەداش = ئەیدا واتە مەجنون بەچاوپێی کەوتنی (لەیلی) شـــاد ئەبووەوە ، خەرمانی‌خەم‌و پەژارەی خۆی ئەکرد بەبا ، بەربای ئەخست‌وخەمی‌نەئەما

٤٨ ـ ئەر پێش مەزانا ، رەقیبی را چەفت
ئاخر وەلای (لەیل) ، کەی راگەش مەکەفت

٤٩ ـ (صەیدی) داد جە دەس بەد خۆیی (رەقیب)
نمازۆ دیدار ، یارش بۆ ، نەسیب

٥٠ ـ ئەر سەد ساڵ چەنیش ، بکەری خاسی
خاسیش هیچ نیەن ، غەیر جە نارسی

٥١ ـ (سەگ) پێشەش مەدەی وەفاش پی تەورەن
(رەقیب) گەنجش دەی پێشەش هەر جەورەن

---

٤٨ ـ ئەگەر پێی ئەزانی رەقیبی کەچ رەفتار ، کەی (مەجنون)ئەیتوانی رێی بکەوێتە لای (لەیلێ) وەبەدیداری شاد بێتەوە .
مەزانا = ئەی زانی ، ڕا = رێگە ، چەفت = خوار ، مەکەفت = ئەکەوت .

٤٩ ـ (صەیدی) داد لەدەستی بەدخوویی رەقیب ، هەر ئەوە ناهێڵێ کە (صەیدی) چاوپێکەوتنی یاری ببێ بەنەسیب .
نمازۆ = ناهێڵێ ، دیدار = چاوپێکەوتن .

٥٠ ـ ئەگەر سەد ساڵ چاکە لەگەڵ رەقیبا بکەی ، هیچ چاکەی لێ ناوەشێتەوە جگە لەناراستی نەبێ .
بکەری = بکەی ، خاسی = چاکە ، نیەن = نیەتی ، جە = لە

٥١ ـ سەگ ئێسقانی ئەدەیتێ وەفای بەوجۆرەیە ، رەقیب ئەگەر خزنەشی پێ بدەی ، پیشەی هەر جەورو ئازاردانە .
پێشە = ئێسقان ، مەدەی = ئەی دەیتێ .

(دوڵبەر)

(٤٠)

١ـ دولبەر دڵ ئەستانای جەمن ، شەرت نی دڵستانی نیۆ
جەورش مەدەی ، ڕەنجش مەکەر ، خـــۆ کافرستانی نیۆ

٢ـ شەرتەن بکیشۆ ، دڵ جەفات ، با یادگار ، مانۆ جەلات
تۆ بۆت ، نە دڵ ، خۆفی خودات ، خۆ کافرستانی نیۆ

٣ـ ئامام نەرات ، پی جەستەوە ، کیەم سلاوم چیت نەستەوە
پی حالی ، جەستەی خەستەوە ، خۆ کـــافرستانی نیۆ

٤ـ هەی نەونەمامی ، باغی دڵ ، پەی تۆسیان بەیداخی دڵ
ســــا مەرهەمێ ، پەی داخی دڵ ، خۆ کافرســــتانی نیۆ

٥ـ هەی ڕەندێ ، توحفێ نازەنین ، خالت جە عنبەر کوڵ چەمێن
ســــا مەرهەمێ دەر ، پەی برین ، خۆکافرســــتانی نیۆ

---

١ ـ دڵ ئەستانای = دڵت سەند ، جەمن = لە من ، نی = ئەم ، نیو = نیە . واتە : ئەی دولبەر دڵت لێ سەندم ، شەرت ئەم دڵ سەندنە نیە ، جەوری ئەدەی ڕەنجەڕۆی مەکە ، خۆکافرستانی نیە !!

٢ ـ شەرت بێ دڵ جەفات بکێشێ ، بۆیادگار لەلای تۆ بەجێ ی دێڵم ، تۆیش ترسی خوات لەدڵابێت خۆ کافرستانی نیە (مانۆ = بمێنێ ، جەلات = لەلات)

٣ ـ هاتمە ڕێگات بەم جەستەوە ، سەڵاوم کرد بۆچ ئەت سەندەوە ، بەم حالی خەستە لەشیەوە ، خۆکافرستانی نیە .

٤ ـ ئەی نەونەمامی باخی دڵەکەم بەیداخی سپی ی دڵم بۆتۆ ڕەش بووە ، دەسا مەلهەمێکم بدەرێ بۆزامەکانی (دڵم) خۆکافرستانی نیە !!

٥ ـ ئەی جوانی نازەنین ، خاڵت عەنبەرە ، ڕوومەت کوڵە ، مەرهەمێکم بدەرێ بۆبرینەکەم خۆ کافرستانی نیە !!

٦- بیمارو تۆم ، حۆرو پەری ، ئەرخوا هێشەن ئەر سەراسەری
شەرتەن ، هەیادەت مان کەری ، خۆ کـافرستانی نیۆ

٧- دادەم پەنە چلێو (ریۆن) قیمەتشەنە ، سۆئەم گیون
چی مامەڵە مەکنەم زیون ، خۆ کافرسـتانی نیۆ

٨- وێل وێل مەگیلام کۆ بە کۆ ، دەردەم گران بێ رۆ بەرۆ
سا حالو دەردیم پەرسـەتۆ ، خۆ کافرستانی ئیۆ

٩- تەرکو ولاتیت ، کەرددمۆ ، ژاراۆدووریت ، وەردە مۆ
پەرسـە ، بە حالی دەردە مـۆ ، خۆ کافرسـتانی نیۆ

١٠- عورێیانو کەلپوش ، شەیداو بیابان گێلە ئۆ
دا ، پەرسەیەی کێ وێلەتۆ . خۆ کافرستانی نیۆ

---

٦ - بیماری تۆم ئەی حۆری‌و پەری ، گەر بـە ئارەزوە گەر بەسەر سەری گەریشە ، پێـویستە تۆیش بێت بۆ لامان بۆ هەواڵ پرسیمان خۆ کافرستانی نیە !!

٧ - تەلێ رێحانەم بدەرێ ، لەنرخیا گیانم ببە ، بەم مامەڵە زیان ناکەم خۆ کافرستانی نیە .

٨ - وێل وێل ئەگەرام شاخ بەشاخ ، دەردم رۆژ بەرۆژ گرانتر ئەبوو ، سا وەرە حالی ئەم دەردانەم بپرسە خۆ کافرستانی نیە !!

٩ - تەرکی وولاتت پێ کردم ، ژەهری دووریتم خواردوە ئیتر بـەسیە وەرە هەواڵم بپرسە خۆ کافرستانی نیە !!

١٠ - رووتو قووت ، کەوڵ لەکۆڵم ، شەیداو بیابان گەرۆکم ، وا بپرسە من بۆکێ وێڵم ؟ خۆ کافرستانی نیە !!

(تێبینی :- لەهیندێ نسخەدا لەباتی (عوریان) (عەوداڵ) نوسراوە)

١١ـ ئەر شەرتو بەینت ویرتەن . خۆفۆ خواو پیرتەن
بو لام . ئەگەرچی . دێرتەن خۆ کافرستانی نیۆ
١٢ـ یام بارە تەشریف یا نەمۆ . یا دوورۆ پەرسە حاڵمۆ
تەرسە هەناسەی کاڵمۆ . خو کافرستانی نیۆ
١٣ـ قەومان خوێشان . هامسەران . لۆمەو مەنامان چی کەران ؟
خاسەن (تەئەسوفمان) وەران خۆ کافرستانی نیۆ
١٤ـ (صەیدی)گرانۆ . ئەلویداش . هیجران مەدۆ . هەردەم جەفاش
هەی پەی خوای . بەیدێ وەلاش . خو کافرستانی نیۆ

---

١١ ـ ئەگەر شەرت و بەینت لەبیرتە ، وەترسی خواو پیرت لە دڵدایە ،
وەرە لام ، ئەگەرچی درەنگتە خۆ کافرستانی نیە !!
ویرتەن = لەبیرتە ، بۆلام = وەرەلام ، دێرتەن = درەنگتە .
١٢ ـ یام بارە تەشریف یانەمۆ = یا تەشریف بێنەرە ماڵم ، تەرسە =
بترسە . واتە : یا تەشریف بێنەرە ماڵم ، یا دووراو دوور هەواڵم
بپرسە ، بیش ترسە لەهەناسەی کاڵم خۆکافرستانی نیە !!
(پەرسە = بپرسە ، حاڵمۆ = حاڵم)
١٣ ـ قەومان ، خوێشان = خزمان ، هامسەران = هاوڕێیان ،
چی کەران = بۆچ ئەکەن ، وەران = بخۆن .
واتە : خزمان وهاوڕێیان بۆچی ئەبێ مەنعو لۆمەمان بکەن حەق
وایە خەمان بخۆن خۆ کافرستانی نیە .
١٤ ـ صەیدی سەرەمەرگی (گیان کەنشتی) گرانە ، دووری یار هەمیشە
ئازاری ئەدات دەبۆ خوا ، بێن بۆلای خۆکافرستانی نیە !!
گرانۆ = گرانە ، ئەلویداش = خوا حافیزی سەرەمەرگی ، بەیدێ
= بێن ، وەلاش = بۆلای .

(دەنگی یار مەیۆ)

(٥)

١ ـ دەنگی یار مەیۆ ، دەنگی یار مەیۆ
هەی داد هەی بێداد ، دەنگی یار مەیۆ
٢ ـ سەدای نالەو ئاخ ، دەردەدار مەیۆ
دەنـگی نالَنیش پڕوزگـار مـەیۆ
٣ ـ ئێشەو کەیفی من ، چون هەرشەو ، نیەن
ئەو دیدەی مەستش ، جۆیای خەو نیەن
٤ ـ ئێش دیدەشەن ، دیدەم بێ کەیفەن
دیدەی بەد ئێشو ، دیدەی یار حەیفەن

---

١ ـ دەنگی یار دێت ، دەنگی یار دێت ، هەی‌هاوار هەی داد دەنگی‌یار دێت (مەیۆ = دێت)

٢ ـ سەدای = دەنگی ، دەردەدار = نەخۆش ، پڕوزگار = بەکزیەوە
وانە : دەنگی ئاخ‌و نالەی دەردەدار دێت ، دەنگي نالَینەکەی بـە کزی‌و کەساسیەوە دێتە گوێم .

٣ ـ ئەمشەو کەیفی من وەکو جاران نیە چونکـــی چاوی مەستی یار خەوی لێ هەراسان بوە .
ئێشەو = ئەم شەو ، نیەن = نیە ، دیدە = چاو .

٤ ـ ئەو چاو ئێشەیەتی منیش خۆم بێ‌کەیفم وەچاویشم وەکو جاران نیە باچاوی (بەد) ئێش بکات چونکي حەیفە چاوی (یار) ئێش بکات .

تێبینی : (صەیدی) ئەم هەلَبەستەی کاتێ داناوە کەیارەکەی چاوئێشەی بوە ، مالی‌صەیدیش‌لە نزیکیانەوە بووەگوێی لەدەنگو هاواری‌یارەکەی بووە ، کەبەگلی چاوئێشەوە تلاوەتەوە .

٥ ــ یا موعجزەی دەست ، مەسیحای (مەر یەم)
ئێشی دیدەی یار ، ئێشەو ببۆکەم
٦ ــ جەو ساوە یاران ، دیدەی یار ئێشان
جە لای خواوە ، ئێشش من کێشان
٧ ــ (شیرین) مەنالۆ ، ئێشی چاو شەن
(صەیدی) نەڕۆ خورد ، نەشەو خاوشەن

---

٥ ـ ئەپارێمەوە لێت ئەی یەزدان کە بەموعجزەی خۆت کەچۆن (مەریەم) عیسای بوو ، وەبەموعجزەی دەستی (عیسا) ئەمشەو ئێشی چاوی یارم کەم بێ .

٦ ـ جەوساوە = لەووەختەوە ، یاران = رەفیقان ، جەلای = لەلای واتە : رەفیقان لەوساوە کەیارم تووشی چاوئێشە بوە ئێش و ئازاری ئەویش من کێشاومە .

٧ ـ (شیرین) یاري خۆشەویستم ، ئەنالێنێ چاوی (گل) ئەکات(صەیدیش) لەبەرئەوە ، نە رۆژ خواردنی هەیە نەشەویش خەوی هەیە ، خەوو خۆراکي لێ حەرام بووە .

(دڵە تەمای عەشق) (٦)

١ ـ دڵە تەمای عەشق دڵە تەمای عەشق
پەی ڕووی ڕەزای حەق ، مەبڕە تەمای عەشق

٢ ـ ئەر ژیر نی شێتە ، بگنە نەڕای عەشق
بابە یۆت ناڵەی ، دەنگ‌و سەدای عەشق

٣ ـ من تەماشای عەیش نەغمەی سازم کەرد
گۆش بە ئاوازی ، سەدای عەشقم وەرد

٤ ـ خۆ جە سەدای عەشق ، هیچ نەبێ وەشتەر
سابا ، بدۆ عەشق ، نە جەرگم نەشتەر

٥ ـ گۆشم هەر جە دەنگ ، وەشی‌ی ئی سازەن
وەشەن سازی عەشق سەد کە مەجازەن

١ـ مەبڕە = وازی لێ مەهێنە ، پەی = بۆرەزای حەق = ڕەزامەندی خوا
واتە : ئەی دڵ هەرگیز تەمای عەشق مەبرە ، بۆرەزامەندي خوا واز لەعەشق مەهێنە .

٢ ـ واتە : ئەی دڵە شێتە ئەگەر ژیری وەشێت نیت ، ڕێگەی عەشق بکرە بەر وەبابە (دایمی) لەدەرون و دڵتەوە ، ئاهـوو ناڵەو دەنگی عەشق بێتە دەرەوە .

٣ ـ گۆش = گوێ ، بەئاوازی = بەدەنگی ، عەیش = خۆشی
واتە : من سەیری خۆشي عەشقم کرد ، وەگوێم گرت ، لە ئاوازی سازي عەشق ، سۆزو سەوداي عەشق چوە دڵمەوە .

٤ ـ وەشتەر = خۆشتر ، بابدۆ = بابدات ، نەجەرگم = لەجەرگم
واتە : خۆلەسەودای عەشق هیچ شتێ خۆشتر نەبوو سابا نەشتەری عەشق بدات لەجەرگ‌و دڵم وەبەونەشتەري عەشقە جەرگم زاماربێ

٥ ـ گۆشم = گوێم ، وەشی = خۆشی (نەوەشی دوبارە مانای نەخۆشیە) ئی = ئەم ، وەشەن = خۆشە . واتە : گوێم هەر لەخۆشی دەنگی ئەم سازەیە خۆشە سازی عەشق با مەجازیش بێ .

٦ ـ مەجاز ئەر سازیش ، پەی رای حەقیقەن
هەر مەگنۆ نەڕا ، بەندی تەوفێقەن
٧ ـ تەوفێق جەلای حەق ، هەر مەیۆ پەرێش
کەس مەجاز تا سەر نمە مانۆ پێش
٨ ـ دامانی مەجاز ، تۆ باوەر وە دەست
چون هۆشیارانی ، بە حەقیقی مەست
٩ ـ سەدای سازی عەشق ، وەشەن (صەیدەی) وەش
وەش نیەن تۆ بی ، جە وەشی بێ بەش

---

٦ ـ عەشق دووبەشە : (١) مەجازی ئەوەیە ئەکەوێتە شوێن ئەفس وەهەوای دڵداری (٢) حقیقی ئەوەیە پیاو هەمیشە رووی لەخوا پەرستی بێت ، وە مەرامی شتی خراپی نەبێ لەعەشق بازیدا .
واتە : (عەشقی مەجازی) ئەگەر جوان بیسازێنی ، رووئەکاتە عەشقی (حەقیقی) وە ئەکەوێتە سەرئەورێیە (هەر ئەوەی ئەوێ خوا یارمەتی دەربێت)

٧ ـ بۆئەمەش لەلای یەزدانەوە هەرسەرکەوتنی بۆدێت وەعەشقی مەجازی تا سەر بۆ کەس نابێت وە هیچ کەس تا سەر بەحالی (مەجازی) نامێنێ تەوە (جەلای = لە لای) .

٨ ـ واتە ـ تۆ ئەوەڵ جار داوێنی عەشقی مەجازی بکرە تا وات لێ بێ بکەیتە پلەی ئەو هۆشیارانە کە مەستی عەشقی حەقیقین .

٩ ـ دەنگی سازی عەشق خۆشە صەیدی خۆش ، بەڵام خۆش نیە تۆ لەم (خۆشییە بێ بەش بیت)
سەدای = دەنگی ، وەشەن = خۆشە ، وەش نیەن = خۆش نیە

دوستم لڤو

(٧)

١ ــ دۆستەم لڤۆ، ئاستۆش جیا، ئاخ چێش کەروو بێ یار.
داخێش گرد ئینێ ، دڵمەنێ ، هەر تا مروو داغدار خۆێم

٢ ــ کە سڵەم نیۆ یادێم کەرۆ ، دالێوە خەمخوارێم کەرۆ
کێ شیوەنوو زاریم کەرۆ ، پەی کۆ ملوو بێ یار.

٣ ــ کۆمیۆ نەبێ دادم کەرۆ ، لاو دۆستەوە ، یادم کەرۆ
بەڵکوم زەڕێۆ شادم کەرۆ ، دادو مەدەد ، هاوار.

٤ ــ ئەر من گنێم ، چەمڵەم چەمێش ، چی ئینده کێشێنێ خەم
شەربەت وەرێنی ، چا دەمێش ، وێم خاس کەرێنی چار.

---

١ ـ ئاستۆش جیا = بەجێی هێشتم ، لڤۆ = ڕۆیشت ، گرد = هەموو
واتە : یارم ڕۆیشت بەجێی هێشتم ئاخ من چی بکەم بێ یاری خۆم
داخی هەموو وا لەدڵما هەتا ئەمرم داغداری خۆم

٢ ـ کەسڵەم نیۆ = کەسم نیە ، دالێوە = کەمێك ، کەرۆ = بکات،
پەی کۆ ملوو = بۆ کوێ ئەڕۆم ، خۆیم = خۆم .
واتە : کەسم نەبوو یادم بکات کەمێك خەم خوارم بێت کێ بۆم بگری
وشینو زاریم بکات بۆهەرلا ئەڕۆم بێ یاری خۆم .

٣ ـ خزمو کەسێك نەبوو ، دادم بکات لای یارەکەمەوە یادم بکات ،
بەڵکو کەمێك دڵشادم کات هاوارو دادو بێدادی خۆم ،
(کۆمیۆ = خزمێك ، کەرۆ = بکات ، بەڵکوم = بەڵکو)

٤ ـ چەمڵەم = چاوم ، چەمێش = چاوی ، چی ئینده = بۆچ ئەوەندە
واتە : ئەگەر من چاوم بەچاوی ئەکەوت بۆئەوەندە خەمم ئەخوارد
شەربەتم ئەخوارد لەدەمی ، خۆم چاری دەردی خۆمم باش ئەکرد

ـ رەنگەم جە بەروە ، سوورەنە ، بێ دۆست زێڵەم ، نوورەنە
رازەم درا زوو دوورەنە ، تەن شقڵەو بیمار خۆێم
ـ هاوار مۆ ، پەی تەزەڕین ، دڵمەبیە ئەڤدالو بەرین
ێلوو ، کە شوو کۆو ، وەرمەرین ، سەرسۆمە نوو سادار خۆێم
ـ کەم تاڵەناو ،اقباڵ خراب، کەردم سڵۆم نەبێت جواب
زێڵۆ منت، گێره کەباب ، مەگنۆم وەنە بێ عار خۆێم
ـ سادەم‌پەنە تەڵێوریون،قیمەتشەنە ، سۆنەم گێون
چی مامەڵە، مەگنۆم زێون،گاماوە روو ئیکرار خۆێم

• ـ رەنگم لەدەرەوە سوورە ، بەبێ یار ، دلم وەك تەنوورە ، حکایەتم دوورو درێژە ، جەستە خەستەو بیماری خۆم (جەبەروە = لەدەرەوە)

٦ ـ هاوارمە بۆتۆی زێرین ، دلم بوو بەبەندەو عەبدالت وێڵە بەکەژو کێوو بەرئەشکەوتانا ، سەرسامو دەربەدەری خۆم .
وەرمەڕ = بەرئەشکەوت ، سەرسۆم = سەرسام

٧ ـ کەم تاڵەنا = کەم تالەم ، سڵۆم = سەلام ، زیلۆمنت = دڵی‌منت وانە : من کەم تالعم ، بەد إقبالم ، سەلامم کرد بۆوەرامت نەدایەوە دلی منت کردوە بەکەباب ، لێم ناکەوێتەوە بێ‌عاری خۆم
کەم تاڵەنا = کەم تالعم ، کەردم سلۆم = سەلامم کرد ، زێڵ = دڵ ، مەگنۆم وەنە = لێم ناکەوێتەوە .

٨ ـ دەسا چلێ ریحانەم بدەرێ ، لەنرخیا گیانم بە بێ کێشە لەم سەودایەدا زیان ناکەم ، بەجێ دێنم بریاری خۆم

تێ‌بینی : لەنسخەیەکی ترا دیومە هۆنراوەی (٨) م (سادەم پەنە) لەگەڵ هۆنراوەکانی هەڵبەستی (دولبەر دڵ ئەستانای چەمن) دا نوسرابوو وەلەلام ئەوە راسترە .

٩ ـ خەمڵەم فرە ، شادیم کەمۆ ، سینەم بیەن ، کۆگاوخەمۆ
گرد دەر دوو ، دووری تۆ مەنوو ، زامۆ تەوە یەکجار خۆ

١٠ ـ تۆ مەی ، ملی ، یا گێو تەری ، پەی چێش ترێز جە من کەری
ئیمۆنوومن گردی بەری ، بی قەدرو سووکووخوار خۆ

١١ سا بۆریّ لام ، ئەندازە کەرە ، دەنگت وە شـــوو ئاڤاز کەر
دالێوە،خەمزەو نازکەرە، ئەز بۆ فدێت ، نازدار خۆ

١٢ ـ (صەیدی) لنو بۆ لۆ فەقیر ، عەشقوو جۆڤۆنا گێرە پیر
چنگوو خە مۆڤە،وارە گیر،خەمکێشە لووغەمبار خۆ

---

٩ ـ خەمڵەم = خەمم ، فرە = زۆرە ، کەمۆ = کەمە ، بیەن = بوە
وانە : خەمم زۆرە ، شادیم کەمە ، سینەم بوە بەکـــۆگای خەمان
هەمویشی لەدەردی دووری تۆوەیە زامەکانتەوە بەیەکجاری خۆم .

١٠ ـ مەی = دێیت ، ملی = ئەرۆی ، پەی‌چێش = بۆچی ، ترێز = سڵ
وانە : تۆدێی ئەچی بۆشوێنێ تر ، بۆچی سڵ لەمن ئەکەیت ئیمانی
من هەمووی ئەبەی سووکو بێ‌قەدرو حورمەت بووێ خۆم

١١ ـ سا وەرە لام خۆت برازێنەرەوە ، دەنگت خۆش‌و سازکە ، پێکەنێك
خەمزەو نازکە من بم بەقوربانت نازدارەکەی خۆم .

١٢ ـ (صەیدی) هەژارو فەقیرە ، عەشقی جوانان پیری کـردوە ، چنگی
خەم داوێنی گرتووە خەم کێشوو خەمباری خۆم .

(دڵ ناڵانشەن)

(٨)

١ ــ دڵ ناڵانشەن ، دڵ ناڵانشەن
هام سەران جە دەرد ، دڵ ناڵانشەن
٢ ــ زویریش جە تاو ، خە یاڵانشەن
ئارەزووی تەواف ، عەوداڵانشەن
٣ ــ جە دووری یاران ، بێ قەراریمەن
واوە یلاوو حەشر ، شینو زاریمەن
٤ ــ ئارەزووم کەردەن ، چون قەدیم ساڵاں
بشوون پەی تەواف ، بارگەی (عەوداڵان)
٥ ــ بە دڵەی غە مناك ، نا مرادەوە
بە دەروون غەمبار ، خەم بە بارەوە

١ـ دل ناڵانشەن = دل ناله ناڵیەتی ، هامسەران = رەفیقان .
واته :. دلم ناله ناڵیەتی هاورێ یان رەفیقان دلم دەردو ئازاریەتی وا ناله ناڵیەتی .

٢ـ دلم زویرو عاجزە چونکه خەیاڵانی زۆرە ، دلم ئارەزووی زیارەتی (عەوداڵان) ئەکات (عەوداڵان = کێوێکی بەرزە له هەورامان گۆڕی (٧) پیاو چاکی خوا پەرستی لێیە) .

٣ـ له دووری یار بێ قەرارم ، بۆیە وا وەیلاو ، حەشرو ، شین و ، زاریمە

٤ـ ئارەزووم کردوە وەکوو ساڵانی پێشوو بچم بۆ زیارەتی گۆڕی (عەوداڵان) (کێوی عەوداڵان بە ناوی ئەو (٧) عەوداڵە خـــوا پەرستەوە ناو نراوە)

٥ـ بە دڵێکی خەمباری نامرادەوە ، بە دڵ خەمباری و باری خەمی‌یەوە بچم بۆ (عەبداڵان) وەکو ساڵانی پێشوو .

٦ ــ فەسڵی گوڵکەشتەن ، وادەی گوڵانەن
عەتر شان دەوای ، دەردی دڵانەن
٧ ــ ئێمەو دڵ هەردوو ، بە زاریو لاڵان
با بشمێ وە سەیر ، بارگەی (عەودالاَن)
٨ ــ پەی دیدار شان ، گەرمی تا سەمەن
سەر زەمین گرتەن ، دووی هەناسەمەن
٩ ــ (پیر رۆستەم) وێران کەس نیەن تێشدا
وێرانیش مەدۆ جەرگم بە نێشدا
١٠ ــ (شەوبۆش) نیلی پۆش ، خەمگین دیارەن
(چنوورش) پەشێو ، چون زوڵفی یارەن
١١ ــ سەر بەرزان ، هەردان ، (عەودالاَن) تارەن
سەیرش پەی یاران چون ژەهری مارەن

٦ـ واتە ـ فەسڵی گوڵە ، کاتی گەشتە وادەی دەرهاتنی گوڵانە . بۆن و عەتری ئەو گوڵانە ، دەرمانی دەردی دڵانە .

٧ـ با من و دڵ هەردووکمان بە زاری و شین ، وە پاڕانەوە بچین بۆ سەیران بۆ بارەگای عەودالاَن .

٨ـ بۆبینینی ئەوانە ، زۆر ئارەزوومەندم ، دووکەڵی هەناسەی منە دونیای داگرتوە .

٩ـ پیرۆستەم = شاخێکی بەرزە لە هەورامان جێی سەیران و خۆشی یە . واتە :ـ ئەو پیر رۆستەمە ، ئێستاکە ویرانەکەسی تیانیە ویرانیەکەی جەرگم ئەبڕێت .

١٠ـ شەوبۆی (پیر روستەم) شینو خومری یە ، بە خەمگین ئەبینرێت ، (چنوورەکەشی) تێکچووە پەشێوە ، وەك زوڵفی یار لە کاتی ڕاکاویا وای لێ هاتوە .

١١ـ جێگا بەرزەکان ، هەردەکان ، عەودالاَن ، بە جوانی دەرناکەون تاریکن سەیرکردنیان وەکو ژەهری ماری لێ هاتوە .

١٢ ـ بابه دوعای خەیر یاران کەرمێ شاد
خاسی عـەودالان باوەرمێ وە یـاد

١٣ ـ هەر (هەفت عەودالان) بگێرمێ دامان
بەلکم بیاوان یاران وە لامان

١٤ ـ یا هەفت (عەودالان) دڵ پاکی دڵ ساف
نامتان مەشهورەن ، جەقاف تا بەقاف

١٥ ـ ساکنانی غار ، کۆی بەرزو بولەند
دوعا مەقبولان ، بارگەی خودا وەند

١٦ ـ وە بەرزی ئەو کۆ ، بەرز بۆ پایەتان
بە دایم پەیمان ، مەنۆ سایەتان

١٧ ـ (صەیدی) شەرتش بۆ چون وەفاداران
بە یۆ پەی تەواف بارگەی (عەودالان)

١٢ـ با یادی هاوڕێیان و یاران بکەینەوە دوعای خەیریان بو بکەین بۆ دلشادیان پیاو چاکەکانی (عەودالان) یاد بکەینەوە وە لێیان بپاڕێینەوە .

١٣ـ بگێرمێ = بگرین ، دامان = داوێن بەلکم = بەلکو ، بیاوان = بگەن واتە ـ با داوێنی هەر حەوت عەودالان بگرین بەلکو یاران بێن بۆ لامان .

١٤ـ ئەی حەوت عەودالانی دلپاکی دڵ ساف ناوتان بە ناوبانگە لە قاف قاف (جاران وایان زانیوە کێوی (قاف) دەوری هەموو دونیـای داوە وە گەورەترین کێوە لە دونیادا) .

١٥ـ دانیشتوانی ئەشکەوت لەوچێ بەرزە ، ئێوە دوعاتان لای یەزدان گیرایە .

١٦ـ بەبەرزی ئەوشاخە پایەتان بەرزبێ ، بە دایم سێبەرتان بومان بمێنێ

١٧ـ (صەیدی) بڕیارو شەرت بێ وەکوو وەفاداران بێت بو تەواف و زیارەتی بارەگای (عەودالان) .

« تیّ هەڵکێشی فارسیو هەورامی »
(دڵت بێرۆنە)
(٩)

١ ــ دڵت بێرۆنە بێنێت بەر نهۆ ئاد
زوبیّ دادیت نێگارا چون کنم داد

٢ ــ جه زەڵ تۆم (لەیلە) زۆنای خۆێم (مەجۆلە)
ترا (شیرین) شمردم خود چو (فرهاد)

٣ ــ تەمەڵجیّ ، پووچە ، نەرمێو ، تە ، چەنی من
نە گردد موم هرگیز سخت فولاد

٤ ــ تە ئیزتو یر نەکەتۆ بەی وەلاو من
ترا یکدم نخواهم بردن أزیاد

١ـ واتە دڵمت بردوە ئەو ناتوانی لە دەستت ڕزگاربیّ بێـــتە دەرەوە دەربیّ لە زۆرداری و بیّ دادیـت ئەی نیگاری خۆشـەویست چۆن داد بکەم .

٢ـ جەزەل = لە ئەزەلەوە هەر لەیەکەم جارەوە . زۆنای = زانیمی خۆێم = خۆم ، مەجۆلە = مەجنون .
واتە ـ هەرلە یەکەمجارەوە تۆم بە (لەیلیّ) زانیّ خۆم بە (مەجنون) وە هەروا تۆم بە (شیرین) دانا خۆم بە (فەرهاد) .

٣ـ تەمەڵجیّ = تەمایکی ، نەرمیو = نەرمی ، تە =چەتۆ ، نی = لەگەل . واتە :ـ تەمایکی پـووچە خەیالـی خاوە دلّي تۆ نەرم بیّ بۆم هیچ وەخت پۆلاّ وەکو مۆم نەرم نابێت دلّی تۆیش سەختە وەك پۆلاّ .

٤ـ تۆ منت نەکەوتە وە بییر بەلاّم من هیچ کاتیّ نامەویّ ناتوانم تۆ لە بیر بیەمەوە .

٥ ــ بینایم گرد فدێو ، بالاو ، ته بۆ نه
همه شمشاد باغو ، سرو آزاد

٦ ــ بۆو زولفێ تەنێ ، گێلاَن مەره جیەی
سحرگه عنبر أفشان میوزد باد

٧ ــ دەرونم پێسه (لوولێ) نەیجه ینه
زهجرانت کند پیوسته فریاد

٨ ــ چەمێت صادو ، برۆت نونو دەمت میم
رخت لوحو ، دلم طفلو ، تو أستاد

٩ ــ دەهی جورم ، کشی جانم ، بەری دڵ
مەزۆنۆ ، خاترەم ، چێشت کەرۆ شاد

٥ـ چاوەکەم هەمویان با بێن بین بەقوربانی بالاَی تۆ هەرچی شمشادی باخان و سەروی ڕاست و ئازاد هەیە لە باخاندا .

٦ـ واتە ـ بۆنی زولفی‌تۆیە هاتوە ، وەکومن ئەم زانی وابووکە بەیانیان با ، شنەی بۆن خۆشی ئەهات هی زولفی تۆ بوو .

٧ـ پێسە = وەکو ، لوولێ = شمشاڵ ؛ نەیجە = قامیش .
واتە ـ دەروونم وەکـــو شمشاڵێ قامیشی کون کونە ، لە دووری تۆوە هەموو کاتێ هاوارو دادیەتی ناڵە ناڵیەتی

٨ـ چاوت (صادە) ، برۆت (نونە) ، دەمت (میم) یانێ صەنەم (بوتەکەم) ڕومەتت (لوحە) تەختەی نوســـینمە دلم (منالە) تۆیش (أستادی) .

٩ـ ئازارم ئەدەی ، دلم ئەبەی ، ئەمکوژی (نازانم بەچەشتێکی تۆ) دڵ و خاتری من خۆش و شاد ئەبێ .

١٠ ـ دەهد هو ناو ، موسلّۆنا ، بەمنوە
بەزارم میکشد بیّ رحم جلاد
١١ ـ چەنی ئەشکت جۆڤۆنێم شرِ بەرۆ پیر
زو سودای تو دادم عمر بر باد
١٢ ـ چنۆ ، پەی تە ، بیەن ، دیڤۆنە (صەیدی)
چرا گاهی زو حالش ناوری یاد

١٠ـ دەهد = ئەدا ، هوناو = خوێناو ، بە منوە = بە من .
واتە :ـ ئەی (موسلمانینە) ئەو یارە ، خوێنـاو بە من ئەدات وە ئەو بێ رەحمە ، جەلادە بە ئێش و ئازار ئەم کوژێت .

١١ـ چەنی = لەگەڵ ، ئەشکت = عەشقت ، جوڤۆنێم = جوانیم
واتە : بە هۆی عەشقی تۆوە جوانیم شڕ و کەلوکۆم بووە پیر بووم وە لە سەودای عەشقی تودا ، عومرم بەرباد بووە .

١٢ـ چنۆ = وەها ، پەی تە = بۆ تۆ ، دیڤۆنە = دێوانە
واتە :ـ وەها (صەیدی) بۆ تۆ شێت و دێوانە بوە هۆش لا نەماوە بۆچی جارێك هەواڵی ناپرسی ؟ پرسیار لە حاڵو ئەحواڵی ناکەیت ؟

(به فارسی)

دور از رخت

٭١٠٭

١ـ دور از رخت ای قمر نیشانه	خون شــد ز دویده ام روانه
٢ـ شب نسیت که از غمت نه‌سوزیم	تــا صبح من و چراغ خــانه
٣ـ رازی نبود مــراد دابــر	جــز راز غم تو در میــانه
٤ـ بیرون نکند هوایت از سر	صــد محنت آفت زمــانه
٥ـ جاکرده بدل خیال قدت	چون نقش (الف) بروی شانه
٦ـ من هـر نفست بخاطر آرم	آریّ تو مــرا بیاد یــانه ؟
٧ـ ترســم زغـم فراق رویت	رحلت بکنم دراین جهــانه
٨ـ یکروز بقاولیك بــا تو	بهــتر زو حیات جاویــدانه
٩ـ از صحبت ماست نفرت تو	أغیــار گــرفته‌ئی بهــانه
١٠ـ ناصح ، کندم زعشق تو منع	خوش نیست مرا چنین فســانه
١١ـ عشق تو نمیرودز ، در ، دل	إلاّ بفــراق جسم و جــانه
١٢ـ خوش آنکه ز عشق توسرآید	ـــ صیدی ـــ به سرود عاشقانه

تێ بینی :ـ ماناى ئەم هەڵبەستە فارسیەشم نەكرد بەكوردی چونكی زۆر سووكو ئاسانە وە زۆرتری خوێندەوارانیش شارەزلییان هەیە لە فارسیدا .

م . (كاردۆخی)

(به فارسی)
(درفغان دائم)

١ ــ درفغان ، دائم چو بینم ، همدم أغیار ، یار
میکنم ناله ، بسان بلبل ٔ گلزار ، زار

٢ ــ شد مرا عهد بکامم ، طالع امدام نکرد
می نهۆ ، بردوش‌من ، هر ساعتی ادبار ، بار

٣ ــ محنت ، هجرت کشم ، با انتظار ، وصل یار
در دلم ، افکنده ئی‌ای ، نازه‌نین ، صد خار

٤ ــ تار گیسوی توو ، خال رخت ، داغ دلم
هر ٣ سه میبینم،چومشك آهوی ، تاتار ، نار

٥ ــ عاشقا نرا ، روز اول ، عشق بازی ، پیشه‌شد
زاهدا نرا ، شد نمازو روزه‌و ، ازکار ، کار

٦ ــ دشمن ار گاهی ، چوجای دوستان ، یادت کند
الحذر ، چون دوستان ، بێ زیان مشمار ، مار

٧ ــ شد بلند ، آوازه‌ی ، بانگی رحیل ، قافله
(صیدیا) زین خواب خوش ، برخیزو خود بیدار دار

٢ـ می نهۆ = ئه‌خاته ، دۆش = سه‌رشان ، إدبار = نه‌گبه‌تی .

٣ـ محنه‌ت = مه‌ینه‌ت ، هجر = دووری ، خار = درك .

٤ـ تارگیسوو = تای زوڵف ، میبینم = ئه‌بینم .

٦ـ یادت کند = یادت ئه‌کات ، الحذر = خۆت بپارێزه ، بێ زیان
بێ زه‌ره‌ر .

٧ـ شد بلند = به‌رز بووه ، رحیل = کۆچ ، زین خواب = له‌م‌خه‌وه
تێ بینی :ـ ووشه گرانه‌کانی ئه‌م هه‌ڵبه‌سته فارسی‌یه ئه‌مانه‌ن ئیتروا ئه‌زانم
خوێنده‌واران له مانای هه‌ڵبه‌سته‌که تێ ئه‌گه‌ن شی‌کردنه‌وه‌م به پێویست
نه‌زانی .

پیتی ڕێ (ر)

(ڕێون)

(١)

١ ـ ریۆن ، داخۆ بالاّ تەڤە ، هەزارێو ،دەردە دارەنی
گرد کوشتەو ، ئادیدەتەنێ ، تەدیدەت جادو کارەنێ
٢ ـ بالاّت نەمامی نەوبەرۆ ، دیدێت نەرگسی مامەرۆ
کوڵمێت ساڤۆ ، دلێ دەرۆ ، مەمێتمەرە جێو نـــارەنـێ
٣ ـ زوڵفێت گرنجوو خاوەنێ ، سەر لوولەنێ سیاوەنێ
چنوورو ، راگاو ، کاوەنێ ، کەمەندە ، یا شامارەنێ ؟
٤ ـ گەر لۆمەنوو ، ئەگەر مەنۆ ، ئەز عاشقۆ ، بالاّوتەنۆ
پیدینە ، باتەپڵم ژەنۆ ، وەس نیاخاسم یارەنێ

---

١ ـ رێون = ریحان ناوی یارەکەیەتی ، تەڤە = تۆوە ،گرد= هەموو واتە . ریحان لەداخی قەدو بالاّی تۆوە ، هـەزارکەس دەردەدارە ، هەمویان کوژراوی چاوەکانی تۆن ، تۆچاوەکانت ئەفسوونوسێحراوین

٢ ـ ‌الاّت نەمامی تازەبەرە ، چاویشت نەرگسی مامەرۆیە (مامەرۆ شوێنێکە لەهەورامان) کوڵمیشت سێوی ناوباخە ، مەمکیشت ئەڵێی هەناری بچوکە .
ساڤۆ = سێوی ، دلێدەرۆ = ناوباخ ، مەرەجێو = ئەڵێی وەك .

٣ ـ زوڵف ، گرنجو خاوە ، سەرلولو رەشن ، چنووری ریگای (کاون) یانێ ; (شاخی کاوێ لەهەورامان) کەمندە یا شامارە ، پێم بلێ ؟ کامیانە ؟

٤ ـ ئەگەر لۆمەیە ئەگەر مەنعە من عاشقی بالاّی توم ، لەسەرئەم دینە یا تەپڵو دەهۆڵم بۆلێدەن ، دەربەس نیم بەس نیە تۆباشترین یارمی .
تێبینی : (ئەم هۆنراوەیەشم لەگۆڤاری گەلاوێژدا بڵاوکردوەتەوە)
م . (کاردۆخی)

٥ ــ ئەشکت ، پێسەش‌و ستەن کەلێم ، بیەن بایس پەی خجلنێ
سەر تاوارو نە تۆو دلێم ، حرفی تمێت دیارەنێ
٦ ــ بی ، مێرغوزار ، دونیا تەمۆم ، چەنی ئاڤۆ هەرسۆ چەمۆم
کەی‌مەینە تۆ ، یاگۆ خەمۆم،دیدەی من ئینتزارەنێ
٧ ــ زیدم چۆلۆ، ماوام بەرۆ ، پیمۆ نومۆ، پەی تە، هەڕۆ
تا کەی ئەڤدال مشێۆ بەرۆ ، بەرگولە شیم‌دەورانێ
٨ ــ تا ڵەم کەمۆ ، خەمێم فرۆ ، پەی تەم پۆشان ، بەرگوو کوفۆ
من ئادوی بەینم هەر یوڤۆ ، بەلام تەمۆڵەت‌دارەنێ

---

٥ ـ عەشقت وا لەمێشکما جێ‌گیر بوە ، بوەتە هۆی مەشغولییم ، سەرتا خواری ناودەرونمی داگیرکردوە ، ووشـــەو قسەکانیشت بەتەواوی لەلام دیارن .

٦ ـ بووبەچیمەن ، دونیا بەتەواوی ، بەئاوی فرمێسکی چاوم ، تۆ کەی دێیت ؟ جێگای خەموو شادیم چاوی من چاوەنوارتە بۆهاتن .
مێرغوزار = چیمەن ، تەمۆم = بەتەواوی ، ئاڤۆ = ئاو ، هەرسۆ فرمێسك .

٧ ـ نیشتمانم چۆلە ، ماوام دەرە ، بۆتۆ قورم پێـــواوە ، تاکەی نەبێ عەبدال بم ؟ وە (دەوار) بەرگی لەشم بێت ؟
پیمۆنمۆ = پێواومە ، پەی تە = بۆتۆ ، هەڕۆ = قوڕ .

٨ ـ تاڵە = بەخت ، فرۆ = زۆرە ، کفۆ = کفن ، پۆشان = لەبەرم کردوە . واتە : کەم بەختم ؛ خەمم زۆرە ، بۆتۆ کوفنم پۆشیوە ، من هەرلەسەر ئەوشەرت بەینەم ، بەلام تۆتەفرە دەری .

٩ ــ ئەز مەجنونو ، وێڵو تەنۆ ، شێتو ئەرا گێڵو تەنۆ

دایم چەنی ، خێڵێ تەنۆ ، کۆمێم چنیم بێزارەنێ

١٠ ــ تۆنی حەیاتو نەفەسم ، ساسێ مەنام کەرا کەسم

کەلاموالله‌و ، با بۆیم قەسەم ، من هەر ئێدەم گوفتارە نێ

١١ ــساوەس چەنیم توندی کەرە، دالێوە خەمخواریم کەرە

بافتەن کەروو، راتنە سەرە، ئەر تەقسێت هەموارەنی

١٢ ــ ئەگەرتە ، قەولت صادقۆ ، پێسەو یاران ، موافقۆ

وەس دەر ، جە فاوێ عاشقۆ ، فەقیرەنێ هەژارەنێ

١٣ــ (صەیدی)فدێو سیمین لە شۆن ، گورفتارو ، بالاّ وە شۆن

خەیاڵش لاو ، دیدە رەشۆن ، چەم سیاوێش، دەکارەنێ

٩ــ من مەجنونم بۆ تۆ وێڵم ، شێت و سەرگەردانی تۆم تۆیش بە دایم زۆر لە گەڵما توندو تیژیت من لە گەل خێڵو خزمی تۆدام خزمانی خۆم لێم بێزارن .

١٠ــ تۆیت حەیاتم ، هەناسەدانم ، سابا هەموو (کەس و کارم) مەنعولۆمەم بکەن قەسەم بەقورئانەکەی (باوکم) من هەرئەمە قسەمە تۆم خۆش ئەوێ

١١ ــ چەینم = لەگەلم ، دالێوە = کەمێك ، ئەرتە = ئەگەرتۆ

واتە : سا بەس لەگەڵما توندی بکە ، کەمێك خەم خوارم بە ، وا باشە لەرێی تۆدا سەرم دانێم ئەگەرتۆ لەگەڵما هێمن و قسە خۆش بی

١٢ ــ ئەگەرتۆ قەولت راستە ، وەکو یاران موافـــقیت ، بەس جەفای عاشقان بدە ، چونکە ئەوانە ، فەقیرو هەژارن .

(پێسەو یاران = وەکو یاران ، وەس دەر = بەس بدە

١٣ ــ (صەیدی) بووە بەقوربانی ، لەش سپی‌یەکانی وەك زیو ، گورفتاری بالاّ جوانانە ، خەیالی لای چاورەشەکانە ، ئەو چاورەشانە فەوتانویانە .

(تێ هەڵکێشی فارسی‌و هەورامی)
(ڕۆێو کریـــام)
(٢)

١ ـ ڕۆێو ، کریام ، هەواو سەیری ، لۆەم باخ
بدیدم قمری دلخسته بر شاخ
٢ ـ منو قمری بهم دمساز گشتیم
هەر ئادە ، چلوە ، کۆ کۆش بێ ، من ئاخ ئاخ
٣ ـ هەر ئادە ، زدفغان ، کۆیار کۆیار ؟
ئەز یچ ، سۆ توو ، پروزیۆ نو ، بە رۆ داخ
٤ ـ فشاندم أشك خونین بر رخ زرد
چەنی هەر سۆ ، رووۆ وێم ، کەردە شیرداخ

---

١ ـ ڕۆێو = ڕۆژێك ، کریام = کردم ، لۆەم = رۆیشتم
واتە : ڕۆژێك هەوای سەیرانم کرد چوومە باخ سەیرم کرد ، قومریکی دڵ خەستە لەسەر لقی دارێك نیشتوەتەوە .
٢ ـ هەرئادە = هەرئەو ، چلوە = بەلقەکەوە
واتە : من لەگەڵ قومری‌دا بوین بەهاودەمي یەکتر ، ئەو بەچلی دارەکەوە کۆکۆي بوو ، منیش ئاخ ئاخم بوو .
٣ ـ ئەزیچ = منیش ، سۆتوو = سووتام ، پرووزیۆنو = هەڵپروزام
واتە : هەرئەو هاواری بوو کوا یار ؟ منیش ئەسووتامو هەڵ لەپروزامو ئاخم هەڵ ئەکێشا .
٤ ـ رخ = ڕوومەت ، چەنی = لەگـەڵ ، هەرسۆ = فرمێسك ، وێم خۆم . واتە : فرمێسکی خوێناویم ڕژاند بەسەر دەمو چاوی زەردما ئەوەندە گریام تا ڕومەتم بووبەشیراخ (فرمێسکەکان خەت‌خەتیان کرد)
تێبینی : ـ ئەم هەڵبەستەی (صەیدیەم) لەگەلاوێژی ژمارە (٢) سالي (٥) ی شباطی ٩٤٤ دا بلاوکردوەتەوە . م . (کاردۆخی)

٥ ـ چه سازه‌م چون کنم کز یار دوورم
دەماغم ، ناوه شۆ ، که‌یفم نیۆ ، چاخ

٦ ـ دەرونم لت لتا ، ، بەستەنمۆ پێوه
بسان پنجره ، سۆراخ ، سۆراخ

٧ ـ کەی ئەز یارم ، چەنی یاروو ، بلوو لاش
بکوی أو صبا نگذشته گستاخ

٨ ـ نەدیت ، چی ، دۆنیێ نه ، کۆمێ ، تە(صەیدی)
ترحل کن بەناکامی ، ازاین کاخ

---

٥ ـ چۆن بسازێنم ، چی بکەم دوورم لەیار ، دەماخم نەخۆشه مانم کەیفو شادیم هیچ نیه .

٦ ـ بەستەنمۆ = بەستوومەتەوه ، پێوه = بەیەکەوه ، سوراخ = کون
واته : دەروونم پارچه پارچەیه ، بەستومەتەوه بەیەکترەوه وهەموی کون کونه وەك پەنجەرەی لێهاتووه .

٧ ـ من چۆن ئەوێرم بچمه لای یارم ، بەوولاتی ئەوا به شـاخەکانیشیا (بایش) بەسەربەستی نەی توانیوه بروات .

٨ ـ نەدیت = نەت دی ، دۆنیێ نه = لەم دونیایەدا ، کۆمێ = ئاواتی ،
واته : صەیدی تۆ لەم دونیایەدا هیچ ئاواتێکت نەدی بێتەدی کامەران نەبووی ، کەوابوو کۆچ کە بەنامرادی لەم دونیایەدا برۆره دەرەوه

(تێ هەڵکێشی فارسی‌و هەورامی)
(ریۆنێ)
(٣)

١ ـ ریۆنێ ، مۆنگڵەدیمێ ، بێ نەوەردێ
خدایت یارباد ، أزهر گزندێ
٢ ـ جە ڤاو ئاشقا ، ئامان ، ڤەسێ دە
بترس ، از دود آهێ ، درد مندێ
٣ ـ کە رست از فتنەء ، آشوب حسنت
زەریفێ ، چەم سیاوێ ، گێس کەمەندێ
٤ ـ جیاتی ، مەڵهەمێ ، زۆمێ ، گرۆ نێم
فرست از غمزەء ، أز ناز ، چندێ
٥ ـ بکن درگوش ما ، آن حلقەء زلف
وەشۆ تە خواجە بێنی ، ئیمە بەندێ

١ـ ریۆنێ = ریحانی ، مۆنگڵە دیمی = ڕوومەت وەك مانگ .
وانە : ریحان ڕوومەت مانگی بێ وێنە ، یەزدان بت پارێـــزێ لە هەموو ناخۆشی و پەژارەیەك .
٢ـ جەفای عاشقان بەس بدە ، بترسە لەدووکەڵی هەناسەی دەردەداران
ڤەسێ دە = بەس بیدە ، بترس = بترسە ، دوود = دووکەڵ
٣ـ رست = رزگاربوو ، چەم سیاو = چاورەش ، گێس = لە گێسۆوە هاتوە یانێ زوڵف . وانە کێ لە فتنەو ئاشـووبی جوانیت ڕزگاری بوو ، ئەی جوانی چاورەشی زوڵف وەك کەمەند .
٤ـ جیاتی = لەباتی ، زۆمێ = زام ، گرۆنێم = گرانم ،فروست = بنێرە . وانە! لە باتی مەلهەمی زامانی‌گرانم هێـندێ غەمزەوناز بنێرە
٥ـ حەلقەی زوڵفت بکەرە گوێم ، خۆشە تو خواجە و گەورەبیت منیش بچوك‌و بەندەت بم .

٦ ــ دڵو من شێتو وێتا وەس ، رەهێڵبۆ
بپایش نەزتار زلف بندی
٧ ــ میان باغو بستان ، آنچە سروند
فدێو ، باڵاو ، تە بۆ ، باڵا بوڵوندێ
٨ ــ تەهەزۆن ، ماچێوەت ، مێژۆ گێونێ
دراین سودا نبا شد چونوچندی
٩ ــ خوشا رقصیدن عشاق با یار
سەروو ماڵم ، جقۆنێ ، جان مندێ
١٠ ــ مەتاوو ، ئەز ، نەدۆ نوو ، ئاشکی یار
مدە زاهد مرا هر لحظە پندێ
١١ ــ تو بێ پروا چنین مگذر (بصیدی)
حذر کن مەشیە تەرسە ئاە مەندێ

٦ـ دڵی من شێتە ، بابەس بەرەڵلا ، بێت بەتاڵی زوڵفت پێوەندیکە با نەتوانێ بەم لاو بەو لادا بڕوات .

٧ـ لە ناو باخو باخاتا هەرچی سەروو هەیە با هەمویان قوربانی باڵای تۆ بن ئەی باڵا بەرز .

٨ ـ تۆ ماچێکت ئەگەر بەهەرزان بفرۆشیت نرخەکەی (گیانێکە) لەم مەعاملەشا (بۆچیو ، بۆوای تیا نیە) ماچی تۆ نرخەکەی گیانێکە ، وەبەگیانیش هێشتا هەرزانە .

٩ ـ خۆشە هەڵپەرکێ لەگەڵ یاردا با سەرو ماڵم فیدا بێت بۆ جوانێکی گیان رفێنی دڵ رفێن .

١٠ ـ مەتاوو = ناتوانم ، نەدۆنوو = نەدوێنم ، پەند = ئامۆژگاری واتە : ناتوانم منەدوێنم (یارەکەم) چونکە عاشقم ، ئیتر زاهێد ئامۆژگاریم مەکە .

١١ ـ تۆ بەبێ پەروا بەلای (صەیدي) دا تێمەپەرە ، ئاگات لەخۆت بێ بترسە لەهەناسەو ئاهی دەردمەندی .

پیتی سین (س)
(سەنگی هەواران)
(١)

١ ـ سەنگی هەواران ، سەنگی هەواران
سەنگی سیارەنگ ، کۆنە هەواران
٢ ـ جای بەزمی رەندان ، نیشان گەی یاران
تەختی خاڵ خاڵان ، نازك نازداران
٣ ـ جەزەل مەزانوو سوفید سەنگەنی
ئێستە سەبەب چێش ، سیارەنگەنی ؟
٤ ـ کۆن عەیش و نیشات ، نەو وەهارانت ؟
کۆن ئاهووی رەندان ، پۆل نازارانت ؟

«١» سەنگی = بەردی ، سیارەنگ = رەنگ رەش ، هەوار = هەوارگە . واتە : ئەی بەردیێ هەواران ، ئەی بەردی رەشی کۆنە هەواران .

٢ـ جای = جێگە ، رەندان = جوانان ، نیشان گە = نیشان گا واتە :ـ جێ و شـــوێنی بەزمو رابواردنی جوانان بووی ، نیشانگای خۆشەویستان بووی ، تەختی خاڵداران و نازك نازداران بووی .

٣ـ جەزەل = لە ئەزەلا ، مەزانو = ئەزانم ، سەبەب چێش = هۆی چییە . واتە :ـ ئەزانم لە ئەسلا رەنگت سپییە ، ئێستا هۆی چییە رەشیت ؟ (سوفید = سپی ، سیا = رەش)

٤ ـ کۆن = کوا ، عەیش = خۆشی ، نەووەهارانت = تازەبەهارانت واتە : کوا خۆشی و نیشاتی تازە بەهارانت ؟ کوا ئاسکەجوانەکانت؟ کوا نازداران کەپۆل پۆل ئەهاتنە لات ؟

٥ ــ سەرخار ، چون تو کوێ ، عەنبەر پۆشان بی
دایم ئامەشۆ ، وەلای تۆشان بی
٦ ــ ئێستە جای ئەوان ، چۆڵەن ویرانی
ئەحواڵی ئەوان ، تۆ چێش مەزانی ؟
٧ ــ ساکە ، ئێدشنەفت ، سەنگیِ سیا رەنگ
بەئاهوو ناڵە ، لێم ئاما بە دەنگ
٨ ــ ئەحواڵی دەردم ، دیوانەی بێ هۆش !
مەرنمە زانی ؟ چیبیم ، سیا پۆش
٩ ــ ئەوسا منِ هامراز ، خاڵ قەتاران بێم
تەکیەگای رەندان ، پۆل نازاران بێم
١٠ ــ رەنگم سفیدبێ ، چون رەنگی کافوور
شەوقی جەمینم ، دیاربێ ، جەدوور

---

٥ ـ تۆ بەردی جوانانی بۆن خۆش بویت ، بەدایم هاتووچۆی لای‌تۆیان بوو ، ئامەشۆ = هاتووچۆ ، کۆ = بەردی زل ، وەلای‌تۆ = بۆلای‌تۆ

٦ ـ ئێستاکە جێی ئەوان چوڵە وێرانەیە ، هەواڵی ئەوان تۆ چی ئەزانی ؟ تۆچێش مەزانی = تۆ چی ئەزانیت

٧ ـ سا کەئەمەی بیست ئەوبەردە رەشە ، دەستی کرد بەئاخ ئاخو ناڵەناڵ وا هاتە دەنگ وە ووتی :

٨ ـ هەواڵی دەردم ئەی دێوانەی بێ هۆش مەگەر نازانی ؟ هۆی چیِ یە کەوا رەش پۆشم من ؟

٩ ـ ئەوسا من هاورێی خاڵ قەتاران بووم شوێنو جێی جوانان وەپۆلی نازداران بووم .

١٠ ـ رەنگم ئەوسا وەکو (کافوور) سپی بوو ، شەوقم لەدورەوە دیاربوو

١١ ـ ناگاه ، پەی‌تەقدیر ، چەرخی پورستەم
ئێمە و نازاران ، جیاکەرد ، جەهەم
١٢ ـ ئیستە ، نەپام هەن ، بلووشان وەشۆن
نەوێم ، مەزانوو ، ماواشان چکۆن !
١٣ ـ فەڵەك ، ئەر زانیش ، چێش ئامان‌پێمان
دووری ، نازدارا ، نەرمانێ پێمان
١٤ ـ کەرداش ، دووچاری ، دووری‌و جیایی
نیاش ، بەدڵدا ، داخی سیایی
١٥ ـ ئی‌داخ ، هەرپەی‌من ، تارۆی ، (رەستاخێز)
چوون ، هیجرانی یار ، گرتنەم بەرێز

---

١١ ـ رۆژێك كوتوپر ، چەرخی ستەم‌كار ئێمەو نازدارانی لەیەك كرد دووری‌و جیایی خستە بەینمانەوە .

١٢ ـ نەپام هەن = نەپێم هەیە ، بلوو = برۆم ، وەشۆن = بەشوێن‌یانا
واتە : ئێستاكە نەپێم هەیە بچم بەشوێن یانا وەنەئەزانم شوێن یان لەكوێیە !!

١٣ ـ ئەرزانێش = ئەگەر ئەیزانی ، چێش ئامان = چی هاتوە ، پێمان = بەئێمە .
واتە : ـ ئەگەر فەڵەك ئەیزانی چی مان پێ هاتروە قەت دووری نازدارانی پێ نەئەنواندین وە لە یەكتری دوور نەئەخستینەوە .

١٤ـ كەرداش = كردمی ، نیاش بە دڵما = نای بە دڵما .
واتە :ـ كردمی بە دووچاری دووری وە جیابوونەوە داخی ڕەشی نا بە دڵما .

١٥ـ ئی = ئەم ، پەی‌من = بۆمن ، رەستا خێز = قیامەت ڕۆژی‌حەشر
واتە :ـ ئەم داخە رەشە وا لە هیجرانی یارا گرتوومە تا قیامەت هەر ئەمێنێ .

١٦ ـ ئایری ، هیجران کەوتەن نە جەرگم
سیاوش کەردەن ، سەرتاپای بەرگم
١٧ ـ چی کورەی ئایر من نەجۆشانان
جە ، سینەی (صەیدی) سیاو پۆشەنان

١٦ـ ئایر = ئاگر ، سیاوش کەردەن = رەشی کردوە . ئاگری دووری کەوتۆتە جەرگم ، ڕەشی کردوە سەرتاپێی بەرگم لە شم هەموی ڕەش بووە .

١٧ـ من لە کوورەدا وام لێ نەهاتوە ، جۆشم نەخواردووە بەڵکو لە کورەی دەروونی سینەی (صەیدی) یەوە ڕەش هەڵگەڕاوم : یانێ بە ئاگری دەروونی ئەو جۆشم خواردوە وا بەم جـــۆرە ڕەش داگیرساوم .

(سەڵۆی بادبەردە)

(٢)

١ ـ سەڵۆی بادبەردە ، سەڵۆی بادبەردە
مێحنەت زەدەی دەرد ، سەڵۆی باد بەردە

٢ ـ بەناڵەو گریان ، چوون ئازیز مەردە
پەی چێش ، رێزانی ، دەروون پی‌دەردە ؟

٣ ـ وات جە ، دیدەی بەد ، من پێم نەیاوان
خەتای ، کەس نیەن جەوێمەن تاوان

٤ ـ رۆێ ، من مەشغوڵ ، بەقیامم بێ
سەرمەستی ، باڵای وەش ئەندامم بێ

٥ ـ منجە ، وەشی‌و زەوق ، شەماڵ وەپای هەرد
پەی پەی ، جەقیام ، بەرگی خەمم بەرد

---

١ ـ سەلو = سەوڵ ، بادبەردە = بابوردوو ، مێحنەت = مەینەت
واتە : سەولی بابردوو ، مەینەت زەدەی دەرد ، سەولی بابردوو

٢ ـ بەناڵەو گریان وەك ئازیز مردوو ، بۆچی دڵو دەرونت بەم‌دەردانەوە
داوەرەقاوە ، وادارزیویت ؟

٣ ـ وات = ووتی ، جە = لە ، من‌پێم نەیاوان = من پێم نەگەیشتوە
واتە : ووتی چاوی بەد تأثیري تێ نەکردوم کەوام لێ هاتوە خەتای
کەس نیە ، تاوانی خۆمە .
(دیدەی بەد = چاوی پیس‌و بەد ، وێم = خۆم)

٤ ـ رۆژێك من خەریك بوو بەرزبیمەوە بەژن‌و باڵای جوانی خۆم سەیر
ئەکرد بەجوانی خۆم سەرخۆش بووبووم کەیفم زۆربوو .

٥ ـ من لەخۆشی‌و زەوقا بووم شەماڵی گردەکانیش خۆش خۆش بەرگی
خەمیان لێ لائەبردم .

٦ ــ پێسە مەزانام ، جەرووی دونیاوە
نەمەردان ، چونمن ، هیچ کەس بەپاوە
٧ ــ قەمەر روومەتێ ، دیدە سیایێ
موژگان ، نەشتەرساو ، حەیران دیایێ
٨ ــ بەسافی جەمین ، وێنەی ، جامی (جەم)
بالاّ چون سەرو ، گوڵ باغچەی (ئێرەم)
٩ ــ بەسەدناز ، چونحوور ، مەخێزۆ بەقەست
تابازاری ، حوسن ، من بدۆ شکست
١٠ ــ خێزا ، شوعلەی نوور ، وەختێ هۆرێزا
بەخێزیا ییش (رەستا خێز) خێزا

---

٦ ـ وام ئەزانی لەم دونیایەدا کەس وەکو من جوان نیە کەوا وەك خۆ جوان بێت بەپێوە راوەستابێ .

٧ ـ قەمەر = مانگ ، دیدە سیایی = چاورەشێ ، موژگان = برژانگ واتە : مانگ روومەتێ ، چاورەشێ ، برژانگ نەشتەرێ ، حەیران سەیر کەرێ .

٨ ـ لەسافی روومەتا وەك ئاوێنەی جەم بەبالاّ وەك سەروی باخی ئێرەم بوو (سەروی بەهەشتی عاد) مەبەسی مانای ئەم ئایەتەیە :
(إرم ذات العماد التي لم يخلق مثلها في البلاد)
(جەم = پاشاییکی ئێران بووە)

٩ ـ بەسەد ناز وەکو حۆری هەڵسایەوە ، تا بازاری جوانی من بشکێنێ چون = وەکو ، حوسن = جوانی ، بدۆشکست = بیشکێنێ .

١٠ ـ پرشنگی نوورو رووناکی ، هەستا ، کاتێ ئەوهەڵسایـــەوە ، وە بە هەڵسانەوەی (حەشر) بەرپابوو (رەستاخێز = حەشر)

١١ ـ دیم ، پێچان نەدەور ، بەژنوو باڵای وێش
دارای و قوماش ، ئاڵو واڵای وێش
١٢ ـ باڵا ، چوون ئاڵای ، سەر ئەفرازی وێش
شێوەو لەنجەو لار ، خەمزەو نازی وێش
١٣ ـ حەیرانی ، ئەو بیم ، من ، وێم شیجەویر
پی تەور ، بیم خەمناك ، پەژارەو دلگیر
١٤ ـ ئەو خەزان سەڵۆی ، من پا بەندی گڵ
من کۆگای خەمان ، ئەو دەرمانی دڵ
١٥ ـ خەیلێ تەماشای باڵای ، ئەو کەردم
داخی زەریفیش ، نەدەروون بەردم

---

١١ ـ دیم = بینیم ، پێچان = پێچاویەتی ، وێش = خۆی .
واتە : بینیم قوماشی جوانو ئاڵو واڵای زۆری لەبەر کردووەوبەژن وباڵای خۆی ، تێوە پێچاوە خۆی رازاندووەتەوە بەوقوماشانە .

١٢ ـ باڵای وەك بەیاخی سەربەرز بوو ، بەلەنجەو لارو خەمزەو نازی خۆش شێوەوە ، راوەستابوو بەپێوە .

١٣ ـ من حەیرانی ئەوبوم خۆم لەبیرچووەوە بەمجۆرە خەمناكو ، پەژارەو دلگیر بووم .
(وێمشیجەویر = خۆم لەبیر چووەوە)

١٤ ـ ئەو سەوڵێبوو جوان ، ئەجووڵاو ئەگەرا ، منیش چەقیبومە ناو قوڕو گڵ ، من کۆگای خەمان بووم . ئەودەرمانی دڵان بوو .

١٥ ـ ماوەیکی زۆر تەواشای باڵای ئەوم کرد ، داخی جوانی ئەوم بردە دڵ (زەریفی = جوانی)

١٦ ـ ئەوسا چەودما ، گرەوام نالاّم
تاباد ، بدۆباد ، شکستی بالاّم
١٧ ـ نەبا ، ئەوبالاّ ، نەمامی ، نەوخێز
یاران بۆینان ، منو زان ، وەبێز

---

١٦ ـ چەودما = لەوودوا ، گرەوام = گریام ، بدۆ = بدات
واتە : ئەوسا پاش ئەوەگریام نالاّندم هاوارم کرد تا (با) بێت بالاّم بشکێنێ وردم کا دام رزێنێ (سەولەکە وای ووت)
١٧ ـ نەوەك خەلقیو رەفیقانەوە یاران (ئەوبالاّ جوانەی ئەوە ببینن ئیتر من یان لە بەرچاو بکەوێت ببێزرێم لە بەر چاویان) .
(نەبا = نەوەکو ، بوینان = چاویان پێ بکەوێ)

(سووره هەراڵه)

(٣)

١ ـ سووره هەراڵه ، سووره هەراڵه
سووره هەراڵه ، وەش کەیفی حاڵه
٢ ـ پەی چێش ڕەنگی تۆ ، هەر سوور دیارەن ؟
ڕەنگت چون یاران ، وەك شای وەهارەن

١ـ سووره هەراڵه = گیایەکی بۆن خۆشە ، گەلاّکەشی هەر بۆن خۆشە کە گوڵی سوور ئەکات دیمەنێکی جوانی بۆن خۆشی هەیە لە سەر شاخەکان ئەڕوێ . واتە : سووره هەراڵه بۆچی وا کەیف خۆشی حاڵ خۆشی ، لە خۆشی دای ؟
٢ـ بۆچی ڕەنگی تۆ هەر سووره ، ڕەنگت لە ناو ڕەنگەکاندا وەك شای بەهاروایە لە ناو فەسڵەکاندا
لەهەندێ نسخەدا لە باتی نیوەشیعری دوایی ئەم هونراوەیە ، وانوسراوە (دایم سوورەنی ئینە چە کارەن ؟)

٣ ـ وەختێ ئێدشنەفت ، سوورە هەراڵە
واتش ڕەنگی من ، وەش کەیفی حاڵە
٤ ـ دایم الاوقات جەوەتەنوو وێم
نیشتە ناو خەریك ، شەوقو زەوقی وێم
٥ ـ نەپای (وەرواوان) ، وەختێو من ، مەوبەر
ڕەنگەم سەوزەنە ، نەرووی (وەرکەمەر)
٦ ـ ئینجا ، جەناگا ، سەیر کەروو ، جە ، دوور
دیارەن باڵاو ، یارەکەیم چوون نوور
٧ ـ وەختێو ، ئا ، یارە نزیکم مەبۆ
لاو سەرەیمەنە ، تێر سەیرم کەرۆ

٣ـ وەختێ سـوورە هەراڵە ئەمەی بیست ، ووتی :
خۆشیو جوانی ڕەنگم هی خۆش کەیفی یە .

٤ـ بە دایم وام لە (وەتەنی خۆما) دانیشتووم خەریکی شەوق و زەوق و شادیم . تێ بینی :ـ لێرەدا ئەتوانین بڵێین (صەیدی) خۆشەویستی (وەتەنی) دەربڕیوە بە ناوی سوورە هەراڵەوە کە چۆن تا لە ، نیشتمانەکەی خۆیایە کەیف خۆشە خەریکی شەوق و زەوق و شادی یە . م . (کاردۆخی)

٥ـ وەرواوان = بەفراوان ، مەوبەر = دێمەدەر
واتە . ـ لە خوار بەفراوەوە کە دێمە دەر ، ڕەنگم سەوزە بەڕووی بەردو کێوەکانا .

٦ـ ئەبجا کوتوپڕ سەیر ئەکەم وا لە دوورەوە ، باڵای یارم دیارە وەك خۆر ئەدرەوشێتەوە .

٧ـ وەختێ ئەو یارە نزیك ئەبێتەوە لێم وە لە لای سەرما سەیرم ئەکات

٨ ــ بۆیٚوە ، وەشە ، مەگنۆ ، نەسەرەم
رەنگەم سوورە بۆ ، زوو بەخاتر جەم
٩ ــ پیٚڕەنگە ، ڕەنگم بەسوور دیارەن
سووری ڕەنگی من ، جە سایەی یارەن
١٠ ــ کەچی جەناگاه ، چەرخی پوڕستەم
منو ئازیزش ، جیاکەرد ، جەهەم
١١ ــ هۆرێزا لوا ، پەریٚ یانەی وێش
منش کەرد بیٚناز ، خاتریش پەرێش
١٢ ــ ڕەنگەم ، هۆر گێلاجەڕەنگی وەڵین
دڵم ماتەم ، بی ، بێزارو خەمگین

٨ــ بۆیٚ وە = بۆنیٚکی ، وەشە = خۆش ، مەگنۆ = ئەکەویٚ
واتە :ـ بۆنیٚکی خۆش ئەدا لە سەرم زوو بە زوو ڕەنگم سوور ئەبیٚت پاش ئەوە کە ئەو دیٚتە سەرم سەیرم ئەکات

٩ــ بەم ڕەنگە یا بەم جۆرە ڕەنگم بە سووری دەرئەکەویٚ ، سووری ڕەنگی من هۆی سیٚبەری یارمە .
(پی ڕەنگە = بەم جۆرە ، سایە = سیٚبەر)

١٠ــ کەچی دووبارە چەرخی ستەمکار ، منوئازیز لە یەك جیا ئەکاتەوە

١١ــ هۆرێزا = هەڵسا ، لوا = ڕۆیشت ، پەریٚ = بۆ ، پەرێش = پەرێشان . واتە :ـ یارهەڵسا ڕۆیشتەوە بۆماڵی خۆی ، منی بیٚ ناز کرد دڵ ماتەموو پەرێشان خاتری کردم .

١٢ــ ئەمجا ڕەنگم دووبارە وەرگەڕایەوە بۆ ڕەنگی پێشوو ، دڵیشم مات بوو بێزارو خەمگین بوو لەم بەسەرهاتە .

١٣ ــ گرەوام ، فرە ، جەداخی گەردوون
هەرسۆ ، چەماومن ، جەحیساب بێروون
١٤ ــ پاسەزانێنیٚ ، یاری وەفادار
ئەر دووریش گنۆ ، مەگێروو قەرار
١٥ ــ کەئادەلوا ، بەبێ بەهــانە
هەرسۆ ، چەمامن ، ئاما چوون هانە
١٦ ــ (صەیدی) خۆجەداخ ، بێ وەفایی یار
چی سەرزەمینە نیەنش قەرار

١٣- زۆر گریام لە داخی چەرخی گەردوون فرمێسکی چاوم ئەوەندە زۆر بوو لە حساب چووە دەرەوە .

(گرەوام = گریام ، فرە = زۆر ، هەرسۆ = فرمێسکی)

١٤- پاسە زانێنیٚ = وام ئەزانی ، ئەر = ئەگەر

واتە - وام ئەزانی کە یاری وەفادارم بڕوات ، وە لێم دوور کەوێتەوە قەرار ئەکرم کەچی وا نەبوو ئارامم لێ هەڵگیرا .

١٥ - ئادە = ئەو (بۆژن) ئاد = ئەو (بۆپیاو) لوا = رۆیشت

واتە : کەئەورۆیشت بەبێ بەهانە ، فرمێسکی چاوم هـاتە دەر وەك کانیاو (هانە = کانی)

١ - صەیدی لەداخی بێوەفایی یارا لەم سەرزەویەدا هیـچ ئـارام و قەراری نیە .

(چی سەرزەمینە = لەم سەرئەرزە ، نیەنش = نیەتی)

(سەنگی سوفید ڕەنگ)

(٤)

١ ـ سەنگی سوفید ڕەنگ ، سەنگی چەرمەڕەنگ
سەنگی نازپەروەر ، جەباغچەی گوڵ ڕەنگ

٢ ـ ڕەنگت چیچەرمەن ، چوون ڕەنگی کافوور ؟
چی سوفیدی ڕنگ ، دیارەن جەدوور

٣ ـ کەسەنگ ئێد شنەفت ئاما بەجواب
واتش ئەی سادار فەقیری بێخواب !!

٤ ـ من نزیکەنا ، بەبالای گوڵ ڕەنگ
ڕەنگەم چەرمێنە ، چون ڕەنگی فەرەنگ

٥ ـ سوفیدی ڕەنگم دایم دیارەن
چەرمەیی ڕەنگم ، نەسایەی یارەن

---

١ ـ سەنگ = بەرد ، سوفید = سپی ، چەرمە = سپی ، جە = لە
واتە : ئەی بەردی سپی نازپەروەری باغچەی گولانی ڕەنگاوڕەنگ

٢ ـ ڕەنگت بۆسپییە ، وەك ڕەنگی کافوور ، ئەو ڕەنگە سپیەت بۆ دیارە لەدوور ؟

٣ ـ ئێد = ئەم ، شنەفت = بیستی ، ئاما بەجواب = هاتە وەرامدانەوە
واتە : کەبەرد ئەمەی بیست هاتە جواب ووتی ئەی وێڵی هەژاری فەقیری بێخەو .

(مانای ئەم هۆنراوانە لەگەڵ هۆنراوەکانی دوایی‌دا دێت)

٤ ـ من نزیکەنا = من‌نزیکم ، ڕەنگەم چەرمێنە = ڕەنگم سپی‌یە
واتە : من کەڕەنگم سپی‌یە وەك ڕەنگی فەرەنگ هۆی نزیکی بالای گوڵ ڕەنگی یارە .

٥ ـ سپیەتی ڕەنگم دایم دیارە ، ئەوڕەنگە سپی یەم سێبەری یارە یانێ هۆی سپیەتی سێبەری یارمە کەمنیش وا ڕەنگم سپی‌یە .

٦ ــ تامن ئینانا ، نەباغچەی دوڵبەر
ڕەنگەم مەفارێۆ ، هەرگیز من جەوەر

٧ ــ جامن ، جەوەشی ونزیکم یارم
دڵم رۆشنا ، عەینی وەهارم

٨ ــ دووربای ، دوور گنوو ، جەبالاّی یارم
خاتر پەرێشان ، ڕەنگ سیاتارم

٩ ــ گەرمن جەبالاّی ، یارم بوو جیا
ڕەنگەیشم ، فاریۆ ، مەنەیش مەحالاّ

١٠ ــ گەردڵ پەرێشان ، ڕەنگ سیاتارم
دووری ، دوڵبەرەن ، ئەرمن خەمبارم

---

٦ ـ تا من وام لەباغچەی دوڵبەرا ئەوڕەنگەم قەت ناگۆرێت هەروا بە سپی یەتی ئەمێنێتەوە .

٧ ـ جا من لەخۆشی نزیکی یارەکەم ، دڵم رووناکە وەکو بەهارم (وەشی = خۆشی ، رۆشنا = رووناکە)

٨ ـ دووربای ئەویارە دوورکەوێتەوە لەمن (وەکو من دوور کەومەوە لەو وایە) چونکی دوورکەوتنەوە بەدەستی ئەوە ، نەك من کەبەردم ئەوحەلە خاترم پەرێشان ئەبێت ڕەنگم رەش هەڵ ئەگەڕێ تاڵ ئەبم لەڕەشید .

٩ ـ ئەگەر من لەبالاّی یارم جیا ببمەوە ، ڕەنگیشم ئەگۆڕێ مانیشم مەحالە (فاریۆ = ئەگوڕرێ ، مەنەی = مان)

١٠ ـ ئەگەر دڵم پەریشانە ، ڕەنگیشم تاڵەو ڕەش ، ئەوە دووری دوڵبەرە کەوا منی خەمبار کردوە وام لێهاتووە .

١١ ــ ڕەنگەم ، سیاوبۆ ، دڵ ماتوومەلول
حاڵم پەشێوبۆ ، جەستەم وێنەی تووڵ
١٢ ــ جەستەم مەسۆچۆ ، بەوێنەی کۆی توور
مەبوو بەقنەز چەرمەیم بۆ کوور
١٣ ــ یاران یەسنگەن ، گرەووۆپی حاڵ
دڵچەنی نەبۆ ، بەوێنەی زوخاڵ ؟
١٤ ــ یەسەنگەن ، بەی تەور ، ئارمش نیەن
پەی دووری ئازیزامش کاریەن
١٥ ــ خۆچە ، هوونەن دڵ ، چەنی نەبۆ ، ئاو
چەنی ، نەسۆچۆ ، بۆبەکۆی زوخاو

---

١١ ـ ڕەنگم رەش ئەبێت ، دڵیش مات و مەلول ئەبێ ، حاڵم پەشێو ئەبێ جەستەم ئەبێ بەتووڵی لقی داران وا ، وشك و رەق ئەبێ وە رەش هەڵئەگەرێ وەك چیلکە (تووڵ = لقی دار ، چیلکە)

١٢ ـ جەستە = لاشە ؛ مەسۆچۆ = ئەسووتێ ، مــەبۆ = ئەبێ ، چەرمە = سپی . واتە : لاشەم وەکو (کێوی توور) چۆن سووتا بوو بەخەڵوز وا ئەسووتێ ، وا خەریکە ئەم بەقەقنەز سپیەتیم نامێنێ وەك چاوچۆن کوێر ئەبێ وا منیش سپیەتیم کوێر بووەوە ڕووناکیم نەما

١٣ ـ یەسەنگەن = ئەمە بەردە ، گرەوۆ = ئەگری ، چەنی نەبۆ = چۆن نەبێ . واتە : رەفیقان ئەمە بەردە وا ئەگری ئیتر دڵ چۆن نەبێ بەخەڵووز . لەبەردووری یاری خۆشەویست .

١٤ ـ ئەمە بەردە بەم جۆرە ئارامی نیە ، بۆدووری ئازیز زامی کاری یە من ئەبێ چۆن بم ؟
(بەی تەور = بەم جۆرە ، پەی دووری = بۆدووری)

١٥ ـ هوون = خوێن ؛ چەنی = چۆن ، نەسۆچۆ = نەسووتێ .
واتە ؛ خۆ دڵ لەخوێنە لەبەرد نیە چۆن نەسووتێ نەبێ بەکۆی زوخاڵ لەدووری دولبەری نازارو خۆشەویستا .

ساقي وەهارەن

(٥)

١ ـ ساقی وەهارەن ، ساقی وەهـارەن	بولبول نەگولشەن ، گـول نەگولزارەن
٢ ـ فەسلی گول گەشتەن ، چاخی وەهارەن	سەوزەن فەرش‌و ، لق شکـۆفە دارەن
٣ ـ سوراحي لەب ریز ، ساغر ئامادەن	وەختی نۆشای مەین ، خاتران شادەن
٤ ـ ساقی خەستەی زوڵف ، عەنبەرینی‌تۆم	چەمە ڕای بادەی ، کەوسەریـنی تۆم
٥ ـ من عەرسەی مەیدان ، عەمرم کەردەن تەی	ساقي (مەی‌دانت) ساکەی مەبۆ کەی ؟؟
٦ ـ دەخیلم ساقی ، جەو بادەی سەرجۆش	جامێ مەي پێم‌دەر ، تا نۆش کەروون نۆش
٧ ـ با خاترجەداخ ، دەوران شادکەروون	کۆگای خەرمانان ، خـەم وەباد دەروون
٨ ـ (صەیدی)جەعەشقت ، ئەرسەد کەمەستەن	ساقي پیـاڵەی ، تۆش ئاوات واستـەن

---

١ ـ ساقی بەهارە بولبول وا لەگولشەنا گولیش وا لەگولزارا

٢ ـ وەختی گولەو کاتی گەشت ، تۆفی بەهارو خۆشی‌یە دونیا سەوزەوارو هەراڵەی کردوە
چاخ = تۆف ، وەهار = بەهار ، لق = لقی‌دار ، شکۆفە = هەراڵە .

٣ ـ سوراحی پڕە ، پیاڵەش حازرە ، کاتی مەی نۆشین‌و خۆشی‌یە وەختی دڵشادیە

٤ ـ ساقي نەخۆشی زولفی بۆن خۆشی تۆم ، چاوەنواری مەی کەوسەرینی تۆم

٥ ـ من ئەرزی (مەیدانی تەمەنم) بریوە تەواوم کردوە ، ساقي ساتۆیش کەی
کاني (مەی دانت دێ) کەی ؟ کەی مەی‌و شەرابم ئەدەیتێ کەی ؟

٦ ـ دەخیلتم ساقی لەومەیە بەجۆشە ، پەرداخێکم بدەرێ تازوو نۆشي کەم

٧ ـ با خاترم لەداخی دەوران‌و زەمانە شاد بکەم کۆگای خەرمانی خەمان بدەم بەبا
خەم لەدڵم دەرکەم .

٨ ـ هەرچەند (صەیدی) لەعەشقی تۆ مەستە بـەلام ئەی ساقی ئاواتە خوازی
پیاڵەی دەستی، تۆبە کەپیاڵەیەك (مەی) بدەیتێ .

پیتی شین (ش)

(شەماڵ)

هەڵبەستی (شەماڵ) کەلەدەفتەرە دەس‌نووسەکەی (مامۆستا شێخ محمدی خاڵ) دا نووسرابووەوە لەم‌دواییەدا پێ‌ی‌دام لەوە زیاتر بوو کەمن دەستم‌کەوتبووئەویش بریتی‌یە لە(٢٧)هۆنراوە ، لەپێشەکی ئەم‌پەرتووکەدا خۆم (٥)هۆنراوەیم نووسی‌بوو وەلەهەڵبەستی شەماڵیش‌دا (١٦) هۆنراوەم نووسی‌بوو زیادی هۆنراوەکانی دەفتەرە دەس نووسەکەی مامۆستا شێخ (محمدی‌خاڵ) (٦)هۆنراوەیە بۆئەمەش لەم رووەوە زۆر سوپاسی ئەکەم وا ئاتەواوی هەڵبەستي (شەماڵ) (بەبێ‌شي کردنەوە) لێرەدا ئەنووسین :ـ بەم‌جۆرە ژمارەی هۆنراوەکانی ئەم پەرتووکە ئەبێ بە (١٠٤٠) هۆنراوە نەك(١٠٣٤) . م(کاردۆخی)

پێشەکی شەماڵ

(١)

١ ـ خەم خەلاتمەن خەم خــەلاتمەن خەم کێش و خەمناك خەم خەلاتمەن

٢ ـ بای مراد پـەی دەرد مۆشکلاتمـەن دەردي داخی دۆست دوور وولاتمەن

٣ ـ حەسرەت جەلام جەم پەی‌دوری یارم خاتر پور جە دەرد دڵ پور ئازارم

٤ ـ گرفتـاري دەرد جای نەرەستە نان حەسرەت مەندی‌یەن ئاوات واستەنان

٥ ـ تاقەت لێم بریان نەمــەندەن تابم هوون مەشۆ جەجەرگ کزی کەبابم

٦ ـ شەماڵ مەگــیروو وەنەت نزایێ ئـەر بـەنزاو مــن بۆت رەزایێ

پاش هۆنراوەی (١٠)ی (شەماڵ) لەم پەرتووکەدا ئەم هۆنراوانە دێن .ـ

ـ ئاد لێت مەپەرسۆ بادی وولات گێل دەلیـلی هامراز دەردەداری وێــڵ

ـ ئینە تۆدەلیــل کام دەردە داری عەرزەی کام فەرهاد بەشیرین ماری ؟

ـ خاستەر تۆ ئەحــواڵ حالم مەزانی شەماڵ تۆ عەرزەم بـەقیبـلەم وانی

ـ شەماڵ من پەرواز تەیری قەفەز مەن یاوە بە فریام ئاخــر نەفـەسمەن

ـ ها ، مەردا جەدەرد هیجرانو دووری دڵ بی بە زوخاڵ تـاکەی سەبووري

ـ ئینتیزاری تۆم بادی سبـك سەیر ئەحواڵێ پە رێم باوەری بەخـەیر

(شــــەمــاڵ)

(١)

١ ـ شەماڵ ، مەگێروو ، وەنەت نزایێ
ئەر بەنزاو من ، ببوت ڕەزایێ

٢ ـ تاقەت چێم بڕیان ، نەمەنەن تابم
هوون مەشۆ ، نەجەرگ ، کزەی کەبابم

٣ ـ یەکشەو ، بای شەماڵ ، وەرجە ، سوب سەحەر
بەدەوان ، وەلای ، قیبلەم گوزەر کەر

٤ ـ وەلێ لوانت ، بەیتەور ، بەدەو بۆ
شۆ ، وەلای شیرین ، هێمان نەخەو بۆ

٥ ـ پەردەی ناز ، جەرووش بەەر وەلاوە
بۆسە دەر ، بەقورس ، قەمەر سیماوە

---

١ ـ نزا = تکا ، مەگێروو وەنەت = داوات لێ ئەکەم ، ببۆت = بتبێ
واتە : شەماڵ تکایکت لێ ئەکەم ئەگەر بەتکای من رازیت

٢ ـ تاقەتم نەماوە ، هێزو توانام باری کردوە ، خوێن دێتە دەرەوە لەلەشم کزەی کەبابی جەرگم دێت وا نارەحەتم .

٣ ـ وەرجەسوب = پێش بەیانی ، بەدەوان = بەخێرایی
واتە : ئەی بای شەماڵ شەوێك پێش رۆژبوونەوە ، بەپەلە برۆ بۆ لای قیبلەو دڵدارەکەم .

٤ ـ بەڵام با رۆیشتنت وا بەخێرایی بێت بگە بەشیرین هێشتا لەخەوابێ هەڵ نەسابێ لەخەو .

٥ ـ سەرپۆشی ناز لەسەر روومەتی لادە (ماچی رووم‌ەتی بکە) کە وەکو مانگی چواردەیە .

٦ ـ چین چین ، دەستەی زوڵف ، خەم وەردەی جەمین
پەرچین ، نەدەوران ، گوڵ باغچەی جەمین
٧ ـ مازە ، پەشێویان ، بەرووش وەهەم دا
نەك پێوار بۆ ، مانگ ، نە دڵی تەم دا
٨ ـ چوون نوری ئیمان ، نەرووش مەدرەوشۆ
با زوڵماتی کوفر ، ئیمان نەپۆشۆ
٩ ـ وەختی بای شەماڵ ، پەڕەندەی تێژ ڕەو
شیرین دیدە مەست ، هۆرمێزۆ جەخەو
١٠ ـ جەودەم ، بەئیکرام ، وەنەش سەلام کەر
عەرزۆ حاڵی من ، پەنەش تەمام دەر

---

٦ ـ زولفەکانی چین چین لەسەر رووی لول بوە، بوون بەگول بۆپەرژینی باغچەی گونای (پەرچین = پەرژین)

٧ ـ مەمێلە تێك‌چن پەشیوبن یا بەئالۆزێن بەروویا ، نەوەك لەناو هەورا مانگی رووەتی گوم بێ بشارێتەوە .

٨ ـ لێرەدا روومەتی بە (ئیمان) وزولفی (بەتاریکی کفر) دا ئەنێت وە ئەڵێ (نووری ئیمان) لەرووی ئەدرەوشێتەوە مەمێلە تاریکی کوفرو بێ‌دینی (ئیمان) یانی دەمووچاوی داپۆشێ با زولفی رووی نەگرێ

٩ ـ وەختێ ئەی بای شەماڵ بەتیژی تێ‌ئەپەری شیرینی چاومەست لەخەو هەڵ ئەسێنێ .

١٠ ـ جەودەم = لەو وەختا ، وەنەش سەلام کەر = سەلامی لێ‌کە .
واتە : لەوکاتا بەإحترامەوە سەلامی لێ‌کە حاڵو ئەحواڵی منیشی بە تەواوی تێ بگەیێنە .

پاش ئەم هۆنراوە هۆنراوەکانی دوایی لاپەرە (١٣٧) دێت :
(ئادلێت مەپەرسۆ بادی وولات گێڵ) .

١١ ـ شەماڵ وێت کەرە ، بەزوانوو من
واچە بەشیرین ، سۆی چەمانومن
١٢ ـ من قاسێد ، جەلای ، دەردە داریۆم
کیاستەی دڵی ، بێقەرار یۆم
١٣ ـ پەی تۆ ، سەیلی هوون ، مەشۆ جەچاوش
پەی تۆ ، جەچاوان ، دوور کەوتەن خاوش
١٤ ـ پەی تۆ ، بێ ئارام ، سەرسامو لێوەن
تەن زامی خەدەنگ ، موژەی تۆش پێوەن
١٥ ـ پەرسەشیرینێ مەیل ئێمەش لاوەن ؟
یاجەشەرتی وێش چوون زوڵفی خاوەن ؟

---

١١ ـ وێت = خۆت ، کەرە = بکە ، واچە = بڵێ ، چەمان = چاوان
واتە : ئەی شەماڵ تۆبەزمانی منەوە بە (شیرین) بڵێ رووناکی چاوانم
١٢ ـ من قاسێدی (رابەری) دەردە دارێکم لەلایەن دڵێکی بێ ئارامو بێ قەرارەوە هاتووم بۆلات .
١٣ ـ پەی تۆ = بۆتۆ ، سەیل = لافاو ، هوون = خوێن ، خاو = خەو
واتە : بۆتۆ (لافاوی خوێن) لەچاوانی دێتە خوارەوە ، وەهەر بۆتۆیە کەخەو ناچێتە چاوی خەوی لێ ناکەوێ .
١٤ ـ بۆتۆ بێ ئارامە ، سەرسامە ، شێتە ، لەشی زامدارە بەتیری برژانگی چاوی تۆ ئەم هەموو شتانەی بەسەر هاتووە .
١٥ ـ پەرسە = بپرسە ، لاوەن = لایەنی ، وێش = خۆی .
واتە ! ئەی شەماڵ لەشیرین بپرسە ئایا مەیلی ئێمەی لاماوە ؟ یا وەك زوڵفی خاوی خۆی شەرتو پەیمانیشی خاوبوەتەوە لەسەر پەیمانی خۆی نەماوە ؟

١٦ ــ پەی (صەیدی) مەرگەن بەبێ یارژیان
مازە (بای شەماڵ) بسپارۆ گیان

١٦ ـ بۆ (صەیدی) مەرگە ژیان بەبێ یار . سا ئەی بای شەماڵ فریای کەوە مەهێڵە گیان بسپێرێ وبمرێت وا شەرحی حاڵی (صەیدی) بەیار بکەێنە ، بەزەیی پیا بێتەوە ، بێتەوە بۆلای دوورنەکەوێتەوە لێ ی

(شیرین پەیوەندەن)
(٢)

١ ــ شیرین پەیوەندەن ، شیرین پەیوەندەن
دووئەبرۆی سیات ، بەهەم پەیوەندەن
٢ ــ دووشیرازەی قەوس ، ئوسای غەیب ژەندەن
هەریەك سەدپەیکان ، وەجەرگم شەندەن
٣ ــ جەودەستەی زولفان ، حەیران مەندەنان
دامەن یا شامار ، یاخۆ کەمەندەن ؟ ؟

---

١ ـ شیرین هەردوو برۆت پێکەوە نووساون وەبەیەکەوە بەستراون
وانە : برۆکانت شیرین پەیوەستن رەش و جوانیشن
ئەبرۆ = برۆ ، سیا = رەش ، پەیوەندەن = بەیەکەوە نووساون
٢ ـ دووشیرازەی قەوس = کەوانەی برۆ ، ژەندەن = بەستویەتی بەیەکەوە پەیکان = تیر ، شەندەن = بریناری کردوە ، داویەتی لەجەرگم
وانە : تیروکەوانی برۆت ، سەد تیری داوە لەجەرگم بریندار ی کردوە
٣ ـ لەوپەلكو زولفانە ، حەیران وسەرسام ماوم ، داوە ؟ یا شامارە ؟ یاخۆ کەمەندە ؟
حەیران مەندەنان = حەیران ماوم ، کەمەند = هی صوفیەکانە ئەیکەنە ملیان بەکاری دێنن لەکاتێکا خەریکی ئادابی دەروێشی وذکری یەزدانن

٤ ـ خاڵی جەمینت ، زوڵفی چین چینت
چون دانەودامەن ، صەیادان ، تەندەن
٥ ـ هەرتارێش ، سەدتا پێچ دان وە هەمدا
هەرتارێش ، سەد دڵ ، پەنەش پابەندەن
٦ ـ ئەرمن شەیداش بیم ، نەکەران مەنام
بێ حەد زەریفەن ، بێ سامان رەندەن
٧ ـ باڵات وینەی سەوڵ ، سای سەهەندەی باخ
شۆخەن وەش تەرحەن ، بەرزەن بوڵندەن
٨ ـ دودیدەی سیای ، فیتنە ، ئەنگێزت
سەرمایەی ئەفسوون ، هەم جادوو بەندەن

٤ـ خاڵی کولمت ، زولفی چین چینت ، وەکو دانەو داوە ، کە راوچیەکان دروسیان کردووە ، تۆیش بەو دانەو داوە دڵمت گرتوە ·

٥ـ هەر تاڵێکی سەد تای پێچ داوە بە یەکا ، و هەر تاڵێکیشی سەد دڵی پێوە بەستراوە ·

٦ـ ئەگەر من شەیدای ئەو زوڵفانە بووم ، مەنعو لۆمەم نەکەن ، چونکی بێ حەد جوانن وە تا بڵێی دڵ پەسەندو زەریفن ·

(نەکەران مەنام = لۆمەم نەکەن ، زەریف = جوان)

٧ـ باڵات بە وێنەی سەوڵی شوێنی سێبەری ناو باخانە (لە شوێنی سێبەردا نەمام و ، دارو درەخت زۆرتر بەرز ئەبێتەوە) جوانە ، خۆش رەنگە ، بەرزە بەژنوو باڵات بەو جورەیە ·

٨ـ دوو چاوی رەشی فیتنە هەڵگیرسێنەرت هەموو ئەفسون و سێحر و جادووێك یان وا پێوە ·

٩ ـ خەمزەو لارەوّلەنج ، دیای بەنازت
بنچینەی یانەی ، سەبووریم ، کەندەن

١٠ ـ گوفتوگوّی شیرین ، کەلامت رازت
شەهدەن ، شەکەرەن ، نەباتەن ، قەندەن

١١ ـ بەهای دانەی خاڵ ، سەفحەی جەمینت
مولکی هێندستان ، شاری خەجەندەن

١٢ ـ عومرم شی وەباد ، تاقێق نەزانام
بێ مەیلییت تاکەین ؟ جەفات تا چەندەن ؟

١٣ ـ خواجەی ساحیب شەرت ، چی ۆەنجیانی
مەیلت ، مۆبەتت ، هیچ کام نەمەندەن

٩ـ خەمزەت ، لارەولەنجەت ، بە ناز نوارینت ، بناغەی خانووی سەبرو سەبووری پێشووی منیان لە بنا دەرهێناوە .
(دیای = نوارین ، بنچینە = بناغە)

١٠ـ قسەوگفتوگۆ ،کەلامورازت هەموی: هەنگوینە ، شەکرە ، قەندە ، نەباتە

١١ـ بەهای = نرخی ، جەمینت = ڕوومەتت .
واتە نرخی هیندوستانو شاری خەجەند (تاشقەند) هەمویان نرخی دانەی خاڵی سەرڕوومەتتو ڕوخسارتە ، ئەتوانی بەوخاڵە هەمویـان بکڕی وەبیان سێنی .

١٢ـ عومرم بە خوڕایی ڕۆیشت ، بە تەحقیق نەمزانی ، تا کەی وا بێ مەیلی وە جەفات تا چەندە ؟ (نەزانام = نەم زانی ، تاکەین = هەتا کەیە) .

١٣ـ گەورەی خاوەن شـــەرت بۆ ئیمان دڵ زویری ، نە (مەحەبەت و خۆشەویستی جارانت ماوە ، نە مەیلی جارانت ماوە لەگەڵمانا .

١٤ ـ کەی جەبەندگیت ، سەرکێشان (صەیدی)
هەر غولامی تۆن ، هەر تاکە زیندەن

١٥ ـ حەڵقەی غولامیت ، مەکەرۆ نەگۆش
بەندەن ، پێش واچە ، (یەکەمتەر بەندەن)

---

١٤ ـ کەی لەعەبدایەتی تۆ (صەیدی) سەرکێشی کـــردوە ، هـەر غولامي تۆیە ، تا زیندەوەو لەژیانایە عەبدی تۆیە .

١٥ ـ حەڵقەی غولامیت نەکاتە گوێی ، عەبدو بەندەی تۆیـە خۆی بە کەمترین بەندەی تۆنەزانێ تۆیش هەرواي بزانە .

(شیرین دیدە مەســت)

(٣)*

١ ـ شیرین دیدە مەست ، شیرین دیدە مەست
نازدار نازەنین ، شۆخی دیدە مەست

٢ ـ ساکە جە دۆسی ، ئێمەت کێشا دەست
چەنی یاریۆتەر ، بەینی تازەت بەست

---

١ ـ دیدەمەست = چاومەست ، شیرین = ناوی یارەکەی (صەیدی) یە واتە : شیرینی چاومەست ، شیرینی چاومەست ، نازاری نازەنین شۆخی چاومەست

٢ ـ جە = لە ، دۆسی = خۆشەویستی ، کێشادەست = دەستت هەڵگرت چەنی = لەگەڵ . واتە : تۆ لەدۆسی ئێمە دەستت هەڵگرت وەلەگەڵ یارێکی تر بەینی تازەت بەست ئێمەت لەبیر نەما

تێبینی :ـ ئەم هۆنراوەی لەکاتێکا ووتوە کە (شیـرین) لەخـۆشەویستی (صەیدی) پەشیمان بووەتەوە شووی بەپیاوێکی تر کردوە .

م . (کاردۆخي)

٣ ـ شەرت کەردەکەی وێت ، نەدارات بەچەم
ئێمەت شی جەیاد ، یاری بەینەت کەم
٤ ـ ئەوەڵ بە (ئێخلاس) ، سەوگەندان وەردت
ئاخر شەرتوو بەین ، بەسەر نەبەردت
٥ ـ بەعەشقی (باوەیس) ، ماڵ جە بێشەکۆ
(واحد القهار) ، هیچ کەست نازۆ
٦ ـ ئومیدەن فەڵەك ، شێونۆ نازت
نیشۆ وەپای عەرش ، سەداو ئاوازت

---

٣ ـ واتە : ئەوشەرتو پەیمانەی خۆت کردت هیچ گوێت نەدایە وەلە بەرچاوت نەبوو وەئێمەت لەبیرچووەوە ، ئەی یاری بێوەفای بێ‌شەرت وبەین !! (وێت = خۆت ، چەم = چاو)

٤ ـ واتە . یەکەم جار سوێندی دلسۆزانەت خوارد ، کە تاسەر لەگەڵما یاربی ، کەچی لەئاخریا ئەم شەرتو پەیمانی خۆتە نەبردە سەر لەگەڵ یارێکی ترا رێك کەوتی ، وەوازت لەمن هێنا .

٥ ـ واتە : منیش ئێتر دۆعا ئەکەم وئەپارێمەوە لەخوا وەئەڵێم یەزدان بەعەشقی باوەیسی ماڵ لەبێشەکۆ ، هیچ کەسێکی شیرین لەسەر ئەرزا نەهێڵی . باوەیس = مەبەسی لە (وەیسە) کەخەڵقی هەمووجار ئەچن بۆزیارەتی گورەکەی .

٦ ـ شێونۆ = بشێوێنێ ، نیشۆ وەپای عەرش = بگاتە عەرش .
واتە : ئومید ئەکەم کە فەڵەك نازت بشێوێنێ ، وەئەوەندە بگری و زاری بکەی بەدەنگی بەرز هاوارت بگاتە عەرش . وا ئەزانم . (نەشۆ وەپای عەرش) راستترە : یانێ هەر بگری و هاوارکەیت دەنگیشت نەگاتە لای خوا م . (کاردۆخی)

٧ ــ زار زار بگێڵی ، بەسەر چەمەردا
هەر ساتێ ، جەنەو ، بدەی بەسەردا
٨ ــ هەر کەس بویەرۆ ، چەنی بەین بەستەش
گیردۆ ، چەنیِ زام (سیامار) گەر ستەش
٩ ــ (صەیدی) سی ٣٠ جزمەی کەلامش وستەن
بەینش ئەو بەینەن جەنی تۆش بەستەن

---

٧ ـ (چەمەر) = شێوەیك بوە ئەوسا کەسێ کی گەورە بمردایە چلەکانی وەهەرشتێکی بووبێ بەستویانە بە وولاخێکەوە بە بلوێرو زڕناو دەهۆڵ بۆی گریاون ، بەوەیان ووتوە (چەمەر) جا (صەیدی) بەیارەکەی ئەڵێ زارزار بگری بەسەر چەمەرا هەمو ساعاتێ بدەی بەسەری خۆتا

٨ ـ واتە ــ هەرکەس دەست لەویاری خۆیە هەڵگری کە بەینی لەگەڵا بەستوە خوا بکا (رەش مار) بیگەزێ وبەنێشوو نازاری ئەو مار گەستنەوە هەر بناڵێنێ ـ

٩ ـ واتە ــ لەگەڵ ئەوەشا (صەیدی) بەسی ٣٠ جزمەی قورئان سوێندی خواردوە شەرتو بەینی هەرئەوەیە کەلەگەڵ تۆدا بەستویەتی هەر تۆی خۆش ئەوێ .

(شیرین خاڵت بام)

(٤)

١ ــ شیرین خاڵت بام ، شیرین خاڵت بام
فیدای دانەی موشك ، شیرین خاڵت بام

---

١ ـ شیرین ناوی یارە خۆشەویستەکەی (صەیدی)یە ، کەلەزورهۆنراوەیا ناوی بردوە شیرین هەمیسان مانای جوانیو شیرینی یە ، لەم هۆنراوەدا ئەڵێت شیرین . فیدای خاڵی شیرینت بم ، بەقوربانی ئەودانە خاڵە بم کەبۆن خۆشە .

٢ ـ سەرگەردی لەبان ، وێنەی لاڵت بام
قوربانی بەیان ، لیمۆی کاڵت بام
٣ ـ شەیدای شێوەی ڕەند ، پەریی سامت بام
دێوانەی ڕوخسار ، جەمین جامت بام
٤ ـ زام زەدەی کەمان ، ئەبرووی چەفتت بام
حەیرانی خەرام ، شیرین ڕەفتت بام
٥ ـ مەخموری ، دیدەی ، مەستی ، سیات بام
بێ هۆشی نیگای ، بەنازدیات بام
٦ ـ شیرین ، یەچەندەن ، دڵ ، نەزەنجیرەن
نە حەڵقەی تای زوڵف ، بەندەن ، ئەسیرەن

---

٢ ـ سەرگەردی = بەقوربانی ، لەبان = لێوەکان ، لاڵ = لەعل ، بەیان = بەهێ . واتە : بەقوربانی دوولێوی سووری یاقوتیت بم ، بەسەرگەردی بەهێو لیمۆکاڵەکانت بم شیرین گیان .

٣ ـ شەیدا = عاشق ، دیۆنەی = دێوانەی ، جەمین = ناوچاوان . واتە : من باشەیدای شێوەی جوانت بم کەوەك پەری وایە ، باشێتو دێوانەی ڕوخسارو ، روومەتی جوانت بم کەوەکو ئاوێنەیە

٤ ـ چەفت = کەچ یاخوار ، وێنەی کەمان ، خەرام = ڕەوت ، ڕەفت ڕۆیشتن . واتە : بابەتیری برۆی کەمانیت زامدار ببم ، وە حەیرانی ڕەوتی جوانو ڕۆیشتنی بەرتیبی هەڵسانو دانیشتنت بم ئەی یاری نازەنین

٥ ـ مەخمور = بێهۆش ، دیدە = چاو ، سیا = ڕەش ، دیات = نواڕینت واتە : بێهۆشی چاوی مەستی ڕەشت بم ، بەنیگاو سەیرکردنی بەنازی نواڕینت (بۆم) بێهۆش بکەوم وەلەسەرخۆم بچم .

٦ ـ واتە : شیرین . ئەمە ماوەیەکی زۆرە دڵم (تۆ) زەنجیرت کردوە بە حەڵقەی تای زوڵفت بەستووتە ، دیلو ئەسیرە لەلات .

٧ ـ یه ، تاکەی ، دوساخ ، گێسووی سیاتەن
ئیرادەت چێشەن چێش مو دده عاتەن
٨ ـ ئەرجە بەندی دام مەبۆ گوشادیش
پەنەم دەر موژدەی وەختی ئازادیش
٩ ـ وەر عەزمت کوشتەی دڵەی مەجنون خۆن
ڕەزای دڵی من چەنی ڕەزای تۆن
١٠ ـ (صەیدی) پەرێ عەشق چوون قەیسی ثانی
مەردەیش ، وەشتەرەن ، جە زیندگانی

---

٧ ـ واتە : تاکەی دیلی پەلکەی رەشت بێ ، ئارەزووت چی یە ، وەچی لێ داوا ئەکەی ؟ یەچەندەن = ماوەیکە ، یە = ئەم ، گێسوو = پەلکە (زولف)
٨ ـ واتە : ئەگەر لەوبەندی داوە رزگاری ئەبێ وا موژدەم بدەرێ کەی رزگار ئەبێ ؟
٩ ـ واتە : ئەگەر خۆخەیالیشت کـوشتنی دلی شێت کاری منە ، وا (رازی دلی منیش لەگەڵ رازی بوونی تۆدایە) چی لێ ئەکەی بیکە
١٠ ـ واتە .ـ (صەیدی) بۆعەشق وەکو (مەجنونی دووەمە) حالی وەکو حالی قەیسە کەوابوو مردنی خۆشترە لەژیان حەز بەمردن ئەکا نەك بەمان . پەرێ عەشق = بۆ عەشق ، مەردەیش = مردنی ، وەشتەرەن = خۆشترە ، زیندگانی = ژیان

(شیرین کاڵانی)

(٥)

١ ـ شیرین کاڵانی ، شیرین کاڵانی
شیرین تۆ مەتای ، شیرین کاڵانی

٢ ـ باش نازدارانی ، سۆسەن خاڵانی
قامەت نەو نەمام ، عەر عەر باڵانی

٣ ـ شیرینەن بەژنت ، شیرینەن باڵات
شیرینەن خاڵی سەرگۆنای ئاڵات

٤ ـ شیرینەن هۆشت ، شیرینەن فامت
شیرینەن شێوەت ، شیرینەن نامت

٥ ـ شیرینەن خەمزەت ، شیرینەن نازت
شیرینەن کەلام ، گفتوگۆو رازت

---

١ ـ شیرین کاڵانی = کاڵاجوانی ، مەتا = لەمەتاعەوە هاتوە یانێ کەلو پەلو خشڵ واتە .ـ شیرین تۆ کاڵاجـــوانیت ، تۆ سەرباشقەی مەتای هەموو جوانانی .
تێبینی .ـ ئەم هەڵبەستەی بۆ (شیرینی خۆشەویستی) ووتوە پێش ئەوە کەشیرین شووبکات .

٢ .. واتە : نازداری هەموو جوانانی ، خاڵ سۆسەنیت ، قامەت نەونەمامو عەرعەر باڵایت

٣ ـ بەژنوو باڵات جوانو شیرینـە ، وهەروا خاڵی سەرگـۆنای ئاڵیشت جوانو شیرینە . گۆنا = کولم ، ئاڵ = سووری کاڵ .

٤ ـ فاموو هۆشت جوانو شیرینە ، شێوەشت جوانو شیرینـە ، ناویشت (شیرینە)

٥ ـ غەمزەو نازت جوانو شیرینە ، وەهەروا قسەکردنت گفتوو گـــۆو رازیشت هەمیسان جوانو شیرینە .

٦ ـ شیرینەن تای زوڵف ، سیای گرنجت
شیرین پێچ وەردەن ، نەدەوری زنجت
٧ ـ تۆپی شیرینی جەپا تاوەسەر
سەرتاپات دڵ چەسپ ، دڵ کێشو دوڵبەر
٨ ـ شیرین تەعریفت ، نمەزانوو چێش
سیماو روخساریت ، نوور مەوارۆ لێش
٩ ـ شیرین تۆ شەمعو ، من پەروانەنان
شیرین تۆ پەریو ، من دێوانەنان
١٠ ـ شیرین جەداخي ، بێ مەیلی تۆوە
وەختەن چوون فەرهاد ، وێڵ بوون بەکۆوە
١١ ـ (صەیدی) چوون پەی مەدح ، شیرینش باسەن
رازی شیرینش ، کۆتابۆ ، خاسەن

---

٦ ـ سیا = رەش ، گرنج = لوول ، پێچ وەردەن = پێچی خواردوە
واتە شیرین قاڵی زوڵفی لولو گرنجت ، جوان پێچ‌ی خواردوە بە دەوری زنجتا .
٧ ـ تۆ بەم جوانیو شیرینی‌یەوە کەهەی لەسەر تا پێت هەمووی دڵ چەسپو دڵگیرە ، تۆ دڵکێش‌و دوڵبەریت ئەی (شیرین)
٨ ـ شیرین نازانم چۆن تاریفي جوانی تۆبکەم سیماو روخسارت نووری لێ ئەبارێ .
٩ ـ واتە : شیرین تۆ شەمعی من پەروانەتم ، شیرین تۆ پەریت منیش دێوانەو شێتی تۆم .
١٠ ـ شیرین لەداخی بێ‌مەیلی تۆوە ، خەریکە وەك فەرهاد منیش وێڵ بم بەکەژو کێوەوە .
١١ ـ (صەیدی) کەباسو تاریفی شیرین ئەکات واچاکە ئیتر رازی‌شیرینی بەشیرینی کۆتا کات وەبی بڕێتەوە .

(شەرابو عەشقو تۆ)

(٦)

١ ـ شەرابوو عەشقو تۆ ، سافوو زەلاڵ
بەلەزەت وەش بنوشای ، توندو تاڵ

٢ ـ مەدینەش ، پەی کەسێ تۆ دڵ نەوازی
بەبێ مینەت ، چە موحتاجی سواڵ

٣ ـ مەبۆ مەستی ئەبەد ، هەر کەس مەنۆ شۆش
کەساقی پادشاهی (ذوالجەلالا)

٤ ـ کەسێوەن ، ئاکەسە ، لێوەن بەزاهێر
بەباطن ، عاقڵو ساحێب کەماڵ

٥ ـ نەفکرش هەن ، جەلاو ، موڵکی ، نەماڵی
نهۆ باکش ، جەفورزەندو ، عەیاڵ

---

١ ـ زەلال = بەشێ کە لەوخواردەمەنیە کەبۆلەشی ئادەمیزاد پێویستە (لیرەدا مانای ، رەوانە لەگەرودا) . واتە : شەرابی عەشقی تۆسافوو زەلاڵە بەئاسانی ئەچێتە ناو لەشەوە ، بەلەزەتو تاڵیشە .

٢ ـ تۆ بەبێ مننەت ئەوشەرابە ئەدەی ، بەکەسێك کە دڵ نەوایی بکەی وەئەوکەسەش موحتاجی داواکردنی نیە ، لەتۆوە منەتی نیە ، چونکە خۆت ئارەزووت کردوە بیدەیتێ (مەبەستی لەشەرابی خوایی یە چونکی صەیدی لەم هەلبەستەدا لەگەل خوادا قسەئەکات) لەبەرخۆیەوە .

٣ ـ مەستی ئەبەدی ئەبێ هەرکەس بیخواتەوە ، چونکی ساقی شرابەکە (خواوەندی گەورەیە)

٤ ـ ئەوەی ئەیخواتەوە بەزاهێر شێتو سەرخۆش دیارە کەچی لەدلا خاوەن عەقلو کەماڵە .

٥ ـ نەبیری هەیە ، بەلای موڵكو ماڵەوە ، نەباکیشی لەژنو منداڵ و خێزان هەیە .

٦ ــ نهۆ موعجب ، نهۆ ، بەندەی ریاكار
نەمەقسوودش ، بەدونیادو ، گەنج و ماڵ

٧ ــ بەتاقی ئانە پیرەن ، گێرە دەستتش
نهۆ پیری و یەردەی ماهو ساڵ

٨ ــ دریغ ، چی کشتوو دونیای ، ئێمە هەرگیز
(شکارتێو) پەی قیامەت مان ، نەکاڵ

٩ ــ دە یاران ، وەر بدەیمێ ، دەس جەدونیای
نەبیمی ، شاد پەنەش ، شادیش بەتاڵ

١٠ ــ ئەگەر ، سەد ساڵ ، چەنەش مەنمێ ، بەدڵشاد
چەنەش تاسەر ، مەنەی‌مان پەی‌مەحاڵ

١١ ــ هەزار جامێ ، جە شەربەت ، ئەربنۆشمێ
جەئاخر ، ژاروو ، مەرگیمان قەتاڵ

---

٦ ـ بەندەیك نیە موتەكەبرو خۆبەزل زانبێ ، بەندەیكی ریاكاریش نیە، مقصودیش هیچ ماڵو گەنجی دونیا نیە .

٧ ـ بەتەنیا هەرئەوە پیری دەستگیرە ، دەستی بگرە ئەوپیرە تەنیایە ئەوە نیە عمری زۆربێ بەڵكو بەراستی گەورەیە

٨ ـ دریغا لەم دونیایەدا ئەرزیکمان ، بۆ قیامەتمان دانەچاند ، شکارتەیکمان نەکرد ، بۆئەودونیامان .

٩ ـ یاران بادەس لەدونیا بەردەین ، پێی شاد نەبین ، شادی دونیا شادیکی بەتاڵە .

١٠ ـ چەنەش مەنمێ = تیابمێنینەوە ، مەنەیمان = مانمان .
واتە : ئەگەر سەدساڵ بەدڵخۆشی لەم‌دونیایە بژین‌مانمان تاسەرمەحاڵە

١١ ـ هەزار جامی ، شەربەتی خۆش ئەگەر بنۆشین لەئاخرا بە ژەهری مەرگ ئەمرین

١٢ ـ بەناگاه ، باخەوان مەبرۆ ، بەتیغمان
نیەن رەحمش ، جەیاوانو جەکاڵا
١٣ ـ وەنەش فەرزەن ، بشۆپی کاروانە
ئەگەر (بووجەهلەنوو) وەرهۆ (بیلالا)
١٤ ـ زەریۆمان ، سەرحیسابەن ، خاك وەسەرمان
نەپۆشاکوو ، نەواردیمان حەڵاڵا
١٥ ـ وەرینان ، ئەولیای ، دڵپاك بێنێ
جەدڵ پاکان ، ویەردەی ، کارساڵا
١٦ ـ جەرۆو مێشەر وەبێ پەروا مەشانێ
وەلای جەنەت ، چەنی پەرواز باڵا

---

١٢ ـ مەبرۆ = ئەبرێ . ناگا = کوتوپر ، جەیاوانو جەکاڵا = لەگەیو وکاڵ . مەبەستی لەپیرو جوانانە (واتە : عزرائیل گیانمان ئەکێشێ ناپرسێتەوە لەپیرو جوان)

١٣ ـ فەرزە لەسەری بروا بەم کاروانی مردنەدا ، ئەگەر (ئەبوجهل) ە ئەگەر (بیلال) ە (مەبەستی ئەگەر کافـرە یا موسڵمانە مردن لەرێ هەردوکیانایە .

١٤ ـ زەریو = تۆزێك ، پۆشاك = جلولیباس ، واردەیمان = خواردنمان واتە : بەقەد زەرەیك شت بکەین لەسەرمان حیسابی ئەکەن ، خاك بەسەرمان نەپۆشاکوو جلمان وەنەخواردنەوەمان حەڵاڵە .

١٥ ـ وەرینان = پێشینان ، ویەردە = رابوردوو .
واتە ؛ پێشینان وەلی دڵپاك بوون بەرەوشتی باش تەمەنیان بردەسەر بۆئێمە ناخۆشە بارمان گرانە .

١٦ ـ لەرۆژی (مەحشەرا) بێ پەروا ئەرۆن ، بۆبەهەشت لەگەڵ باڵدارەکانا

١٧ ـ جه (حلو سندسو ئیستەبرە قیشان)
خەلاتی خاس ، مەپۆشانێ وەبالا
١٨ ـ پەی ئێمە ، موشکیلەن بارما ، گرانا
(خطاء معصیەت ، زولمو وەبالا
١٩ ـ درازو دوور ، سەفرمان ، هانەوەردا
نەتۆشەی را ، نەپۆشاکوو ، نەپالا
٢٠ ـ جه پەنجا ئاستان ، ڕاگیر ، مەنیشان
ئەوان چێمە ، مەپەرسانێ هەوالا
٢١ ـ جەهەر یاگێو ، جوابشا ، وەش نەدەیمی
(تەوەقوف) مان هەزارێ پەڕ بەسالا

---

١٧ ـ لەبەهەشتا خەلاتی جوان لەبەرئەکەن وەکو (خشلو سندس و ئیستەبرەق)
١٨ ـ بۆئێمە زۆر نارەحەتە بارامان قورس و گرانە ، زولم و گوناهوو تاوان مان زۆرە)
پەی ئێمە = بۆئێمە ، معصیت = کردەوەی نارەوا ، وەبال = گوناه
١٩ ـ دوورو درێژ سەفەرمان وا لەرێگادا نەتۆشەمان هەیە ، نە جل و پۆشاکمان هەیە ، نەکەوشمان هەیە بی‌کەینە پێمان لە قیامەتا .
٢٠ ـ ئاستان = دەرگاو شوێن ، مەنیشان = دانیشتون ، چێمە = لەئێمە
واتە : لەپەنجا شوێن رێمان پێ ئەگرن لەئێمە سوآلو جواب ئەکەن لەبابەت کردەوەو دین مانەوە .
٢١ ـ جەهەر یاگێو = لەهەر شوێنێ ، وەش = باش ، نەدەیمی = نەدەینەوە . واتە : لەهەر شوێنێ باش جوابیان نەدەینەوە هەزارسالی تەواو رامان ئەگرن .

٢٢ ـ جەدیوانو سەبای ، ساچێش بکەرمێ
نەبا ، دامان ، بەدەستی چەپ قەبالاّ
٢٣ ـ کەریما ، غافر الذنبا رەؤوفا
رەحیما ، بێشەریکا ، بێ زەوالاّ
٢٤ ـ بەلوطفی تۆ ، قەوی ئومێدمانەن
نەبیمی قەهرو تۆ ، دڵمان زوخالاّ
٢٥ ـ ئومێدمان هەن ، پەنامان دەی ، جە دۆزەخ
نەك ئێمە حۆروو جەنەتمان ، خەیالاّ
٢٦ ـ الهی ، تۆبەی اخلاصمان ، قبووڵ کەی
(قبوڵ تۆبان) جە ، عوصیان ، چی بنالاّ

---

٢٢ ـ لەدیواني قیامەتا چي بکەین ئەگەر نامەی (آعمالمان) بنێنە دەستی چەپمان مەبەستي لەئایەتی (وأما من أوتي کتابه بشماله فیقول یا لیتنی لم اوتی کتابیه ولم أدری ما حسابیه) ئەوەی بە دەستي چەپ نامەی کردەوەی ئەدرێتێ ئەوە ئەینێرنە (دۆزەخ)

٢٣ ـ ئەی خوای کەریم ، لەگوناهو تاوان خۆش بوو ، ئەی بەرەحمو دڵسۆز ئەی رەحیمو بێ شەریکوو نەمر ، ئەپارینەوە لێت :

٢٤ ـ بەلوتفی تۆ هیواو ئومێدمان زۆرە ، نەبێ بەژێر باری قەهرورقی تۆوە دلمان بووە بەکۆی زوخاڵ .

٢٥ ـ خوایا ئومێدمان وایە لەئاگـــری دۆزەخ بمان پارێزیت ، ئـێمە مەبەستمان حۆری و بەهەشت نیە پێمان بدەی .

٢٦ ـ خوایا تۆبەی راستی و إخلاسمان قبوڵ کەیت ، ئەوانەی کە تـۆ لێیان خۆش ئەبیت ، ئیتر بەدەس گوناهو تاوانەوە نەنالێنن چونکی پاش ئەوە کەخوا لێ خۆش بوو ئیتر بۆچی بنالێنێ .

٢٧ ـ یەقین (انی لغفار لمن تاب)
پەرێ بەخشاییمان ، شاهێد بەحالاٚ
٢٨ ـ (شەفاعەت خوای) ، گوناهکاران ، (محمد)
کە ساحێب عزەتو ، جاهوو جەلالاٚ
٢٩ ـ مەگەرتۆبی ، تکاکار ، یا (محمد)
وەگەرنا ، ڕوستگاریمان ، مەحالاٚ
٣٠ ـ خوداوەندا ، بەفەریاو (صەیدی) یاوی
جەوەختێونە ، کە مەنزڵ تیرە چالاٚ

---

٢٧ ـ یەقینو راستو بێ‌شکە خۆت فەرمووتە (إنی غفار لمن تاب) ئەم ئایەتە بۆلێ‌خۆش بوون مان شاهیدی حالمانە یانێ تۆ بەزەییت پیامانا دێتەوە عەفومان ئەکەی . (پەرێ = بۆ ، بەخشاییمان = لێ‌خۆش‌بون‌مان)
٢٨ ـ شەفاعەت خوای = شەفاعەتکەری ، گوناهکاران = تاوان باران
واتە : شەفاعەت کەری تاوان باران (محمد) ە پێشەواو پێغەمەرمانە کەئەویش ساحیب عزەتوو گەورەیە لەلاێ یەزدان .
٢٩ ـ مەگەر تۆبی بەتکاکارمان ئەی (محمد) ئەگینا ڕزگاریمان لەرۆژی قیامەتا مەحالە .
٣٠ ـ خوایا بگەێ بەفریای (صەیدی) یەوە ، لەوەختێکا کەوا لەقەبرا جێگەکەی چاڵو تاریکە .
(بەفریا = بەهاواری ، یاوی = بگەیت ، جەوەختیونە = لەکاتێکا)

پیتی صاد (ص) *

(صەیدی عار نیەن)

(١)

١ ـ صەیدی عار نیەن ، صەیدی عار نیەن
هەر کەس عاشقەن ، ناڵەش عار نیەن

٢ ـ ئێمەیچ ، ناڵەمان ، خۆ بێ کار نیەن
کەس جە دەردی کەس ، خەبەردار نیەن

٣ ـ منیچ دێوانەی ، خاڵی شیرینم
پابەندی ، تای زوڵف ، بۆ عەنبەرینم

٤ ـ بەڵام ئێد شیرین ، ئەیامان نیەن
چون خواجەی غەمخوار ، غوڵامان نیەن

---

١ ـ نیەن = نیە ، ئێمەیچ = ئێمەش ، عار = عەیب .
واتە : (صەیدی) عەیب نیە ، صەیدي عەیب نیە ، عاشق ئەگەر بناڵێنێ عەیب نیە .

٢ ـ واتە : ناڵەی ئێمەش بەبێ سەبەب نیە ، وەکەس ئاگای لەدەردی کەس نیە .

٣ ـ ئەڵێ منیش شێتی خاڵی شیرینی یارم وبێ بەندم بەتای زوڵفي بۆن خۆشی یارەوە .

٤ ـ واتە : ناڵەو هاوارم ، لەبەرئەوەزۆیانەیە کە شیرینیش ئەو شیرینەی جارانە نیە ، کەوەکو یارانی تر بەوەفا بێت ، وەکو ئەوکەورانەش نیە کەخەمی غوڵامو بەندەی خۆی بخوات .

«*» تێبینی : ئەم هەڵبەستە وەرامی (دەس هاڕە) بۆ (صەیدي) وە (صەیدی) خۆی وەرامی هەڵبەستي (هارە سەختەنی) ئەداتەوە بەزمان (هارەوە) قسە ئەکات .

٥ ـ هەرگیز چەنی کەس ، تاسەر ، نەساتەن
شەرتش ، ئێقرارش ، وەفاش ، یەك ساتەن
٦ ـ تامەیۆ وەلام ، رەندی جەمین گوڵ
خۆفی هیجرانش ، مەنیشۆم نەدڵ
٧ ـ ئەو ساتە شیرین ، مەکێشۆ دەستم
ماوەرۆ ، بەسۆز ، زامانی سەختم
٨ ـ جەخۆفی لواش ، جەستەم نەلەرزەن
هاوارو هەی داد ، هەی هانام بەرزەن
٩ ـ گیرۆدەی هیجران ، دایم بێ کەیفەن
کافر گیرۆدەی ، هیجران بۆ حەیفەن

---

٥ ـ واتە : شیرین هیچ کاتێ تاسەر لەگەڵ کەسا ، رێك نەبوە ، شەرت و ئیقرارو وەفای تەنیا یەك سەعاتە (هەرگیز = هیچ وەختێ ، چەنی لەگەڵ) .

٦ ـ تامەیۆ وەلام = تا دێتەلام ، رەند = جوان ، مەنیشۆم = لێم ئەنیشێ واتە هەرکاتێ ئەوگوڵە جوانەم کەشیرینە دێتەلام ، ترسی هیجران ودوورکەوتنەوەی ، لەدڵم ئەنیشێ ، وەدڵم نارەحەت ئەبێت

٧ ـ واتە :ـ ئەوساتە ، کەشیرین دەستم ئەگرێ و دەستم را ئەکێشێ ، زامانی سەختم دێنێتە سۆ ، نارەحەت ئەبم .

٨ ـ جە = لە ، لواش = رۆیشتنی ، جەستەم = لەشم ، نەلەرزەن دێتە لەرزە . واتە :ـ لەترسی رۆیشتنی وەدوورکەوتنەوەی شیرین لێم لەشم دێتە لەرزین دەنگی هەی هاوارو ، هەیدادم لێ بەرزئەبێتەوە .

٩ ـ واتە :ـ ئەوەی گیرۆدەی هیجران بیت دایم بێ کەیفە ، هەتا ئەگەر کافریش گیرۆدەي دەردی دووری بێ ، هەرحەیفە باري گرانی دووری هەڵ گرێ .

١٠ ـ یاران یەسەنگەن ، تەنش خاشا کەن
جەستەی مەینەت بار ، من تەماشا کەن
١١ ـ یەسەنگەن ، پەی تۆر ، مەسۆچۆ بەتاو
دڵ قەترەی هوونەن ، چون نەبۆ بەئاو
١٢ ـ (صەیدی) جە هیجران ، شۆخی جەمین لاڵ
سایەی چێش نەبۆ ، بەکۆگای زووخاڵ

---

١٠ ـ یەسەنگەن = ئەمە بەردە ، تەنش = لەشی ، خاشا کەن = دڕكو داڵە . واتە .ـ ئەی خەڵقینە وئەی هاوڕێیانم ئەمە بەردێکە کەلەشی وەك دڕکوو داڵە والەدەست دووری یار ئەناڵێـنێ ، جا وەرن سەیری لەشی مەینەتباري من کەن کەچیم بەسەرهاتوە .

١١ ـ واتە .ـ ئەمە بەردە وابەتاوی گڕی گەرمي عەشق وەدووری ئەسووتێ ئەي من چۆن نەسووتێم کەدڵم گۆشت وخوێنە ، وئەودڵەم چۆن نەبێ بەئاو؟

١٢ ـ واتە .. (صەیدی) لەهیجرانو دووري یاری ڕوومەت جوانو لێو ئاڵی وەك لەعلی یار چۆن نەسووتێ ؟ وەبۆچی نەبێ بەپارچەی خەڵووز

پیتی عەین (ع)
(عەرزە داشت بەندەی)
(١)

١ ـ عەرزە داشت ، بەندەی ، دڵ مەندو ، رەنجوور
(صەیدی) دامی عەشق ، بە(صەیدی)مەشهور

---

١ ـ واتە : بەندەي دڵ مەندو ، دڵگیرو دڵ زامار عەرزی هەیە لەخزمەتا ئەوبەندەش کییە ؟ (صەیدی) یە کەبووە بەداوی عەشقـەوە وە بـە (صەیدی) ناوبانگی دەرکردوە .

٢ ـ جەژەهراوی عەشق ، شەربەت چەشیدە
هەرگیز شادی و زەوق ، بەچەم نەدیدە
٣ ـ خەستەی پەشێو حاڵ ، پێکیای زامەت
خەمناك و خەمبار ، دایم خەم قامەت
٤ ـ نەجامی هیجران ، سەد هوو ناو ، وەردە
تەرکی وەفاو بەین ، هەرگیز نەکەردە
٥ ـ دەرد ، زەدەو ، هەردەی ئەحبابی شەریف
ڕەندی نازداران (زوولێخای) زەریف
٦ ـ خاترجەم (شیرین) ، زەریفتەر ، جە (لەیل)
یاری دڵئازار ، کەم وەفای بێ مەیل

---

٢ ـ ژەهراو = زەهراو ، چەشیدە = چەشتوو ، نەدیدە = نەیدیوە
واتە : لەزەهراوی عەشق ، شەربەتی خواردوەتەوە . هیـــچ وەخت
شادیو زەوقی بەچاوی خۆی نەدیوە .

٣ ـ خەستەیکی پەشیوحالە پێکراوو زامدارتە ، خەمنـاکە ، خەمبارە ،
لەخەما قامەتو ، بەژنو بالآی چەماوەتەوە . خەستە = نەخـۆش ،
پەشێوحاڵ = پەرێشان ، پێکیا = پێکراو ، خەم قامەت = چەماوە .

٤ ـ لەجامی هیجرانا سەد جار خوێنـاوی خواردوەتەوە ، لەگەڵ ئەوەشا
هیچ وەخت بێوەفایی وە بێشەرتی نەکردوە .
هووناو = خوێناو ، وەردە = خواردویەتی ، هیجران = دووري

٥ ـ زەدەی دەردی خۆشەویستێکی شەریفە لەهەمـــوو جوانێ جوانترە
شای نازدارانە لە (زولێخا) زۆر جوانترە .

٦ ـ تووشي بووە بەتووشی ، یەکێکەوە لە (شـیرین) وەلە (لەیلێ) ش
جوانترە تووشی یاری دڵ ئازاردەری کەم وەفاو کەم مەیل بووە .

٧ ــ عەرزە ، جەمەزموون ، عەرزەو حاڵمەن
ئێدەن گوڵ جەمین ، سۆسەن خاڵمەن
٨ ــ ئەوەڵ ، بەئێخلاس ، سەو گەندان وەردە
ئاخر ، شەر توو بەین ، تاسەر ، نەبەردە
٩ ــ هەرگاه ، جەرووی لوتف ، زوڵفان عەنبەرین
ئەر پەرسي ، ئەحواڵ ، بەندەی کەمتەرین
١٠ ــ جەلات مەعلووم بۆ ، سەڵوی خەرامان
جەهیجرانی تۆ ، کارێ پێم ئامان
١١ ــ زەعیفو ، زەبوون ، زەعفەران ڕەنگم
چوون نەقشی دیوار ، دایم بێ دەنگم

---

٧ ـ مەبەسم لەم نامەیە ، بەیاني عەرزی (حاڵوو ئەحواڵی خــۆمە) حاڵەکەشم ئەوەیە کەووتم ئەی گوڵجەمینی سۆسەن خاڵ .

٨ ـ ئەوەڵجار تۆبەدڵراستی‌یەوە سوێندت‌خوارد ، لەئاخریا شەرت‌وپەیماني خۆت ، نەبردە سەر وەپەشیمان بوویتەوە .

سەوگەند = سوێن ، وەردە = خواردوو ، نەبەردە = نەبردوە سەر

٩ ـ ئەی زوڵف عەنبەرینی ، بۆین خۆش ، ئەگەر لەرووی لوتفەوە هەواڵم ئەپرسیت ، هەواڵی ئەم کەمترین بەندەی خۆتە با بڵێم :

(ئەر = ئەگەر ، هەرگاه = هەروەخت ، پەرسي = ئەپرسی)

١٠ ـ لەلات مەعلوم بێ ، ئەی سەوڵی خەرامان ، لەدووری تۆوە کارێکی وام بەسەرا هاتووە کەوا عەرزت ئەکەم :

(مانای ئەم هۆنراوانە لەگەڵ هۆنراوەکانی دوایی‌دا دێت)

١١ ـ لەروو ، لاوازم ، زەعفەران ڕەنگـم ، وەکو نەقشی سـەر دیوار مات‌و بێ‌دەنگم .

١٢ ـ شەوو ، ڕۆ ، گریان ، دیدە نمینم
بەدڵ سیا پۆش ، قامەت خەمینم
١٣ ـ جە ، تێغی هیجران ، سینە ، سەد چاکم
ئیفتادە و بێ ناز خەڵتانی خاکم
١٤ ـ بێ تۆ ، زیندگیم ، چون ژەهری مارن
دونیا ، نەدیدەم ، چون شەوی تاران
١٥ ـ مەعلوم بۆ ، جەلات نەونەمام ، وەش بۆ
(صەیدی) جەفراق ، دووری بالای تۆ
١٦ ـ حالْش بەد تەورەن بەئایەی کەلام
ئێختیار بەدەس تۆن ، باقی وەالسلام

---

١٢ ـ بەشەوو ، رۆژ ، ئەگریم ، چاوفرمێسکاویم ، دڵیشم رەش پۆشە قامەتو بەژنوو باڵاشم خواربۆتەوە ، کۆم بووم .

دیدە = چاو ، رۆ = رۆژ ، سیا = رەش ، خەمین = چەماوە

١٣ ـ بەتیغی دەردی دووری ، سینەم سەد پارچەیە ، لەت لەتە کەوتووم بەبێ ناز خەڵتانی خاكو خوێنم .

ئیفتادە = لەکەڵك کەوتوو ، هیجران = دووري .

١٤ ـ بەبێ تۆ ژیانم وەك زەهری مارە ، دونیـــاش لەبەر چاوم وەك شەوی تاریکە .

زیندەگیم = ژیانم = شەوی تار = شەوي تاریك

١٥ ـ با ، لەلات مەعلوم بێ ، ئەی نەونەمامی بوێن خۆش (صەیدي) لە دووری وفیراقی باڵای تۆ پەرێشانە .

(وەش بۆ = بۆین خۆش ، جەلات = لەلات)

١٦ ـ حالي تەواو بەدحاڵە ، خراپە ، بەئایەتي قورئان تەواو بەربادە ، ئێتر ئێختیار بەدەستی تۆیە ، وەخوات لەگەڵ .

پیتی قاف (ق)

(قیبلەم ویر نەبێ)

(١)

١ ــ قیبلەم ویر نەبێ ، قیبلەم ویر نەبێ
جارێ چوون جاران ، ئێمەت ویر نەبێ

٢ ــ کەشتیِمان ، بەدەس ، تۆ ، تەقدیر نەبێ
ئەرنا ، جەلای تۆ هیچ تەقسیر نەبێ

٣ ــ ئەر تەقدیر ، بەدەس ، تۆ بیا مەرگم
مەودای ، تێغی تیژ ، مەدات وەجەرگم

٤ ــ مەدات ، وەجەرگم ، سەدجار ، نێشی تێغ
تارێشەی ُنیان ، مەکەندی ، جەبێخ

٥ ــ ئەر جەرگم ، بدەی لەت ، لەت بەچڵدا
ئەسلاً ، ئینسافت ، نیەن ، جەدڵدا

---

١ - ویر = بیر ، لەیاد ، نەبێ = نەبوو

وانە : یارە خۆشەویستەکەم ، قیبلەم ، ئێمەت بۆلەبیر نەبوو ، جارێ لەجاران ، ئێمەت بۆیاد نەکرد ؟

٢ - پاپۆری ژیانمان ، تەقدیراتی بەدەس تۆ نەبوو ، ئەگەر بەدەستی تۆ بوایە ، لەناخۆشی ژیانمانا ، هیچ تەقسیرێکت نەئەکرد .

(مانای ئەم هۆنراوانە لەگەڵ هۆنراوەکانی دوایی‌دا دێت)

٣ - وانە: ئەگەر مەرگم بەدەس تۆ بوایە ، بەدەمی تێغی تیژجەرگت هەل ئەدریم

(ئەر = ئەگەر ، بەدەس تۆ بیا = بەدەس تۆ بوایە)

٤ - مەدات = ئەتدا ، مەکەندی = هەڵت ئەکەند .

وانە : ئەوەندە تێغت ، ئەدا لەجەرگم تاریشەی گیانمت دەرئەهێنا

٥ - تۆ ئەوەندە بێ ئینسافیت ئیمان لەدڵتا نیە ئەگەر جەرگم پارچە پارچە کەیت وەلەت لەت بیدەی بەچڵی دارو درەختا هیچ دەربەس نیت .

٦ ــ بێ مروەت ، جارێ جەحەق نەتەرساى
پەى جەستەى ، خەستەم ، هەرگیز نەپەرساى
٧ ــ هەر رۆ ، جەنۆوە ، مەڕەژى چاوان
سەرنێشى ، موژەت وەسوهان ساوان
٨ ــ موژانت ، هوون ڕێز ، کوشندەن قاتڵ
یەك یەك ، چون خەدەنگ ، مەدەیشان ، نەدڵ
٩ ــ هەزاران ، زامت ، وەجەرگم کەردەن
خەمتەن ، هوونى من ، بەێوت ، وەگەردەن
١٠ ــ هەرگیز ، بێ ئینساف ، نەدارى عادەت
جارێ زامدارت ، کەرى عەیادەت
١١ ــ تۆ ، دیدەت ، پەى قەسد ، کوشتەى من ، ڕەشتەن
چمان ، کە (ضەیدى) ، بابەى تۆش کوشتەن

---

٦ ـ بێ ئینساف جارێك لەحەق نەترساى هیچ وەختێ هەواڵێکى لەشى دەردەدارمت نەپرسى .

٧ ـ هەر ڕۆ = هەر رۆژێك ، مەڕەژى = نەڕەژى ، سووهان = هەسان واتە : چاوت نەڕەژى هەموو رۆژێك وەبەوە سەرى برژانکت وەکو (لەهەسان بدەى وایە) ماناى ئەمەۆنراوە لەگەڵدووشێعرى دوایپادێت

٨ ـ برژانگەکانت خوێن ڕێژن ، قاتڵن هەریەکێ کیان وەکوتیر ، نەیدەى لەدڵ

٩ ـ بەوجۆرە ، هەزاران ، زامت لەجەرگم کردوە ، لەگەڵ ئەمەشا هیچ دەربەس نیت خوێنى منت بێتە گەردن .

١٠ ـ بێ ئینساف هیچ وەخت عادەتت نیە ، هەواڵ پرسینێکى زامدارى خۆت بکەى یا سەرى لێ بدەى بزانى حالى چۆنە .

١١ ـ تۆکەچاوت ڕەشتوە ، بەقەسدى کوشتنى من ڕەشتوونە ، وەئەتەوێ من بکوژى ، مەگەر وا ئەزانى کە (صەیدى) باوکى تۆى کوشتوە ؟

(قیبلەم چی دونیا)
(٢)

١ ــ قیبلەم چیٚ دونیا ، قیبلەم چیٚ دونیا
ئیٚندە ، ئاواتم ، مەندەن ، چیٚ دونیا

٢ ــ رۆیٚ ، وەر جەمەرگ ، بەدیدەم بدیا
لەب ، وەبانی لەب ، لالی تۆم ، بنیا

٣ ــ هەردوو بنیامان ، سەر وەیەك سەرین
کەرداماں ، رازی و یەردەی ، دیٚرین

« تیٚبینی : ئەم هۆنراوەیە لەگەلاویٚژی ژمارە (٨)ی سالی (٧) تـا بلاو کراوەتەوە .

١ ـ واتە : قیبلەم یارە ئازیزەکەم ، خۆزگە لەم دونیـایەدا ئەم ئاواتەم پیٚك نەهات ، تەنیا ئەم ئاواتە ئەویش ئەمە :

٢ ـ رۆیٚ = رۆژیٚك ، وەر = پیٚش ، جە = لە ، بدیا = بمدیایە ، مەرگ = مردن . یانیٚ : رۆژیٚك پیٚـش مردنم بەچاوی خۆم چاوم بەچاوە جوانەکانت بکەوتایە ، وەلیٚوی خۆم بخستایتە سەر لیٚوو لەعلی یاقووتی ئالی تۆوە .

٣ ـ هەردووکمان سەرمان بخستایتە سەر ، یـەك سـەرین (پشتی) و هەردوکمان پیٚکەوە حکایتی پیٚشووی خۆمان بۆیەکتری بکردایە کەبە هۆی عەشقەوە چیمان بەسەرهاتبوو بۆیەکترمان باس بکردایە ، چی لەدلمانا بوو ، دەرمان بریایە بۆیەکتری .

(کەرداماں = بمان کردایە ، رازی = چیرۆکی باسـی ، ویەردە تیٚپەریوو ، دیٚرین = کۆن)

٤ ـ بدیام ، دەستی تۆم ، وستەن نەگەردەن
ئەوسا بواستام ئاوات وە ، مەردەن
٥ ـ بۆ ، بنیام وەبۆی ، زوڵفی موشکینت
بکەردام ، تەواف ، کابەی جەمینت
٦ ـ باڵای ، وێم پەخشان ، باڵات بکەردام
داخم نەمەندا ، ئەوسا بمەردام
٧ ـ ئەوسا ، جەودما ، ئەگەر مە مەردم
پەی مەردەیی وێم ، شادی مەکەردم

٤ـ بدیام = بمدیایە ، وستەن نەگەردن = خستومەتە گەردن و ملم ، بواستام = بم وتایە واتە : چاوم پێ بکەوتایە ، کە دەستی تۆم هـا لە ملا ، ئەو حەلە ، لە خۆشیا ئاواتم بە مردن ئەخواست

٥ـ واتە :ـ بۆنی زولفی بۆن خۆشتم بکردایە ، تەوافی کابەی کوڵمتم بکردایە

٦ـ واتە :ـ باڵای خۆم ، لە باڵای تۆوە بە ئاڵاندایە بە دەوری یەکتری دا پێچمان بخواردایە ، ئەو حەلە داخم نەئەما ئیتر بمردایم .

٧ـ ئەو کاتە ، وە لە پاش پێك هێنانی ، ئەم ئاواتەم ، ئەگەر نەمردم بۆ ئەو جۆرە مردنەم شاییم ئەکرد .

ئەوسا = ئەو وەختە ، جەودما = ، پاش ئەوە ، وێم = خۆم
مەردەیی = مردن ، مەمەردم = ئەمردم ، مەکەردم = ئەم کرد

(قیبلەم تاسەمەن)

(٣)

١ ـ قیبلەم تاسەمەن ، قیبلەم تاسەمەن
من پەی تۆ قیبلەم ، خەیلی تاسەمەن

١ـ قیبلەم تاسەو ، ئارەزووی تۆمە ، من بۆ تۆ زۆر ئارەزوو مەندم .

٢ ــ چوون کورەی ئاهێر ، دووی هەناسەمەن
هەر سات ، نەدڵدا ، سەدو سواسەمەن
٣ ــ گاشەیدا ، گاشێت ، گاسەر سامەنان
بێتاقەت ، بێسەبر ، بێ ئارامەنان
٤ ــ گامەشۆ ، چون سەیل ، ئەسرین ٠ نەچەمدا
گاغەرقم ، نەگێج ، بەحری ماتەمدا
٥ ــ گا ، ئەیامی وەسڵ ، مەگنۆوە ، یادم
هیجران ، مەکەرۆ ، خاتر ناشادم
٦ ــ جە دووریت ، نەوەخت ، نەبێ وەختمەن
دایم ، ئێشی دەرد ، زامی سەختمەن

٢ـ کورەی ئاهێر = کوورەی ئاگر ، دوو = دووکەڵ
واتە :ـ دەروونم کوورەی ئاگرە ، هەناسەم وەك دووکەڵە ، هەموو ساتێك ، لەدڵدا بە سەد جۆر ، دەردەداری تۆ ئەبم خەیاڵات ئەکەم
٣ـ هێندێ جار شەیدانم ، هێندێ جار شێتم ، هێندێ جار سەرسامم بێ تاقەت ، وە بێ پشوو ، بێ سەبرو ، بێ ئارامم ئەی یار .
٤ـ هێندێ جار وەك لافاو فرمێسك بەچاوما دێتە خوارەوە ، هێندێ جار غەرق و نوقوم بووم ئەخنکێنم لە گێجاوی دەریای ماتەمی دا
٥ـ هێندێ جار ڕۆژانی بەیەك گەیشتن مان ، ئەکەوێتەوە یادم دووری تۆیش ناشادو ، پەستو خەمبارم ئەکات ، مەگنۆ = ئەکەوێتەوە ، یادم = بیرم ، وەسڵ = بە یەك گەیشتن .
٦ـ لە دووری تۆ وەخت و بێ وەختم لا نەماوە بە دایمی ئێشی دەردو زامی سەختمە ئەی یاری خۆشەویست .

٧ ــ هەردەم ، بێدەماخ ، خاتر زویرم
هەرگیز ، نمەشی ، تاوێ جەویرم
٨ ــ قیبلەم ، جەهەرشار ، تۆ مەکەری جێت
چون قیبلەنما ، روو مەکەران لێت
٩ ــ تاگەردوون ، گەردی ، من نەدۆ بەباد
قیبلەم نمەشۆ ، هەرگیز تۆم جەیاد
١٠ ــ وێم کەردەن ، پەیتۆ ، بەقەیسی ثانی
نەك تۆ ، من ، کەم شەرت ، بێوفا زانی
١١ ــ نەتۆ ، ئەو خواجەی ، بێشەرتو شۆن بێت
غولامێو چون من ، دوورداری ، جەوێت

٧ـ هەموو کاتێ بێ دەماخم ، زویرو عاجزم ، هیچ جارێك نەبوو کە تۆ ، لە بیرم دەرچیت ، هەر وای لە خەیاڵما لە دڵم دەرناچیت .

٨ـ ئەی قیبلە نازدارەکەم ، تۆلە هەرشارو شوێنێ ، دانیشبێت ، خەڵقی وەکو (قیبلە نما) ڕووت تێ ئەکەن ڕوویان بۆ لای تۆ وەرئەگێرن مەکەری = ئەکەی ، جێت = جێگەت ، روومەکەران = رووئەکەن

٩ ـ تاگەردوون تۆزي من نەکات بە (با) ئەی قیبلەکەم تۆم تا ئەوسەلە هەرگیز لەبیر ناچێتەوە ، ئەی یار

١٠ ـ خۆم ، بۆتۆ کردوە بە (مەجنوني دووەم) نەوەکو تۆ ، من بـە کەم شەرتو بێ وەفا بزانیت .

١١ ـ نەتۆ ، ئەوگەورەیە بویت ، کەدەربەسی شەرت و پەیمان نەبی وە غولامێکی وەك من لەخۆت دوورخەیتەوە .

(ناتەواوی مانای ئەم هۆنراوە لەشیعرەکانی دوایی‌دا دێت)

١٢ ـ ئەمن ، ئەو غولاّم ، بیّوەفا ، بەین بێم
پی تەور ، گنوو دوور ، جەلای خواجەی وێم

١٣ ـ دەوری گەردوون بێ ، کەردش ئیستەم
دیدەم ، منو تۆش ، دووڕو ستەن جەهەم

١٤ ـ سەدکەدامنت ، وەربی ، جە دەستم
هەر ، غولاّمی تۆم ، هەر تاکە ، هەستم

١٥ ـ ئەرتۆ جە (شیراز) ، من جە (شامە) نان
تۆهەر ، خواجەنی ، من غولاّمەنان

١٦ ـ یاران ، چێش مەبۆ ، ئەگەر چەرخی سەیر
ئەمجار ، بشانۆ ، پێمان نەردی خەیر

---

١٢ ـ وەئەمەش ئەوغولاّمە ، بێ شەرتە بووم ، تا بەم جۆرە لەخواجە و گەورەی خۆم دوور کەومەوە بەجێی بێلّم ئەمە ئەگوناهی من،ونەهی تۆ،و

١٣ ـ چەرخی چەپگەرد بوو ، ئەم زولّمەی کرد) چاوەکەم من،وتۆی وا لەیەکتری دوورخستوەتەوە وەلەیەك جیا بووینەوە .

١٤ هەرچەندە ، داوێنت بەربوو لەدەستم ، من هەرغولاّمی تۆم تا ماوم لەم دونیایەدا .

١٥ ـ ئەگەر تۆ لە (شیراز) وەمن وام لە (شام) دا تۆ هەرخواجەوگەورەی منی من هەرغولاّمی تۆم ، با لەیەکتریش دووربین ، منهەر بەندەتم وەتۆ هەرسەروەری منی .

١٦ ـ رەفیقان چی ئەبێ ، ئەگەر ئەم چەرخە سەیرە ، ئەمجارە ، بەباری چاکیا ، نەرد وزار ، هەڵخات ؟

چێش مەبۆ = چی ئەبێ ، بشانۆ = هەڵخات ، نەرد = زاری تاوڵە

۱۷ ــ نەردێ بشانۆ نەخشش دوو شەش بۆ
پەرێ چەند رۆێ ژیوما وەش بۆ
۱۸ ــ قیبلەم چراغم ئەرخواجەی خاسی
هەر بەندەی تۆنا ، من بەاخلاسی
۱۹ ــ (صەیدی) تازیندەی دەوری ئەیامەن
موخلێسەن ، عەبدن ، بەندەن ، غولامەن

---

۱۷ ـ زارێك ، هەڵدا ، نەخشەكەی دووشەش بێت ، بۆ چەند رۆژێـك ژیانمان خۆش بێت
(وادیارە صەیدی یاری تاوڵەشی زانیوە واداوای دووشەش ئەكات)
پەرێ = بۆ ، رۆێ = رۆژێك ، ژیو = ژیان ، وەش = خۆش .
۱۸ ـ قیبلەكەم چراكەم ئەگەر تۆگەورەیكی باشی ، بەڕاستی من هەر ، عەبدو بەندەی تۆم دڵسۆزنم بەراستی
۱۹ ـ (صەیدی) تا ماوە لەژیانا ، دڵسۆزە ، عەبدە ، بەندەیە ، غولامە، بۆتۆ ، خزمەت گوزارتە .

پیتی كاف (ك)
(كاتێت زانا)
(۱)

۱ ــ كاتێت زانا ، گێرەم قارە
پێسەو ، مووسای عەسام شأرە

---

۱ ـ كاتێت زانا = وەختی ئەزانی ، گیرەم قارە = تووڕە بووم ، پێسەو موسای = وەكو موسا ، عەسام شارە = دارعەسام تووڕدا . واتە : كاتێ ئەزانی ڕقم هەڵگرت ، تووڕەبووم ، وەكوموسا عەسای تووڕدا وامنیش بەو جۆرە عەسام فرەدا (مانای ئەم هۆنراوە لەگەڵ هەڵبەستی دوایی‌دا دێت)

٢ ـ ژیوارەم کەرد ، زرێ بارە
(نیشات) ئەربەی تۆم پەی نارە

---

٢ ـ ژیوار = دێیکە لەهەورامان شوێنی (نیشاتێ خۆشەویست یەتی)
زرێبار = گۆمێکە لەناوچەی مەریوان
واتە : (نیشات) ئەگەر تۆم بۆنەهێنن ، وا توڕە ئەبم وەك (مووسا)
(عەسا) تووڕ ئەدەم ژیواری دێتان ئەکەم بەزرێبار غەرقی ئەکەم.
تێبینی ؛ ئەم دووهۆنراوەم لە (مەلاحسنی قاضی) شـاعێر وەلە (احمد
هەورامی) بیست کەووتیان ئەم دووشێعرە هی (صەیدی) یە لەدیوانە
کەیا دیومانە وەلەلایەن خزمێکی دوور وولاتیشـــەوە بۆم هـاتبوو
هەروابو کەئەوان ووتیان .

(کۆسالان وەشەن)

(٢)

١ ـ کۆسالان وەشەن ، کۆسالان وەشەن
میرزام ، سەیری هەرد ، کۆسالان وەشەن

---

١ ـ کۆسالان = ناوی شاخێکی زۆر گەورەو بەرزە لە هەورامان ،
وەشەن = خۆشە ، کۆسالان خۆشە کۆسالان خۆشە مـیرزام سەیری
شاخی (کۆسالان) خۆشە .

---

* لەم هەڵبەستەدا وادەرئەکەوێ کە (صەیدی) ئەم هـــۆنراوانەی بۆ
(میرزا) ناوێك ناردبێ ، هەرچەند بەتەواوی بۆم روون نەبـــوەتەوە
بەڵام ممکنە بۆباوکی یاباواوی (میرزا عبدالقادر پاوەی) ناردبێ (میرزا
عبدالقادری پاوەیشی) شاعێرێکی هەورامی بووە لەپاوە ، دیـوانەکەی
نزیکەی (٧٠٠) شێعر ئەبوو لام بوو (مەلا حەمە ظاهر) نوسیبوی بۆ
(شێخ عثمانی شیخ علاءالدینی) ناردبوو ئەویش لەگەڵ کتێبەکانما لە
سالی ٩٦٣ لەسلیمانی سووتا . م (کاردۆخی)

٢ ـ تەماشای ، جەرگەی ، کۆلاَلاَن وەشەن
سەیری سەربەرزان ، (عەودالاَن) وەشەن
٣ ـ پەی لانساران ، خاڵ خاڵش • وەشەن
وەرواوی شیرین ، لاپاڵش ، وەشەن
٤ ـ شنۆی ، شاخەی ساز ، شەوتاش وەشەن
رۆ ، بیداریش ، وەش ، شەو خاوەش وەشەن
٥ ـ تەماشای نەورۆز ، خاڵ ماویش وەشەن
کافووریش ، نیلیش ، سیاویش ، وەشەن
٦ ـ چۆپی‌ی کۆسالاَن ، سەیرانش وەشەن
سەدای قاق بۆی کەبکانش وەشەن

---

٢ ـ تەواشای جەرگەی (کۆسالاَن) خۆشە ، سەیری بەرزایی (عەودالاَن) خۆشە .

٣ ـ پەی = بـۆ ، لانسار = لانزار = سیبـەری زۆر خـۆری کەم ، وەراوش = بەفراوی واتە : لانزاری ، خاڵ خالْی ، بەفری ، بەفراوی لەشیرین تا (تالی) لاپالْی‌هەمویان جوانو خۆشن .

٤ ـ شنەی سەرشاخانو قەراخ ئاوی زۆری شەتاوی زۆر خۆشە ، بێداری رۆژانی وەخەوی شەوانی زۆر خۆشە .

٥ ـ تەماشای نەورۆزو خاڵ رەشی بەینی بەفرانی خۆشە ، سپیەتی ، شینایی رەشایی ، کۆسالاَن هەموی خۆشە .
تەماشای نەورۆز : مەبەستی لەرۆژي تازەیە ، بەیانیان زۆر زوو کە رۆژ تەبێتەوە یاگوڵە نەورۆزە .

٦ ـ هەلْپەرکێی کۆسالاَن وسەیرانی خۆشە ، دەنگی قاقبەقاقبی کەوانی خۆشە . چۆپی = هەلْپەرکێ ؛ سەدای = دەنگی ، وەشەن = خۆشە

٧ ـ چەخاس ، جای گەشتەن ، عوبورش وەشەن
بۆی عەترو عەبیر چنوورش وەشەن
٨ ـ شەوبۆی ناز نین ، ئەشەدبۆش وەشەن
ساراو ، دەرو دەشت ، کەشوو کۆش ، وەشەن
٩ ـ وەشەن ، بۆی سۆسەن ، سەرکلاوانش
وەشەن ، سەوزی فەرش ، پای گلاوانش
١٠ ـ وەشەن ، خرپەی پای ، پۆلی ڕەندانش
وەشەن ، شیرین خاو ، سای سەهندانش

---

٧ ـ چەچاك جێی گەشتەو چەند خۆشە بەسەریا تێپەری ، چەندخۆشە بۆی عەترو عەبیرو چنووری کۆسالان ،
٨ ـ شەوبۆ : گولێکە لەکوێستانەکانا زۆرە بەشەوا بۆنی خۆشـە ئەشەدبۆ ناوی گولیکی تری بۆن خۆشـی کوێستانەکانی کوردستانە ، بەگیـای (ئەداو بابە) بەناوبانگە . واتە بۆی (شەوبۆ) وە (ئەشەدبۆی) خۆشە ، تەختای و سارایی و دەرو دەشت و کەژو کێوی (کۆسالان) هەموی خۆشە .
٩ ـ خۆشە بۆینی گوڵ سۆسەنی ، لووتکە بەرزەکانی ، خۆشە سەوزایی وە فەرشی بەردەمی داوێنی شاخەکانی .
١٠ ـ خۆشە خرپەی (پێی) پۆلی (جوانانی) خۆشە شـیرین خەوی شوێنە سێبەرەکانی .

تێبینی :ـ لەرۆژنامەی ژینی ژمارە (١٣١١) وەرۆژی ٩٥٦/٩/٦ هۆنرا وەیەکی شاعیری هەورامی (میرزا شفیع) بلاو کرابوەوە ، وەنووسرابو میرزا شفیع لەسالی (١١٨٤) ی کۆچی لەدایك بوە ، بـەما بۆم دەر کەوت کە (صەیدی) پانزە سال لەوبچـووکترە ، وەبۆم روون بوەوە مەبەسی لە (میرزام) میرزا شفیعی شاعیری هەورامی یـە کەلە پاوە دانیشتوە .
م . (کاردۆخی)

١١ ـ و شەن ، چەنی (دۆس) رۆ گێڵیش پێدا
وەشەن ، بیش هامراز ، شەوان جەجێدا
١٢ ـ وەشەن ، چون بەهەشت ، رووی سەر بیساتش
وەشەن ، شیرینەن ، عەیشو نیشاتش
١٣ ـ وەشەن ، خاس وەشەن ، سەیری وەهارش
فەسڵی نیسانش ، مانگی ئەیارش
١٤ ـ پەی کەسێ خاسەن ، (میرزام) کۆساڵان
چەنی (یار) کەرۆ سەیری گوڵاڵان
١٥ ـ هەر کەس چون (صەیدی) جە هیجران خەستەن
سەیری (کۆساڵان) کەی ئاوات واستەن

---

١١ ـ وەشەن = خۆشە ، رۆ = رۆژ ، گێڵیش پێدا = پیا بگەرێ ی واتە : خۆشە بەرۆژا لەگەڵ یارا پیـــا بگەرێت ، خۆشە ببیت بە (هاورازی) شەوانی لەچێکەدا یانێ شەوتیا بمێنیتەوە لەوێ بخەوي .

١٢ ـ خۆشە وەك بەهەشتە رووی زەوی‌و زاری ، خۆشە شیرینە شادی‌و نیشاتی کەبەوەهەوادیمەنە گورجوو گۆڵ ئەبیتەوە ،

١٣ ـ خۆشە ، زۆر خۆشە ، سەیری بەهاری فەسڵی نیسانی مانگی‌ئەیاری وادیارە (صەیدی) ناوی مانگي ئینگلیزیشی زانیوە .

١٤ ـ بۆ کەسێ چاکە (میرزا) م مەبەسي لەمیرزا شەفیعە (کـۆساڵان) لەگەڵ یارەکەیا سەیری گوڵ‌و گوڵاڵە بکات .

١٥ ـ هەرکەس وەك (صەیدی) لەدووري یارا خەستەو دەردەدارە ، کەی ئاواتی خواستوە بۆسەیرو سەیرانی (کۆساڵان)

پیتی گاف (گ)
(گوڵ نەرگس)
(١)

١ ـ گوڵ نەرگس بەوێش ، گوڵ نەرگس بەوێش
شۆخی دیدەمەسس ، مەنازۆ بەوێش

٢ ـ کەسێوە دانا ، بۆاچۆ پەرێش
تۆ جەهامشانی ، دیدەی یارت چێش

٣ ـ دیدەی مەستی یار ، مایەش هەر نوور ن
نەرگس تۆ دیدەت ، نابیناو کۆرەن

٤ ـ ساکە نەداری ، مایەی نووری چەم
چەنی دیدەی دۆس ، پەی چێش مدەی دەم

٥ ـ شۆخی هەر لایق ، دیدەی دیدەمەن
چەم هەرئی چەمەن ، دەم هەرئی دەمەن

٦ ـ روشتەی قورەتەن ، جە ئەزەل سیان
نەك واچي بەمێڵ ، سورمەش تێ‌نیان

---

١ ـ بەوێش = بەخۆی ، دیدەمەس = چاوی مەست ، مەنازۆ = ئەنازێ
وانە : شۆخی چاومەست نەرگس بەخۆیا زۆر ئەنازێ

٢ ـ باژیرێك ، پێی بڵێ : تۆچۆن ئەتوانی دەم لەهاوشانی یاربدەیت؟

٣ ـ چاوی یار هەموو کاتێ هەرگەش‌و نوورانی‌یە نەرگس تۆچاوت نابیناو کوێرە .

٤ ـ تۆ کەچاوت هیچ نابینێ چۆن دەم لەهاوشانی یار ئەدەیت ؟

٥ ـ دیدەی دیدەمەن = چاوی چاومە ، ئی = ئەم ، دەمەن = دەمەیە
وانە : نازداری‌و شۆخی هەرلایقی چاوی چاومە (یار) چاو هەرئەو چاوەیە کە (یار) هەیەتی ، (دەم) هەرئەودەمەیە کەئەوهەیەتی .

٦ ـ رەژراوي خوایی‌یە ، لەئەزەلا رەشە ، نەڵێی بەکلتوور ، رەشتوویەتي

٧ ـ نابینای بێ نوور ، وێت چی مەزانی
ئیتر چی کەری ، داوای هامشانی !
٨ ـ (صەیدی) خۆجەداخ ، ئی دیدەی مەستش
وەشی ئی دونیا بەرشی جە دەستش

---

٧ ـ نەرگسی نابینا مەگەر خۆت نازانی وایە ، ئیتر چۆن داوای هاو شانی ئەکەیت لەگەڵ یاردا .
٨ ـ (صەیدی) خۆ لەداخی ئەوچاوە مەستەی یارە ، واخۆشی ئەم دونیایەی لەدەس دەرچوو .

پیتی میم (م)
(من ئێشەو)
(١)

١ ـ من ئێشەو ، هامدەمم ، ساسی نەبۆ کەس
شەریکو هۆمدەمیم ، دوستم ، قەسۆ قەس
٢ ـ مەمەڵجێش ، نارە ، کوڵمێش ، سووره ساوە
وێش ، ئەجێی سەتوینە ، مدرێنە پاوە
٣ ـ نەیاقارم ، وەروو ، چا ساقۆ نارێ
دەمێ کامم ، چنیش گێروو بەزاری

---

١ ـ من ئەمشەو باکەس هاورێو هاورازم نەبێت ، دەربەس نیم چونکە (هاودەمم دۆستمە) وەدۆستم لەباتي هەمو هاودەمێ بەسمە بەس
٢ ـ مەمەلجێش = مەمکە بچووکەکانی ، نار = هەنار ، ساوە = سێو ، وێش = خۆی ، مدرێنە پاوە = بەپێوە وەستاوە .
واتە : مەمکی بچوکي وەك هەنارە کزۆلەبوو ، کولمي وەك سێوبوو ، خۆي ئەتووت سەولە ، بەپێوە وەستاوە .
٣ ـ ئەم وێرا لەوسێووهەنارەبخۆم ، یابەئاواتیخۆم کەمێك لەگەلي رابوێرم .

٤ ـ دەمێ ، نیشتە چەنیم ، دەستە زرۆنێ
وەنەش لالام ، بەیاسین و کرۆنی
٥ ـ دەمێو ، نەزلەم بێ ، ئەزواچێنی مێرو
شوکر ، ژیڤوقە ، دۆستم کار گێرۆ
٦ ـ من ئێشەو ، میرەبێنی ، ئادە (ئیسا)
دوعاش ، گێرە ، برۆنە ، زیندە ئێسا
٧ ـ دەموو روی یارم ئێزاوو ، لواوە
(حەکیمێ) چەودما ، نیشتە رەلاوە
٨ ـ رەگش گرتوو ، دەمێ دەستش فشارۆ
سەرەش لکناقە ، واتش ئینە مارۆ
٩ ـ تەبیبوتە ، چمان ، دۆستەت ، بەرێنە
نیوت ، هیچ (صەیدی) تە دەردەت (شرێنە)

---

٤ ـ ماوەیەك ، دەستە ئەژنۆ لەلام دانیشت لێ پارامەوە بۆ (قورئان و یاسینێك) کەیاسینم بخوێنێ ، یا بۆخاتری قورئان بەجێم نەهێڵێ
دەستە زرۆن = دەستەئەژنۆ ، کرۆن = قورئان .
٥ ـ نەزلە = گیان کەنشت ، واچێنێ = ئەمووت ، مێروو = ئەمرم
هێندێ جار گیان کەنشتم ئەکرد ، ئەمووت ئێستە ئەمرم ، بەلام شوکر
ئەژیم : چونکە یارەکەم وا لەسەرم ناهێلێت بمرم زیندووم ئەکاتەوە
٦ ـ من ئەم شەو مردبووم ئەو (عیسا) بوو ، زیندوی کردمەوە
(ئیسا) لەنیوە هۆنراوەی یەکەما مانای (عیسا) یە . (ئیسا) لەنیوە
هۆنراوەی دوایی‌دا مانای (ئێستا) یە .
٧ ـ دەمەوبەیانی ، یارم هەڵساوە ، رۆیەوە ، لەپاش ئەو (حەکیمێ)
(پزیشکێ) هات وەلەلاما دانیشت .
٨ ـ رەگی دەستی‌گرتم دەستی گوشیم ، سەری لەقاند ، ووتی : وادەرئەکەوێ
٩ ـ پزیشکی تۆ ، دۆستەکەتە ، تۆهیچ نەخۆشیت نیە (صەیدی)دەردی تۆ
(شیرین) ە کەیارە ئازیزەکەتە (شرێنە = شیرینە)

منو خەم
(٢)

١ ـ منو خەم ، پێوە ، گرتەنما ، برایی
نەخەم چێمە ، نەمن چادیم جیایی
٢ ـ نەئەز تاقام ، کەروونە ، تەخرو عەشقی
نەئاد ئاستنش ، کەئەز بوونە سەفایی
٣ ـ ئەزئی ، وشکە تەرێزێ ، رێزە وستا
خواش بێزار ، چەنی ئی پارسایی

---

١ ـ منو خەم پێکەوە ، برایی‌مان گرتوە ، نەخەم لەمن جۆی نەبێتەوە ، نەمنیش لەو جیا نەبمەوە .

٢ ـ نەمن توانیم ، ئەرکي عەشق بکەم ، نەئەویش هێشتی من خۆشی‌و شادی لەژیانا ببینم .

تاقام = توانیم ، بکەروونە = بکەم ، تەخرو = ئەرکي ، ئاد = ئەو

٣ ـ ئەز = من ، تەرێز = سڵەمینەوە ، رێـزە وستا = بەربادیـان کردم ئەوتانمیان ، پارسایی = خواپەرستي .

واتە : من ئەم ووشکە خـۆلادانو (سڵەمینەوە) لەعەشـق بازی دا بەربادی کردم خوایش بێزارە لەم جۆرە عبادەتو خواپەرستی‌یە .

---

* تێبینی : وادەرنەکەوێ (صەیدی) ئەم هەڵبەستەی پاش تۆبە کردن وەبوون بەخەلیفەي شیخ عثمان ووتبێت وەکـوو لەهـۆنراوەي سیەما دەرنەکەوێ . م . (کاردۆخی)

٤ ـ ئۆجا غزادێ بڕەم پەی ، تاوو زوڵفییت
دەرەك ، ئەوسا قەراردەی مەبری تایی

٥ ـ ددان بەد ، خەیرە ، رامەبرە ، پەرێ من
رەقیبی ، زێڵسیاو کەی برخدایی ؟؟

٦ ـ خوای تەرسە ، جەمن مەتۆریە ، دیدەم
من ئینا ، شنیم ، بەهەرچیِ تۆ رەزایی

٧ ـ (ئەزوتە) پێسە خاسۆ ، هاشتمە بیمێ
وەشۆ ، ئاشتی ، دمایی ڕەنجیایی

٤ـ ئوجاغزادە : نەجیب (لە زەمانی پێش ئیسلامیەت دا ، ئەوانەی کە سەروکاری ئاگریان کردوە (لە دەوری ئاگر پەرستیا) پێ یان وتون (ئۆجاغزاوە) ، ئێستا بە کەسێك کە لە خێزانێکی بەرزو نەجیب بێ ئەڵێن (بۆجاغزادە) یە . م . (کاردۆخی)
مانای هۆنراوەکە بەم جۆرەیە ـ ئەی نەجیب زادە ، لە تای زوڵفت لەرزوتام بۆ ببڕە ، ئیتر بە دەرەك پاش ئەوە قەراردەی ، تاو لەرز بۆ کەس نەبڕیت کەیفی خۆتە من دەربەس نیم .

٥ـ بەدکار ، دەم بەد ڕێگەی چاکە لە من مە بڕە ، ڕەقیبی دڵ ڕەش ، کەی دێتە سەر ڕێی خواناسین ؟

٦ـ خوای تەرسە = لە خوا بترسە ، مەتۆریە = مەتۆرێ ، جەمن = لە من . واتە :ـ لە خوا بترسە چاوەکەم لە من (مە تۆرێ) وا من ڕازی بووم بە هەرچی شتێ کە ڕازی بوونی تۆی لە سەربێ لەم دونیایەدا .

٧ـ ئەزوتە = منو تۆ ، پێسە خاسۆ = واچاکە ، هاشتێ بیمی = ئاشت بینەوە . واتە :ـ منو تۆ وا چاکە ئاشت ببینەوە ، خۆشە ئاشتی لەپاش شەڕو ڕەنجان لە یەکتری (الحب بعد العداوة أحلى من الحلاوة)

تی هەلکیشی فارسی‌و هەورامی
(مرا دیشـب)
(٣)

١ ـ مرا دیشب ، زدرد هیجرێ یارێ
نەصبرێ‌ماند ، دردل ، نەقراری

٢ـ گەآە ، ازدل کشیدم ، گاه ناله
چەمەم ، ناراوە ، تکیی ، هەرسێ ، وارێ

٣ ـ أجل دیدم ، کەبر بالین من بود
خەریك بێ ، ساڵو ، ئەمرۆ من ژوماریێ

٤ ـ دیا ڕوخسار مەنە ، بریەش تەمۆمن
نەدرتن قوەتی ، نە أختیارێ

١ـ مرا = من ، دیشب = دوێنێ شەو ، ماند = مابوو
واتە : من دوێنێ شەو ، لە دەردی دووری یارا ، نەصەبر ، لە دڵما مابوو نە قەرارو ئارامم مابوو .

٢ـ چەمەم = چاوم ، ناراوە = ئاوی هەنار ، تکیی = ئەتکا ، وارێ = ئەباری . واتە :ـ هێندێ جار ئاخ لەدڵمەوە ، دەرئەهات بەعزێ جاریش ناڵە ناڵم بوو چاویشم : هەنـــاراوی لێ ئەهاتە خوارەوە . فرمێسك ئەباری لە چاوانم وەك ئاوی هەنار سوور بوو .

٣ـ ئەبینم (مەڵکەموت) لە سەر سەرینمە مردنم نزیکە وا خەریکە تەمەن و ساڵی عومری من حیساب ئەکات (مەبەسی لەمەڵکەموت) (عێزرائیلە کە گیانی ئینسان ئەکێشێ)

٤ـ دیا = نواڕی ، ڕوخسارمەنە = بە ڕوومەت ما ، بریەش تەمـۆمن

٥ ــ مەژۆ بێ‌یارە ، ژیواوتە ، مەحاڵۆ
بەجان دادن ، (رضایی) ؟ گفتم آرێ
٦ ــ گیۆ نش مەلکەمووت ساکێشە (صەیدی)
کەبێ جانان نیاید ، جان بەکارێ

تەمای ژیانی منی بری واتە :ـ نواری بە دەموو چاوما ، تەمای ژیانی منی بری ، لە لەشمانە هێزێك هەیە نە ئیختیارێك هەیە .
٥ـ مەژۆ = ناژیت ، بێ‌یارە = بەبێ یار ، ژیواوتە = ژیانی تۆ واتە :ـ ناژیت ، ژیانی تۆ بەبێ یار مەحاڵە ، رازی بە گیان دان ووتم با رازیم گیانم بکێشە .
٦ـ مەلکەمووت = ملك الموت (عزرائیل) ، گیۆنش = گیانی کێشە = دەری بێنە واتە :ـ (عزرائیل) گیانی (صەیدی) دەربێنە چونکە بەبێ (یار) گیان بەکاری هیچ نایەت وەژیان هیچ خۆشیێکی تیا نیە

(موسڵمۆنا)

(٤)

١ ــ موسڵمۆنا ، ئەز عاشقنۆ تەنو جەستەم ، پەشێوحاڵۆ
تلێم خەستە ، دڵم خەمگین ، چەمم هەرسین ، زوان لاڵۆ
٢ ــ ئەزیج بێم ، یارەلەنجێڤە ، ڤلێوەسوورە سنجێڤە
زەریفە ، ساوەزنجێڤە ، گوڵ ئەندامە ، زەریف خاڵۆ

١ ـ موسڵمانان من عاشقم گیانو لەشم حاڵی پەشێوە ، بەدەنم خەستەیە ، دڵم خەمگینە ، چاوم فرمێسکاویە زبانم لاڵە .
٢ ـ من یارێکی لەنجەولار کەرم بوو ، گوڵێك بوو سوور وەك سەتاب جوان بوو ، زنج سێو بوو ، گوڵ ئەندامو خاڵ شیرین بوو .

٣ ـ ئەگەر دۆسەم ، کەدەم بارۆخەمێم گردی، مەدۆوارۆ
کەروو شاباشوو نازارۆ ، ئەگەر مولك‌و ئەگەر ماڵۆ
٤ ـ برەم مەجنون، برەم بارۆم، نیشات تاکەت لوام‌ئارۆم
جگاش ئاستۆ ، لوانامۆ ، بێ‌ئادە ، زیندەگیم تاڵۆ
٥ ـ گیۆنڵەم ، بێ‌بەهابەرشی ، دەتۆ بۆرە سەروفەرشی
سەرەم یاوو ، کولەوئەرشی ، کەرووپەرواز چەنی باڵۆ
٦ ـ جەدا خوو تۆە ، ئەی دیدەم ، مروونە وەسیەتم ئێدۆ
بەزینە ، پی‌چوەتەرمم ، نەمامۆداروو شەمشاڵۆ
٧ ـ مەرئەوسام ، تۆبلی دڵنە ، برونە زیدو مەنزڵنە
کەزاردەۆ ، مەنزڵەم گڵنە ، بەێوم سەرڤە ، خڕوپاڵۆ
٨ ـ دەرەك من ، گەرمرووودیدە ، تەوەش بینەونەڕەنجیدە
فدیۆتۆبۆ ، جەسەو (صەیدی) تەکاڵۆنی هومای کاڵۆ

---

٣ ـ ئەگەر دۆستم دەم بێنێ ماچم بداتێ هەموو خەمم لائەبا ، ئەی کەم بە شاباشی نازدارەکەم ئەگەر پارە ئەگەر ماڵە .

٤ ـ بووم بە (مەجنون) چوومە ماڵی بارام باوکی (نیشات) ناقەتم نەمابو بۆیە چوم یار بەجێ بهێڵم چوو ئەهاتەوە بەبێ ئەو ، ؟ یانم تاڵە .

٥ ـ گیانم بەبێ نرخ دەرچو ، دەتۆ وەرە سەر فەرشم سەرم ئەگاتە قوللەی عەرش لەخۆشیا باڵ ئەگرمەوە .

٦ ـ لەداخی تۆوە ، ئەمرم وەسیەتم ئەمەیە : بم‌خەیتە تابووتێکەوە کەلە (نەمامی) دار شەمشاد درووس کرابێ .

٧ ـ مەگەر تۆ وەختێ لەدڵم دەرچیت کەلەم دونیایە دەرچم ، قەراربگرم لەناوگلا دام پۆشن بەخۆڵ‌و بەرد .

٨ ـ بەدەرەك ئەگەر من بمرم ، تۆخۆش بیت ، بەبێ دڵ ئازاری بژی ، فیدای تۆبێ لەشی (صەیدی) تۆ ئەمری چـــونکی کاڵی هێشتا منداڵ‌و کاڵی .

پیتی نون (ن)
(نەورۆز گوڵ)
(۱)

۱ ــ نەورۆز گوڵخێزان ، نەورۆز گوڵ خێزان
وادەی وەهارەن ، نەورۆز گوڵ خێزان
۲ ــ بەدەن کافوران ، خاڵ خوردە رێزان
پۆشانمایەی عەتر ، بۆیعەنبەر بێزان
۳ ــ نەورۆز گوڵ جاسوس ، گوڵانی تازەن
وەهار کیانان ، مزانی وازەن
٤ ــ بافتەن پەی زینەت ، رەندانی دۆڵبەر
چون جوقەی تاووس ، بپێکان وەسەر

---

۱ ـ نەورۆز گوڵ = گوڵی نەورۆز ، خێزان = دەرهاتووە ، وادە = وەخت
واتە : گوڵی نەورۆز ، دەرهاتووە ، وادەی بەهارە کەوا گوڵ نەورۆز دەرهاتووە .

۲ ـ لەش سپیەکان ، خاڵدارە بچوکەکان ، خۆیان رازاندوەتەوە ، بەبۆنی عەتری گوڵە بۆن خۆشەکانیانەوە (مانای ئەم هۆنراوە لەگەڵ هۆنراوەکانی دوایی‌دا دێت)

۳ ـ نەورۆز گوڵ ، بەهار بەجاسوسی ناردویەتی ؛ تاهەواڵ بزانێت وەمزگینی بدات بەدەرهاتنی گوڵان وهاتنی بەهار .

٤ ـ بافتە جوانە دوڵبەرەکان ، بۆ رازاندنەوەی خۆیان (نەورۆز گوڵ) بهۆننەوە وەکو جوقەی تاووس بیکەن بەسەری خۆیانا
(پەی زینەت = بۆجوانی ، بپێکان = بیهۆننەوە)

٥ ـ قاسد نەورۆزان ، نەپای هەردەوە
یەكیەك بەرئامان ، نەتۆی پەردەوە
٦ ـ هێمای خۆزمسان ، تەشریف نەبەردەن
نەورۆز گوڵ ، موژدەی وەهار ئاوردەن
٧ ـ مزانی بدۆ ، زومستان ویەرد
تەختی یەخ بەندش ، هەودا بەگەرد
٨ ـ ئەرسەد کە هەوای ، سەردیش بەرۆ ، تەن
(خورشید) مەنز لگاش ، نەبورجی (حوتەن)
٩ ـ بەلێ جارچیان ، نەورۆز جارمەدان
جارِی پادشای ، نەو وەهار مەدان

• ـ رابەری نەورۆز ، لەداوێنی هەردەوە (یانێ نەورۆزگوڵ) یەکەیەکە والەپەردە هاتنە دەرەوە (بەرئامان = دەرهاتوون)

٦ ـ هێمای = هێشتا ، نەبەردەن = نەیبردوە ، ئاوەردەن = هێناویەتی واتە : هێشتای زوستان تەشریفی نەبردوە ، نەورۆزگوڵ مزگێنی بەهاری هێناوە .

٧ ـ تا مزگێنی بداتە (زوستان رۆیی) تەختی (یەخوسەهۆڵی) توورِدا وەکردی بەتۆز .

٨ ـ ئەگەرچی ساردی هەوا لەش ئەتەزێنی ، گوێ مەدەرێ ، رۆژ وا لەبورجی (حوتا) حوت = ئاخرمانگی زوستانە (إذا دخل الشمس فی الحوت البرد یموت)

٩ ـ بەلێ جارکێشەکانی نەورۆز ، جارئەدەن ، جارِی پاشـای بـەهاری تازە ئەدەن .

١٠ – بادی ، وادەی وەشت ، جەکۆسار مەیۆ
یاران مزانی ، نەو وەهار مەیۆ
١١ – پادشای وەهار ، وادەی وەختشەن
بەتەعجیل مەیۆ ، ئامای جەختشەن
١٢ – وەختەن شای وەهار ، بنیشۆ نەدەور
جار بکێشۆ رەعد ، تەمەلولوو هەور
١٣ – وەختەن بگیرۆ ، رووی دەشتی سارا
کەوکەبەی ، وەهار ، وینەی شای (دارا)
١٤ – وەختەن بەیۆبەر ، ئوردووی (گولاڵان)
گێران دەروو دەشت ، چون هەردەی جاران

---

١٠ - بای وەعدەی باران ، لەکوسارەوە دێت ، هاورێیان ئەمە مزگێنی بەهاری تازەیە .

١١ - پاشای بەهار وەختی هاتنیەتی . وابەپەلە دێت هاتنی بەجەختە (مەیۆ = دێت . ئامای = هاتن)

١٢ - وەختە پاشای بەهار بێتە سەر دەور . جارکێشەکانی جار بدەن ئەوانیش (هەورو رەعدو بەرقو ترێشقەن بەهاتنی) جاران پاشایك بووبێ بەشا ، ووتویانە (دەور دەوری فلانە) (صەیدیش) ئەڵێ نزیکە جاربدەن بڵێن (دەور دەوری بەهارە) .

١٣ - وەختە دەبدەبەی (بەهار) وەکو (دارا) شای پێشووی ئێران . رووی دەرو دەشت بکرێت .

١٤ - وەختە ، بێتە دەر ، سوپای گولاڵە ، هەردو دەرو دەشت وەك جاران داگیرکەن

تێبینی :- لەهەوراماندا لەزستاندا هەر بەفر ئەبارێ لەباتی باران . جا کەباران باری مانای خۆشی هەوایە وەنزیکی بەهارە م(کاردۆخی)

۱٥ ـ وەختەن برۆسان ، گوڵان ، هەزار رەنگ

چەرمەو ، زەردو ، سوور ، چون دێبای فەرەنگ

۱٦ ـ وەختەن شای وەهار ، بکیانۆ خەڵات

سەوزی ئەتلەس رەنگ پەی رووی سەر بیستات

۱۷ ـ وەختەن (شەقایق) ، سەر باوەرو بەر

هۆر دۆ ئاڵای سوور ، جە باڵای کەمەر

۱۸ ـ وەختەن بوڵبوڵان ، جە شیرین خاودا

بێداربان ، جەموڵك ، خاسەی زەهاودا

۱۹ ـ وەختەن سارێش بۆ ، خاتر شان جەداخ

کەت بنیات ، بەعەزم ، گوڵ گەشتی لەیلاخ

۱٥ـ وەختە بێنەدەرو پێ بکەن بدرۆشێنەوە بەهەزار رەنگەگوڵ وگوڵاڵە لە سپی و زەردو لە سوور وەك پارچەی فەرەنگ .

۱٦ـ وەختە شای بەهار ، خەڵات بنێرێ ، سەوزوو ، ئەتلەسی رەنگ ، بۆ رووی سەر ئەرز .

۱۷ـ شەقایق = گوڵێکی سوورە ، سەرباوە رۆبەر = سەردەربێنێ ، هۆردۆ = هەڵ دا ، جە = لە ، کەمەر = شاخ

واتە ـ وەختە (شەقایق) سەر بێ نێتە دەر ، لە سەر شاخەکە ئاڵای سوور هەڵ ئەکات .

۱۸ـ وەختە ، بولبولەکان ، لە خەوی شیرین هەستن ، لە ووڵاتی (زەهاودا) (زەهاو) = زەهاو بەرە ، بە نیسبەتی (هەورامانەوە) زەهاو گەرمیانەو گەرمترە .

۱۹ـ خەریکە ، دڵیان سارێش بێ ، داخیان نەمێنێ ، روو بکەنە گوڵگەشتی

٢٠ ــ فەسڵی نەو وەهار ، وەختی گوڵ گەشتەن
سەر زەمین ، بەرەنگ ، سارای بەهەشتەن
٢١ ــ وەختی شادی وعەیش ، ئەیامی سەیرەن
پەنەش دڵشادەن ، ئەرووەحش ئەرتەیرەن
٢٢ ــ ئەگەر خاتریو ، ناچاخەن زویر
وەهار بێ کەیفیش ، مەبەرۆ جەویر
٢٣ ــ چونکە شای وەهار ، شادی مەوازۆ
هیچ کەسێ خەمناك ، مەلول نمازۆ
٢٤ ــ (صەیدی) چون مەلول ، هیجرانی یارەن
فێشتەر خەمناکیش فەسڵی وەهارەن

(لەیلاخ) ، (لەیلاخ) لە کوردستانی ئێرانە ، شوێنێکی ساردە مەبەستی (صەیدی) لەم دوو هۆنراوەدا ئەوەیە : کە وەختە ، بولبولەکان لە گەرمیان هەڵسن بێن بۆ کوێستان .

٢٠ـ فەصلی بەهارە ، کاتی گوڵ گەشتە ، زەوی ڕەنگاو ڕەنگە ، هەروەك بەهەشتە

٢١ـ وەختی عەیش و شادی یە ، ڕۆژی سەیرانە ، بەم ڕۆژە زۆر دڵ خۆشە هەرچی گیان لە بەر هەیە ئەگەر کێوی یکی چوار پێ یە ، یا باڵندەیە بە بەهار دڵخۆشە .

٢٢ـ ئەگەر خاترو دڵی یەکێ عاجزو زویر بێت ، خۆشی بەهار کەیف و خۆشی ئەکات بەهار ئەودڵ تەنگی و زویری یە ، لە بیر ئەباتەوە .

٢٣ـ پاشای بەهار خۆی حەز بە شادیو کەیف و خۆشی ئەکات لە بەر ئەوە کەس بە (مەلولی و دڵ تەنگی) ناهێڵێ تەوە .

٢٤ـ (صەیدی) چونکە مەلول و دڵتەنگی دووری (یارە) ، عاجزیو دڵ تەنگی یەکەی زیاتر (لە فەسڵی بەهار) دایە

(فێشتەر = زیاتر ، خەمناکیش = زویری)

(نازداران یاوان)
(٢)

١ ـ نازداران یاوان ، نازداران یاوان
نازاری بێ عەیب ، نازداران یاوان
٢ ـ علیك السلام ، وەبانی چاوان
سەرزەمین ، بەنوور ، لەقای تۆ ئاوان
٣ ـ بنازوو ، بەسونع دارای بێ نیاز
بەقودرەت ، شەخسی ، چون تۆمەدۆ ساز
٤ ـ بەلەب یاقووتی ، بەگۆ ناقەمەر
شۆخو زەریفی ، نەعالەم یەکسەر

١ـ وا نازار گەیشت ، وا نازار گەیشت ، نازاری بێ عەیب وا هات و گەیشت .

٢ـ بەخێر هاتی ، بە سەر چاوان ، (وەرامی سەلامی یاری داوەتەوە) سەر رووی زەویش ، بە هاتن و لەقای تۆ ، ئاوەدان بووەوە .
یاوان = گەیشت ، ئاوان = ئاوەدانە ، یاوان = گەیبوە (بۆمێوە)

٣ـ بنازم بە قودرەتی یەزدانی بێ نیازا ، کە جوانێکی وەك تــۆی دروست کردوە . بنازو = بنازم ، دارای بێ نیاز = خوا مەدۆساز = دروست ئەکات

٤ـ لێوت وەك یاقوتە ، کولمت وەك مانگە ، جوانی ، شۆخی ، لە ناو عالەما تاکی ، وێنەت نیە لە دونیادا .

تێ بینی :ـ ئەم هەڵبەستەی کاتێ داناوە کە (یارەکەی) هاتوەتە لای سەلامی لێ کردووە .

٥ ـ يالله ، تادەوران دونيا وە پابۆ
خوا يارت بۆ ، ئينە دوعات بۆ

٦ ـ قيبلەم سوپەردەی ، وەيسی نازار بای
ئەمين جەگەزەند، ديدەی بەدكار بای

٧ ـ فيدای بالآت بام ، سەوڵی سەر ئەفراز
بديەپەی جەستەيم ، بنيەم نێگای ناز

٨ ـ (صەيدی) تائەورۆ ، رۆش نەحەياتەن
هەر گۆيای ، مەدحی سەنای ، بالآتەن

٩ ـ بە وشەرت تۆ بەندەی ، ئێخلاسش وانی
شايشتەی ئەنعام خەلآتش زانی

٥ـ وە پا بۆ = تــا مابێت ، خوا يارت بۆ= خوا ئاگادارت بێ ، ئينە = ئەمە . پاش ئەوە يارەكەی هەڵ ئەسێت و بڕوا ، بەمجۆرە خوا حافيزی لێ ئەكات ئەڵێ : (خوات لەگەڵ) ، خوا ئاگادارت بێ خوا بتپارێزێ ، ئەمە دۆعات بێ .

٦ـ قيبلەم تۆم سوپارد بە (وەيسی نازار) كە ئاگادارت بێ تووشی نارەحەتی نەبيت ، ەە لە چاوی (بەد) بت پارێزێ .

٧ـ فيدای بالآت بم ئەی بالآ بەرزی وەك سەوڵ بنوارە بۆ جەستەم بە نيو نيگای نازەوە سەيرم كە .

٨ـ (صەيدی) تا ئەو ڕۆژە لە ژيانايە ، هەر خەريكی تاريف و مەدحی بالآی تۆيە ئەی يار .

٩ـ بەو شەرتە كە تۆ بە ، بەندەيێكی دڵسۆزی بزانی ، لەوانەی كە بە لاتەوە باشن لايقی خەلآتن ، خەلآتيان ئەكەی ئەويش بەيەكێ لەوانە حيساب كەی .

پیتی واو

(وەیادی سالان)

(١)

١ ـ وەیادی سالان ، وەیادی سالان
دلە تۆ بەیاد ، ویەردەی سالان
٢ ـ وەس نیشە خەمناك ، چەنێ ، خەیالان
بابشمێ وەسەیر ، بارگەی (عەودالان)
٣ ـ کۆمای خەرمانان ، خەم دانت وەهەم
نیشتەنی جەلاش ، پەژارەو ماتەم
٤ ـ بای شەماڵ نیەن ، بدەیش وە ، باوە
تاکەی سەرگەردان ، مەبیش وەلاوە
٥ ـ (عەودالان) بەرزەن ، شەماڵش تێزەن
نەسیمش بۆی ، عەتر عەنبەر ئامێزەن

١ـ بە یادی سالانی پێشین ، ئەی دڵ تۆ ، بە یادی سالانی پێشینەوە .

٢ـ وەس = بەس ، نیشە = دانیشە ، چەنی = لەگەڵ ، با بشمێ = با بڕۆین . واتە :ـ بەس دانیشە بە خەمباری ، بەس بیرو خەیاڵ بکەرەوە ، با بچین بۆ سەیری بارگەی (عەودالان) . عەودالان گۆڕی حەوت پیاو چاکە وا بەو شاخە بەرزەوە لە هەورامان وە شاخەکە بە ناوی ئەوانەوە ناو نراوە (شاخی عەودالان) یا (ئەودالان) .

٣ـ کۆگای خەمت وەك خەرمان هەڵ داوەتەوە ، ئەی دڵ بە پەژارە و ماتەمی بەوە بە دیاریەوە دانیشتوی بۆچی ؟

٤ـ واتە بای شەماڵ نیە ، تا ئەو خەرمانی خەمەت بکەي بە (با) تا کەی بە سەرگەردانی بە دیاریەوە دانەنیشی ؟ تا کەی ؟

٥ـ (عەودالان) بەرزە ، شەماڵەکەشی تیژو بەهێزە ، شنەی شەماڵەکەشی نێکەڵی بۆینی عەتری زوڵفی یارە کەوابوو بچۆ بۆ ئەوێ .

٦ ــ باکۆگای خەمان ، هۆرگێرمێ ، بەکۆڵ
بەرمێش وەکۆی بەرز ، عەودالانی چۆڵ

٧ ــ چەوگە ، ئێمەوتۆ ، هەرد، وێما ، بەهەم
بدەیمێنس وەباد ، بەکەم ، کەرمێش کەم

٨ ــ دڵەتۆ سادار ، دیوانەی وێڵی
جا نوشینی قەیس ، بیابان گێڵی

٩ ــ نیشتەیت ، بێسوودەن ، جە مالانەوە
بابشمێ ، وەکۆی ، عەودالانەوە

١٠ ــ ئەرپەی وایەی دڵ ، وەرپەی سەوابەن
سەیری (عەودالان) ، پەی ئێمە بابەن

٦ـ کۆگای خەمان = خەرمانی کۆگای خەمان ، هۆرگیرمێ = هەلگرین
بەرمێش = بێبەین . واتە ـ با کۆگای خەرمانی خەم هەلگرین ،
بی بەین بە کۆل بۆ ، بەرزای شاخی (عەودالانی چۆل) .

٧ـ لەوێ من و تۆ ، هەردووکمان پێکەوە بیدەین بە (با) لەکەوی
بدەین کەمی کەینەوە . چەوگە = لەوێ ، بدەیمێشی = بیدەین ،
وە باد = بە با ، کەم = کەو ، بێژنگ .

٨ـ ئەی دل تۆ دێوانەو وێلی ، جێگەداری مەجنونی بیـابان گەڕۆکی

٩ـ نیشتەیت = دانیشتنت ، بێ سودەن = بێ فائدەیە ، با بشمێ =
با بڕۆین واتە :ـ دانیشتنت بێ فائدەیە ، لە مالەوە ، با بڕۆین بۆ
کێوی (عەودالان) .

١٠ـ ئەرپەی = ئەگەر بۆ، وایەی دل = ئاواتی دل، سەواب = چاکە
واتە :ـ ئەگەر بۆ نیازو ئاواتی دلە یا بۆ چاکە و خوایە ، سـەیر کردنی
عەودالان بۆ ئێمە باشە ، وە دەرگای ڕەحمەتە .

١١ ـ سەیری سەر بەرزان ، گەشتی سەر کاوان
شادی خەمانەن ، رۆشنی چاوان
١٢ ـ سابا راگەی چۆل ، بگێرمێ نەوەر
تەی کەرمێ هەردان ، کەشوو کۆو کەمەر
١٣ ـ جە هیچ مەنزڵێ ، نەگێرمێ قەرار
تابشمێ وەبان ، پای دامانی غار
١٤ ـ وەبانی ئەو تەخت ، حاجەت نماکەین
پەی وایەی مراد ، دەست بەدوعا کەین
١٥ ـ بشمێ نەئەیوان ، غاری هیبەت ناك
تەکیەگای خاسان ، ئەو دالآنی پاك
١٦ ـ دو دەست پەی دوعا ، هۆردارمێ گوشاد
یاحی ، یاقیوم ، دەهندەی مراد

١١ـ سەیری شوێنە بەرزەکان ، گەرانی سەرکاوان و شاخەکان ، شادی خەمانە ، رووناکی چاوانە .

١٢ـ راگەی چۆل = رێگای چۆل ، بگێرمێ نەوەر = بی‌گرینە بەر ، کەش = شاخ واتە ـ با رێگەی چۆل بگرینە بەر ، هەردوو ، شاخ و کێو ، ببرین وە بچین .

١٣ـ لە هیچ لایەك لانەدەین ، تا بگەینە تەختایی داوێنی ئەشکەوتەکە

١٤ـ لەو تەختایەدا ، نوێژی دۆعا گیرابوون بکەین ، بۆ جێ بەجێ بوونی مرادمان دۆعاکەین .

١٥ـ ئەمجا بچین بۆ ناو (ئەشکەوتە سامناکە کە) کە جێگەو تەکیەی ئەو حەوت عەودالآنی پاکەیە .

١٦ـ هەردوو دەستمان بۆ دۆعاکردن بەرزکەینەوە وە بڵێین ئەی یەزدانی زیندوی باقی نەمر ئەی پێکهێنەری مرادو ئاوات (ناتەواوی مانای ئەم هۆنراوە لەگەڵ هۆنراوەکانی دوایی دایە) .

١٧ ـ بەعەشقی رەسوڵ ، شای (یەسرب) مەقام
بەشەوق‌و نوری ، ئەسحابان ، تەمام

١٨ ـ بەعەشقی بازووی ، درازی (حەیدەر)
زۆر ئەرمانای دەرب دەروازەی (خەیبەر)

١٩ ـ بەعەشقی خاسان ، دڵپاکانی ساف
نەرووی سەرزەمین جەقاف هەر تاقاف

٢٠ ـ یا رجال الغیب ، یاهەفت (عەودالان)
جەکۆی (پیررۆستەم) هەم جە (کۆسالان)

٢١ ـ یائەودال فەریاد ، نامت مەشهورەن
هیمەت یار کەری ، کار بەزەروورەن

١٧ـ بە عەشقی پێغەمبەری دانیشتوی (مدینە) بە شەوق‌و نوری هەمو ئەسحابەکان (یەسرب = مەدینە ، مەقام = شوێن)

١٨ـ بە عەشقی دەست‌و بازوی درێژی (علی) کە بە هێزوزۆری خۆی دەرگای خەیبەری دەرهێنا .

١٩ـ بە عەشقی وەلیە دڵپاك و دڵ صافەکانت لە ڕوری ئەرزا لە (قاف تا قاف)

٢٠ـ یا (رجال الغیب) یا حەوت عەودالان کە لە (پیر رۆستەم) هەن ، وە هەم لە (کۆسالان) (پیر روستەم ،کۆسالان) هەردووکیان ناوی دووشاخی گەورەو بەرزن .

٢١ـ ئەی عەودال هاوار ، ناوت بە ناوبانگە هیمەت کە ئێمەمان زۆر زەرووری یە .

٢٢ ـ سەودای عەشقی یار ، هانە کەللەمدا
وستەناش نەگێچ ، دەریای ماتەمدا

٢٣ ـ خەریکی خەمنا ، خەم خەڵاتەنان
دوور جەیار کەفتە ، کشووماتەنان

٢٤ ـ زام زەدەی دەوران ، هیجرانی یارم
سەد عوقدە پەرێش ، کەفتەن نەکارم

٢٥ ـ چونکە بەد ایقباڵ ، سیاستارەم
سەنگی بەدبەختی ، نەخشەن نەچارەم

٢٦ ـ ئەربشوون وەلای ، ئەفلاتوونی ژیر
پەی دەوای دەردم ، ئادمەوەرۆ گیر

٢٧ ـ ماچۆ تۆ بە(عەشق) سەد پارە جەرگەن
دەوای دەردی تۆ (وەسڵەن یا مەرگەن)

٢٢ـ سەودای عەشقی یار وا لە مێشکما ، خستوومیەتە گێچی دەریای ماتەمیەوە .

٢٣ـ خەریکی خەمم ، خەمە خەلاتم ، دوورم لە یارم ، واکشوو ماتم .

٢٤ـ زامداری دەستی هیجرانی یارم ، ئەو دەردو زامداریەم سەد گرێ کوێرەی تێ کەوتوە پەرێشانم .

٢٥ـ چونکە بێ بەخت ، وە هەسیرە رەشم ، نیشانەی بەد بەختی لە ناو چاوانما دیارە .

٢٦ـ ئەگەر بچمە لای (ئەفلاتوونی ژیر) ، بۆ دەرمانی دەردم ئەوگیر ئەخوات .

٢٧ـ ئەڵێ تۆ بە عەشق جەرگت بووە بە سەد پارچەوە ، دەرمانی تۆ یا (وەسڵە یا مەرگە) .

٢٨ ـ پاشاهی شاهان ، یاحی ی خاسان
ئاسان کەی کارم ، بەدەستی ئاسان
٢٩ ـ هەرمن بێچارەم ، یاﷲ چارم کەی
خاتر شاد بەوەسڵ ، باڵای یارم کەی
٣٠ ـ ئارەزووی دڵان یەکسەر حاسڵ کەی
دۆست بەدۆستی وێش ، بەخەیر واسڵ کەی
٣١ ـ (صەیدی) دڵ پور ئێش ، جگەر پورزامین
یائەﷲ ، دۆعاش ، قوبووڵ کەی (ئامین)

٢٨ـ یا پادشای شاهان ، یا زیندووی نەمری چاك ئەم ئیشەم ئاسان ـ بکەیت کارم بە ئاسانی بۆ پێك بێت .

٢٩ـ هەر من بێ چارەم خوایا چارم کەی خاترم شادکەی بە گەیشتن بەباڵای یارم .

٣٠ـ ئارەزووی دڵان هەموی جێ بەجێ کەیت ، دۆست بە دۆستی خۆی بە باشي بگەیەنێ بە یەك .

٣١ـ (صەیدی) دڵی پور ئێش ، جگەری پڕ لە زامە ، خوایا دۆعاکەی قوبووڵکەی ئامین .

بـه فارسی
(واعـظ خمۆش) *
(٢)

١ ــ واعظ خمۆش از گفتوگو ، من عاشقو دیوانه أم
نايد بگوشم پندتو ، من عاشقو دیوانه أم

٢ ــ دیوانه أم مستم خراب ، کی بشنوم وعظ کتاب
ازمن مجۆراه ثواب من عاشقو دیوانه أم

٣ ــ در گوشهء ، ویرانەها ، روو کرده چون دیوانەها
خوانم زعشق أفسانەها ، من عاشقو دیوانەأم

٤ ــ باآنرخ چون بوستان ، بربودآن آن دلستان
مجنون شدم أی دوستان،من عاشقو دیوانه أم

١ـ واعظ = ئامۆژگاریکەر ، خموش = بێ دەنگ بە ، پند = ئامۆژگاری . واتە : ئەی ئامۆژگاریکەر کەم قسە بکە ، بێ دەنگ بە من عاشقو دێوانەم ئامۆژگاریت ناچێ بە گوێ ما ، من عاشق و دێوانەم .

٢ـ دێوانەم ، سەرخۆشم ، چۆن ئەتوانم ئامۆژگاری تۆ و ئامۆژگاری پەرتووك ببیسم ، ملی ڕێگا گرتنی چاكەش ، لە من داوا مەكە چونكە من عاشق و دێوانەم .

٣ـ لە گۆشەیەكی ئەم دونیا وێرانەدا ڕوو ئەكەمە (كەلاوەیەك) وەك دێوانەو شێت ئەفسانەو چیرۆكی عەشق ئەخوێنم من عاشق و دێوانەم

٤ـ بەوڕوومەتەوە كە وەك بۆستانە ، دڵی لە من سەند كات بە كات ، پەیتا پەیتا وا شێت بووم ئەی هاوڕێیانو دۆستە خۆشەویستەكانم من من عاشق و دێوانەم (آن آن = كات كات)

٥ ــ آن نازنين مەوەشم ، درجان دهد ، صد آتشم
درعشق أوهم سرخوشم ، من عاشق وديوانەأم
٦ ــ ازياد آن روخسار گل ، مانده منودل پا بەگل
حەيران وسر گشتەدل ، من عاشقو ديوانەأم
٧ ــ المستغاثأیدوستانزان دولبەری شكردهان
رسواشدم أندرجهان من عاشق وديوانه أم
٨ ــ (صيدی) زوعشق آن صنم ، شيدا شدم ديوانه هم
أزسرزنش كردن چەغم ، من عاشق وديوانه أم

٥ـ ئەو نازەنينە مانگو ، ڕوومەتە ، سەد ئاگری لە گیانم بەرداوە لە عەشقی ئەویشا سەرخۆشم من عاشق و دێوانەم .
٦ـ لە یـادی ئەو گوڵ ڕوومەتەوە ، من و دڵ لە قوڕا چەقیوین ، دڵ سەرگەشتەو من حەیرانم من عاشق و دێوانەم .
٧ـ هاوار ئەی یاران ، لەو دولبەرە شـەکر لێوە ، من ڕیسوا بووم لە دونیایەدا من عاشقو دێوانەم .
٨ـ (صەیدی) لە عەشقی ئەو یارەدا شێت و شەیدا بوە چە خەمێکی هەیە کە سەرزەنشت بکرێت دەربەسی سەرزەنش نیە من عاشـق و دێوانەم .

تێ بینی :ـ بە خوێندنەوەی ئەم هەلبەستەو ، هەلبەستەکانی تری (صەیدی) داوە بە سەیری تێ هەلکیشی فارسیو هەورامیەکەیدا بۆمان دەر ئەکەوێ کە شاعیری ناوبراو دەستێکی بالای بووە لە هۆنراوەی فارسیدا . م . (کاردۆخی)

پیتی هێ (ھ)

هـام سـەران

(١)

١ ـ هام سەران ئێشان ، هام سەران ئێشان
ئێ شەو زامی‌تەن ، خاس مەدان ئێشان

٢ ـ مەلوولو زویر ، خاتر پەرێشان
چمان قیمەی جەرگ ، ئەمن مەکێشان

٣ ـ کەس نیەن ، پەرسۆ ، ئی زامدارە کێن ؟
ئی بەندەی بەدبەخت ، سیاستار کین

٤ ـ پەی رووی رەزای حەق ، فیکرێ جەحالم
بانەگێرۆ عام ، هەناسەی کالم

٥ ـ ئەرزامان بەی تەور ، تاسوب کەران چل
سوب لاشەی (صەیدی) ، مەسپاران بەگل

١ـ واتە : هاورێ یان یاران من ئێشم هەیە ، ئەمشەو زامی لەشـم من ئێش و ئازاری زۆرە .

٢ـ مات و زویرم ، حالم پەرێشانە وا ئەزانم جەرگم قیمە ئەکەن ئەوەندە نارەحەتم .

٣ـ واتە کەس نیە بپرسێت ئەم زامدارە کێ یە ؟ یا بلێن کێ یە ئەم کەسە بەدبەختە ، هەسێرە رەشە وا بە ئێشوو ئازارەوە ئەتلێ تەوە ؟

٤ـ واتە بۆ خاتری خوا بێن چارێکم بکەن با هەناسـەی کالم عالەم پر نەکات دونیا دا نەگرێ

٥ـ واتە :ـ ئەگەر ئەم زامانەم بەم جۆرە تـــا بەیانی چل بکەن ، وا بەیانی کە رۆژ بووەوە ئەبینن (صەیدی) مردووە خەریکن لاشەکەی ئەخەنە ژێر گلەوە .

هاره سەختەنی

(٢)

١ ـ هارەسەختەنی ، هارە سەختەنی
تۆ خۆ کەم‌قیمەت ، سەنگی سەختەنی

٢ ـ چی بوڵند اقبال ، ساجێب بەختەنی
یار ئامان وەلات ، جەهدێ جەختەنی

٣ ـ تراشیدەی دەست ، سەر ئوستادی باش
جەستەت پوڕزەخم ، قوڵنگەی سەنگ تاش

٤ ـ یادگار ئۆسای ، قەدیم زەمانان
دەس ئاسی دەس کێش ، خیاتەی خانان

تێ بینی :ـ صەیدی ئەم هۆنراوەیەی کاتێ وتوە کە (شیرین) چوە بڕوێش بکات بە دەس هاڕ .

١ـ هارە = دەس هاڕ ، سەختەنی = سەختییت ، سەنگ = بەرد .
ئەم شێعرە لە گەڵ چوار شێعری دواوە ماناییان پێکەوە دێت .

٢ـ بوڵند = بەرز ، ئامان وەلات = هاتوەتە لات ،

٣ـ تراشیدە = بە قوڵنگەو چەکوش تاشراوو ڕێك کراوی .

٤ـ دەس ئاس = دەسەمۆ ، دەس کێش = دەس راکێشەر .

تێ بینی :ـ هەڵبەستی هارە سەختەنی لەو نسخانەی کە لە لام بوون ئەمەیان لە هەمویان زۆرتر بوو وە بەلامەوە ڕاست تر بوو وە تا ئێستا کەس لەم (٢٧) هۆنراوە زیاتری نەبیستوە (لە هیچ گۆڤـار و پەرتووكێ کدا) . م (کاردۆخی)

٥ ــ چمان تاشیای ، تێشەی فەرهاد بێ
دەستت جەنەمام ، داری شەمشاد بێ
٦ ــ ئارۆ قیبلۆمن ، بەلەنجەو لارە
تەشریفش وەلای ، تۆ ئامان هارە
٧ ــ شیرینەن نیشتەن ، دانە مەدۆ پێش
هارەش هار کەردەن ، دەور مەدۆنە وێش
٨ ــ مەگێڵۆ بەدەو ، چون چەرخی چەپ گەرد
هەیاهووش گەرمەن ، مەناڵۆ جەدەرد

٥ـ تاشیای = تاشراوی ، تێشەی = تەشووی ، دەستش = دەسی .
واتە : ئەی دەس هاڕ تۆ بەردێکی کەم نرخی‌و سەرسەختی ئێستەکە وا بەخت بەرزو خاوەن إقبالی لە بەر ئەوەیە یار هاتوەتە لات ، تۆ باش ئۆسا تاشیویتی وە لەشت بەقوڵنکە هەموی زامار بوە ، لەکۆنەوە دەسەموی جوانانی وا دیارە تۆ بە تەشوی (فەرهاد) تاشراویت و دەسکەکەت داری شەمشادە .

٦ـ واتە :ـ ئەمڕۆ قیبلەی من بە لەنجەو لار تەشریفی بۆ لای تۆ هێناوە ئەی دەس هاڕ . ئارۆ = ئەمڕۆ

٧ـ نیشتەن = دانیشتوە . دانە مەدۆ پێش = گەنم ئەکا بەدەس ــ هارەکەدا ، واتە ـ بینیم کە شیرینی خۆشەویستم دانیشتوە گەنم ئەکا بەدەس هارەکەدا ، دەس هاڕەکەی هارکردوە خێرا خێرا ئەسووڕێتەوە بە دەوری خۆیا ئەسووڕێتەوە .

٨ـ مەگێڵۆ بەدەو = بە توندی ئەسووڕێتەوە ، هەیا هووش = ناڵەی واتە :ـ دەس هاڕەکە بە توندی ئەسووڕایەوە وەك چەرخی چەپگەرد هاوار هاوارو ناڵە ناڵی بوو بە دەوری خۆیا لە دەردی یار .

٩ ــ دوو لیمۆی وەش بۆش ، تەرحی شەمامە
جمە جمشانا ، نەیەخەی جامە
١٠ ــ کەس چون تۆ ئازیز ، جەلای یار نەبی
هارەچی وەشیی ، ساچی هار مەبی
١١ ــ تای تورەی زولفان ، سیای عەنبەر بۆ
سەر ئاوێز کەردەن ، تاوەبانی تۆ
١٢ ــ دەخیلەن دەستت ، بەدەستی یارەن
پەنجەش رێش نەبۆ ، هارە هاوارەن
١٣ ــ شیرین بەسەد ناز ، مەکێشۆ دەستە
دانەمەدۆ پێت ، چون ئاوات واستە

٩ـ دوو لیمۆ = دوو مەمکی ، وەش بۆ = بۆنی خۆش ، جمە جمشانا = جۆلە جوولیانە واتە :ـ کاتێ شیرین خەریکی دەس هارەدووەمەمکە بۆن خۆشەکەی کە وەك شەمامەن لە یەخەی کواسەکەیەوە لەرەلەرو جوولە جوولیانە .

١٠ـ واتە :ـ ئەی دەس هارِ کەس وەکو تۆ لە لای ئازیزو یاران وا خۆشەویست نەبوە کە وابوو ئەی دەس هارِ ئیتر بۆچی لە خۆشیا هار نابیت .

١٢ـ واتە :ـ دەخیلتم ئەی دەس هار ، دەستت دا بە دەستی یارەوە ، هاوار دەخیلتم ئاگاداربە پەنجەی رێش و زامار نەبێت

١٣ـ مەکێشۆ = ئەکێشێ ، مەدۆ = ئەدا ، ئاوات واستە = ناواتە خـواز واتە : شـیرین دەستی تۆی گرتوە وە بە نـازەوە دەستت رائەکێشێ وە دانەت ئەداتێ وەك ئاواتەخواز ئیتر بۆ ئەنالێنی ئەم هاوارو نالەت لە چی یە ؟

١٤ ــ دانەش مەسانی چون ستەم کاران
مەکەریش وە گەرد ، تووتیای شاران
١٥ ــ تاقەت شی جەلام ، واتم ئەی‌هارە
بەمەودای ئەڵماس ، بای پارە پارە
١٦ ــ تۆ دەستی شیرین ، دەستە کێشتەن
ئاواتت بریان ، ناڵەی چێشتەن ؟
١٧ ــ تۆ پەنجەی شیرین ، کەفتەنت وەسەر
چی ساریش نەبێ ، زامانی خەتەر
١٨ ــ بامن بناڵوو ، روان تاشەوان
زەدەی هیجرانم ، دەردم بێ‌دەوان

١٤ـ واتە :ـ دانەی لێ وەرنەگری وەك زۆردارو ستەمکاران ئەی هاری‌و ووردی ئەکەی وەك گەردی تووتیا ، کە تۆزێکی زۆر وردە ، وە دەرمانی چاوە .

١٥ـ تاقەت شی جەلام = تاقەت‌و پشووم نەما مەودای ئەڵماس = نووکی ئەڵماس واتە :ـ ئیتر سەبر و تاقەتم نەما ، ووتم ئەی دەس هاڕدەك بە نووکی ئەڵماس پارچە پارچەو لەت لەت بی تۆ ئاواتت براوە ئیتر نالە نالی چی‌تە .

١٦ـ واتە :ـ تۆ شیرین دەستت ئەکێشیت ، ئاواتت هاتووەتە دی ئیتر بۆچی ئەناڵێنی ؟

١٧ـ تۆ پەنجەی ناسکی شیرینت بەرکەوتووە بۆچی برین و ئازارت ئەسرەوتوە ؟

١٨ـ واتە بامن بە شەوو رۆژ بناڵێنم چونکی یار بە دوور کەوتنەوەی لێم زامداری کردووم تووشی دەردێکی بێ دەرمانی کردووم .

١٩ ـ هارەی هەراسان ، هەردەی هەردە گێڵ
کەم دەوردە نەوێت ، چون دێوانەی وێڵ
٢٠ ـ ئانە شیرینەن ، دوڵبەر دوڵستان
دڵ چێت مەسانۆ ، بەمەکرو داستان
٢١ ـ بەبەینو بەقاش ، هیچ مەبە خەرە
جەفاش سەد بارەن ، وەفاش یەك زەرە
٢٢ ـ چەنێ کەس تاسەر ، هەرگیز یارنیەن
یاری ساحێب شەرت ، وەفادار نیەن
٢٣ ـ کاتێ مەزانی ، هۆر ئێزا بەقەس
چون بێبەینتان ، جە تۆش کێشا دەس

١٩ـ واتە :ـ ئەی دەس هاڕی هەراسان ، بە شـاخ و هەردا گەڕاو کەم خۆت خول دە سووڕ مەخۆ وەکو دێوانەی وێڵ .

٢٠ـ ئانە = ئەوە ، دوڵستان = دڵت لێ ئەسـێنێ ، چێت = لێت ، مەستانۆ = ئەسێنێ . واتە :ـ ئەوە شیرینە دولبەرێکی دڵ ڕفێنە دڵت لێ ئەسێنێ وە ئەتکا بە داستان و چیرۆك لە ناوخەڵقا وە بە مەکرو فێڵ دڵت داگیر ئەکات .

٢١ـ واتە ـ بە شـەرت و پەیمانی ئەو یـارە تۆ دەس خەڕۆ مەبە ئەویارە جەفای سەد بارە ، وەفایشی یەك زەڕەیە ، ئازاری زۆرت ئەدانو بێ وەفایە .

٢٢ـ چەنی کەس = لەگەڵ کەسا ، تا سەر = بە دایم ، نیەن = نیە واتە :ـ ئەو یارە قەت بە دائمی لەگەڵ هیچ کەسێکا یار نیە ، لە شەرت و پەیمانیشا وەفادار نیە .

٢ـ هۆر ئێزا = هەڵسا ، بەقەس = بە عەمدی ، جە تۆ = لە تۆ واتە :ـ ئەوەندە ئەزانی هەڵسایەوە بە عەمدی دەستی لە دەستی تۆ بەردا ، وە هیچ دەربەسی شەرت و پەیمان نەبوو .

٢٤ ــ شی بەماوای وێش ، تەشریف بەردەوە
تۆش ئاستی وەلای ، داخوو دەردەوە
٢٥ ــ کۆتابێ سەداو ، نەعرەتەو دەنگت
بێ قیمەت گنای ، کەساس بی سەنگت
٢٦ ــ بەدڵەی پورسۆز ، مەینەت بارەوە
پێچیای بەدەرد ، دووری یارەوە
٢٧ ــ ئەوسا چەنی زام ، بێ دەوای خەتەر
مات مەبی ، بێدەنگ ، جە (صەیدی) بەتەر

٢٤- واتە ؟ـ پاش ئەوە دەستی لە تۆ بەردا چووە وە بۆشوێنی خۆی وە تۆی بەجێ هێشت بە لای داخو خەم و دەردەوە .

٢٥ـ واتە :ـ ئەو کاتە ئیتر تۆیش لەهاوارو ناڵە ئەکەوی بێ دەنگ ئەبی بێ نرخو کەساس وەکو بەردی بێ قیمەت دائەکەوی .

٢٦ـ واتە ئەو حەلە تۆیش بە دڵێکی پڕسۆزو مەینەت بارەوە پێچ ئەخۆی بە دەس دەردی دووری یارەوە .

٢٧ـ واتە ئەو وەختە لەگەڵ زامی بێ دەرمانی خەتەر ناکا ماتوبێ دەنگ ئەبێ لە (صەیدی) خراپتر .

تێ بینی : لە هێندێ نسخەدا هۆنراوی دوایی بەم جۆرەیە -
ئەوسـا چە دەس زام بێ دەوای خەتەر
مات مەبی خامۆش جە (صەیدی) بە تەر

هیجری نەزانان
(٣)

١ ـ هیجری نەزانان ، هیجری نەزانان
تۆ بەحاڵی دەرد ، ئێمەت نەزانان
٢ ـ من (صەیدی)سەردار ، سوپای دێوانان
کوشتەی دەردی عەشق ، زەدەی هیجرانان
٣ ـ تاوانام کتاب ، دەرسی عەشقم وەند.
مۆری دڵ بە سەجع ، نامی عەشقم کەند

١ـ هیجری مەبەسی لە مصطفی بەگی کوردی یە کە لۆمەی (صەیدی) کردوە لە سەر شیعرەکانی کە هەمویان باسی عەشقو دڵدارین ئەمیش وەرامی داوەتەوە ئەڵێت : هیجری تۆ نەت زانیوە ، تۆ بە حـــاڵی دەردی ئێمەت نەزانیوە .

٢ـ واتە :ـ من (صەیدیم) سالارو سەرداری سوپای عەشقم لە هەموو شوێن‌و دیوانێکا باسم ئەکەن کوشتەی دەردی عەشق‌و زەدەی هیجرانم

٣ـ تاوانام = تا خوێندم ، وەندم = خوێندم ، نامی = ناوی
واتە :ـ تا خوێندم، خوێندنەکەم هەرکتێبی عەشق و دەرسی عەشقم خوێند ، وە ووشەی عەشقم بە مۆر لە سەر دڵم هەڵکەند .

تێ بینی ـ مصطفی بەگی کوردی لە هێندێ هۆنراوەیا نازناوی هیجری‌یە لە سەرەتای دیوانەکەیا کە کوردی مەریوانی لەساڵی ١٩٣١ چاپی کردووە ئەڵێت (مصطفی بەگ) لە ساڵی (١٢٢٧) ی کۆچی لە دایك بوە ، بەم اعتبارە (صەیدی) (٢٨) ساڵ لەو گەورەترە

م . (کاردۆخی)

٤ ـ جەمەکتەب خانان ، تا کە مەشقم کەرد
عالەم مەزانان ، مەشقی عەشقم کەرد
٥ ـ تاکە جوان بێم ، نەسەوودای یاربێم
هەوای عەشقم بێ پەوچی سادار بێم
٦ ـ بە ساداری عەشق ، یا وام بە پیری
ئەسلاَ رام نەکەوت ، من وەلای ژیری
٧ ـ نەو وەهاری عومر ، جوانیمو پەرد
گا چەنی هیجران ، گابە ، داخو دەرد
٨ ـ هەر شێتو سادار ، بیابان گێل بێم
چمان من جا ، دار مەجنونی وێل بێم

٤ـ واتە لە خوێندنگاه و مەکتەبەکانا کە مەشقم ئەکردوشتم ئەنو-یەوە عالەم هەموو ئەزانن ئەو مەشقەم مەشقی عەشق بوو .

٥ـ بێم = بووم ، هەوای عەشقم بێ = مەیلیعەشقم بوو ، پەوچی = بۆیە ، واتە :ـ تا جوان بووم لە پەیژۆروسەودای یارا بووم ، هەواو ئارەزووی عەشق لە مێشکما بوو بۆیە هەر لە گەڕانا بـووم وێلی شوێنان بووم .

٦ـ واتە :ـ بە هۆی عەشقەوە مامەوە تا پیر بووم ، لە ماوەی ژیانما نەچووم بە لای عەقڵ و ژیری‌یەوە ڕێم لە ژیری نەکەوت .

٧ـ واتە :ـ نەوبەهاری تەمەنی جوانیم تێ پەڕی بەچی ؟ بەعزێ کی بە بە دووری یارەوە ، بەعزێ تری بە ئاخو داخەوە ڕام بوارد

٨ـ چمان = چونکە ، جادار = جێ نوشین .

سادار = وێڵبیم ، بێم = بووم ، گێڵ بیم = گەڕۆك بووم .
واتە :ـ بە شێوەی وێڵ هەر بە کەژو بیابانا ئەگەڕام وادەرکەوت من جێ نشینی مەجنونی وێڵ بووم .

٩ ــ (صەیدی) تازیندەن چەنۆ دەردەوە
چون (مەجنون) وێڵەن ، بەرووی هەردەوە

٩ـ وانە :ـ (صەیدی) تا زیندووە هەر بە دەردەوە ئەتلێتەوە ، وەك مەجنونیش وێڵە بە کێوو هەردەوە .

هەی پەی خودێ
(٤)

لە پەراوێزی بەیازێك دا ئەم تاقە هۆنراوەی (صەیدی) یەم بەرچاو کەوت کە بە خەتی مامم (شیخ حسام الدین) نووسرابووەوە ئەویش ئەمەیە

---

١ ــ هەی پەی خودێ ئەزچیش کەروو زۆمێم چەنی سارێش کەرو
نەرووی یارم درنظر نەبارخش دلرا شکیب

ماناکەشی بەم جۆرەیە :ـ

هەی بۆ خوا من چی بکەم ، زامەکانم چۆن تیمارکەم ، تا سارێژوخۆش بنەوە نە رووی یارم لە بەر چاومە ، نە بەسەیر کردنی روویشی دلم سەبووری و تەسکینی بە تەواوی دێت .

پیتی ★ ی ★

یا شێخ صەنعانم

(١)

١ ـ یا شێخ صەنعانم ، یاشیخ صەنعانم
عاشق پەی تەرسا ، من چون صەنعانم

٢ ـ بێ باك جەتانەی ، مەناو مەنغانم
چون (یەعقوب) داغدار ، پەیمای کەنعانم

٣ ـ وامق پەی عوزار ، زوڵف عەنبەرینم
فەرهاد جە حەسرەت ، خاڵی شیرینم

٤ ـ جە (بەهرام) بەدتەر ، من نمەد پۆشم
گوڵ ئەندام سەندەن ، فام چەنی هۆشم

تێبینی ئەم هۆنراوەیە (صەیدی) بۆ شێخ عثمانی تەوێڵە (سراج‌الدین)ی نوو یوە لەوەرامی نامەکەیا ، پاش ئەوە کەخەڵقی هەورامانی تەخت دێن بۆ تەوێڵە ولەلای شێخ ئەڵێن : صەیدی بۆ خەلیفەیەتی دەس نادات هەرخەریکە شێعر بەژنانا هەڵ ئەدا شێخ نامەیکی بۆئەنێرێ وەرامي صەیدیش ئەم شێعرانە بوە کەنوسیویەتی :

١ ـ واتە :ـ یاشێخ چۆن شێخی صەنعان عاشقی تەرسا بوو لەدین وەر گەرا بۆئەوکچە گاورە منیش عاشقی یاری خۆم بووم وەکو صەنعانم لێ‌هاتوە .

٢ ـ واتە : بێ‌باکم لەتانەو لۆمەومەنعي خەڵقي کوێ بەهیچ نادەم وەکو چون (یەعقوب) بۆیوسفی کوری کەکەوتە چاڵی کەنعانەوە وەلێ‌ی‌ون بوو ئەو چۆن داغدارو خەمبار بوو منیش وا خەمبارو داغدارم .

٣ ـ پەشێوو عاشقی زولفێکم کەبۆن خۆشە وەك عەنبەر ، حەسرەت کێشێکم وەك فەرهاد بۆخاڵی شیرین .

٤ ـ واتە : لە (بەهرام) خراپتر لباد پۆشم بۆ یارەکەم ، ئەویارە گوڵ ئەندامە فامو هۆشی بردوم .

٥ ـ مەجنونی لەیلم ، بیابان گێڵم
عالەم مەزانان ، پەی (لەیلی) وێڵم
٦ ـ زەدەی گوڵ جەمین ، وەنەوشە خاڵم
هاجەلاش ، هۆشم ، فیکرم خەیاڵم
٧ ـ من چون سالکان ، رای عەشقم دایم
یاشێخ لاقەیدم ، جەلۆمەی لایم
٨ ـ نەواچان پێ دەرد ، هەرمن موبتەلام
سەد کەس هاچون‌من ، بەئایەی کەلام
٩ ـ هەزار کەس وەی تەور ، شێوەش ئی بازین
نیم بەحەقێقەت ، نیم بەمەجازین
١٠ ـ تامەجاز نەبۆ ، حەقیق نەمەبۆ
حەقیق بێ‌مەجاز ، تەحقیق نمەبۆ

---

٥ ـ واتە : وەك مەجنون کەبە (قیس) یش ناوبانگی دەرکردوە وێـڵی سەحراو دەرو دەشتم هەموو عالەم وهەموو کەس ئەزانن کەمن بـۆ (لەیلی) وێلم .
٦ ـ واتە : ئەویارە جوانە رووەمەت گوڵە وەنەوشـە خاڵە هەموو فیکـرو هۆش‌و خەیاڵێکی بردووم .
٧ ـ واتە : من اەومریدانەم کەرێگای عەشقیان گرتووە بەدایم خەریکی سلووکی عەشقم ، یا شێخ هیچ دەربەسی لومەی لومەکەران وتانەوتەشەریان نیم
٨ ـ واتە : نەلێن تەنیا من هەربەم دەردی عەشقە گوروفتارم سوێندئەخۆم بە (ئایەتەکانی قورئان) سەدەها کەس بەم دەردە گوروفتارە .
٩ ـ واتە ـ هەزار کەس بەم جۆرە خەریکی ئەم عەشق بازی‌یەیە .
نیوەیان عەشقەکەیان حەقیقی (خوایی) یە ، نیوەکەی تریان مەجازیە
١٠ ـ واتە : تالەپێشا عەشقی مەجازی نەبێ ، عەشقی حەقیقی پەیـدا نابێت ، عەشقی حەقیقیش بەبێ عەشقی مەجازی پێك نایت وانابێت

١١ ــ ئەر حەقێقیەن ، ئەر مەجازیەن
دڵو من بەئەو ، بەخوا رازییەن
١٢ ــ گشت جەمن فێشتەر ، حاڵشان فەنان
داخم هەر ئێدەن ، هەرپەی من مەنان
١٣ ــ گرد جەهام دەردی ، من حاشا کەران
ساخەڵقان بەیان ، تەماشا کەران
١٤ ــ ئەر عاشق نەبان ، یەکسەر مەڵلاو شێخ
فتوا بۆ (صەیدی) سەربڕان بەتێخ

---

١١ ـ واتە : ئەگەر عەشقەکەم مەجازییە یاحەقیقییە ، دڵی من بەخوا بەویارە رازییە .

١٢ ـ فێشتەر = زیاتر ، داخم هەرئێدەن = داخم هەرئەمەیە ، مەنان لومە . واتە : هەموکەس لەمن زیاتر حاڵی پەرێشانە ، وەلەعاشقیدا والەحاڵی فەنادا کەچی داخم ئەمەیە تەنیا لۆمەی من ئەکەن وەهەر مەنعی من ئەکەن .

١٣ ـ گرد = هەموو ، هام دەردی = هاودەردی ، بەیان = بێن . واتە : هەمویان لەهاودەردی من حاشا ئەکەن ، ساخەڵقینە بێن تەماشا کەن (مانای ئەم شێعرە بەستراوە بەشێعری دوایییەوە)

١٤ ـ ئەگەر هەموو مەلاو شێخێك عاشق نەبن وا فتوابێت بریــــار بێت (صەیدی) سەربڕن بەتێغ ئەگەروانەبوو رازیم بەسەر بڕین .

(یاران کێ دیەن)

(٢)

١ ــ یاران کێ دیەن ، یاران کێ دیەن
سەر روشتەی خەمان ، چونمن کێدیەن

٢ ــ قەڵبم جەبۆتەی ، زەرەی خەم ، بیەن
روحم ، بەخەمناك ، ئیقاڵب شیەن

٣ ــ ئەسڵم جەخەمەن ، جەخەم بیەنا
بابۆمن خەما ، خەمانی دیا

٤ ــ سەرتاپام خەمەن ، جەمەدرسەی خەم
دەرسی خەم وانام ، جەلام بیەن جەم

٥ ــ دەرسم هەر خەمەن ، هەرخەم مەوانوو
غەیری جەخەم فێشتەر ، هیچ نمەزانوو

---

١ ـ کێ دیەن = کێدیویەتی ، خەمان = خەمو خەفەت
واتە : رەفیقەن کێ چاوی پێ کەوتوە کێدیویەتی هەرمن سەرروشتەی خەمو خەمباری بم وەیەکێتر وەکو من نەبێت .

٢ـ ئەلێی لەشم کە دروستکراوە لە (بۆنەی خەما) دەرماتووە گیانم بە غەمباری چوەتە ئەم قاڵب و لەشە خەمبارەمەوە .

٣ـ من ئەسڵم لە خەمە ، خەمیش لە من بوە ، باوکی من خەمە ، دایکیشم خەمانە .
با بۆ من = باوکی من ، جەخەم بیەنا = لە خەم پەیدا بووم
خەمانی دیا = لە سکی خەمان کەوتمە خوارەوە هاتمە دونیاوە
دیا = دیمی ، لەو بووم .

٤ـ سەرتاپام خەمە ، لە قوتابخانەی خەما دەرسم خوێندوە ، دەرسەکەشم دەرسی خەم بوە ، ئیستا خەمی هەموو دونیا لەلام کۆبۆتەوە .

٥ـ دەرسم ئیستاش خەمەو خەم ئەخوێنم جگە لە خەم بەو لاوە هیچی تر نازانم .

٦ ــ هەر کەس خەمگینەن ، بەیۆ وەلای من
خەم چەنی خەمان ، زوو مەبۆ ساکن

٦ـ هەر کەس خەمگینە بابێتە لای من خەم لەگەڵ خەما زووساکن ئەبێ تێ بینی : وا ئەزانم ئەم نیوە شیعری دوایی یە لە (بێسارانی) یەوە وەر گرتبێ وەکو مەولەوی ئەڵێت ـ
بێسارانیەن نە تۆی فەردی من
خەم چەنی خەمان زوو مەبۆ ساکن
(م . کاردۆخی)

(یاران دێوانە)

(٣)

١ ــ یاران دێوانە ، یاران دێوانە
ئەبلە کەسێوەن ، شێتوو دێوانە
٢ ــ چی دونیای فانی ، بسازۆ (یانە)
بەئاوایش وانۆ ، ماوای وێرانە
٣ ــ دونیا مەنزڵێن ، وێرانە فانی
یانەش نەدان ساز ، کەس جەویرانی

١ـ یاران = ردفێقان ، ئەبلە = شێت ، کەسێوەن = کەسێکە وانە : هاوڕێ یان شێت و دێوانە ، بێ عەقڵو تێ نەگەیشتو کەسێکە (لە گەڵ شێعری دوایبا مانای دێت)

٢ـ لەم دونیای فانی یەدا خانوو بکات وەئەم وێرانەیە بەهی خۆی بزانێ تا سەر. یانە= خانوو ، بەئاوایش وانۆ = بە ئاوەدان حسابی کات

٣ـ دونیا مەنزڵێکە وێرانەیەو لە ناو ئەچێت ، کەس لە شوێنی وێرانە دا خانووی دروست نەکردوە بە تایبەتی کە ئەو خانوەش هەر کاولو وێران ئەبێ .

٤ ـ یاران هەر مەسکەن ، وێرانە ، زید بۆ
(ئەبلە) ئەو کەسەن ، بەوش ئومێد بۆ
٥ ـ هەر کەس عاقلبۆ ، چەنەش چی نیشۆ
رەنجی بێحاسڵ ، پەی دونیای کێشۆ
٦ ـ هەرئێد خاستەرەن ، بگنۆ نەرای
تایاوۆ وەلای ، ئەبەد ماوای
٧ ـ عاقلانی دەور ، قەدیم ئەیامان
یانەی دونیاشان ، وێنەی (پل) فامان
٨ ـ هەر چەند بمانی ، نەوڕا گوزەردا
حاسلش ئێدەن ، بشمیش وەسەردا
٩ ـ ئەرکەسێو نەبۆ ، وێلو دیوانە
وەبانی (پل)دا ، کەی کەردەن یانە
١٠ ـ دونیا شارێوەن ، چون قەدیم شاران
ساکنەن تێشدا ، هەزار هەزاران

٤ـ هاوڕێ یان هەر شوێنێك وولاتێکی وێران بێت ، شێت ئەوکەسەیە بەو شوێنە هیوادار بێت .

٥ـ هەرکەس عەقلی بێ تیایا دانەنیشێ ، ڕەنجی بێ سوود ، بێ فائدە بۆ دونیا نەکێشێ .

٦ـ ئێد = ئەم ، بگنۆ نەرای = بکەوێتە ڕێ ، تا یاو = تا بگات . واتە هەروا باشترە بکەوێتە ڕێ تا بگاتە شوێنێ کە (ئەبەدی) بێت

٧ـ عاقلانی زەمانی کۆن دونیایان بە (پردێك) داناوە .

٨ـ هەرچەند بمێنیتەوە لەوڕێ گوزەرەدا ئاخری هەرئەبێ بڕۆی بەسەریا وە بەجێی بێلی .

٩ـ یەکێ ئەگەر وێڵ و شێت نەبێ بەسەرپردەوە کەی خانوو ئەکات ؟

١٠ـ دونیا شارێکی زۆر کۆنە بە هەزاران هەزار خەڵقی تیا دانیشتوە

١١ ـ وەلێ کەس جاوید ، چەنەش نەمەندەن
هەر پەنجرۆ ، کەسێو چاگەنە بەندەن
١٢ ـ نەئارامێ هەن ، نەهۆ قەراری
جەی شار بەرمەشان ، هەرۆ هەزاری
١٣ ـ مەویەران بەجەخت ، یاران بەپۆلدا
گشت مەبان پێوار ، جەخاکو خولدا
١٤ ـ پەیاپەی مەشان ، یاران بەو راوە
یەکێ نمارۆ ، سەر بەدوماوە
١٥ ـ عەقلی تۆ پێسەن ، ئی دونیای فانی
کەس تێش نەمەندەن ، تۆ چەنەش مانی

١١ـ جاوید = ئەبەدی بە دایمی ، چەنەش نەمەندەن = تیایا نەماوەتەوە
واتە :ـ بەڵام کەس بە دایمی تیایا نەماوەتەوە هەریەکە پێنج شەش
ڕۆژێك بەند ئەبن دوایی کۆچ ئەکەن .

١٢ـ هەن = هەیە ، جەی شار = لەم دونیایە لەم شارە ، بەرمەشان
= دەرئەچن واتە :ـ نە ئارام هەیە نە قەرار ، هەموڕۆژێك هەزارکەس
لەم دونیایە دەرئەچێ .

١٣ـ بە خێرایی تێ ئەپەڕن ئەم خەڵقە پۆل پۆل ، هەمویان ئەچنە ناو
خـــاك و خۆڵ . مەبان = ئەبن ، مەویەران = ئەڕۆن ، بە
جەخت = بە خێرایی .

١٤ـ پەی پەی ئەچن هەمویان بەو ڕێگەدا ، هیچ کامیان جارێ تر سەر
نایەرێتە دواوە بۆ دونیا بگەڕێتەوە .

١٥ـ تۆ مەشغولی خەریکی ، خانوو بە (کاوو قوڕ) ئەکەیت ، سەفەرێکی
سەخت و دوور درێژت وا لە بەرا ئەبێ هەر بچی بۆ ئەو سەفەرە

١٦ ـ مەشغوڵ بەکاو گڵ ، یانە مەسازی
سەفەرێ سەختەن ، دوورو درازی
١٧ ـ شێتا فیکرو تۆ ، خەیاڵت پووچەن
خەیاڵ هەر سەفەر ، کارسازی کۆچەن
١٨ ـ وەس لیباسی شوغڵ ،دونیایی پۆشە
رای سەفەر دوورەن ، پەیداکەر تۆشە
١٩ ـ گانە فیکری حیرس ، جەمعي ماڵەنی
گاه پەرێ مەنسەب ، نە خەیاڵەنی
٢٠ ـ گاه چەنی فورزەند ، شادیو زەوقتەن
گاه پەرێ دیدار ، یاران شەوقتەن
٢١ ـ کەللەی سەر ، جەکار ، دونیا کەرخاڵی
کاتي مەزانی ، شادی بەتاڵی

١٦ـ تۆ عەقڵت وایە ، لەم دونیایەدا کەس نەماوە هەر تۆ بمێنی ؟

١٧ـ فکرت شێتە ، خەیاڵت خاوە ، ئەبێ خەیاڵی تەدارەکی خۆ رێك ـ خستنی ئەم سەفەرو کۆچە بکەیت .

١٨ـ بەس چلی ئیش‌کردنی دونیاداری بکەرە بەرت رێگای سەفەرەکەت دوورە ، ئیشوو بۆ خۆت رێك خە .

١٩ـ بەعزێ وەخت خەریکی پارەکۆکردنەوەومالْ داریت ، هێندێ جاریش وای لە خەیالي مەنسەب وگەورەیەتیا .

٢٠ـ هێندێ جار لە گەڵ منالآنتا شادیو خۆشیتە ، هێندێ جاری تریش بۆ دیدەني و بینینی یارو رەفیقان شەوق و زەوقتە .

٢١ـ کاسەی سەرت لە ئیشی دونیایي بەتاڵ کە کاتێك بە خۆت ئەزانی شادی بە تاڵی .

٢٢ ـ ئەوسا مەزانی ، ئەجەل تۆش داگیر
پاش نیای نەدام ، سیلسیلەو زەنجیر
٢٣ ـ دەرون پور حەسرەت ، خاتر پەرێشان
دوور کەفتی جە ئەهل ، جەقەمو خوێشان
٢٤ ـ نەماڵ نەفورزەند ، ناما بەکارت
تۆ مەندی ، نەقەبر ، کوێ عوصیان بارت
٢٥ ـ ئەوسا جەودوما ، وا حەسرەتا بۆ
تا یاگەی نیشتەی ، نەبەر ئامات بۆ
٢٦ ـ کەردەی زوشتی وێت وەنەت بی دووچار
یاواردیش چون (وەرگ) یاگەستیش چون مار
٢٧ ـ گیروەردەی کردار ، فعلی زوشتی وێت
بێ تۆشەو بێ زاد ، خالی موشتی وێت
٢٨ ـ عاصیو رووسیا ، گوناهکاری وێت
گورفتاری قەبر ، تەنگو تاری وێت

٢٢ـ ئەوسا ئەزانی (ئەجەل) مەرگ تۆی گیرداوە پێ ی خستویتە زنجیرەوە
٢٣ـ دڵ پوڕ لە حەسرەتی ، خاترت پەرێشانە ئەبینی وا دوور کەوتیەوە لە خزمو خوێشانت .
٢٤ ـ نەماڵ نەکوڕ بەکارت نەهات ، تۆمایتەوە لەقەبرا بەباری گوناهو تاوانەوە
٢٥ ـ ئەوسا بڵێ (واحەسرەتا) داخەکەم ، جێگەی دانیشتنی دەرنەهاتنەوەت بێ (یانی گۆڕ)
٢٦ ـ کردەوەی خراپی خۆت لێت ئەبێ بە (بەڵا) یا وەك گورگ ئەت خوا یاوەك مار ئەتگەزێ .
٢٧ ـ گیرخواردووی رەوشتو ئیشی خراپەی خۆت ، بێ ئیشوو بێ شت دەس بەتاڵی خۆت .
٢٨ ـ یاخیو رووڕەشو تاوان باری خۆت ، گورفتاری گۆڕی تەنگو تاریکی خۆت

٢٩ ـ غەرقی گێجی بەحر ، سیاسەتی وێت
شەرمەندەو ، رووزەرد ، قیامەتی وێت
٣٠ ـ (یاغافر الذنب) سر پۆشی سەتار
بویەر جەجورمی (صەیدی) خەتاکار

---

٣٩ ـ نوقوم بووی گێجی دەریای سیاسەت‌و کرداری خۆت ، شەرمەزارو رووزەردی قیامەتی خۆت .

٣٠ ـ ئەی لەگوناە خۆش‌بووی ، سێرر پۆشی پەنادەر ببورە لەجورمی(صەیدی) خەتا کەر .

تێبینی ; پاش هۆنراوەی (١١) ئەم هـۆنراوە دێت ، هـۆنراوەکانی ئەم هەڵبەستە (٣١) هۆنراوەیە ·

هەر رۆی فەوجێ ، بەرمەشان جە شار
مەگێران نەوەر ، رای دارالقرار

یاحەی‌ی بێچوون

(٤)

١ ـ یاحەی‌ی بێچوون ، یاحەی‌ی بێچوون
یاحەی‌ی بێ‌مثل ، بێ‌هەمتای بێچوون
٢ ـ یافەرمان فەرمای ، ئەمری (کاف‌و نون)
کەریمی کارساز ، بە (کن‌فیکون)

---

١ ـ حی = زیندوو ، بێچون = بێ‌وێنە ، بێ‌هەمتا = بێ‌شەریك
واتە : ئەی یەزدانی‌زیندووی بێ‌وێنە ، ئەی بێ‌شەریکی بێ مانەند

٢ ـ ئەی ئەمردەری پەدوحرفی (کافونون) ئەی کەریمی کارســـاز بە (کن فیکون) کەوتت (ببە) خێرا (ئەبێ)

٣ ـ چون تۆ نادر صنع ، کەسێو تەر چکۆن
قادر هەر تۆنی ، نادر صنعی تۆن
٤ ـ هەفت ئاسمانان ، چەنی ستاران
بەرزی بێ ستوون ، وەپات‌و ناران
٥ ـ معلق وەبان ، ئەوان کورسیو عەرش
زەمینت بەدەست ، قودرەت کەردەن فەرش
٦ ـ کێ دارۆ قودرەت ، سازۆ غەیر جەتۆ
روشنی زوڵمات ، شەوان چەنی رۆ
٧ ـ یاکێ قودرەتش ، جەلەیلی دەیجور
سوب کەرۆ سفید ، بەرۆ بدۆ نوور
٨ ـ یاخۆکی تاوان ، هەرشام هەر سەحەر
شەوق بدۆ بەمانگ یانوور دۆ بەخۆر

---

٣ ـ خالقی وەك تۆ ئیتر لەکوێ بوو ، توانا هەرتۆیت نادریش تۆدروستت کردوە ، (نازانم مەبەسی لەنادرشا بێت یا شتی عەجایب‌و نادر بێت)

٤ ـ هەرحەوت ئاسمانەکان لەگەڵ هەستێرەکان بەوبەرزیەوە بەبێ کۆڵەکە رات گرتوون .

٥ ـ بەسەر ئەوانیشەوە (کورسیو عەرش) هەیە ، بەمۆلەقی بە هەواوە ، زەویشت بەدەستی قودرەتی خۆت دروست کردوە .

٦ ـ کێ تواناي هەیە جگە لەتۆ روناکی رۆژ وتاریکی شەوان دروست بکات

٧ ـ یا کێ ئەوتوانایەی هەیە شەوی تاریك بەهاتنی بەیانی سپی بکات وەبەرۆژیش رووناکی بدات .

بەرۆ = بەرۆژ ، بدۆ = بدات ، نوور = رووناکی ، سوب = بەیانی

٨ ـ یاخۆ کێ توانیویەتی هەموو ئێوارەو هەموو بەیانیەك شەوق بدات بەمانگ رووناکی کات ، یاشەوق بدات بەخۆر رووناکی کات .

٩ ـ یاکێ بەرمارۆ ، حەی بێزەوال
جەسەنگی خارا ، سەرچەشمەی زولال

١٠ ـ کێ جەنافی خار ، بەر ماوە رۆ گوڵ
کێ مەوزۆ عەشقش ، نەکەللەی بولبول

١١ ـ یە گشت، کەردەی تۆن ، فەردی بێشەریك
ئەگەر بۆیویۆتەر ، مەمانۆ خەریك

١٢ ـ مەزانۆ هەرکەس ، تۆش بەحەق ناسان
کاران گشت بەدەست ، تۆ مەیان ئاسان

١٣ ـ ئوستا ی صنعەت خاس ، هەرکەس تۆش یادەن
حەق ناسی دڵپاك (مؤمن) هەر ئادەن

١٤ ـ یادی تۆن ، رەفیق ، شەو زیندەداران
تۆنی یارشان ، شەو بە(رۆ) ماران

---

٩ ـ یا کێ ئەتوانێ لەناو بەردی رەقا کانیو ئاوی پاك دەربێنێ

١٠ـ کێ لەدرك ئەتوانێ گوڵ دەربێنێ ، یا کێ عەشقی گوڵ ئەخاتە مێشکی بولبولەوە .

١١ ـ ئەمانە هەموو کردەوەو کردنی تۆن ئەی تاکی تەنیا ئەگەریەکی تر بوایە دائەما هیچی پێ نەئەکرا . (یۆتەر = یەکێ تر)

١٢ـ هەرکەس تۆی بە حەق ناسیبێت ئەزانێت کە هەموو ئیشو کارێك بە دەستی تۆ ئاسانە .

١٣ـ وەستای صنعەتکاری باش ، ئەی خوا هەرکەس تۆی لە بیر بێت ، ئەوە بە ڕاستی حەق ناسە ، موسڵمان و دڵپاك هەر ئەو کەسەیە .

١٤ـ یادی تۆ رەفیقی ئەوانەیە کە شەو تا بەیانی عیبادەت ئەکەن تۆ یار یانی شەو بە ڕۆژ ئەکەن .

١٥ ــ كانی سەخاو جود ، كەرەم دارتۆنی
رەزاجق پەی مەخلوق ، هەر رۆ هەر تۆنی
١٦ ــ تۆ جەخوانی جود ، رۆزیت دان قەرار
انس‌و ، جن‌و ، تەیر ، مەلوو مۆرو مار
١٧ ــ هەر چەندە زیرۆح ، رۆش نەحەیاتەن
یەكسەر تسبیحی ، گۆیای سەناتەن
١٨ ــ بولبول بە نەغمەی ، هەزار داستانش
ذكری نامی تۆن ، ویردی زوبانش
١٩ ــ كەبكی كۆكوان ، جەكۆ سارەوە
كۆكۆی قومریەن ، وەجۆ بارەوە
٢٠ ــ حەمدەن ، تەسبیحەن ، سەنای زاتی تۆن
نامی تۆشان ویرد ، شەوان تا وەرۆن

١٥ـ كانگای بەخشش و كەرەم ، كەریم هەر تۆی رزق دەری مخلوقات لە هەموو ڕۆژێكا ئەی یەزدان هەر تۆی .
١٦ـ تۆ لە خوانی بەخشش و كەرەمت رۆزیت قەرار داوە بۆ (ئینسان‌و جنۆكە بۆ باڵندەو مێروولەو مار)
١٧ـ هەرچی گیان دارێك هەیەوە تا ڕۆژێك لە ژیانایە هەمویان پێویستە تسبیحاتی زاتی تۆ بكەن وە سەنا خوات بن .
١٨ ـ بولبول بەخوێندنی هەزار چەشنی ، ناوی تۆیە ویردی زبانی
١٩ ـ كەوان كە ئەخوێنن لە كۆساران یاخۆ كوكۆی قومری لە قەراخ جۆگەدا
٢٠ ـ هەموی حەمدو تەسبیحاتی تەعریفی زاتی تۆئەكەن ، وەناوی تۆ ویردی زبانیانە بەشەوان تا رۆژ ئەبێتەوە .

٢١ ـ زاتی تۆبەی تەور ، زاتێو نادرەن
بێشك پەی ئیجاد ، گرد چێو قادرەن
٢٢ ـ الا هەرپەی ئەو ، قودرەت نەدارۆ
(یویۆو تەر) چون ویش، بەایجاد بارۆ
٢٣ ـ زاتت عظیمەن ، بێ حەد فراوان
عەقلی کەس بە(کونهە) ، ماناش نەیاوان
٢٤ ـ ئەر عالم ، ئەرشێخ ، وەرپور کەماڵەن
زوانش جە وەسف ، سەنای تۆ لاڵەن
٢٥ ـ فەردی بێشەریك ، تەنیای تاکەنی
باك جەکێ داری ، تۆ بێباکەنی
٢٦ ـ جەلای تۆ کارخاس ، حەیی ، بێنەزیر
(شا) چێشسەن یا (خان یا میر یا وەزیر)

---

٢١ ـ زاتی تۆ بەم جۆرە بەراستی زاتێکی نادرو عەجایبە ، بەبێ شك بۆدروست کردنی هەموو شتێك قادرو توانایە

٢٢ ـ تەنیا بۆیەك شت تواناى نیە ، ئەویش ئەوەیە کەناتوانێ یەکێکی‌تر وەك خۆی دروست بکات .

٢٣ ـ زاتت زۆر گەورەیە ، بێ‌حەدو شومار ، وەهێشتاعەقلو إدراکی‌هیچ کەس بەماهیەتی زاتی تۆ نەگەیشتوە .

٢٤ ـ ئەگەر عالمە ، یاشێخە ، یاپور کەماڵە ، زوبانی لەوەصفو سەنای‌تۆ لاڵە

٢٥ ـ تۆفەردێکی بێ‌هاوتاو بێ‌شەریکی تاکی ، باکت لەکێ‌یە تۆ بێ‌باکی

٢٦ ـ لەلاي تۆئەی یەزدانی ئیش چاك ئەی زیندووی بێ‌وێنە ، پاشاچی‌یە خان چی‌یە ، میر چی‌یە ، وەزیر چی‌یە .

۲۷ ـ دونیاو مافیها ، ئەربۆ ویرانە
نەدارۆ ، میقدار ، باڵە ، طووفانە
۲۸ ـ یەك (طرفة العین) ، ئەرتۆ کەری قین
کۆچوون قەترەی ئاو ، مەشۆ وەزەمین
۲۹ ـ خەشمت عظیمەن ، کەرەم بێسامان
کەس تەوانای قەهر ، تۆش نیەن ئامان
۳۰ ـ ئێمە گرد بەندێ ، خەتا کارێنمێ
جە خەتا باری ، گران بارێنمێ
۳۱ ـ ئومێدمان بەعەفو ، بێساماني تۆن
وەرنە ، کەردەی نێك ، جەلای ئێمەی کۆن
۳۲ ـ غەرقی گێچی بەحر ، دەریای معاصی
نە ، أفعالی نێك ، نەکەردەی خاسی

---

۲۷ ـ ئەگەر دونیاو هەرچی لەدونیادا هەیە هەمووي ویران ببێ بـە قەد شتێکي بێ ئەهمیەت بەرتۆفان بکەوێ لەلای تۆ هیچ بایخی نیە

۲۸ ـ ئەگەر (چاوتروکێنێ) تۆ رق هەڵگری شاخ وەکـو قەترەی ئاو ئەتاوێتەوە ئەچێت بەئەرزا

۲۹ ـ رقت زۆرگەورەیە ، کەرەمیشت بێ سـامان زۆرە ، خـوایا کەس توانای قەهرو غەزەبی تۆی نیە ئامان سەد ئامان .

۳۰ ـ ئێمە هەموو بەندەی گوناه کارین ، لەخەتا باریدا بارمان قورسە

۳۱ ـ هیوامان بەلێ بوردنی بـێسامانی تۆیە ، وإلا کردەوەی چاکە لەلای ئێمە کوا هەیە ؟

۳۲ ـ نوقوم بووی گێجی بەحری دەریای گوناهکارین ، نەئیشی چاکمان هەیە نەکردەوەی باش

٣٣ ـ بەدواچوو ، بەدگۆ ، بەدکردارێنمێ
لایق بەعذاب ، دەرگەی نارەنمێ
٣٤ ـ جە هەزاراندا ، یەکێ خاس نیەن
چەنی خاسانمان هامسایی نیەن
٣٥ ـ ئەربە ، بەدکاری ، بگێری پێمان
قەت بەرنمە شۆ ، دەیاری لێمان
٣٦ ـ بەڵێ تۆ کریم ، کەرەم دارەنی
(ستار العیوب) هەم (غەفارەنی)
٣٧ ـ ئەورۆ عەفوت کەرد ، پێمان بەخەڵات
(قل یاعبادی ، لاتقنطوا) ت ، وات
٣٨ ـ تۆخەتا ئامورز ، گوناه بەخشەنی
بەخشندەی بێباك ، دڵ نەلەخشەنی

---

٣٣ ـ بەخراپە ئەدوێن ، بەدگۆین ، بەدکردارین ، لایقی سزاو ئازاری ژووری ئاگرین (جەهەنەم)
٣٤ ـ لەهەزارکەسا یەکێکی چاکمان نیە ، لەگەڵ چاکانیشا دراوسێ نین
٣٥ ـ ئەگەر بەخراپەو بەدکاری خۆمان حیسابمان لەگەڵا بکەیت ئەوا هیچ یەکێ لەئێمە بەپاکیو سەلامەتی دەرناچێت رزگار نابێت
٣٦ ـ بەڵێ تۆ کەریمی بەخشندەی کەرەم داری (سرپۆشی هەمو عەیبو عارمانی) وەتۆیش (غفاری) لەگوناهانمان خۆش ئەبیت .
٣٧ ـ ئەوڕۆژە تۆ عەفوت کردین وبەڵێ پوردنت خەڵاتت کردین کەفەرموت (قُل یاعِبادي لاتَقنَطوا مِن رَحمَةِ اللهِ إنَّ اللهَ یَغفِرُ الذُنوبَ جمیعًا)
٣٨ ـ تۆ لەخەتا عەفومان ئەکەی ، لەگوناهیشمان خۆش ئەبیت تۆ بەخشندەیکی بێباکی دڵ نالەخشێنی .

٣٩ ـ هەر چەند گوناەکار ، گوناش فێشتەرەن
تێغی عەفوی تۆ ، بەڕاو تێژتەرەن
٤٠ ـ پەرێ (بەدی‌مان) عەفوت تەلافین
لطفی عامی تۆ ، پەی گشتین کافین
٤١ ـ خصوص پەرێ من ، گوناکارتەرم
جەمایەی عصیان ، سەنگین بارتەرم
٤٢ ـ نامەی ئەعمالم ، جەعصیان سیان
داغمەی ، بەد بەختیم ، بەدڵ دانیان
٤٣ ـ یاغافر الذنب ، سر پۆشی سەتار
بۆیەر ، جە جورمی ، (صەیدی) خەتاکار

---

٣٩ ـ هەرچەند گوناه بار گوناهی زۆرتر بێت بەڵام تێغی عەفوولێبوردنی تۆ بوڕندەو تیژترە .

٤٠ ـ بۆخراپەکردنمان بۆبەدی‌مان عەفوو لێ بوردنت تەلافی یە لوتفی گشتی تۆ بۆگشتمان وهەمومان کافی‌یە .

٤١ ـ خصوص = بەتایبەتی ، پەرێ‌من = بۆمن ، سەنگین‌بار = بارقورس واتە : بەتایبەتي بۆمن کەگوناهم لەهەموکەس زۆرترە وباري یاخی بوونم لەخواو ئاین لەهەموو بارێك قورس‌و گرانترە .

٤٢ ـ واتە : دەفتەری کردەوەم لەگوناهباریا تەواو رەشە ، مۆری بەد بەختی‌و خراپیم ناوە بەدڵما .

٤٣ـ ئەم هۆنراوەیە ! جارێکي تریش تەکرارکراوەتەوە ، لەدوا ئاخری هۆنراوەی (یاران دیوانە) دا . ماناکەشی بەم جۆرەیە :-
ئەی کەسێك کە لەگوناهان خۆش ئەبیتەوە بەنامەکی کردەوەی هەموو کەس ئەشاریتەوە ئاشکرای ناکەیت (یانێ ئەی خوا) ببورە لە جورمو خەتاو گوناهەکانی (صەیدی) خەتاکارو گوناهبار .

(يـارب)
بەفارسی
(٥)

١ ـ يارب بروح أحمد ، صلوات صد هزاران
برشاه دين (محمدُ) صلوات صد هزاران

٢ ـ برساكن مدينة ، آن پاك دل زكينه
زين بندهء كمينه ، صلوات صد هزاران

٣ ـ برشاه تاج (لولاك) ، سلطان عرصه خاك
هر لحظه أزدل پاك ، صلوات صد هزاران

٤ ـ بر نور پاك ياسين ، ختم رسل شەدين
بادابرو حش آمين ، صلوات صد هزاران

تێ بینی :ـ ئەم هۆنراوەیە بە فارسی بۆ مەدحی پێغەمەری ئیسلام (محمد الأمین) ی نوسیوە حەزم کرد ئەمیش دێر بە دێر بکەم بە کوردی وەکو لای خوارەوە :ـ

---

١ ـ خوایا بۆ گیانی (احمد) سەد هەزار درود بۆ پاشای ئاینی ئیسلام محمد سەد هەزار صلوات .

٢ ـ بۆ دانیشتوی (مدینە) بۆئەو دڵپاکە لەرق‌وکین لەم بەندە هەژارەوە صەد هەزار صلوات .

٣ ـ نیشانەیە بە (لولاك لولاك لما خلقت الأفلاك) یانێ بـــۆ پاشای تاجداری (لولاك) ســـوولتانی سەر ڕووی ئەرز هەموو کاتێ لە دڵێکی پاکەوە صەدهەزار صلواتی لە سەربێ .

٤ ـ بۆ ڕووناکی پاکی (یاسین) خاتمەی پێغەمەرانو پادشـای دین بـۆ گیانی ئەو سەد هەزار درود .

٥ ـ برجد هردوو سبطين ، شب گرد قاب قوسين
في الغار ثاني أثنين ، صلوات صد هزاران

٦ ـ آن پيشواى عالم ، مختار نسل آدم
برمرقدش دمادم ، صلوات صد هزاران

٧ ـ برآن شفيع أمت ، كان سخاو رحمت ٠ ٠ ٠
سالار دين خلوت ، صلوات صد هزاران

٨ ـ چون بشنوى تو نامەش ، أز بهر أحترامش
بفرست صد سلامش ، صلوات صد هزاران

٩ ـ آن صاحبو سيله ، وآن مادح فضيله
بر تربتش رسيده، صلوات صد هزاران

---

٥ ـ بۆ باپیری حەزرەتی (حسنو حسين) بۆ ئەوكەسەی كە لە شەوی (معراجا) سەركەوت بۆ ئاسـمان چاوی بە یەزدان كەوت بۆ حەزرەتی (ئەبوبكر) یش كە هاوڕێی پێغەمەر بولە ئەشكەوتا لە كاتی كۆچا بۆ (مدينه) بۆ هەمویان سەد هەزار درووود .

٦ ـ سەد هەزار درودو (صلوات) بۆ پێشەوای عالەم ، هەڵبـژێرراوی نەتەوەی ئادم (محمد ص) .

٧ ـ سەد هەزار درودو (صلوات) بۆ شـەفیعی گەل (كانی) بەخششو بەزەیی سالاری ئاینی اسلام (محمد ص) .

٨ ـ تۆ كە ناوی ئەوت بیست بۆ ڕێزو إحترامی ئەوپێویستە سەدهەزار درودی بۆ بنێری .

٩ ـ ئەو خاوەن وەسیلە ، ئەو گەورە پایە بەرزە سەد هەزار (صلوات) لە گۆڕی پیرۆزی بێ .

۱۰ ــ آن أمی سخن‌دان ، دانای سر قرآن
بادا بروحش ازجان ، صلوات صد هزاران

۱۱ ــ چون دین زچار یارش ، دائم قویست کارش
برهریکی نثارش ، صلوات صد هزاران

۱۲ ــ (صیدی) درود احمد ، خوش دولتی ست سرمد
بفرست بر (محمد) صلوات صد هزاران

۱۰ـ ئەو نەخوێندەوارە قسە زانە ، دانای پەنامەکي ئەسـراری قورئان بۆ گیانی پیرۆزی ئەو صەد هەرار درود .

۱۱ـ ئاینی ئیسلام بە هۆی چوار یارەکەیەوە کە (ئەبوبکر و عومەر و عثمان و علی) ن بە هێـــزەو دامەزراوە بۆ گۆڕی هەر یەکێ لەو چوارەصەد هەزار درودو (صلوات)

۱۲ـ (صەیدی) تاریف و درودی (أحمد) کە نـیرراوی خوایە دەوڵەتێکی سەرمەدی یە بنێرە بۆ گیانی پاکی (محمد) سەد هەزار درودوصلوات

تەواو بوو

سوپاس

سوپاسی فراوانی : مامۆستا (مەلا عبدالکریمی مدرس) وە بە تایبەتی (کاك باقی حاجی حسن) وە ئەو هەموو براو خزمانەم ئەکەم ، کە یارمەتی یان دام بۆ کۆکردنەوە وە پێك هێنانی ئەم دیوانی (صەیدي) یە

وە هەروەها سوپاسي خاوەنی چاپ خانەی کامەرانی کاك (محمدی حاجي عزیزی قەفتان) وە هەموو کاربەدەستان و ئیش هەڵ سوورێنەرەکانی چاپخانەی ناوبراو ئەکەم لە سەر هەوڵ دانیان بۆ جوانیو رێكو پێکی ئەم دیوانە .

(محمد امین [کاردۆخی])

ناوەروك

(تکــا)

تکایه : پێش خوێندنەوەی ئەم پەرتووکە : ئەم (هەڵە چاپی‌یانە وەکوو لای خوارەوە ڕاست کەنەوە ، ئەنجا دەس بە خوێندنەوە بکەن .

لاپەڕە	دێڕ	چەوت	ڕاست
١٣	٢٠	پەشێوی رد	پەشێوی کرد
١٦	١٤	فرمێکی	فرمێسکی
٢٤	٦	فدیش	فدێشی
٢٥	٩	کەمۆنی	کەمۆنێ
٢٨	١٢	راهیت	راهیست
٣٠	١٩	شاعێره	مشاعێره
٣٣	٥	ئەروی	ئەرووی
٣٥	٥	پەشێوی بی	پەشێوبی
٤٢	٦	ززلیف	ززلف
٤٢	١٧	بەوەنەوشە	بەنەوشە
٤٢	٢٠	بەوەنەوشە	بەنەوشە
٤٤	١١	لەعلە	لەعل
٤٥	١١	حەزئەکەم	ناحەزەکەم
٤٨	٢	فارسی بۆ	فارسی وە
٥٢	٩	نە ئیسلام	نە ئێدم
٥٦	١٦	بنوان	بنوارن
٦٤	١٩	بوریەی	بۆیەری

لاپەرە	دێڕ	چەوت	ڕاست
٦٧	٨	سەدەن	سەردەن
٦٨	٢١	نەخۆشی	نەخۆشی ما
٧٤	١	نمازۆ	نمازۆ شا
٧٤	٢	مەفەرمۆ	مەفەرمۆتا
٧٤	٣	مەستانۆ	مەستانۆوە
٧٦	١	تێ هەلکێش	تێ هەلکێشی
٧٨	٢٠	بۆخلەکەشت	بۆخالەکەشت
٨٠	٣	ئەرشەتو	ئەرشەرت و
٨٠	١٢	جەستەوی	جەستەی
٨٠	١٤	ددیدە	دیدە
٨٠	٢٣	گۆرەکە	گۆرەکەت
٨٧	١٨	ئەگە	ئەگەر
٨٩	٤	هەرپدانش	هەرپداش
٨٩	٤	مەرە	مەردە
٩٠	١١	قەیس	قەیسی
٩٢	٧	قەیسسی	قەیسی
٩٨	١	سەراسەری	سەرسەری
٩٨	٧	کەرددمۆ	کەردمۆ
٩٨	٩	کەلپوش	کەلپۆس پۆشەنۆ
٩٨	٢٠	واپپرسە	داپپرسە
٩٩	٥	قەومان	قەومان و
١٠٠	٥	نالنیش	نالینش

لاپەڕە	دێڕ	چەوت	ڕاست
١٠٨	١	کولکەشتەن	کوڵکەشتەن
١٠٩	١٩	لە قاف	لە قاف تا
١١٠	٩	تەئیزث	تەئیزت
١١٣	٤	نسیت	نیست
١١٤	٨	صد خار	صد خار خار
١١٤	١٠	تا تار نار	تاتار تار
١١٥	٨	یاشارەمانێ ؟	یاشامارەنێ ؟
١١٧	٦	هەموارەنی	هەموارەنێ
١٢٠	١٢	ئیمە	ئێمە
١٢١	٥	تەهەزۆن	تەهەرزۆن
١٢٣	١	تو	تۆ
١٢٣	١٦	مەرانی	مەزانی
١٢٤	٣	ئیسە	ئێسە
١٢٤	٥	زانیش	زانێش
١٢٧	٢	نەمەردان	نەمدران
١٢٧	١١	وەك خۆ	وەك خۆم
١٣٤	١٨	لە ڕەشید	لە ڕەشی دا
١٣٥	٤	کوور	کۆر
١٣٩	١٢	گوناى	گۆناى
١٤٣	٩	ڤەنجیانی	ڕەنجیانی
١٤٦	٥	ضەیدی	صەیدی
١٤٦	١٠	ساعاتێ	سەعاتێ
١٥٢	٢	بە دونیادو	بە دونیاو

لاپەڕە	دێڕ	چەوت	ڕاست
١٥٣	٦	نەواردیمان	نەواردەیمان
١٥٣	١٩	خواردنەوەمان	خواردنو خواردنەوەمان
١٥٤	٤	خطاء	خەتاوو
١٥٤	١٢	بارامان	بارمان
١٥٥	١٣	چەپ	چەپی
١٦٢	٥	مارن	مارەن
١٦٢	٦	تاران	تارەن
١٦٤	١٢	ضەیدی	صەیدی
١٦٧	١٧	ئەخنکێنم	ئەخنکێم
١٧٠	١٨	شأره	شاره
١٧٦	٢	ئیتر	ئێتر
١٧٦	١١	ساسی	ساسێ
١٧٦	١٢	دوستم	دۆستم
١٧٨	١٢	بکەووونە	کەڕوونە
١٧٩	١٢	بۆجاغزادە	ئۆجاغزادە
١٨٠	٦	تکیی	تکیێ
١٨٠	١٠	قوەتی	قوە تێ
١٨٦	٤	بیـات	بیـسات
١٨٧	١٩	کەیف و	کەیف
١٨٨	٧	شەخسی	شەخسێ
١٨٩	١٦	سەە	وە

لاپەرە	دێر	چەوت	راست
١٩٤	٧	ایقبال	ئیقباڵ
١٩٧	٤	حەیران	حەیران من
١٩٧	١٣	لە	لەم
٢٠١	١٢	جۆلّە	جووڵە
٢٠١	١٣	کوانەکەیەوە	کراسەکەیەوە
٢٠١	١٨	دەستت دا	دەستت وا
٢٠٦	١٢	وێڵ بیم	وێڵ
٢٠٩	٢	لەیلی	لەیلێ
٢١٠	١٢	لومە	= لۆمە
٢١٤	٢	١٥	١٦
٢١٥	٢٣	١٦	١٥
٢١٦	٢١	نەبێ	نەبێ
٢١٨	١١	یاخوکي	یاخۆ لێ
٢١٩	٦	بۆ بۆ تەر	بۆتەر
٢٢٠	٢	رەزاحق	رەزاق
٢٢٣	٦	دەیاری	دەیارێ

١٥٠٠/٥٤ / ٩٧١/٩/١٥

رقم الایداع ٣٤٩ / ١٩٧١